virtual-project.eu

TOM ROB SMITH

O crimă într-o lume în care, oficial, crima nu există.

BESTSELLER

COPILUL 44

Editura PARALELA 45

TOM ROB SMITH

COPILUL 44

Original: *Child* 44 (2008)

Traducere:
CĂSTĂIAN DORU

virtual-project.eu

Editura: PARALELA 45
2008

Uniunea Sovietică
Ucraina
Satul Cervoi

25 ianuarie 1933

Cum Maria hotărâse să-şi pună capăt zilelor, pisica ei va trebui să se descurce singură. Avusese grijă de această pisică mult dincolo de punctul în care a o întreţine avea vreun sens. Şoarecii şi şobolanii fuseseră de mult prinşi şi mâncaţi de către săteni. La puţin timp după aceea, dispăruseră şi animalele domestice. Toate, cu excepţia uneia, a acestei pisici, pisica ei, pe care o ţinuse ascunsă. De ce o păstrase? Pisica reprezenta ceva pentru care să trăieşti, un suflet pe care să-l protejezi şi să-l iubeşti, un suflet pentru care merita să supravieţuieşti. Jurase că va continua să hrănească această pisică până în ziua în care nu se va mai putea hrăni pe sine. Iar această zi sosise. Îşi tăiase deja cizmele în fâşii subţiri pe care le fiersese împreună cu nişte urzici şi seminţe de sfeclă. Săpase deja ca să găsească râme, supsese deja scoarţa copacilor. În dimineaţa aceasta, cuprinsă de o febră delirantă, roase piciorul unui scaun de bucătărie pe care-l mestecă încontinuu până când aşchiile începură să-i sară dintre gingiile sângerânde. Pisica o văzu şi se refugie sub pat, de unde refuză să se mai arate, chiar dacă Maria îngenunchease şi încercase s-o ademenească afară. Aceasta fu clipa în care Maria se hotărî să-şi ia viaţa; nu mai exista nimic de mâncat şi nimic de iubit.

Maria aşteptă să se lase noaptea înainte să dea drumul pisicii. Îşi imagina că sub protecţia întunericului avea o şansă mai mare să ajungă până la pădure fără să fie văzută de cineva. Dacă cineva din sat ar fi văzut felina, probabil că s-ar fi apucat s-o vâneze. Chiar dacă nu mai avea decât doi paşi până la propria moarte, gândul că pisica ei ar putea sfârşi ucisă o întrista teribil. Aşa că se linişti cu gândul că şansele erau totuşi de partea pisicii. Într-o comunitate în care adulţii mestecau bulgări de pământ sperând să dea de furnici sau de ouă de insecte, într-o comunitate unde copiii răscoleau bălegarul cailor în speranţa că vor da de seminţe nedigerate, iar femeile se luptau pentru un os, Maria era sigură că nimeni nu-şi imagina că ar mai putea exista o pisică vie.

•

Lui Pavel nu-i venea să-şi creadă ochilor. Era neobişnuit de slabă, cu ochi verzi şi blană pestriţă. Era fără doar şi poate o pisică. Strângea lemne pentru foc când văzu animalul zbughind-o din casa Mariei Antonovna, traversând uliţa înzăpezită şi îndreptându-se către pădure. Îşi ţinu respiraţia şi privi în

jur. Nimeni altcineva n-o văzuse. Nu mai era nimeni în jur; nicio fereastră nu era luminată. Câteva firicele de fum, singurul semn că cineva trăia acolo, se ridicau din mai puţin de jumătate dintre hornurile satului. Era ca şi cum satul întreg fusese strivit ca un muc de ţigară de căderea masivă de zăpadă; orice semn de viaţă fusese şters. Zăpada era, în mare parte, neatinsă; din loc în loc se mai vedea câte o urmă de picior şi nicio cărare nu fusese săpată. Zilele erau la fel de liniştite ca şi nopţile. Nimeni nu se trezea să meargă la muncă. Niciunul dintre prietenii lui nu ieşea la joacă, stăteau cu toţii în case înghesuiţi împreună cu familiile lor în paturi, scrutând cu ochii încercănaţi, cufundaţi în orbite, tavanele camerelor lor. Adulţii începeau să semene cu copiii şi copiii cu adulţii. Mulţi renunţaseră cu totul să mai caute de mâncare. În acest context, apariţia unei pisici părea ceva miraculos: reapariţia unei forme de viaţă considerate de mult dispărute.

Pavel închise ochii şi încercă să-şi amintească când mâncase ultima oară carne. Când deschise ochii, saliva. Fire consistente de salivă i se prelingeau pe bărbie. Le şterse cu dosul palmei. Tulburat de descoperirea sa, lăsă jos braţul de lemne şi o luă la sănătoasa spre casă. Trebuia să-i dea mamei lui, Oksana, vestea cea mare.

•

Oksana şedea învelită într-o pătură de lână privind în podea. Stătea perfect nemişcată, încercând să-şi conserve energia şi încercând să-şi imagineze cum va reuşi să-şi ajute familia să supravieţuiască iernii, gânduri care-i bântuiau fiecare oră de veghe şi fiecare vis din somnul ei agitat. Era una din puţinii care nu renunţaseră încă. Ea nu renunţa niciodată. Nu atât timp cât îi avea pe fiii ei. Doar hotărârea însă nu era de ajuns, trebuia să fie atentă: un simplu efort prost calculat putea însemna extenuarea, iar extenuarea însemna invariabil moartea. Cu câteva luni în urmă, Nicolai Ivanovici, vecin şi prieten, încercase într-un mod disperat să ia cu asalt un siloz al statului. Nu avea să se mai întoarcă. A doua zi pornise cu soţia lui Nicolai să-l caute. I-au găsit cadavrul pe marginea drumului, cu burta umflată de la seminţele crude pe care le înghiţise cu disperare pe când îşi dădea sufletul. Nu reuşise decât să moară de foame pe drumul spre casă, întins pe spate în zăpadă, arătând de parcă ar fi fost însărcinat într-o lună mare – un trup scheletic cu un stomac curbat, lăbărţat. În timp ce soţia lui Nicolai plângea, Oksana îi adună din buzunare grăunţele rămase, pe care le împărţi frăţeşte. La întoarcerea în sat, soţia lui Nicolai împărtăşi vestea tuturor. În loc să fie compătimită, fu invidiată: nimeni nu se putea gândi la altceva decât la grânele preţioase pe care le avea acum. Oksana începu să se considere o proastă pentru că fusese atât de cinstită: acum amândouă erau în pericol.

Gândurile îi fură întrerupte de zgomotul unui alergat. Nimeni nu alerga niciodată, decât în cazul în care erau noutăți importante. Se ridică plină de teamă. Pavel năvăli în cameră și spuse pe nerăsuflate:

— Mamă, am văzut o pisică.

Făcu un pas spre fiul ei și îl luă de mâini. Trebuia să se asigure că nu are vedenii: foamea putea juca feste minții. Dar chipul lui nu arăta niciun semn de delir. Ochii îi erau pătrunzători, expresia facială foarte serioasă. Nu avea decât zece ani, dar era deja bărbat în toată firea. Vremurile îl făcuseră să renunțe la copilărie. Tatăl lui murise aproape cu siguranță și chiar dacă nu murise fizic, pentru ei tot mort se chema. Plecase spre Kiev cu speranța că va putea aduce mâncare. Nu se întorsese, iar Pavel înțelesese repede că nici n-avea să se mai întoarcă vreodată. Acum Oksana depindea de fiul ei la fel de mult pe cât depindea și el de ea. Erau parteneri acum, iar Pavel jurase că va reuși acolo unde tatăl lui eșuase. Avea să se asigure că familia lui va supraviețui.

Oksana îi atinse obrazul.

— Poți s-o prinzi?

Zâmbi cu mândrie:

— Dacă aș avea un os.

Iazul era înghețat. Oksana căută cu mâna prin zăpadă ca să găsească o piatră. Gândindu-se că zgomotul ar fi putut atrage atenția altora, înveli piatra într-o bucată de cârpă și deschise o mică gaură în gheață. Puse piatra jos. Băgă mâna în apa rece și întunecată, gemând din pricina răcelii apei. Cu câteva secunde înainte să-i amorțească mâna complet și-o retrase. Atinsese fundul apei și nu dăduse decât de nămol. Unde era? Panicându-se, își băgă mâna în apă până la umăr, mișcând-o în stânga și în dreapta până când n-o mai simți. Apoi atinse o bucată de sticlă. Ușurată, trase sticla afară. Pielea i se învinețise de parcă fusese bătută. Asta însă n-o interesa, importantă era sticla sigilată cu ceară. O curăță de nămol și privi în interiorul ei. Înăuntru era o colecție de oscioare.

Pavel întreținuse focul cât fusese mama plecată, iar ea se apucă să încălzească sigiliul deasupra flăcării, bulgări consistenți și lipicioși de ceară scurgându-se în cenușa fierbinte. Văzându-i pielea albăstrie, se apucă să-i frece brațul, încercând s-o încălzească, s-o facă să simtă din nou. Odată ce se topi ceara cu totul, femeia întoarse sticla cu gâtul în jos și începu s-o scuture. Câteva oase se adunară în gâtul sticlei. Le trase afară și i le oferi fiului. Pavel le studie cu atenție, le pipăi, le mirosi unul câte unul. Alesese. Era pe cale s-o șteargă, când mama îl opri:

— Ia-l cu tine și pe fratele tău.

După Pavel, aceasta era o greşeală. Frăţiorul lui era lent şi neîndemânatic şi oricum pisica era a lui. El o văzuse, el avea s-o prindă. Momentul acesta de glorie trebuia să-i aparţină. Mama îi vârî un al doilea os în palmă:

— Ia-l şi pe Andrei.

•

Andrei avea aproape opt ani şi îşi iubea din suflet fratele mai mare. Ieşea rareori şi îşi petrecea cea mai mare parte a timpului în camera mică, unde dormeau toţi trei, jucându-se cu un pachet de cărţi făcute din coli de hârtie, tăiate dreptunghiular şi puse la un loc. Tatăl lui le făcuse şi le dăruise copiilor ca pe un cadou de despărţire înainte să plece la Kiev. Spre deosebire de ceilalţi, Andrei încă îşi aştepta tatăl să se întoarcă acasă. Nimeni nu-l contrazisese, deşi copilul observase că nimeni nu mai vorbea despre tatăl lui. Ori de câte ori i se făcea dor de el, ceea ce se întâmpla des, împrăştia cărţile de joc pe podea, sortându-le după formă şi soi. Era sigur că dacă ar fi terminat de aranjat cărţile, tatăl lui s-ar fi întors. Nu din acest motiv îi dăduse cărţile înainte de a pleca? Desigur, lui Andrei i-ar fi plăcut să se joace cu fratele său, dar Pavel nu prea mai avea chef de joacă în ultimul timp. Era mai mereu ocupat să-şi ajute mama şi singurele momente în care mai apucau să se joace împreună erau noaptea, înainte să se culce.

•

Pavel intră în cameră. Andrei zâmbi, gândindu-se că fratele său era dispus să joace o mână, dar Pavel se aplecă şi strânse cărţile de joc.

— Pune astea deoparte. Avem treabă. Unde-ţi sunt papucii?

— Sub pat.

— Ia-i.

Andrei se ghemui ascultător şi îşi trase de sub pat încălţările: două fâşii de cauciuc luate dintr-un pneu de tractor şi două şomoioage care, legate la un loc cu sârmă, puteau fi folosite drept cizme. Pavel îl ajută să le lege strâns pe picior, explicându-i că în seara asta aveau şansa de a mânca carne, cu condiţia să facă exact ce i se spune.

— Se întoarce tati? Ne aduce mâncare?

— Tata nu se mai întoarce.

— A dispărut?

— Da, a dispărut.

— Şi atunci cine ne aduce carne?

— O să ne-o procurăm singuri.

Andrei ştia că fratele său este un vânător iscusit. Prinsese mai mulţi şobolani decât oricine din sat. Era pentru prima dată când îi cerea să-l însoţească.

Afară, în zăpadă, își dădu toată silința să nu cadă. Deseori se împiedica și apoi mergea cu pași ușori pentru că o ceață densă îi acoperea ochii. Nu putea vedea cu claritate decât lucrurile pe care le ținea foarte aproape de ochi. Toți îl credeau stângaci. El credea însă că fiecare om vedea lumea exact în același fel cum o vedea el. Dacă alții reușeau să vadă la distanță – în timp ce el vedea doar o ceață punea asta pe seama inteligenței sau a experienței ori a vreunui alt atribut pe care el urma să-l dobândească doar cu timpul. Dar în seara asta n-avea de gând să cadă și să se facă de râs. Avea să-și facă fratele mândru de el și asta era mai important chiar decât perspectiva de a mânca în cele din urmă carne.

Pavel se opri la marginea pădurii, aplecându-se pentru a găsi urmele pisicii în zăpadă. Andrei își considera fratele tare priceput la treaba asta. Pătruns de acest sentiment, se aplecă și el privind cum fratele său atinge urmele lăbuțelor. Andrei nu știa nimic despre cititul urmelor sau despre vânătoare.

— Pe aici a trecut pisica?

Pavel dădu din cap, apoi privi spre pădure.

— Urmele sunt puțin adânci.

Imitându-și fratele, Andrei trase cu degetul un contur în jurul urmei:

— Ce înseamnă asta?

— Pisica nu-i foarte grea, ceea ce înseamnă că o să avem mai puțină carne. Pe de altă parte, dacă-i flămândă, va mușca mai ușor momeala noastră.

Andrei încercă să absoarbă această informație, dar mintea i-o luă razna, așa cum se întâmpla adesea.

— Frățioare, dacă ai putea fi o carte de joc, ce carte ai vrea să fii?

— Ce spui?

— Ai fi un as, un popă, un valet sau o damă?

— Asta-i o întrebare copilărească. Vreau să te concentrezi.

Jignit, Andrei lăsă capul în jos. Pavel îl privi, văzu că fusese rănit de răspunsul primit și că lacrimi i se formau în colțul ochilor.

— Dacă îți răspund, promiți că taci?

— Promit.

— N-o să prindem niciodată pisica asta dacă tot vorbești și o sperii.

— Promit că tac.

Pavel se gândi o clipă:

— Aș fi un călăreț, un cavaler din ăla cu spadă. Ai promis. De acum, niciun cuvânt.

Andrei dădu din cap. Pavel se ridică. Intrară în pădure.

•

Părea că merg de mult timp – de mai multe ore –, deşi simţul intern al timpului pe care îl avea Andrei nu era chiar o sursă pe care să te bazezi. Ajutat de lumina lunii şi de strălucirea zăpezii, fratele lui mai mare nu părea a avea probleme în a se ţine după urmele care se tot adânceau în pădure, mai departe decât Andrei îndrăznise vreodată să meargă. Deseori trebuia să alerge ca să poată ţine pasul, îl dureau picioarele, îl durea stomacul. Îi era frig, îi era foame, dar atât timp cât încă n-aveau nimic de mâncare acasă, labele picioarelor n-aveau să-l doară. Sârmele care legau talpa de fâşiile de cauciuc se dezlegaseră şi putea simţi cum zăpada îi ajunge la tălpi. Nu îndrăznea să-i ceară fratelui său să se oprească pentru a le putea lega din nou. Făcuse o promisiune: niciun cuvânt, tăcere absolută. Curând, zăpada avea să se topească, iar cârpele care-i atârnau din sandale aveau să se ude şi picioarele aveau să-i amorţească. Ca să nu se mai gândească la perspectiva asta neplăcută, smulse o nuia dintr-un tufiş şi începu să mestece scoarţa, transformând-o într-o pastă zgrunţuroasă care îi strepezea limba şi dinţii. Oamenii îi spuseseră că mestecatul scoarţei taie senzaţia de foame. Îi credea; era un lucru pe care era util să-l crezi.

Deodată, Pavel îi făcu semn să se oprească. Andrei rămase cu un picior în aer, cu dinţii maronii de la scoarţa mestecată. Pavel se ghemui. Andrei făcu la fel, scrutând pădurea pentru a descoperi şi el ce văzuse fratele său. Îşi făcu ochii mici, încercând să-şi focalizeze privirea asupra copacilor.

Pavel se uita fix la pisică, iar pisica părea să se holbeze la rândul ei la Pavel cu ochişorii ei verzi. Oare la ce se gândea animalul? De ce nu fugea? Trăind ascunsă şi izolată în casa Mariei, probabil nu ştia până acum că trebuie să se ferească de oameni. Pavel îşi scoase cuţitul, crestându-şi cu atenţie buricul degetului şi mânjind cu sânge osul de pui pe care mama i-l dăduse. Făcu la fel cu momeala lui Andrei – un craniu de şobolan, spart – folosind propriul lui sânge, întrucât nu avea încredere că fratele lui nu va începe să scâncească şi va speria pisica. Fără un cuvânt, cei doi fraţi se despărţiră, luând-o în direcţii opuse. Acasă Pavel îi dăduse fratelui său instrucţiuni precise, aşa că nu era nevoie să vorbească acum. După câţiva paşi, fiecare dintre ei aşeză cu grijă osul în zăpadă. Pavel îi aruncă frăţiorului său o privire rapidă ca să se asigure că făcea ce trebuie.

Făcând exact ce i se spusese, Andrei trase din buzunar o sfoară. Pavel făcuse un mic laţ la unul dintre capete. Tot ceea ce trebuia să facă Andrei era să poziţioneze laţul în jurul craniului de şobolan. Făcu întocmai, apoi se trase înapoi atât cât îi permitea frânghia, culcându-se pe burtă, strivind zăpada de sub el. Stătea în aşteptare. Abia acum, întins, îşi dădu seama că abia îşi putea zări momeala. O ceaţă i se pusese pe ochi. I se făcu deodată frică şi speră ca pisica s-o ia spre capcana fratelui său. Pavel n-avea să facă

nici cea mai mică greşeală, aveau să prindă pisica, să meargă acasă şi să mănânce. Era nervos, îi era frig, iar mâinile începură să-i tremure. Încercă să-şi stăpânească tremurul. Putea vedea ceva, conturul unei forme întunecate venind spre el. Probabil că pisica simţise mirosul sângelui.

Respiraţia lui Andrei începu să topească zăpada din faţa lui; firicele de apă începură să curgă spre el şi să-i intre în haine. Voia ca pisica s-o ia în cealaltă parte, către capcana pusă de fratele său, dar pe măsură ce pata aceea neagră şi ceţoasă se apropia, nu mai încăpea nicio îndoială că pisica îl alesese pe el. Desigur, dacă prindea pisica, Pavel avea să-l iubească, să joace cărţi cu el şi n-avea să se mai supere niciodată pe el. Perspectiva îi făcu plăcere, iar groaza i se preschimbă în entuziasm. Da, el avea să fie cel care va prinde pisica asta. El o va ucide. Va arăta cine este el. Ce-i spusese fratele lui? Îl avertizase că nu trebuie să tragă sfoara prea devreme. Dacă pisica se speria, totul era pierdut. Din acest motiv şi pentru că nu putea repera foarte exact locul unde se afla pisica, Andrei decise să aştepte, ca să fie sigur. Aproape că putea distinge acum blana neagră şi cele patru picioruşe ale animalului. Avea să mai aştepte puţin, încă puţin… Auzi vorba şuierată a fratelui său:

— Acum!

Andrei se panică. Auzise tonul acesta de atâtea ori până atunci. Trebuie că greşise ceva. Se strădui să vadă cât mai bine şi văzu că pisica stătea exact în mijlocul laţului. Trase de funie. Prea târziu. Pisica se speriase şi o zbughise. Laţul se strânse în gol. Pisica era liberă. Chiar şi aşa, Andrei trase spre el laţul într-un mod jalnic, sperând ca prin minune la capătul lui să se afle o pisică. Când laţul gol ajunse în mâinile lui, simţi cum faţa i se îmbujorează de ruşine. Plin de mânie, era gata să se ridice, să fugărească pisica aia, s-o stranguleze, să-i sfărâme craniul. Dar nu se mişcă din loc; văzu că fratele său rămăsese întins. Învăţat să-şi asculte şi să-şi urmeze întotdeauna fratele, Andrei făcu acelaşi lucru. Îşi micşoră ochii străduindu-se să vadă mai bine şi descoperi că acum pisica se îndrepta către capcana fratelui său.

În sufletul lui Pavel furia faţă de stângăcia frăţiorului său fu înlocuită de bucuria stârnită de imprudenţa pisicii. Muşchii spinării i se încordară. Fără îndoială, pisica gustase sângele, iar foamea era mai puternică decât precauţia. Privi cum pisica se opri la jumătatea drumului, ţinând o lăbuţă în aer, privindu-l direct în ochi. Îşi ţinu respiraţia: degetele i se încleştară pe frânghie şi aşteptă, îndemnând în tăcere pisica către laţ.

Te rog. Te rog. Te rog.

Pisica făcu un salt înainte, deschise gura şi înşfăcă osul. Exact la momentul oportun, Pavel trase sfoara. Laţul se strânse în jurul lăbuţei animalului, imobilizându-i unul dintre picioarele din faţă. Pavel se ridică, trase de funie, făcând laţul să se strângă şi mai puternic. Pisica încercă să fugă, dar funia o ţinea bine. Trânti animalul la pământ. Un scheunat îngrozitor făcu pădurea să vuiască: era atât de puternic şi de teribil, de parcă o creatură cu mult mai mare s-ar fi luptat din răsputeri să supravieţuiască. Pisica se zvârcolea în zăpadă, arcuindu-şi trupuşorul, arătându-şi colţii. Pavel se temu că nodul ar fi putut ceda. Funia era subţire şi roasă. Cu cât încerca să se apropie, pisica se retrăgea, rămânând la o distanţă suficientă pentru a nu putea fi ajunsă. Strigă către frăţiorul lui:

— Omoar-o!

Andrei nu se mişcă, încercând să nu mai facă vreo altă greşeală. Dar acum i se dădeau instrucţiuni clare. Sări în picioare şi o luă la fugă, dar imediat se împiedică şi căzu cu faţa în zăpadă. Când îşi ridică nasul din omăt văzu pisica scheunând, scuipând şi contorsionându-se. Dacă sfoara avea să se rupă, animalul va scăpa, iar fratele lui mai mare îl va urî pentru totdeauna. Pavel răcni cu o voce dogită, paroxistic:

— Omoar-o! Omoar-o! Omoar-o!

Andrei ezită o clipă şi fără să ştie exact ce făcea, se aruncă peste trupul zbuciumat al animalului. Poate că spera ca impactul să fie suficient pentru a o ucide. Dar acum, în timp ce stătea deasupra pisicii, simţi că era vie şi că i se zvârcolea sub abdomen, înfigându-şi ghearele în zdrenţele pe care le cususe pentru a obţine o haină. Rămânând nemişcat pentru a nu lăsa pisica să-i scape, Andrei privi peste umăr, aproape implorându-şi fratele din priviri să vină şi să ia frâiele în mâini.

— Trăieşte încă!

Pavel alergă spre el, căzu în genunchi şi băgă mâna sub trupul frăţiorului său, unde întâlni botul clănţănitor al pisicii. Fu muşcat. Îşi retrase rapid mâna. Fără a lua în seamă sângerarea, se ridică şi merse în partea opusă, vârî mâna din nou, de data asta întâlnind coada animalului. Degetele lui începură să caute spinarea pisicii. Atacat din acest unghi, animalul nu avea nicio modalitate de apărare şi simţind asta începu să muşte din tot ce apuca – din haină, din zăpadă – înnebunit de spaimă şi furie.

Andrei rămase nemişcat, simţind teribila luptă ce se desfăşura sub pântecul său, simţind mâinile fratelui apropiindu-se de capul pisicii din ce în ce mai aproape. Surescitat, strigă:

— Ai prins-o!

Imitându-şi fratele, continuă:

— Omoar-o! Omoar-o! Omoar-o!

•

Pavel rupse gâtul pisicii. Îşi odihni capul pe spatele frăţiorului său şi pentru câteva clipe nu spuseră nimic, respirând adânc. În cele din urmă, îşi retrase mâinile de sub trupul lui Andrei şi se ridică. Andrei rămase întins în zăpadă, neîndrăznind să se mişte:

— E moartă. Te poţi ridica acum.

Andrei îşi dădea seama că fratele lui era fericit. Nu-l dezamăgise. Nu-i înşelase aşteptările. Se ridică, apucându-şi fratele de mână. Pavel n-ar fi putut prinde pisica fără el. Sfoara s-ar fi rupt. Animalul ar fi scăpat. Andrei zâmbi, apoi râse de-a binelea, bătând din palme şi începând să danseze. Se simţea euforic. Erau o echipă. Fratele mai mare îl îmbrăţişă şi începură amândoi să-şi privească prada: un cadavru costeliv de pisică îngropat pe jumătate în zăpadă.

Acum era necesar să-şi transporte prada în sat fără să fie văzuţi. Sătenii ar fi luptat pe viaţă şi pe moarte pentru o asemenea pradă, ar fi ucis pentru ea, iar scheunatul pisicii era posibil să fi atras atenţia cuiva. Pavel nu voia să lase nimic la voia întâmplării. Nu aduseseră nimic în care să fi putut transporta pisica. După ce se gândi puţin, începu să adune lemne de foc. Plănuia să ascundă pisica într-un vraf de nuiele. Dacă aveau să întâlnească pe cineva în drum spre casă, ar fi părut că ieşiseră doar să adune lemne de foc şi n-aveau să fie întrebaţi nimic. O ridică din zăpadă şi o luă în braţe.

— O voi căra sub un braţ de nuiele ca să n-o vadă nimeni. Dar, dacă într-adevăr am venit după lemne de foc, atunci trebuie să cari şi tu.

Andrei fu impresionat de logica fratelui său. El nu s-ar fi gândit niciodată la asta. Se apucă să strângă lemne de foc. Cum totul era acoperit cu zăpadă, era greu să găseşti vreascuri rătăcite şi era nevoit să caute pe sub zăpadă, să râcâie pământul cu mâinile goale. De fiecare dată trebuia să-şi frece degetele şi să sufle asupra lor. Începu să-i curgă nasul, mucii i se adunară pe buza superioară. Nu se supără însă, nu, nu în seara asta după succesul pe care-l avuseseră. Începu să fredoneze ceva, un cântec vechi de-al tatălui lor, băgându-şi din nou mâinile în zăpadă.

Găsind lemne la fel de greu, Pavel se îndepărtase de fratele lui. Trebuiră să se despartă. Puţin mai departe văzu un copac căzut cu crengile împrăştiate peste tot. O zbughi într-acolo, lăsând pisica în zăpadă ca să poată aduna cât mai multe lemne. Erau suficiente lemne aici şi pentru el şi pentru fratele lui, aşa că se uită după Andrei. Fu pe cale să-l strige, dar se opri brusc. Auzise un zgomot. Se întoarse rapid şi se uită în urmă. Pădurea era deasă, întunecată. Închise ochii, concentrându-se asupra sunetului. Era un zgomot sacadat, un scârţâit de paşi în zăpadă. Paşii se auziră din ce în ce mai tare, mai aproape. Un val de adrenalină îi inundă trupul. Deschise ochii. Din

întuneric se iți forma unui om, alergând. Avea o bâtă sănătoasă. Pașii îi erau mari. Alerga direct spre Pavel. Auzise probabil cum omorâseră pisica, iar acum voia să le fure prada. Dar n-avea să-l lase. N-avea să permită ca mama lor să flămânzească iar. N-avea să eșueze, așa cum eșuase tatăl său. Începu să arunce zăpadă peste pisică, încercând să o acopere.

— Strângem…

Vocea lui Pavel amuți când bărbatul ieși dintre copaci cu bâta ridicată deasupra capului. Abia acum, văzându-i figura cu trăsături brute și privirea rătăcită, Pavel realiză că omul ăsta nu voia pisica. Îl voia pe el. Pavel deschise gura pe jumătate chiar când bărbatul ridicase bucata de lemn și-l lovi în moalele capului. Nu simți nimic, dar își dădu seama că nu mai era în picioare. Stătea într-un genunchi. Se uită în sus, cu capul într-o parte, cu sânge într-unul dintre ochi, cum bărbatul ridică parul pentru o a doua lovitură.

•

Andrei se opri din fredonat. Îl strigase Pavel? Nu strânsese încă suficiente lemne, în orice caz nu pentru ce aveau ei nevoie, și nu voia să i se ia sarcina asta după ce se descurcase atât de bine. Se ridică, își scoase mâinile din zăpadă și încercă să scruteze pădurea, dar dincolo de primul copac nu vedea nimic altceva decât o ceață.

— Pavel?

Nu răspunse. Strigă din nou. Ce era asta? Un joc? Nu, Pavel nu se juca, cel puțin nu de la o vreme încoace.

O luă înspre locul unde îl văzuse ultima oară, dar nu văzu nimic. Ce tâmpenie! Nu el era cel care trebuia să-l găsească pe Pavel, ci invers. Ceva nu era în regulă. Îl strigă din nou, de data asta mai tare. De ce nu răspundea fratele lui? Andrei își șterse nasul cu mâneca și se întrebă dacă nu cumva era un test. Ce ar fi făcut fratele lui în această situație? Ar fi mers după urmele din zăpadă. Andrei lăsă jos lemnele, se lasă în genunchi și începu să caute urmele prin zăpadă. Își găsi propriile urme și merse după ele până la locul unde își lăsase fratele.

Mândru de el, se apucă să meargă după urmele fratelui său. Dacă stătea în picioare, nu putea vedea nimic. Dacă însă se ghemuia până îi ajungea nasul la o palmă de pământ, reușea să le deslușească și continua să le urmeze, adulmecând ca un câine.

Ajunse la copacul căzut. Peste tot erau lemne împrăștiate, urme de pași, unele mari și adânci. Zăpada era roșie. Andrei luă un pumn și o strânse văzând cum din ea se scurge sânge.

— Pavel!

Urlă și nu se opri decât când gâtul i se uscă și își pierdu glasul.

Începu să scâncească. Voia să-i spună fratelui său că putea lua şi partea lui de pisică. Îl voia înapoi. Nimic mai mult. Dar în zadar. Fratele lui îl părăsise. Era singur.

•

Oksana ascunsese un mic săculeţ cu tulpini de porumb pisate, talpa gâştei şi coji de cartofi mărunţite în spatele cărămizilor de la cuptor. În timpul inspecţiilor ţinea mereu focul aprins. Colectorii veniţi să vadă dacă oamenii ascundeau grâne nu se uitau niciodată în spatele flăcărilor. Nu aveau încredere în ea – cum de era sănătoasă când toţi ceilalţi erau bolnavi? Se întrebau asta de parcă ar fi fost o crimă. Dar nu găsiseră mâncare la ea acasă, n-o puteau cataloga drept *kulak,* o ţărancă bogată.

În loc s-o execute pe loc, o lăsaseră să moară. Învăţase deja că aceşti oameni nu puteau fi învinşi cu forţa. În urmă cu câţiva ani, organizase rezistenţa locală când venise un ins să le ia clopotul bisericii. Voiau să-l topească, împreună cu alte patru femei se închisese în turla bisericii şi începuse să tragă clopotul iar şi iar, refuzând să-l predea. Oksana spusese răspicat că acest clopot îi aparţinea lui Dumnezeu. Putea fi împuşcată în acea zi, dar responsabilul acestei operaţiuni decisese s-o ierte. După ce spărsese uşa, spusese că el avea ordin doar să ia clopotul care era necesar revoluţiei industriale.

Ca răspuns, Oksana scuipase pe jos. Când autorităţile începuseră să ia mâncarea sătenilor, spunând că aparţine statului şi nu lor, Oksana îşi învăţase deja lecţia. Nu se mai opusese, mimase obedienţa, se cufundase într-o rezistenţă tăcută.

În seara asta vor avea o fiestă. Topise bulgări de zăpadă şi amestecase tulpinile pisate de porumb. Adăugase şi oasele care rămăseseră în sticlă. Odată pregătite toate, dădu oscioarele prin făină. Desigur, anticipa puţin. Pavel nu prinsese încă pisica. Dar era sigură că o va prinde. Dumnezeu îi dăduse multe greutăţi, dar îi dăduse şi un fiu care să o ajute. Şi dacă nu va prinde pisica, tot nu se va supăra pe el. Pădurile erau mari, pisica era mică şi oricum să te enervezi însemna să-ţi iroseşti aiurea energia. Deşi încerca să se pregătească să înfrunte şi o dezamăgire, nu putea decât să se bucure gândindu-se la perspectiva de a mânca nişte carne şi un borş de cartofi.

Andrei stătea în uşă, cu tăieturi pe faţă, cu zăpadă pe haină, cu muci şi sânge curgându-i din nas. Sandalele improvizate i se rupseseră şi degetele de la picioare i se vedeau. Oksana alergă spre el.

— Unde e fratele tău?

— M-a părăsit.

Andrei începu să plângă. Nu ştia unde este fratele lui. Nu înţelesese ce s-a întâmplat. Nu putea explica. Ştia că mama lui avea să-l urască, ştia că avea să

fie făcut vinovat pentru toate astea, deşi făcuse totul cum trebuie, deşi Pavel fusese cel care-l părăsise.

Oksana rămase fără respiraţie. Îl dădu la o parte pe Andrei şi ieşi din casă în fugă, privind spre pădure. Pavel nu se vedea nicăieri. Poate căzuse pe undeva şi se rănise. Poate că avea nevoie de ajutor. Fugi înapoi în casă pentru a obţine nişte răspunsuri de la fiul ei şi-l văzu pe Andrei stând lângă oală cu o lingură de borş în mână.

Prins cu mâţa în sac, se uită tâmp la mama lui, cu o dâră de borş scurgându-i-se în colţul gurii. Copleşită de furie – furia de a-şi fi pierdut soţul, de a-şi fi pierdut fiul –, Oksana se năpusti asupra lui Andrei, îl trânti la pământ şi îi îndesă pe gât lingura de lemn.

— Când am să-ţi scot lingura asta din gură, îmi vei spune ce s-a întâmplat sau te omor.

Dar, când îi scoase lingura din gură, nu putu face altceva decât să tuşească. Furioasă, mama îi vârî din nou lingura pe gât.

— Copil tâmpit, prostovan şi netrebnic. Unde e fiul meu? Unde e?

Scoase din nou lingura, dar copilul plângea şi se îneca. Nu putea vorbi. Continua să plângă şi să tuşească, aşa că ea îl lovi în continuare, apăsându-i cu mâna pieptul micuţ. Doar când borşul fu pe cale să dea în foc se opri. Se ridică şi mută oala de pe sobă. Îl privi apoi pe Andrei care scâncea pe podea, simţind cum mânia îi dispare. Era atât de mic! Îşi iubea fratele mai mare atât de mult! Se aplecă, îl luă de jos şi îl aşeză pe un scaun. Îl înveli într-o pătură şi îi turnă o porţie de borş mai mare decât orice altă porţie primită până acum. Încercă să-i dea ea cu lingura, însă băiatul nu vru să deschidă gura. Nu mai avea încredere în ea. Oksana îi dădu lui lingura. O luă şi începu să mănânce. Termină borşul. Mama îi umplu din nou bolul, îi spuse să mănânce încet. O ignoră şi termină şi al doilea bol. Cu o voce foarte scăzută îl întrebă ce se întâmplase şi ascultă cum băiatul îi povesti despre sângele din zăpadă, lemnele împrăştiate, dispariţia lui Pavel şi urmele mari din zăpadă. Femeia închise ochii.

— Bărbatul acela l-a furat pe fratele tău ca să-l mănânce. Înţelegi? E mort acum. Şi îl va mânca. L-a furat pentru că era mort de foame. Aşa cum voi aţi vânat pisica, aşa v-a vânat el pe voi. Pricepi?

Andrei amuţi, privind lacrimile mamei sale. Într-adevăr, nu înţelegea. Îşi privi mama cum adună de pe jos pisica şi iese din casă. Stătea aşteptând, nervos. Când auzi vocea mamei, se năpusti spre uşă.

Oksana îngenunchease în zăpadă, cu mâinile ridicate spre cer:

— Te rog, Doamne, dă-mi fiul înapoi.

Doar Dumnezeu l-ar mai fi putut aduce acum acasă. Nu era chiar o rugăminte imposibilă. La urma urmei, la un moment dat ea îşi riscase viaţa

pentru a salva clopotul bisericii. Oare Dumnezeu uita atât de repede? Îşi riscase viaţa ca să-i salveze clopotul. Nu-şi dorea decât fiul, singura ei raţiune de a trăi.

În pragul uşii apărură câţiva vecini, cei care mai aveau încă putere să stea în picioare. Se holbau la Oksana. Pisica moartă era ceva neobişnuit. Dar nu era nimic neobişnuit în imaginea unui om care suferă, aşa că spectacolul nu-i reţinu pentru foarte mult timp.

Douăzeci de ani mai târziu
Moscova

11 februarie 1953

Bulgărele de zăpadă îl lovi pe Jora în ceafă. Fusese luat prin surprindere, iar zăpada i se împrăştie pe urechi. Undeva în spate îşi putea auzi frăţiorul mai mic râzând, râzând chiar tare – mândru de el însuşi, de isprava lui, deşi nu fusese decât o lovitură norocoasă. Jora scutură zăpada de pe gulerul jachetei, dar fire de nea apucaseră deja să-i intre pe sub haină, prelingându-i-se pe spate. Se topeau, îi alunecau pe piele, lăsând dâre lungi de apă îngheţată. Îşi scoase cămaşa din pantaloni, ridică mâinile cât de sus putu, încercând să scape de gheaţă.

Nevenindu-i să creadă că fratele lui rămăsese atât de calm (preocupat de cămaşă, în loc să se ia de el), Arkadi nu se grăbi şi se apucă să adune zăpadă, să facă un bulgăre cât de mare putu. Fusese însă prea mare, iar bulgărele se dovedi un proiectil jalnic: greu de aruncat, încet şi uşor de evitat. Făcea greşeala asta de mult timp, îi făcea prea mari. În loc să aibă un impact mai mare, puteau fi cu uşurinţă interceptaţi în aer şi de cele mai multe ori se dezintegrau singuri, împrăştiindu-se înainte de a ajunge la fratele său. Petrecea mult timp jucându-se cu Jora în zăpadă. Uneori veneau şi alţi copii, dar de cele mai multe ori erau doar ei. Arkadi nu câştiga niciodată, în măsura în care putea fi vorba despre vreun câştig. Viteza şi forţa loviturilor fratelui său îl copleşeau de fiecare dată. Jocul se încheia mai mereu la fel: se preda, devenea frustrat, se enerva sau, şi mai rău, începea să plângă şi făcea crize de nervi. Ura faptul că pierdea întotdeauna şi că mai de fiecare dată punea la inimă. Continua să joace doar din convingerea că într-o bună zi lucrurile vor sta altfel, că va câştiga. Şi azi se pare că ziua aceea sosise. Acum şansa îi surâdea. Se apropie, dar nu foarte mult: voia ca lovitura să se pună. Loviturile directe nu se puneau.

Jora văzu îndreptându-se spre el o minge albă, de astă dată nici prea mare, nici prea mică. Nu mai avu ce face. Avea mâinile la spate. Trebuia să recunoască, frăţiorul lui învăţa repede.

Bulgărele de zăpadă îi lovi în vârful nasului, iar zăpada i se împrăştie în ochi, prelingându-i-se pe nas şi pe gură. Se dădu înapoi, cu faţa albă din pricina zăpezii. Fusese o lovitură perfectă, ăsta era sfârşitul jocului. Fusese învins de fratele său, un băieţel care n-avea încă nici măcar cinci ani. Abia acum, când pierduse pentru prima oară, înţelese ce important era să câştigi. Fratele lui râdea din nou, făcea un adevărat tărăboi, ca şi cum un bulgăre de

zăpadă primit direct în figură era cel mai amuzant lucru din lume. Cel puțin, el nu se bucurase atât de zgomotos, așa cum făcea acum Arkadi; nu râsese atât și nici nu simțise o satisfacție ca aceasta când câștigase. Frate-său nu știa să piardă și cu atât mai puțin să câștige. Băiețelul avea nevoie de o lecție. Trebuia pus la punct. Câștigase o partidă, atâta tot: o partidă norocoasă, lipsită de însemnătate, un joc dintr-o sută: nu – unul dintr-o mie. Nu cumva acum pretindea că ar fi chit sau, mai rău, că ar fi mai bun decât el? Jora se aplecă și începu să caute prin zăpadă, scormonind până ajunse la stratul de gheață de dedesubt, umplându-și pumnul cu noroi înghețat, cu pietre și prundiș.

Văzând că fratele lui face un alt bulgăre de zăpadă, Arkadi se întoarse și fugi. Înțelese că fratele lui se pregătea să se răzbune: adunase zăpada cu foarte multă grijă și avea să se folosească de toată forța și măiestria sa. N-avea de gând să primească un astfel de bulgăre. Dacă fugea, avea să scape. Bulgărele, oricât de bine ar fi fost făcut, cu oricâtă precizie ar fi fost aruncat, nu putea călători prin aer decât o anumită distanță înainte de a-și pierde forma și de a nu-l mai putea răni. Și chiar dacă l-ar fi atins, după o anumită distanță parcursă nu mai putea face niciun rău, aproape că fusese aruncat degeaba. Dacă fugea, putea termina partida pe cai mari. Nu voia ca victoria lui să fie pusă la îndoială, estompată de o serie de lovituri rapide și precise ale fratelui său. Nu. Fugi și învinge! Termină jocul acum! Cel puțin până avea să simtă gustul victoriei, până mâine când avea să piardă din nou. Dar asta va fi mâine. Astăzi câștigase.

Își auzi fratele strigându-l pe nume. Privi înapoi fără a se opri din alergat, zâmbind, rânjind de fapt, sigur că nu mai putea fi ajuns de bulgărele fratelui.

Impactul avu violența unui pumn în figură. Capul i se balansă necontrolat, picioarele i se desprinseră de pământ și pentru o clipă pluti în aer. Când atinse din nou solul, picioarele i se strânseră dedesubt și căzu grămadă – prea amețit pentru a se apăra cu mâinile –, strivind zăpada. Pentru o clipă șezu acolo incapabil să înțeleagă ce i se întâmplase. Simțea între dinți pietriș, noroi și sânge. Instinctiv, își vârî unul dintre degetele înmănușate între buze. Dinții i se strepeziseră de parcă fusese obligat să mestece nisip. Simți o gaură. Unul dintre dinți căzuse. Începu să plângă și scuipă în zăpadă, începând să scormonească pentru a-și găsi dintele. Dumnezeu știe de ce, numai la asta se putea gândi acum, era singurul lucru de care-i păsa. Trebuia să-și găsească dintele. Unde îi era dintele? Dar nu-l putu găsi, în niciun caz în albul zăpezii. Dispăruse. Și nu-l supăra atât durerea (deși îl durea), cât furia, indignarea în fața injustiției comise. Chiar nu putuse să câștige și el un joc? Îl câștigase corect. Chiar nu putuse fratele lui să-i îngăduie atâta lucru? Nu i se permitea o singură victorie?

Jora alergă spre fratele lui. Îşi regretase fapta chiar din clipa în care boţul de noroi, pietriş, gheaţă şi piatră îi zburase din mână. Îşi strigase fratele pe nume, dorindu-şi să-l fi făcut să se ghemuiască, să evite lovitura. Şi nu făcuse decât să-şi facă fratele să se întoarcă cu faţa spre bulgăre. În loc să-l ajute, nu săvârşise decât un act de sadism. Apropiindu-se, văzu sânge pe zăpadă şi simţi că i se face rău. El făcuse asta. Transformase joaca lor din ceva plăcut de care se bucura, aşa cum se bucura aproape de orice, în ceva monstruos. De ce nu putuse pur şi simplu să-şi lase frăţiorul să câştige? Oricum avea să câştige a doua zi şi în ziua următoare. Avea să se mai joace vreodată fratele lui cu el? Era puţin probabil. Se simţea vinovat.

Jora se aplecă şi îi puse frăţiorului mâna pe umăr. Arkadi i-o respinse, uitându-se la el cu ochii înroşiţi de lacrimi şi cu gura plină de sânge. Arăta ca un animal sălbatic. Nu spuse nimic. Faţa îi era congestionată de mânie. Se ridică în picioare, clătinându-se uşor.

— Arkadi?

Copilul deschise gura şi ţipă, schelălăind ca un câine. Jora nu putu vedea decât nişte dinţi murdari. Arkadi se întoarse şi o luă la fugă.

— Arkadi, aşteaptă!

Dar Arkadi nu aşteptă – nu se opri, nu vru să asculte scuzele fratelui său. Fugea cât putea de repede, pipăindu-şi cu limba locul gol unde fusese dintele. Găsindu-l, pipăindu-şi gingia cu limba, speră să nu-şi mai vadă niciodată fratele.

14 februarie

Leo privea blocul nr. 18, o clădire scundă, înghesuită, din beton gri. O zi întreagă fusese pierdută cu o sarcină pe cât de neplăcută, pe atât de inutilă. Conform raportului întocmit de miliție, un băiețel în vârstă de patru ani și zece luni fusese găsit mort pe liniile de cale ferată. Băiețelul se juca pe șine și fusese surprins de un tren personal și tăiat în bucăți. Șoferul cursei de ora 9 spre Khabarovsk comunicase în prima stație că i se păruse că zărise ceva pe linie la puțin timp după ce plecase din stația Iaroslavski Vokzal. Dacă trenul chiar îl lovise pe băiețel nu fusese încă stabilit. Poate mecanicul nu voia să recunoască asta. Dar nu era cazul să fie forțate lucrurile. Un accident tragic, nu se punea problema să fi fost vina cuiva.

Chestiunea ar fi trebuit deja închisă. În mod normal, Leo Stepanovici Demidov – unul dintre membrii importanți și plini de perspective ai MGB, serviciul de securitate a statului – n-ar fi intrat niciodată într-un incident de acest tip. Ce-ar fi putut face el într-un astfel de caz? Pierderea unui fiu era devastatoare pentru familie, pentru rude. Dar, punând problema într-un mod brutal, era lipsită de implicații la nivel național. Copiii nesupravegheați nu erau o chestiune de securitate națională. Cu toate astea, situația de față devenise extrem de complicată. Durerea părinților îmbrăcase o formă ciudată. Se părea că erau incapabili să accepte că fiul lor (Leo se uitase în raport, memorând numele lui Arkadi Feodorovici Andreev) fusese singurul vinovat de propria moarte. Spuneau în stânga și în dreapta că fiul lor fusese ucis. De cine? Nu aveau idee. De ce? Nu știau nici atât. Cum fusese posibil așa ceva? Încă o dată, n-ar fi știut să spună. Cu toate astea, în absența oricărui argument plauzibil, reușiseră să trezească o imensă simpatie și compasiune. Exista posibilitatea reală ca ei să reușească să convingă pe toată lumea: vecini, prieteni și străini – pe oricine era dispus să asculte.

Parcă pentru a se complica situația, tatăl băiatului, Feodor Andreev, era el însuși un membru de rang inferior al MGB și unul dintre subalternii lui Leo. În afară de faptul că ar fi trebuit să știe mai bine că aduce organizației o reputație proastă folosindu-se de greutatea autorității sale pentru a face credibilă aserțiunea inteligibilă din punct de vedere emoțional, dar imposibil de susținut din punct de vedere logic. Depășise o limită. Lăsase sentimentele să-i întunece judecata. Dacă lucrurile nu aveau să se liniștească, Leo ar fi trebuit să recurgă inclusiv la arestarea bărbatului. Era o încurcătură de primă mână. Iar Leo fusese forțat să întrerupă pentru moment o misiune extrem de delicată pentru a îndrepta situația.

Nefiind deloc încântat de confruntarea cu Feodor care avea să urmeze, Leo nu se grăbi să urce scările, gândindu-se cum ajunsese cariera lui în acest punct în care trebuia să supravegheze pornirile unuia şi ale altuia. Nu intenţionase niciodată să intre în securitatea statului; se pomenise făcând asta imediat după terminarea serviciului militar. În timpul marelui război pentru apărarea patriei, fusese recrutat într-o brigadă specială – BMIIS – Brigada Motorizată Independentă pentru Intervenţii Speciale. Batalioanele trei şi patru ale acestei divizii fuseseră selectate de la Institutul Central de Educaţie Fizică unde fusese student. Aleşii pentru curajul şi forţa lor fizică fuseseră duşi într-o tabără de antrenament de la Mitişchi, în nordul Moscovei, unde fuseseră învăţaţi lupta corp la corp, să folosească armele, să sară cu paraşuta de la mică înălţime şi să folosească explozibili. Tabăra aparţinea NKVD-ului, cum se numea pe atunci poliţia secretă înainte să dispară şi securitatea statului să devină MGB. Batalioanele lucrau sub autoritatea directă a NKVD, nu a armatei, şi natura misiunilor lor arăta acest lucru. Trimişi în spatele liniilor inamice, distrugând infrastructură, adunând informaţii, omorând pe unul şi pe altul – erau soldaţi clandestini. Era riscant, dar era la fel de riscant şi într-un tanc T-34. Leo se bucura de libertatea care i se dădea în timpul operaţiunilor, deşi era atent să ţină pentru el acest gând. Îi plăcea faptul sau poate avea doar impresia că îşi ţine soarta în mâini. Înflorise. Ca rezultat, fusese decorat cu Ordinul Suvorov, clasa a II-a. Hotărârea, succesul militar, norocul şi, mai presus de toate, dragostea absolută şi sinceră faţă de ţara lui îl făcuseră să devină o imagine emblematică – la propriu – pentru eliberarea teritoriului german ocupat. El şi un grup de soldaţi aciuaţi din câteva divizii fuseseră fotografiaţi înconjurând epava în flăcări a unui tanc german, cu armele ridicate, cu satisfacţia victoriei pe chip, cu cadavrele soldaţilor germani la picioare. În spatele lor, fuioare de fum se ridicau din ruinele satelor incendiate. În contrast cu toată distrugerea şi moartea din jurul lor, figurile lor erau triumfătoare – şi cea mai expresivă era a frumuşelului Leo, cu dinţii lui sănătoşi şi zâmbetul larg. Devenise o fotografie faimoasă care apăruse pe prima pagină a ziarului *Pravda,* iar Leo fusese felicitat de străini, de militari, civili, oameni care nu voiau decât să-i strângă mâna, să-l îmbrăţişeze pe el, simbolul victoriei.

După război fusese mutat direct în cadrul NKVD. Avansarea păruse firească. N-o ceruse el; îi fusese pur şi simplu aşezată la picioare de către alţii. Orice i-ar fi cerut ţara sa ar fi acceptat cu bucurie. Ar fi mers în Gulag, în regiunile arctice ale regiunii Kolîma dacă i s-ar fi cerut. Nu avea decât o singură dorinţă: să-şi servească ţara, o ţară care învinsese fascismul, o ţară care oferea educaţie gratuită şi servicii de sănătate, care trâmbiţase peste

tot necesitatea de a respecta drepturile muncitorilor, care îl plătea pe tatăl lui, un muncitor pe o linie de asamblare a unei fabrici de armament, care avea un salariu comparabil cu al unui medic. Deşi slujba asta părea uneori neplăcută, îi înţelegea necesitatea, pricepea nevoia de a apăra revoluţia de duşmanii din afara ţării şi dinăuntrul ei, de toţi cei care încercau s-o saboteze şi erau hotărâţi s-o vadă eşuând. Acestui ţel Leo era hotărât să-şi închine viaţa. Viaţa lui şi viaţa altora.

Nici acest eroism şi nici pregătirea militară nu aveau vreo importanţă în seara asta. Aici nu se găsea niciun inamic. Aici se afla un coleg, un amic, un tată răpus de durere. Şi cu toate acestea, era o operaţiune MGB, iar tatăl îndoliat era ţinta. Leo trebuia să păşească în vârful picioarelor. Nu se putea lăsa afectat de aceleaşi sentimente care-l orbiseră pe Feodor. Felul isteric în care se purtase îl punea pe el şi întreaga lui familie în pericol. Dacă era lăsată la voia întâmplării, povestea, de altfel fără niciun temei, despre crimă putea începe să se răspândească, zvonurile să se înmulţească precum buruienile, să se împrăştie prin comunitate, neliniştind oamenii, să-i facă să-şi pună întrebări asupra unuia dintre adevărurile pe care era clădită noua lor societate:

Nu există crimă.

Puţini credeau asta fără urmă de îndoială. Existau ici şi colo pete de culoare: era o societate în tranziţie, departe încă de perfecţiune. Ca ofiţer MGB, era de datoria lui să studieze operele lui Lenin, aşa cum era de fapt de datoria fiecărui cetăţean. Ştia că toate aceste infracţiuni aveau să dispară pe măsură ce vor fi dispărut sărăcia şi nevoia. N-ajunseseră încă acolo. Existau încă furturi, bătăi ce aveau loc după câte vreo beţie, fiind comise de *urki,* bandele de infractori. Dar oamenii trebuiau să creadă că merg spre o viaţă mai bună; să numeşti infanticid ceea ce se întâmplase cu băieţelul lui Feodor era deja o enormă greşeală. Leo fusese instruit de superiorul şi mentorul său, maiorul Janusz Kuzmin, cu privire la procesele din 1937, în care inculpaţii au fost acuzaţi de Stalin fără alte explicaţii că:

Şi-au pierdut credinţa.

Inamicii Partidului nu erau doar detractori, spioni sau sabotori industriali, dar şi apostaţi ai ideologiei de partid. Dacă era să aplici acest principiu, Feodor Andreev era un duşman. Misiunea lui Leo era să înăbuşe în faşă orice speculaţii de acest fel, să aducă înapoi oile rătăcite. Trăncănitul despre crime avea în el o doză de dramatism, care cu siguranţă aprindea

imaginația celor exaltați. Dar dacă se ajungea acolo, avea să fie neîndurător: băiatul făcuse o greșeală pentru care plătise cu viața. Nu trebuia să mai sufere nimeni. Poate că era totuși prea bombastic. Nu era nevoie să meargă atât de departe. Chestiunea putea fi rezolvată cu tact. Erau supărați, asta era tot. Trebuia să fie răbdător cu ei. Nu mai gândeau limpede. Trebuia să le prezinte faptele. Nu se afla aici pentru a-i amenința; cel puțin, nu deocamdată: se afla aici pentru a-i ajuta. Pentru a-i ajuta să-și recapete credința.

Leo bătu și Andreev deschise ușa. Leo aplecă capul:

— Îmi pare foarte rău pentru pierderea dumneavoastră.

Feodor se dădu înapoi, permițându-i lui Leo să pășească în cameră.

Toate locurile erau ocupate. Camera era suprapopulată, de parcă fusese convocată o întrunire sătească. Erau acolo oameni în vârstă, copii – era clar că se adunase acolo întreaga familie. Într-o asemenea atmosferă era clar cum apăruseră astfel de sentimente: se încurajau unii pe alții să creadă că era ceva misterios legat de moartea băiețelului. Poate că așa își făceau suferința mai ușor de acceptat. Poate că se simțeau vinovați că nu-l învățaseră pe băiețel să stea departe de liniile de tren. Leo recunoscu câteva dintre fețele din jurul lui. Erau prietenii lui Feodor de la serviciu, care se simțeau dintr-odată jenați că fuseseră surprinși aici. Nu știau ce să facă, evitau să-i întâlnească privirea, voind să plece, dar fiind incapabili s-o facă. Leo se întoarse către Feodor:

— Putem vorbi?

— Da, desigur.

— Poate că ar fi mai ușor dacă am fi doar noi doi?

— Te rog, asta-i familia mea. Cu siguranță vor să audă ce ai de spus.

Leo se uită în jur; aproximativ douăzeci de perechi de ochi erau îndreptați către el. Păreau să știe ce avea să le spună și nu-l simpatizau pentru asta. Erau furioși că fiul lor murise și ăsta era modul lor de a-și exprima furia. Leo trebuia să accepte pur și simplu că devenise punctul focal al furiei lor.

— Nu mă pot gândi la nimic mai înfiorător decât pierderea unui copil. Eram colegul și prietenul tău când împreună cu soția ta ai sărbătorit nașterea fiului vostru. Îmi amintesc că v-am felicitat. Iar acum vin cu durere să vă prezint condoleanțele mele.

Sunase poate prea pompos, dar Leo spusese sincer aceste vorbe. Tăcere. Își alese cu grijă cuvintele următoare:

— N-am simțit niciodată durerea unui părinte care își pierde copilul. Nu știu cum aș fi reacționat. Probabil că aș fi simțit nevoia să acuz pe cineva, pe cineva pe care să-l pot după aceea urî. Dar, cu mintea limpede, vă asigur că nu există nicio urmă de îndoială cu privire la cauza morții lui Arkadi. Am

adus cu mine raportul pe care vi-l pot lăsa dacă vreţi. Mai mult decât atât, am fost trimis pentru a răspunde la orice întrebare aţi vrea să puneţi.

— Arkadi a fost ucis şi am dori să ne ajutaţi, dacă nu dumneavoastră personal, poate că MGB-ul poate face presiuni asupra miliţiei să-şi facă treaba şi să-i prindă pe făptaşi.

Leo dădu din cap încercând să-şi păstreze aerul amabil. Era cel mai rău început de conversaţie la care se putuse gândi. Tatăl era neînduplecat: atitudinea lui era intransigentă şi belicoasă. Cerea nici mai mult, nici mai puţin decât deschiderea unui *ugolovnoie delo,* a unui caz de crimă care să fie investigat de miliţie. Cerea imposibilul. Leo îşi privi colegii de serviciu. Ei înţelegeau, spre deosebire de ceilalţi din cameră, că acest cuvânt – *crimă* – murdărea orice prezenţă umană.

— Arkadi a fost surprins de un tren. Moartea lui a fost un accident. Un teribil accident.

— Şi atunci de ce era gol? De ce avea gura îndesată cu noroi?

Leo încercă să digere ceea ce tocmai auzise. Băiatul era gol? Auzea pentru prima dată acest lucru. Deschise raportul.

Băiatul a fost găsit îmbrăcat.

Lui Leo i se păru o remarcă ciudată pentru un raport. Dar, ciudată sau nu, era acolo: băiatul era îmbrăcat. Continuă să-şi plimbe privirea printre foi.

Fiind târât pe sol, îi intrase noroi în gură.

Închise raportul. Cei din cameră erau în aşteptare.

— Băiatul dumneavoastră a fost găsit complet îmbrăcat. Da, avea noroi în gură, dar trupul i-a fost târât de tren; era normal să aibă noroi în gură.

O femeie mai în vârstă se ridică. Avea o privire ageră, în ciuda vârstei înaintate. Avea o voce aspră, încărcată de autoritate.

— Nouă nu ni s-a spus asta.

— Este regretabil, dar aţi primit informaţii incorecte.

Femeia se aplecă înainte. În mod evident, ea era capul răutăţilor, puterea ascunsă din spatele acestor speculaţii.

— Bărbatul care a găsit cadavrul, Taras Kuprin, căuta ceva de mâncare. Stă la două străzi de aici. El ne-a spus că Arkadi era dezbrăcat. Dezbrăcat, pricepi? Fără nicio boarfă pe el. Pricepi? Nimeni n-a ajuns gol pentru că s-a ciocnit cu un tren.

— Bărbatul ăsta, Kuprin, a găsit într-adevăr băiatul. Declarația lui e în raport. Spune că băiatul a fost găsit pe șine, complet îmbrăcat. A fost foarte clar în privința asta. E scris aici, negru pe alb.

— Nouă de ce ne-a spus altceva?

— Poate că se zăpăcise. Habar n-am. Dar am semnătura lui în declarație. Este aici, în raport. Mă îndoiesc că ar declara altceva dacă l-aș întreba acum.

— Tu ai văzut cadavrul?

Întrebarea femeii îl luă prin surprindere.

— Nu eu investighez cazul acesta. Nu-i treaba mea. Și oricum, nu cred că e ceva de investigat. E un accident teribil și de asta mă aflu aici; pentru a limpezi ceea ce a fost tulburat în mod inutil. Dacă vreți, pot citi cu voce tare întregul raport.

Femeia în vârstă vorbi din nou:

— Raportul acela minte.

Tensiunea creștea. Leo păstră tăcerea, încercând să rămână calm. Trebuia ca ei să înțeleagă că aici nu era loc de compromisuri. Trebuia ca până la urmă să fie de acord, să se consoleze cu gândul că moartea băiețelului lor fusese un accident nefericit. Leo se afla aici pentru propriul lor bine. Se întoarse spre Feodor, așteptând de la el s-o corecteze pe bătrână.

Feodor începu să vorbească.

— Leo, avem noi dovezi, dovezi pe care le-am găsit azi. O femeie al cărei apartament dă spre linia ferată spune că l-a văzut pe Arkadi cu un bărbat. Nu știm mai mult de atât. Femeia asta nu ne este prietenă. Nu ne-am mai văzut niciodată. A auzit de crimă și…

— Feodor…

— A auzit despre moartea fiului meu. Și dacă ceea ce ne-a spus este adevărat, atunci îl poate descrie pe acest om. Îl va putea recunoaște.

— Unde este femeia asta?

— O așteptăm chiar acum.

— Vine aici? Aș vrea să aud ce are de spus.

I se oferi un scaun, însă îl refuză. Avea să stea în picioare.

Nimeni nu vorbea, toată lumea aștepta bătaia din ușă. Leo începu să regrete că nu a luat scaunul. Trecu aproape o oră, în liniște, înainte să se audă o bătaie slabă în ușă. Feodor deschise ușa, se prezentă și o conduse pe femeie înăuntru. Avea probabil în jur de treizeci de ani: o figură blândă, ochi mari, neliniștiți. Femeia deveni și mai nervoasă când văzu câtă lume se afla în cameră. Feodor o liniști.

— Prietenii și familia mea. Nu are de ce să-ți fie teamă.

Dar femeia nu asculta. Se uita fix la Leo.

— Mă numesc Leo Stepanovici. Sunt ofițer MGB. Eu conduc operațiunea asta. Dumneata cum te numești?

Leo luă un carnețel, căutând o pagină goală. Femeia nu-i răspunse. Leo o privi. Dădu să repete întrebarea, când, în cele din urmă, femeia răspunse:

— Galina Șaporina.

Aproape că șoptea.

— Ce ai văzut?

— Am văzut…

Se uită prin cameră, apoi în podea, apoi la Leo, fără să mai scoată o vorbă. Feodor îi dădu ghes. Vocea lui era fără îndoială aceea a unui om nervos.

— Ai văzut un bărbat?

— Da, un bărbat.

Feodor stătea lângă ea. Privirea lui părea s-o țintuiască de perete. Respiră ușurat. Femeia continuă:

— Un bărbat, probabil un lucrător la calea ferată. L-am văzut pe fereastră. Era foarte întuneric.

Leo bătea cu creionul în carnețel.

— L-ai văzut cu un băiețel?

— Nu, nu era niciun băiețel.

Pe figura lui Feodor se putea citi stupoarea. Spuse pe nerăsuflate.

— Dar nouă ne-ai spus că mergea de mână cu un băiețel.

— Nu, nu, nu – nu era niciun băiețel. Ducea în mână ceva, probabil o geantă cu scule. Da, asta era. Lucra ceva la șine. Repara ceva la ele. N-am văzut mare lucru. N-ar trebui să mă aflu aici. Îmi pare foarte rău că fiul vostru a murit.

Leo închise carnețelul.

— Mulțumesc.

— Mai aveți întrebări?

Înainte ca Leo să poată răspunde, Feodor o apucă de braț.

— Ai văzut un bărbat.

Femeia își trase brațul. Privi în camera din care mai multe perechi de ochi o urmăreau cu atenție. Se întoarse spre Leo.

— Veți veni altă dată să-mi mai puneți întrebări?

— Nu. Poți pleca.

Galina se îndreptă spre ieșire cu capul în pământ. Înainte să ajungă la ușă, femeia mai în vârstă strigă după ea:

— Te pierzi atât de repede?

Feodor se repezi către femeia vârstnică.

— Te rog, ia loc!

Femeia dădu din cap, dar gestul ei nu părea să însemne nici dezgust, nici aprobare.

— Arkadi era fiul tău.

— Da.

Leo nu putea vedea ochii lui Feodor. Se întreba prin ce mijloace stranii comunicau aceşti oameni. Oricare ar fi fost acelea, femeia se aşeză. Între timp, Galina plecase.

Leo era mulţumit că Feodor intervenise. Însemna poate că ajunseseră într-un punct de cotitură. Nici bârfa, nici vorbăria goală nu ajutau pe nimeni. Feodor veni lângă Leo.

— Iart-o pe mama, e foarte supărată.

— De aceea mă aflu aici. Ca să putem discuta toate astea în intimitatea camerei voastre. Ceea ce nu se poate întâmpla, ceea ce nu trebuie să se întâmple este ca odată ce eu părăsesc această cameră, voi să continuaţi să susţineţi aceleaşi lucruri. Dacă vă mai întreabă cineva ce s-a întâmplat cu fiul vostru, nu puteţi continua să pretindeţi că a fost crimă. Nu pentru că vă ordon eu, ci pentru că pur şi simplu nu-i adevărat.

— Înţelegem.

— Feodor, mâine aş vrea să-ţi iei liber. Ţi s-a dat voie. Dacă te mai pot ajuta cu ceva…

— Mulţumesc.

La uşă Feodor îi strânse mâna lui Leo:

— Suntem cu toţii atât de supăraţi! Te rog să ne ierţi ieşirile.

— Vor trece neobservate. Dar, după cum te-am rugat, nicio vorbă în plus.

Faţa lui Feodor se împietri. Dădu din cap. Se străduí să-şi scuipe cuvintele de parcă ar fi fost o înghiţitură amară.

— Moartea fiului meu a fost doar un cumplit accident.

Leo coborî treptele respirând adânc. Atmosfera din camera aceea fusese sufocantă. Era fericit că isprăvise, că-şi realizase misiunea. Feodor era un om bun. Pe măsură ce va trece timpul, îi va veni tot mai uşor să accepte adevărul.

Se opri. În urma lui se auzeau paşi. Leo se întoarse. Era un băieţel, care n-avea mai mult de 7 sau 8 ani:

— Domnule, sunt Jora. Sunt fratele lui Arkadi. Pot vorbi cu dumneavoastră?

— Da, desigur.

— E vina mea.

— În ce privinţă?

— Moartea fratelui meu. Am aruncat cu un bulgăre de zăpadă după el. Am băgat în el pietre, noroi şi zgură. Arkadi a fost rănit, l-am lovit în cap. A luat-

o la fugă. Poate că asta l-a zăpăcit, poate de aia n-a văzut trenul. Noroiul pe care i l-au găsit în gură. A fost din vina mea; eu l-am aruncat.

— Moartea fratelui tău a fost un accident. N-a fost vina nimănui. Nu e cazul să te simţi vinovat. Dar ai făcut foarte bine că mi-ai spus. Acum întoarce-te la părinţii tăi.

— Nu le-am spus despre bulgărele plin de pietriș.

— Poate că nici nu trebuie.

— I-ar supăra atât de mult. Atunci a fost ultima oară când l-am văzut pe fratele meu. Domnule, noi ne jucam frumos cea mai mare parte a timpului şi am fi continuat să ne jucăm frumos, ne-am fi împăcat, am fi fost din nou prieteni. Sunt sigur de asta. Și acum n-aș mai putea niciodată să mă revanșez față de el, n-aș mai putea niciodată să-i spun cât de rău îmi pare.

Leo asculta cu atenţie confesiunea băiatului. Copilul avea nevoie să fie iertat. Începu să plângă. Jenat, începu să-l mângâie pe cap, bolborosind pe un ton tânguios, de parcă ar fi intonat un cântec de leagăn:

— N-a fost vina nimănui.

Satul Kimov
O sută şaizeci de kilometri nord de Moscova

Aceeaşi zi

Anatoli Brodski nu mai dormise de trei zile. Era atât de obosit, încât şi cele mai elementare lucruri îl solicitau la maximum. Uşa hambarului din faţa sa era încuiată. Ştia că va trebui s-o forţeze ca s-o deschidă. Chiar şi aşa, ideea părea cu totul deplasată. Pur şi simplu nu avea puterea s-o facă. Zăpada începuse să cadă. Privi în sus către cerul nopţii; mintea începea să i-o ia razna şi când în cele din urmă îşi dădu seama unde era şi ce avea de făcut acolo, zăpada i se aşezase deja într-un strat consistent pe obraji, îşi linse fulgii de pe buze şi realiză că dacă nu avea să intre în casă cât mai repede urma să moară. Concentrându-se, izbi uşa. Ţâţânile se zgâlţâiră, dar uşa rămase închisă. O izbi din nou. Lemnul trosni. Încurajat de sunet, îşi strânse ultimii stropi de energie şi se opinti pentru a o lovi a treia oară. Lemnul cedă definitiv şi uşa se deschise. Rămase în prag, încercând să-şi obişnuiască privirea cu întunericul. Într-o parte a hambarului se aflau două vaci. De cealaltă parte se aflau tot felul de unelte, fân. Împrăştie câţiva dintre saci pe noroiul îngheţat al podelei, îşi încheie haina, se aşeză pe jos şi închise ochii.

•

De la fereastra dormitorului său Mihail Zinoviev putu vedea că uşa hambarului era deschisă. Se mişca în derivă, iar zăpada intra în hambar. Se întoarse. Soţia lui se afla în pat, dormea. Hotărî să n-o trezească, aşa că îşi puse în linişte haina, cizmele şi ieşi din cameră.

Vântul bătea, adunând zăpada risipită pe jos şi aruncându-i-o în faţă. Îşi ridică mâna, încercând să-şi protejeze ochii. Pe măsură ce se apropia de hambar putu vedea printre degete că uşa fusese forţată, încuietoarea distrusă. Se uită înăuntru şi, în absenţa luminii lunii, ghici în întuneric silueta unui om care dormea pe jos, sprijinit de un balot de fân. Fără să-şi dea seama exact ce are de făcut, intră în hambar şi apucă un vătrai, se apropie, îl ridică deasupra abdomenului intrusului, gata să-l lovească.

Anatoli deschise ochii şi văzu carâmbul unei cizme acoperite de zăpadă la numai câţiva centimetri de nasul lui. Se rostogoli pe spate şi îl privi pe bărbatul aplecat deasupra. Dinţii vătraiului erau chiar deasupra stomacului său, vibrând în aşteptare. Niciunul dintre ei nu se mişca. Respiraţia lor forma norişori de abur care apăreau şi dispăreau cu repeziciune. Anatoli nu încercă să apuce vătraiul. Nu încercă nici să se ferească.

Rămaseră aşa, încremeniţi ca într-o fotografie, până când ruşinea îl cuprinse violent pe Mihail. Se retrase de parcă tocmai primise un pumn în stomac şi aruncând vătraiul, îngenunche:

— Te rog, iartă-mă.

Anatoli se ridică. Adrenalina îl trezise, dar întreg corpul îl durea. Cât dormise? Nu foarte mult. Nu suficient de mult. Avea vocea dogită, gâtul uscat.

— Înţeleg. Nu trebuia să vin aici. Nu trebuia să-ţi cer ajutorul. Tu ai familia ta la care să te gândeşti. Eu v-am pus pe toţi în pericol. Eu sunt cel care ar trebui să-şi ceară iertare.

Mihail dădu din cap:

— M-am speriat. M-am panicat. Iartă-mă.

Anatoli privi zăpada şi întunericul de afară. Nu putea pleca acum. N-ar fi supravieţuit. Desigur, nu-şi putea permite să doarmă, dar avea nevoie de un adăpost. Mihail aştepta încă un răspuns, aştepta iertarea lui.

— N-am ce să iert. Nu eşti vinovat cu nimic. Şi eu aş fi procedat probabil la fel.

— Dar tu eşti prietenul meu.

— Încă sunt prietenul tău şi întotdeauna voi fi prietenul tău. Ascultă-mă: vreau să uiţi cu totul seara asta. Să uiţi că am fost vreodată aici. Să uiţi că ţi-am cerut ajutorul şi să-ţi aminteşti de noi doi aşa cum eram. Să-ţi aminteşti că eram cei mai buni prieteni. Fă asta pentru mine şi am să fac acelaşi lucru pentru tine. Până în zori am să plec. Promit. Tu te vei trezi şi îţi vei continua viaţa ca şi până acum. Te asigur că nimeni nu va afla vreodată că am fost aici.

Mihail plecă fruntea; începu să plângă. Până în seara asta credea că ar fi făcut orice pentru prietenul lui. Era o minciună. Loialitatea, curajul, prietenia lui se dovediseră a avea picioare scurte: se năruiseră la primul test mai serios.

Când Anatoli apăruse neanunţat în seara aceea, Mihail păruse surprins. Anatoli venise în sat fără să anunţe pe nimeni. Fusese primit bine, i se oferise mâncare şi un pat în care să doarmă. Abia când auziră că încearcă să ajungă în nord, spre graniţa finlandeză, înţeleseră motivul vizitei lui neaşteptate. Nu spusese niciodată că era vânat de securitatea statului, de MGB. Nici nu trebuia. Înţeleseseră singuri. Era un fugar. Imediat ce realizaseră asta, bunăvoinţa le dispăruse. Pedeapsa pentru adăpostirea şi ascunderea unui fugar era execuţia. Şi el ştia asta, dar spera că prietenul lui îşi va asuma riscul. Mai mult decât atât, spera să-l urmeze în călătoria către nord. MGB-ul nu căuta doi oameni şi, mai mult decât atât, Mihail avea cunoştinţe în toate oraşele până la Leningrad, incluzând Tver şi Gorki. E adevărat că-i cerea enorm, dar Anatoli îi salvase odată viaţa lui Mihail şi

până atunci nu se gândise niciodată la asta ca la o datorie, nici nu avusese vreodată nevoie s-o facă.

Discutând, deveni oarecum evident că Mihail nu era pregătit să-şi asume un asemenea risc. De fapt, nu era pregătit să-şi asume niciun fel de risc. În timpul discuţiei, fuseseră frecvent întrerupţi de soţia lui Mihail, care voise să vorbească cu soţul ei între patru ochi. În fiecare moment de tăcere îl privea pe Anatoli plină de venin. Brodski îşi dădea seama că trebuie să fie atent în fiece clipă. Şi nu încăpea nicio îndoială că prezenţa lui era periculoasă pentru familia prietenului său, o familie pe care o iubea. Reducându-şi dintr-odată pretenţiile, îi spuse lui Mihail că nu dorea decât să doarmă o noapte în hambarul său. Avea să plece până a doua zi. Avea să meargă prin câmp până la prima gară pe acelaşi drum pe care sosise. În plus, fusese ideea lui să spargă încuietoarea hambarului. Deşi era improbabil, dacă ar fi fost prins, ar fi putut pretinde că nu ştie nimic şi putea invoca ipoteza unui intrus. Spera ca toate aceste precauţii să le mai liniştească pe gazdele sale.

Neputând să-şi privească prietenul plângând, Anatoli se apropie de el:

— N-ai de ce să te simţi vinovat. Încercăm cu toţii să supravieţuim.

Mihail se opri din plâns. Îşi ridică privirea, ştergându-şi lacrimile. Dându-şi seama că era ultima dată când aveau să se vadă, cei doi prieteni se îmbrăţişară.

Mihail se trase înapoi:

— Întotdeauna ai fost un om bun, un om mai bun decât mine. Noroc, îl meriţi!

Se ridică, ieşi din hambar şi închise uşa, proptind-o cu un morman de zăpadă. Cu spatele la vânt, începu să se târască spre casă. Să-l ucidă pe Anatoli şi să pretindă că a fost un intrus ar fi însemnat ca familia sa să fie în siguranţă. Acum însă trebuia să stea la mâna sorţii. Simţea nevoia să se roage. Nu se considera un laş şi nici în timpul războiului, când propria lui viaţă fusese în joc, nu se comportase ca un laş. Unii spuneau chiar că fusese curajos. Dar acum, că avea o familie, devenise fricos. Acum putea să-şi imagineze lucruri mai rele decât propria lui moarte.

Ajungând în casă, îşi scoase cizmele, haina şi merse în dormitor. Intrând în cameră, fu uluit văzând pe cineva la fereastră. Soţia lui se trezise şi privea acum spre hambar. Când îl auzi intrând, se întoarse. Fizicul ei firav nu te făcea să te gândeşti la un om care putea să care, să ridice, să taie, să muncească douăsprezece ore pe zi pentru a-şi întreţine familia. Nu-i păsa că Anatoli îi salvase odată viaţa soţului ei. Nu-i păsa de trecutul lor comun, de prietenia lor, de noţiuni precum cele de loialitate sau datorie. Acestea erau abstracţiuni. Până una-alta, Anatoli era o ameninţare la adresa siguranţei familiei ei. Asta era real. Îl voia plecat cât mai departe şi în acest moment îl

ura – pe acest prieten blând şi bun pe care altădată îl iubea – mai mult decât orice pe lume.

Mihail îşi sărută soţia. Obrazul îi era rece. O apucă de mână. Ea îl privi şi observă că soţul ei plânsese:

— Ce făceai afară?

Privirea îi era neliniştită. Mihail îi înţelegea neliniştea. Femeia spera că soţul ei făcuse ceea ce trebuia să facă. Spera că-şi pusese familia pe primul loc şi că îl ucisese pe bărbatul acela. Acesta era cel mai bun lucru pe care-l putea face.

— Lăsase deschisă uşa hambarului. Oricine l-ar fi putut vedea. Am închis-o.

Simţi dezamăgirea soţiei sale. Îl credea slab. Şi avea dreptate. N-avusese puterea nici de a-şi ucide prietenul, nici de a-l ajuta. Încercă să găsească câteva vorbe pentru a o linişti:

— N-ai de ce să-ţi faci griji. Nimeni nu ştie că-i aici.

Moscova

Aceeaşi zi

Masa fusese distrusă, patul întors cu fundul în sus, somiera făcută bucăţi, pernele răsturnate şi parchetul distrus şi cu toate acestea cercetarea apartamentului lui Anatoli Brodski nu părea să dea niciun indiciu despre locul unde s-ar fi putut afla. Leo Demidov se aplecă pentru a cerceta şemineul. Mai multe topuri de hârtie fuseseră arse. Existau încă grămezi de cenuşă în locul unde scrisorile fuseseră strânse şi aprinse. Folosind ţeava pistolului, cercetă grămăjoarele sperând să găsească una sau mai multe bucăţi care nu fuseseră atinse de flăcări. Cenuşa se împrăştie; totul era ars, complet distrus. Trădătorul scăpase şi Leo era singurul vinovat. Îl lăsase pe acest străin să profite de dubiile lui. Presupusese că era nevinovat; o greşeală de novice.

Mai bine laşi zece nevinovaţi să sufere
decât un singur spion să scape.

Principiul era fundamental, iar el îl nesocotise; crezuse că poate proceda într-un alt fel.

În ciuda faptului că îşi asuma întreaga răspundere, Leo nu se putea abţine să nu se întrebe: dacă n-ar fi fost povestea cu moartea accidentală a băieţelului acela, ar mai fi scăpat Brodski? Întâlnirea cu toate rudele, dezamorsarea zvonurilor lansate de capetele lor înfierbântate – aceasta nu era munca unui ofiţer superior din cadrul MGB. În loc să conducă personal o operaţiune de supraveghere, fusese de acord să se înjosească, ocupându-se de ceea ce nu era mai mult decât o afacere de familie. N-ar fi trebuit să accepte niciodată. Devenise orb la pericolul pe care îl reprezenta acest om – prima lui eroare de când intrase în serviciul securităţii statului. Era conştient că posibilitatea de a face o a doua greşeală era rezervată unui număr foarte mic de ofiţeri.

Nu se gândise foarte mult la cazul acesta: Brodski era un tip educat, cu ceva cunoştinţe de engleză, având frecvent de-a face cu străinii. Ăsta deja era un motiv de suspiciune, dar aşa cum remarcase Leo, omul era un veterinar respectat într-un oraş cu foarte puţini veterinari. Diplomaţii trebuiau să-şi ducă undeva câinii şi pisicile, la cineva – acel cineva se întâmpla să fie Brodski. Mai mult decât atât, omul servise în Armata Roşie drept medic combatant. Avea un trecut ireproşabil. Conform dosarului său, se oferise

voluntar şi în ciuda faptului că nu era complet calificat, domeniul său de expertiză fiind animalele, servise drept medic pe câmpul de luptă şi prin urmare primise două medalii. Deşi nu avea acces la date oficiale, Leo estimase că doctorul salvase vieţile a cel puţin câteva sute de soldaţi.

Maiorul Kuzmin înţelesese rapid motivele pentru care protejatul său avea rezerve. În timpul carierei sale militare, Leo fusese tratat de mulţi asemenea medici de tot felul de beteşuguri şi cu siguranţă încerca un oarecare sentiment de camaraderie. Kuzmin îi reaminti lui Leo că sentimentalismul te putea împiedica să vezi adevărul. Cei care păreau cei mai demni de încredere trebuiau priviţi cu cea mai mare suspiciune. Leo recunoscu aici o parafrază a celebrului aforism al lui Stalin:

Crede şi cercetează!

Cuvintele lui Stalin fuseseră interpretate în felul următor:

Cercetează-i în mod deosebit pe cei în care ai încredere!

Cum cei de încredere erau cercetaţi la fel de amănunţit ca cei în care nu puteai avea încredere, exista măcar un fel de egalitate. Datoria unui anchetator era să dea la o parte nevinovăţia până când rămânea la lumină doar vina. Dacă nu descopereau niciun sâmbure de vinovăţie, atunci probabil că nu săpaseră suficient de adânc. În cazul lui Brodski, întrebarea nu era dacă diplomaţii străini se întâlneau cu el pentru că era veterinar, ci dacă nu cumva se făcuse veterinar tocmai ca să întâlnească diplomaţi străini. De ce îşi luase locuinţă la doar câţiva paşi de Ambasada Americană? Şi de ce – la scurt timp după ce începuse să profeseze – mai mulţi oficiali americani îşi luaseră animale de companie? În fine, de ce animalele de companie ale diplomaţilor păreau să aibă mai multă nevoie de îngrijire decât cele ale cetăţenilor obişnuiţi? Kuzmin fusese primul care să accepte că era ceva comic în toate astea şi tocmai de aceea cazul nu-i dădea pace. Nevinovăţia părea cea mai bună deghizare. Părea că MGB-ul era luat peste picior. Şi cu greu se putea imagina o crimă mai mare decât asta.

Studiind cu grijă cazul şi observaţiile mentorului său, Leo hotărî că decât să aresteze suspectul pe loc, ar fi fost mai bine să-l urmărească, gândindu-se că dacă într-adevăr omul ăsta lucra ca spion, era o foarte bună ocazie să afle cu cine lucra şi să-i aresteze pe toţi odată. Deşi n-o recunoscuse niciodată, nu-i plăcea să aresteze pe cineva fără dovezi solide. Desigur, aşa ceva trebuia ţinut doar pentru el. Făcuse o grămadă de arestări cunoscând doar numele şi adresa celui ce urma să fie arestat, ştiind doar că undeva, cineva

nu avea încredere în acel om. Vina unui suspect devenea cel mai real dintre lucruri încă din momentul în care devenea suspect. Dar acum nu mai era doar un lacheu care urma orbește ordinele altora și hotărâse să-și folosească autoritatea și să schimbe puțin lucrurile. Voia să investigheze (asta era slujba lui, nu?). Nu se îndoia că în cele din urmă avea să-l aresteze pe Anatoli Brodski. Voia doar s-o facă cu un temei. Voia dovezi; semne de vinovăție și nu simple presupuneri. Voia să aibă conștiința împăcată când îl va aresta.

Ca parte a operațiunii de supraveghere, Leo luase schimbul de zi care presupunea urmărirea suspectului de la ora 8 dimineața la ora 8 seara. Timp de trei zile nu observase nimic ieșit din comun. Suspectul lucra, lua prânzul în oraș și apoi venea acasă. Pe scurt, părea un om obișnuit, un bun cetățean. Poate că aparența asta inofensivă îi adormise simțurile lui Leo. Când azi-dimineață, iritat, Kuzmin îl luase deoparte și îi explicase pe scurt cazul lui Feodor Andreev ordonându-i să rezolve situația imediat, nu protestase. În loc să pună piciorul în prag și să spună că avea lucruri mai importante de făcut, se supusese. După aceea își dădu seama ce ridicol părea totul. Cât era de frustrant să converseze cu rudele, să consoleze copiii, în timp ce acest suspect, acest trădător reușea să fugă și să-l ia peste picior. Idiotului de agent care avea sarcina să supravegheze clădirea nu i se păruse nimic suspect în faptul că doctorul nu primise nici măcar o vizită toată ziua. Doar în zori, agentul deveni bănuitor și intră în clădire cu gândul de a pretinde că era un client. Găsi încăperile goale. O fereastră din spate era larg deschisă. Suspectul ar fi putut scăpa oricând, cel mai probabil dimineața, după ce ajunsese.

Brodski a dispărut.

Când Leo auzi vestea, simți că i se face rău; îi dădu imediat întâlnire lui Kuzmin la el acasă. Leo avea acum dovada pe care o căuta de atâta timp, dar acum nu mai avea suspectul. Spre surprinderea lui, mentorul său părea mulțumit. Comportamentul trădătorului îi confirmase teoria: meseria lor era bănuiala. Dacă o supoziție conținea fie și un singur sâmbure de adevăr, era mai bine s-o iei de bună decât să o respingi. Leo primi ordin să-l prindă pe acest trădător cu orice preț. N-avea voie să mănânce, să se odihnească, să facă nimic altceva până când Brodski n-avea să ajungă în custodia lor, unde, accentuase Kuzmin, trebuia să fi fost de acum trei zile.

Leo se frecă la ochi. Simțea un nod în stomac. În cel mai bun caz, părea naiv, în cel mai rău, incompetent. Subestimase un adversar și acum simțea dintr-odată o furie pe care n-o mai simțise înainte, venindu-i să lovească masa răsturnată cu susul în jos. Se hotărî să n-o facă. Se obișnuise să nu-și

arate emoţiile. Un subaltern năvăli în cameră, hotărât să ajute, să-şi demonstreze devotamentul. Leo îl trimise afară; voia să fie singur. Îşi luă un răgaz pentru a se linişti, uitându-se pe fereastră la zăpada care începuse să cadă peste oraş. Îşi aprinse o ţigară, suflând fumul în geamul ferestrei. Unde greşise? Suspectul probabil că îi reperase pe agenţii care îl urmăreau şi atunci îşi planificase evadarea. Dacă ardea hârtiile, asta însemna că voia să distrugă dovezile fie cu privire la acţiunile sale de spionaj, fie cu privire la destinaţia sa. Leo era sigur că Brodski avea un plan de evadare, un plan pentru a părăsi ţara. Trebuia să găsească un fragment al acelui plan.

Vecinii erau o familie de pensionari în jur de şaptezeci de ani care trăiau împreună cu fiul lor căsătorit, cu soţia sa şi cu cei doi copii ai lor. O familie de şase persoane în două camere nu era ceva neobişnuit. Toţi şase stăteau în bucătărie unul lângă altul, iar un ofiţer inferior stătea în spatele lor pentru a-i intimida. Leo putu vedea că cei şase înţelegeau că fuseseră implicaţi în această poveste fără voia lor. Le putea simţi frica. Fără a lua în seamă această observaţie – fusese deja înşelat o dată de propriul sentimentalism – înaintă către masă.

— Anatoli Brodski e un trădător. Dacă îl ajutaţi în vreun fel, fie şi nespunând nimic, veţi fi consideraţi complicii lui. Trebuie să vă dovediţi rapid loialitatea faţă de stat. Noi, în schimb, nu trebuie să ne grăbim pentru a vă dovedi vinovăţia. Ăsta e, deocamdată, singurul lucru sigur.

Bătrânul, cu siguranţă un supravieţuitor trecut prin multe, era gata să ofere orice informaţie ar fi avut. Folosind cuvintele lui Leo, bătrânul spuse că trădătorul plecase dis-de-dimineaţă cărând aceeaşi servietă de fiecare zi, îmbrăcat cu aceleaşi haine şi aceeaşi pălărie. Nedorind să pară necooperant, bătrânul se apucă să ofere opinii şi sugestii despre locul unde s-ar fi putut afla trădătorul, fiecare dintre ele, simţea Leo, nefiind decât nişte conjecturi disperate. Bătrânul concluzionă spunând răspicat că toţi cei din familia lui îl priviseră cu duşmănie şi neîncredere pe Brodski şi că singura persoană care-l plăcea era Zina Morosovna, doamna care locuia dedesubt.

Zina Morosovna era o femeie în jur de cincizeci de ani care tremura ca un copil, un fapt pe care încerca să-l ascundă fumând încontinuu. Leo o găsi stând lângă o reproducere ieftină a unui portret faimos al lui Stalin (piele fină, privire înţeleaptă) aşezat la loc de cinste deasupra şemineului. Probabil se gândea că o putea proteja. Leo nu se obosi să se prezinte sau să arate vreo legitimaţie, ci trecu direct la subiect într-o încercare de a o dezorienta:

— Cum se face că dumneata erai atât de bună prietenă cu Anatoli Brodski, când toţi ceilalţi din această clădire nu-l agreau şi n-aveau încredere în el?

Zina fusese prinsă cu garda jos; impulsul de a fi discretă fu înăbuşit de indignarea în faţa unei asemenea minciuni:

— Toţi cei care locuiesc aici îl plăceau pe Anatoli. Era un om bun.

— Brodski era un spion. Şi totuşi tu spui că era bun. Trădarea e o virtute?

Dându-şi seama puţin cam târziu că a greşit, Zina încercă s-o dreagă:

— Tot ce voiam să spun e că era foarte atent cu păstrarea liniştii. Şi foarte politicos, de asemenea.

Aceste precizări erau lipsite de sens şi de relevanţă. Leo nu le luă în seamă. Luă un carneţel şi notă cu litere de-o şchioapă cuvintele prost alese ale femeii:

ERA UN OM BUN

Scrise clar, asigurându-se că ea putea vedea ce nota el; tocmai nota o sentinţă pentru următorii 15 ani din viaţa ei. Aceste cuvinte erau mai mult decât suficiente pentru a o condamna pe motiv de complicitate. Avea să primească o pedeapsă severă şi ca prizonier politic, cu totul, cel mai probabil vreo 25 de ani de închisoare. La 50 de ani avea puţine şanse de a supravieţui Gulagului. Nu era nevoie să rostească tare aceste ameninţări. Erau lucruri cunoscute de toată lumea.

Zina se retrase spre colţul camerei, îşi stinse ţigara, regretă imediat c-o stinsese şi se apucă să bâjbâie după încă una.

— Nu ştiu unde s-a dus Anatoli, dar ştiu sigur că nu are familie. Soţia lui a fost ucisă în război. Fiul lui a murit de tuberculoză. Arareori era vizitat de cineva. Din câte pot spune eu, avea puţini prieteni.

Se opri. Anatoli îi fusese prieten. Petrecuseră multe nopţi împreună, bând şi mâncând. Uneori spera chiar că el s-ar putea îndrăgosti de ea, dar bărbatul nu manifestase niciun interes. Nu depăşise niciodată moartea soţiei. Cuprinsă de amintiri, ridică privirea spre Leo. Acesta nu fu impresionat.

— Vreau doar să ştiu unde este. Nu mă interesează de soţia sau de copilul lui care au murit. Povestea vieţii lui nu mă interesează decât în măsura în care îmi poate spune unde se află acum.

Viaţa ei atârna de un fir de păr – era singura cale de a supravieţui. Dar putea trăda un om pe care-l iubea? Spre surprinderea ei, decizia fu mai uşor de luat decât îşi imaginase:

— Anatoli îşi ţinea afacerile doar pentru el. Totuşi, primea şi trimitea scrisori. Şi uneori mi le lăsa mie să le trimit. Singura corespondenţă pe care o avea în mod regulat era cu cineva din satul Kimov. E undeva în nord, cred.

A spus că are un prieten acolo. Nu-mi amintesc numele prietenului. Ăsta e adevărul. Asta-i tot ce știu.

Vocea ei era încărcată de vină. Deși emoția ei nu era trădată de nicio trăsătură a feței, instinctul îi spunea lui Leo că femeia trădase un mare secret. Rupse fila incriminatoare din carnețel și i-o înmână. Ea acceptă foaia ca o răsplată pentru trădarea ei. În ochi i se putea citi disprețul, dar Leo nu se lăsă tulburat de acest lucru.

Numele unui sătuc undeva în nordul Moscovei era un indiciu subțire. Dacă Brodski era spion, atunci probabil că era adăpostit de diverși oameni care-l ajutau. MGB-ul știa de mult că exista o rețea de adăposturi aflată sub control străin. Cu toate astea, un om care să mizeze pe prietenia cu un fermier nu-i dădea impresia unui spion profesionist. Și cu toate acestea, simțea că pista asta trebuia urmată. Lăsă nepotrivirile la o parte; treaba lui era să-l prindă. Era singurul indiciu pe care-l avea. Iar ezitările îl costaseră deja prea mult.

Se grăbi către camioneta care îl aștepta parcată afară și începu să recitească dosarul, încercând să găsească vreun detaliu care ar fi putut lega acest caz de satul Kimov. Fu întrerupt de sosirea interlocutorului său, Vasili Ilici Nikitin. În vârstă de 35 de ani, cam cu cinci ani mai mare decât Leo, Vasili fusese cândva unul dintre cei mai promițători ofițeri ai MGB. Neîndurător, competitiv, nu cunoștea altă loialitate decât aceea față de MGB. Leo credea în sinea lui că această loialitate avea de-a face mai puțin cu patriotismul decât cu interesul personal. În primele lui zile ca anchetator, Vasili se remarcase prin aceea că-și denunțase propriul frate pentru că făcea remarci antistaliniste. Aparent, nătărăul făcuse o glumă despre cheltuielile pe care le făcea Stalin. Era beat, era la petrecerea de ziua lui. Vasili scrisese raportul, iar fratele său fusese condamnat la 20 de ani de muncă silnică. Arestul îi adusese anumite avantaje lui Vasili până când fratele său evadase trei ani mai târziu, ucigând câțiva gardieni și un medic. Nefiind niciodată prins, rușinea acestei arestări rămăsese acum să atârne de gâtul lui Vasili. Dacă n-ar fi ajutat cu sârguință în încercările de a-l prinde pe fugar, cariera lui s-ar fi surpat. Supraviețuise, dar se clătina rău. Fără alți frați pe care să-i denunțe, Leo știa că acum ajutorul său căuta o nouă cale prin care să reintre în grații.

Terminând de cercetat cabinetul veterinarului, Vasili părea mulțumit de treaba pe care o făcuse. Îi înmână lui Leo o scrisoare mototolită pe care, spusese el, o găsise în spatele biroului trădătorului. Restul corespondenței arsese – scrisoarea asta scăpase însă. Leo o citi. Era de la un prieten care îi spunea lui Anatoli că e binevenit să locuiască la ei oricând. Adresa era

parțial ștearsă, dar numele orașului se vedea limpede: Kiev. Leo împături scrisoarea și i-o dădu înapoi ajutorului său.

— Asta a fost scrisă de Brodski. Nu de un prieten. A vrut s-o găsim. În niciun caz nu merge spre Kiev.

Scrisoarea fusese scrisă în mare grabă. Scrisul era tremurat și deghizat stângaci. Conținutul era ridicol și singurul lui scop era să-l convingă pe cititor că expeditorul era un prieten la care ar fi putut oricând apela dacă avea nevoie. Adresa era distrusă în chip voit pentru a preveni o identificare rapidă a locului și a dovedi astfel faptul că era contrafăcută. Locul în care fusese găsită – scăpată în spatele biroului – părea premeditat.

Vasili protestă la remarcile lui Leo despre autenticitatea scrisorii:

— Ar fi o neglijență să nu investigăm pista de la Kiev.

Deși Leo era convins că scrisoarea era un fals, se întrebă dacă n-ar fi fost înțelept să-l trimită pe Vasili la Kiev ca să investigheze pista asta, să se pună la adăpost de orice reproș ulterior că ar fi ignorat dovezile. Alungă acest gând; nu conta cum conducea această anchetă. Atât timp cât nu reușea să găsească suspectul, cariera lui avea să se încheie.

Se reîntoarse la dosar. Conform acestuia, Brodski era prieten cu un bărbat pe nume Mihail Sviatoslavici Zinoviev. Omul fusese lăsat la vatră din Armata Roșie pentru că suferea de degerături cronice. Muribund, mai multe degete de la picioare îi fuseseră amputate: se însănătoșise apoi și fusese lăsat la vatră. Brodski fusese cel care-l operase. Degetul lui Leo aluneca pe deasupra paginilor căutând o adresă curentă.

Kimov

Leo se întoarse către oamenii lui, prinzând pentru o clipă expresia acră a lui Vasili.

— Plecăm!

Treizeci de kilometri la nord de Moscova

15 februarie

Drumurile din afara Moscovei erau acoperite cu polei şi în ciuda faptului că maşinile aveau cauciucuri cu lanţuri, rareori reuşeau să depăşească 70 de kilometri pe oră. Vântul bătea şi strângea zăpada în jurul maşinii, de parcă ar fi fost ambiţia lui personală ca Leo să nu ajungă la destinaţie. Ştergătoarele, ataşate de tavanul cabinei, se luptau din răsputeri să cureţe măcar parţial parbrizul. Cu o vizibilitate redusă sub zece metri, maşina continua să meargă. Din punctul de vedere al lui Leo, era nebunie curată să mergi pe o asemenea vreme, un gest provenit din disperare.

Aplecat deasupra unor hărţi pe care le ţinea în poală, Leo stătea lângă Vasili şi şofer. Toţi trei erau îmbrăcaţi bine – paltoane, mănuşi, căciuli. Cabina era făcută din oţel, avea tavan şi podea din oţel şi era încălzită numai de căldura motorului care mergea. Reuşea măcar să ofere ceva protecţie împotriva vremii. În spate, alţi nouă agenţi înarmaţi până în gât nu călătoreau în condiţii la fel de confortabile. Camioanele ZiS-151 aveau un acoperiş de pânză prin care vântul şi zăpada pătrundeau cu uşurinţă. După ce devenise clar că temperaturile puteau ajunge şi la minus 30 de grade, toate compartimentele din spate ale camioanelor ZiS-151 fuseseră prevăzute cu o sobă cu lemne prinsă în podea. Acest artefact pântecos nu reuşea să-i încălzească decât pe cei care se aflau la o palmă de el, forţându-i pe oameni să se înghesuie unul într-altul şi să schimbe poziţiile din când în când. Leo stătuse şi el acolo de atâtea ori: la fiecare zece minute, cei doi oameni care stăteau cel mai aproape de foc, se îndepărtau fără convingere şi se aşezau pe locurile cele mai îndepărtate şi mai friguroase de la capătul banchetei, în timp ce ceilalţi se târau spre sobă.

Pentru prima oară Leo putu simţi opoziţie din partea echipei lui. Dar motivul nu era disconfortul sau lipsa somnului. Oamenii lui erau obişnuiţi cu condiţii dure. Nu, era altceva. Poate era faptul că misiunea ar fi putut fi evitată. Poate că n-aveau încredere în pista Kimov. Cu toate astea, mai apelase la încrederea oamenilor lui şi înainte şi o primise fără rezerve. În seara asta simţea o uşoară ostilitate, o rezistenţă. Nu era obişnuit să simtă asta decât uneori din partea lui Vasili. Îşi alungă gândurile acestea din minte. În acest moment cât era de popular era ultima lui grijă.

Dacă teoria lui era corectă, dacă suspectul era în Kimov, atunci era foarte probabil să se pună în mişcare la prima rază a soarelui, fie singur, fie ajutat de prietenii lui. Leo îşi asuma un risc atunci când presupunea că vor ajunge

în sat la timp. Se hotărî să nu implice miliția locală, staționată la Zagorsk, cel mai apropiat oraș important, pentru că în opinia lui erau amatori, dezorganizați și insuficient antrenați. Într-o asemenea operațiune nici măcar diviziile locale ale MGB nu erau de încredere. Pus deja în gardă în privința faptului că era urmărit, existau puține șanse ca Brodski să se predea. S-ar fi putut să lupte până la moarte. Iar el avea nevoie de el viu. Declarația lui urma să fie de o importanță crucială. Mai mult decât atât, evadarea lui îl ofensase pe Leo personal și el era hotărât să-i dea o lecție, hotărât să-l aresteze el însuși. Nu era chiar o chestiune de mândrie. Nici măcar faptul că de reușita acestei operațiuni depindea cariera lui. Consecințele erau mult mai adânci. Să eșuezi într-o operațiune de contraspionaj de asemenea nivel putea trezi suspiciunea că Leo sabotase cu bună știință operațiunea. A nu prinde suspectul nu avea decât să-l înfunde și mai mult. Loialitatea lui ar fi fost pusă la îndoială:

Cercetează-i în special pe cei în care ai încredere!

Nimeni nu era exceptat de la regula aceasta, nici măcar cei care o puneau în aplicare.

Dacă Brodski nu era în Kimov, dacă Leo se înșela, Vasili ar fi fost primul care ar fi depus o mărturie detaliată despre cum șeful lui ignorase pista promițătoare a Kievului. Simțindu-i slăbiciunea, alți membri ai directoratului, ca niște animale de pradă, ar fi ieșit din vizuini pentru a-l denunța ca pe un conducător slab, în timp ce Vasili s-ar fi considerat pe sine drept succesorul său legitim. În ierarhiile securității statului norocul se putea schimba peste noapte. Pentru amândoi erau multe care depindeau de locul unde se afla Anatoli Brodski.

Leo îi aruncă o privire ajutorului său – un om chipeș și respingător în aceeași măsură –, de parcă înfățișarea sa era o spoială în jurul unui miez putred, un chip de erou și o inimă de lacheu. Avea niște riduri abia perceptibile pe fețișoara drăguță, pe la colțul gurii, o ușoară deformare care, dacă știai s-o interpretezi corect, trimitea la gândurile ascunse și întunecate din sufletul acestui om. Simțind probabil că este urmărit, Vasili se întoarse și îi aruncă un zâmbet ambiguu, abia schițat. Ceva îl mulțumea. Leo simți imediat că ceva nu era în ordine.

Privi harta. Cu o populație mai mică de o mie de locuitori, Kimov nu era decât un pumn de praf aruncat pe marea întindere a Uniunii Sovietice. Își avertizase șoferul să nu caute indicatoare rutiere. Chiar și la o viteză de cincisprezece km/h, sătucul acesta avea să apară și să dispară într-o clipită. În timp ce căuta cu degetul pe hartă, Leo începu să se teamă că rataseră

intrarea în sat. Călătoreau încă spre nord, când acum ar fi trebuit să se îndrepte spre vest. Cum era practic imposibil să-ți iei repere naturale (era imposibil să vezi ceva din peisajul de afară), calculă în kilometri unde s-ar putea afla. Erau prea în nord. Șoferul ratase locul de intrare în sat.

— Întoarce!

Leo observă că nici șoferul și nici Vasili nu părură surprinși de cererea lui. Șoferul murmură:

— Dar n-am văzut ieșirea.

— Am ratat-o. Oprește mașina.

Șoferul încetini lent, călcând frâna scurt ca să evite deraparea pe gheață. Mașina se opri treptat, Leo sări din mașină și din mijlocul viscolului începu să dea indicații șoferului pentru a întoarce, camionul fiind aproape la fel de lat ca și drumul. Manevra era aproape gata, camionul era poziționat corect, când șoferul începu să ignore indicațiile lui Leo, întorcând prea larg și prea repede. Leo alergă și bătu în portieră, dar era prea târziu. Unul din cauciucurile din spate derapase. Se învârtea în gol în zăpadă. Mânia lui Leo fu temperată de suspiciunea pe care începea s-o simtă față de acest șofer care se dovedise surprinzător de stângaci. Vasili se ocupase de camion și de șofer. Leo deschise portiera și strigă, cu vântul în față:

— Ieși afară!

Șoferul ieși. Ofițerii din spate săriseră deja să vadă despre ce e vorba. Se uitară la Leo cu o dezaprobare abia mascată. Erau oare iritați că întârziaseră, erau iritați de tot ce avea legătură cu această misiune, de felul lui de a conduce? Nu înțelegea. Ordonă unuia dintre oameni să apuce roata în timp ce toți ceilalți, inclusiv Vasili, se străduiau să împingă camionul afară din zăpadă. Cauciucul derapă, împroșcându-le uniformele cu noroi. În cele din urmă, lanțurile cauciucului prinseră asfaltul și camionul se urni. Leo trimise șoferul căzut în dizgrație să stea în spate. O astfel de greșeală era mai mult decât suficientă pentru a genera un raport scris și o condamnare în Gulag. Vasili trebuie să-i fi garantat șoferului imunitatea, o garanție care ar fi rămas în picioare numai dacă Leo eșua. Leo se întrebă câți dintre membrii echipei sale mizau mai mult pe eșecul decât pe succesul său. Simțindu-se singur, izolat chiar în mijlocul oamenilor săi, Leo apucă roata. Avea să conducă el mașina, avea să răzbată, să ajungă unde trebuie. Nu putea avea încredere în nimeni. Vasili se așeză lângă el, hotărând în mod înțelept să nu spună nimic. Leo băgă mașina în viteză.

Se aflau acum pe drumul bun, mergând spre vest, în dreptul ieșirii spre Kimov. Furtuna trecuse. Un soare palid, de iarnă, își făcuse apariția. Leo era epuizat. Condusul prin zăpadă îl secătuise. Brațele și umerii îi erau înțepenite, pleoapele îi erau grele. Treceau prin zone rurale: câmpii, păduri.

Intrând într-o vale lină, văzu satul Kimov: o adunătură de căsuţe turtite, din lemn, unele la şosea, altele mai în spate, toate având fundaţia pătrată şi acoperişul triunghiular, o formă ce nu se schimbase de un secol. Aceasta era vechea Rusie: comunităţi construite în jurul unor fântâni şi al unor mituri, unde sănătatea vitelor era hotărâtă de bunăvoinţa lui *Dvorovoi,* spiritul casei, comunităţi în care părinţii le spuneau copiilor că dacă nu vor fi cuminţi, duhurile îi vor transforma în copaci. Poveştile auzite în copilărie nu le putuseră uita complet niciodată, stând cu lunile şi cosând haine doar pentru a le dărui nimfelor pădurii, numite rusalce, care, credeau ei, coborau din copaci şi puteau, dacă aşa doreau, să facă pe oricine să moară de râs. Leo crescuse în oraş şi aceste superstiţii rurale nu însemnau nimic pentru el, fiind uimit că revoluţia ideologică din ţara sa reuşise atât de puţin în eradicarea acestor credinţe tradiţionale.

•

Ajunseră la prima casă. Din buzunarul jachetei scoase o fiolă de sticlă plină cu cristale micuţe şi amorfe – metamfetamine pure –, un narcotic creat de japonezi şi foarte agreat de naziști. Descoperise drogul pe frontul de est, în timp ce Armata Roşie împingea inamicul tot mai în spate, capturând prizonieri de război şi, odată cu ei, şi câte ceva din obiceiurile lor. Existau operaţiuni în care Leo pur şi simplu nu-şi permitea să se odihnească. Aceasta era una dintre ele. Prescris acum de medicii MGB, Leo folosise drogul frecvent de la război încoace, cam o dată pe lună în medie, ori de câte ori o operaţiune de mare importanţă îi cerea să stea treaz toată noaptea. Eficacitatea lui în situaţii-limită nu putea fi subestimată. Preţul plătit era însă uriaş aproximativ 24 de ore mai târziu: o stare de epuizare completă care nu putea fi depăşită decât dormind cel puţin 12 ore. Efectele colaterale începuseră să se manifeste şi ele. Slăbise şi nu că ar mai fi avut de unde slăbi, dar faţa i se ascuţise. Memoria începuse să dea rateuri, nu-şi putea aminti detalii sau nume, cazurile şi arestările anterioare se înceţoşau în mintea lui şi acum trebuia să-şi noteze totul. Era imposibil de precizat dacă devenise mai paranoic ca efect al consumului de droguri, din moment ce paranoia era o chestiune esenţială, o calitate care trebuia cultivată şi antrenată. Dacă consumul de droguri îi sporise starea de paranoia, asta nu putea fi decât un lucru bun.

Vărsă puţin în palmă, apoi încă puţin, încercând să-şi amintească doza corectă. Mai bine mai mult decât mai puţin. Satisfăcut, o stinse cu o înghiţitură de băutură. Vodca îi arse gâtlejul fără a reuşi să facă să dispară gustul chimic al drogului care îl făcea să-i vină să vomite. Aşteptă să dispară senzaţia, scrutând împrejurimile. Zăpada proaspătă acoperea totul. Leo era mulţumit. În afara localităţii nu prea aveai unde să te ascunzi. Cineva care ar

fi încercat s-o facă ar fi putut fi reperat; pe o distanţă de câţiva kilometri urmele lui ar fi fost uşor reperabile.

Nu ştia care dintre aceste ferme îi aparţinea lui Mihail Zinoviev. Cum un camion al armatei parcat la marginea drumului i-ar fi răpit posibilitatea de a-i lua prin surprindere, Leo sări din maşină, luă o armă şi porni spre cea mai apropiată casă. Deşi amfetaminele nu începuseră încă să-şi facă efectul, se simţi dintr-odată cu mintea trează, în timp ce creierul lui se pregătea pentru asaltul drogurilor. Se apropie de curte, verificându-şi arma.

Înainte să apuce să bată la poartă, o femeie în vârstă, cu pielea ca hârtia, deschise. Purta o rochie albastră cu modele şi cu mâneci albe şi un batic brodat pe cap. Nu-i păsa de Leo, de arma şi de uniforma lui sau de camionul militar. Nu-i era câtuşi de puţin frică şi nu făcea mari eforturi pentru a-şi ascunde dispreţul întipărit pe chip.

— Îl caut pe Mihail Sviatoslavici Zinoviev. Asta e ferma lui? Unde se află?

Ca şi cum ar fi vorbit o limbă străină, femeia îşi înclină capul într-o parte şi nu-i răspunse. Era a doua oară când o femeie în vârstă îi ţinea piept, îl înfrunta. Exista ceva în fiinţa acestor femei care le făcea de neatins; autoritatea lui nu însemna nimic pentru ele. Din fericire, momentul penibil fu întrerupt când fiul femeii, un bărbat solid şi cu o privire aprigă, ieşi grăbit din casă:

— Iertaţi-o. E bătrână. Cu ce vă pot ajuta?

Încă o dată fiii îşi cereau scuze în numele mamelor.

— Mihail Sviatoslavici. Îl caut. Unde este? Care-i ferma lui?

Realizând că Leo nu intenţiona să-i aresteze, că pentru moment el şi familia lui erau în siguranţă, bărbatul se relaxă brusc. Făcu semn cu bucurie în direcţia fermei prietenului său.

Leo se întoarse la camion. Oamenii lui se adunaseră şi el îi împărţi în trei echipe. Aveau să se apropie de casă din trei părţi: una din faţă, alta din spate, în timp ce a treia avea să încercuiască hambarul. Fiecare dintre ei era înarmat cu un automat APS Stechin de 9 mm fabricat special pentru MGB. În plus, în fiecare echipă, câte un om era dotat cu o mitralieră AK-47. Erau gata de o luptă pe viaţă şi pe moarte dacă s-ar fi ajuns la asta.

— Îl vreau pe trădător viu. Ne trebuie declaraţia lui. Nu trageţi decât dacă este absolut necesar. S-a înţeles?

Leo accentuă cuvintele cu capul întors spre grupul lui Vasili. Uciderea lui Anatoli Brodski ar fi fost o ofensă ce ar fi fost pedepsită. Siguranţa lor era secundară, prinderea suspectului era esenţială. Ca răspuns, Vasili apucă mitraliera:

— Ca să fiu sigur.

În încercarea de a-i limita lui Vasili posibilitatea de a sabota această misiune, Leo decise să dea grupului său sarcina cel mai puțin solicitantă:

— Grupul tău va cerceta hambarul.

Vasili se urni. Leo îi apucă brațul:

— Îl prindem viu.

La jumătatea drumului spre casă cei unsprezece bărbați se despărțiră în trei grupuri inegale care o luară în direcții opuse. Grupul lui Leo păstră direcția către partea din față a casei, în timp ce grupul lui Vasili o luă spre hambar. Al treilea grup o luă prin câmp către partea din spate a casei. Vecinii aruncau câte o privire de pe la ferestre și apoi dispăreau în case. La câțiva pași de intrare grupul lui Leo se opri, așteptându-i pe ceilalți să-și ocupe pozițiile. Grupul lui Vasili ajunse la hambar și cel de-al treilea grup în spatele casei, așteptând cu toții semnalul lui Leo. Afară nu era niciun semn de viață. O dâră subțire de fum ieșea din coș. Câteva zdrențe stăteau la uscat în fața ferestrei. Era imposibil să vezi ceva înăuntru. În afara sunetelor scoase de piedicile armelor, liniștea era deplină. Deodată, o tânără ieși dintr-o mică clădire dreptunghiulară – o toaletă de curte așezată în spatele corpului principal al casei. Fredona; sunetul plutea deasupra zăpezii. Cei trei agenți care stăteau cel mai aproape de Leo se întoarseră și îndreptară armele către ea. Fetița se opri, terifiată. Leo ridică mâinile:

— Nu trageți!

Își ținu respirația, sperând să nu audă păcănitul mitralierei. Liniște; nimeni nu se mișcă. Și dintr-odată fetița începu să alerge spre casă, cât de repede putea, țipând după mama ei.

Leo simți cum amfetamina își făcea efectul: oboseala dispăruse. O luă înainte și oamenii lui îl urmară, strângându-se în jurul casei ca lațul în jurul unui gât. Fetița deschise ușa de la intrare și năvăli în casă. Leo era doar la câțiva pași în urma ei, lovind ușa cu umărul, ridicându-și arma și intrând la rândul lui în casă. Se trezi în mijlocul unei bucătării micuțe și călduroase, înconjurat de mireasma micului dejun. Acolo se aflau două fetițe – cea mare avea în jur de șase ani, cealaltă poate patru – stând lângă foc. Mama lor, o femeie voinică, cu o privire dură, care părea că poate înghiți gloanțe și apoi să le scuipe la loc, era în fața lor cu câte o mână pusă pe pieptul fiecăreia, încercând să le protejeze. Un bărbat în jur de patruzeci de ani ieși din dormitor. Leo se întoarse spre el:

— Mihail Sviatoslavici?

— Da.

— Mă numesc Leo Stepanovici Demidov, ofițer MGB. Anatoli Tarasovici Brodski este un spion. Îl vrem ca să-l interogăm. Spune-ne unde este.

— Anatoli?

— Prietenul tău. Unde este? Şi să nu minţi.

— Anatoli trăieşte în Moscova. Lucrează ca veterinar. Nu l-am mai văzut de ani de zile.

— Dacă îmi spui unde este, am să uit că a trecut vreodată pe aici. Tu şi familia ta veţi fi în siguranţă.

Soţia lui Mihail îi aruncă soţului ei o privire scurtă; era tentată de ofertă. Leo simţi o uriaşă uşurare. Avusese dreptate. Trădătorul fusese aici. Fără a mai aştepta vreun răspuns, Leo le făcu semn oamenilor lui să înceapă să cerceteze casa.

— Răsturnaţi-o cu fundul în sus.

•

Vasili intră în hambar cu arma ridicată, cu degetul pe trăgaci. Se îndreptă către căpiţa de fân, singurul loc care putea servi drept ascunzătoare, fiind suficient de înaltă cât să poată adăposti un om. Trase în ea câteva salve scurte. Fânul se împrăştie. Un firicel de fum ieşi de pe ţeava armei. Vacile din jurul lui mugiră, se împrăştiară ici şi colo, lovind pământul cu copitele. Dar nu apăru nicio picătură de sânge. Nu era nimeni aici, îşi pierdeau timpul. Ieşi, îşi puse arma pe umăr şi îşi aprinse o ţigară.

Alarmat de sunetul armei, Leo ieşi din casă. Vasili îi strigă:

— Aici nu-i nimeni.

Animat cu totul de amfetamine, Leo se năpusti spre hambar cu fălcile încleştate.

Enervat că nu era băgat în seamă, Vasili aruncă ţigara şi o privi cum se topeşte în zăpadă.

— Dacă nu s-a deghizat în vacă, nu-i aici. Poate că ar trebui să le împuşti pentru orice eventualitate.

Vasili privi în jur, iar oamenii zâmbiră mai mult forţat. Nu-şi făcu însă iluzii. Nimeni nu-i aprecia cu adevărat simţul umorului. Dar ăsta nu era un lucru rău, ba mai mult decât atât, râsul lor era un semn că balanţa puterii începea să se încline. Supunerea lor faţă de Leo începea să slăbească. De vină era poate călătoria epuizantă. Poate că de vină era decizia lui Leo de a-l lăsa liber pe Brodski când ar fi trebuit închis. Dar Vasili se întreba dacă avea ceva de-a face cu Feodor şi cu moartea băieţelului său. Leo fusese trimis să clarifice lucrurile. Mulţi dintre cei de aici erau prieteni cu Feodor. Dacă existau sentimente în sufletele lor, atunci acestea puteau fi stârnite şi manipulate.

Leo se aplecă şi privi urmele din zăpadă. Erau urmele oamenilor lui, dar sub ele erau altele care se îndepărtau de hambar şi o luau spre câmp. Se ridică şi intră în hambar. Vasili strigă după el:

— M-am uitat eu acolo deja!

Ignorându-l, Leo privi încuietoarea distrusă: văzu sacii pentru grâne împrăştiaţi pe podea şi ieşi privind în direcţia câmpurilor:

— Vreau ca trei oameni să mă însoţească. Cei mai iuţi. Vasili, tu rămâi aici. Continuă să cercetezi casa.

Îşi dădu jos geaca groasă de iarnă. Fără a dori să-l umilească, îi dădu haina lui Vasili. Uşurat acum, capabil să alerge, o luă în direcţia câmpului.

Cei trei agenţi cărora li se ordonase să-l urmeze nu se sinchisiră să-şi dea jos hainele. Şeful lor le cerea să alerge prin zăpadă fără jachete când el însuşi nu fusese în stare nici măcar să examineze cadavrul fiului prietenului lor. Moartea unui copil fusese ignorată de parcă ar fi fost un fleac. N-aveau de gând să facă pneumonie, în niciun caz din supunere oarbă faţă de un om a cărui autoritate putea înceta oricând, un om care n-avea nici cea mai mică intenţie să aibă grijă de ei. Totuşi, Leo era încă şeful lor, cel puţin pentru moment, şi după ce schimbară câteva priviri cu Vasili, cei trei începură să alerge fără chef mimând supunerea, urmându-l pe bărbatul care se afla deja cu câteva sute de metri înaintea lor.

Leo alerga din ce în ce mai repede; amfetaminele îl ajutau să se concentreze, nimic nu mai exista acum pentru el, decât urmele din zăpadă şi cadenţa paşilor săi. Era incapabil să se oprească sau să alerge mai încet, incapabil să dea greş, incapabil să simtă frigul. Chiar dacă îşi dădea seama că suspectul avea cel puţin o oră înaintea lui, asta nu era o problemă, nu-i zdruncina în niciun fel încrederea. Fugarul nu ştia că e urmărit, probabil că mergea la pas.

Chiar înaintea lui se afla creasta unui deal nu foarte abrupt, iar Leo spera că din vârf îl va putea zări pe omul pe care-l urmărea. Ajuns în vârf, se opri şi observă peisajul din jur. În toate direcţiile se vedeau doar câmpuri acoperite de zăpadă. În depărtare se putea zări liziera unei păduri dese, dar înainte de ea, cam la un kilometru, se vedea un om luptându-se să răzbată prin zăpadă. Nu era vreun fermier sau vreun lucrător. Era trădătorul Anatoli Brodski. Leo era sigur de asta. Mergea spre nord, către pădure. Dacă reuşea să intre în ea, s-ar fi putut ascunde. Leo n-avea câini de care să se ajute. Privi în urmă; cei trei agenţi erau încă foarte departe. Dându-şi seama că ceva se rupsese între el şi oamenii lui, înţelese că nu se putea baza pe ei. Trebuia să-l prindă singur pe trădător.

Ca şi cum ar fi fost avertizat de un al şaselea simţ, Anatoli se întoarse şi văzu un bărbat care alerga după el. Era sigur că toate dovezile care făceau legătura între el şi sătucul ăsta îndepărtat fuseseră distruse. Stătu o clipă locului, fără să facă nimic, uimit să vadă un urmăritor. Nu era posibil. Şi iată că totuşi se întâmpla. Fusese descoperit. Simţi un gol în stomac, simţi cum obrajii i se înroşesc, şi înţelegând că acest om avea să-l ucidă, se întoarse şi o

luă la fugă spre pădure. Primii paşi fură şovăielnici şi panicaţi, împotmolindu-se în zăpadă. Înţelese rapid că haina era o piedică. O scoase şi o aruncă. Fugea ca să-şi salveze viaţa.

Între ei mai erau acum mai puţin de 500 de metri. Anatoli nu mai repetă eroarea de a privi în urma sa. Se concentra doar asupra pădurii la care trebuia să ajungă şi în ritmul ăsta avea să ajungă acolo înainte să fie prins de urmăritorul său. Pădurea îi oferea un bun adăpost, şansa de a se ascunde. Şi dacă s-ar fi ajuns la o luptă corp la corp, şansele lui ar fi fost mai mari acolo, printre pietre şi stânci, decât în mijlocul câmpiei.

Leo mări viteza, trase de el de parcă s-ar fi aflat pe o pistă de alergare. O parte a minţii îi reamintea că acest teren era accidentat şi să alerge nu era chiar o soluţie eficace. Dar amfetaminele îl făcuseră să creadă că totul era posibil, că putea recupera distanţa dintre el şi fugar.

Leo îşi pierdu echilibrul, alunecând într-o parte înainte să se prăbuşească cu faţa în jos în zăpadă. Ameţit, îngropat în zăpadă, se rostogoli pe spate, întrebându-se dacă s-a rănit în timp ce contempla cerul albastru. Nu-l durea nimic. Se ridică, dându-şi la o parte zăpada de pe faţă şi de pe braţe, privind cu detaşare tăieturile de pe mâini. Se uită după Brodski aşteptându-se să-l vadă dispărând dincolo de liziera pădurii. Dar, spre surprinderea lui, suspectul încetase şi el să alerge. Stătea. Confuz, Leo o zbughi înainte. Nu pricepea – când evadarea devenise posibilă, omul acesta stătea şi nu făcea nimic. Se uita la pământ, în faţa lui. Nicio sută de metri nu-i mai despărţeau acum. Leo îşi scoase arma şi încetini. Ajunse să meargă la pas. Ţinti, conştient totuşi că nu putea risca un foc de la distanţa asta. Inima îi bătea cu putere, două bătăi la fiecare pas. Încă un efect al metamfetaminei: cerul gurii i se uscase. Degetele aveau un tremur nervos, sudoarea i se prelingea pe spate. Nu mai erau între ei nici cincizeci de paşi. Brodski se întoarse. Nu era înarmat. N-avea nimic în mâini; era ca şi cum dintr-odată şi în mod inexplicabil, renunţase. Leo continuă să înainteze, apropiindu-se tot mai mult. În cele din urmă, văzu de ce se oprise fugarul. Între el şi pădure se afla un râuşor, lat de vreo 20 de metri, acoperit cu gheaţă subţire. Suprafaţa îngheţată nu fusese vizibilă din vârful dealului, acoperită fiind cu zăpadă groasă. Leo strigă:

— S-a terminat!

Anatoli îl auzi şi, ca răspuns, se întoarse spre pădure şi păşi pe gheaţă. Paşii îi erau nesiguri, picioarele îi alunecau pe suprafaţa fragilă. Gheaţa pocnea sub picioarele lui, abia rezistând sub greutatea corpului. Nu încetinea. Pas cu pas, gheaţa începuse să cedeze – linii groase apăreau acum la suprafaţă, plecând în toate direcţiile de sub picioarele lui. Cu cât se mişca mai mult, cu atât liniile apăreau cu o frecvenţă mai mare. Apa începu să

ţâşnească de sub crăpături. Anatoli continuă să meargă; se afla la mijlocul râului, încă zece metri şi ar fi fost de partea cealaltă. Privi în jos la apa îngheţată şi întunecată de sub picioarele lui.

Leo ajunse la marginea râului, îşi băga arma în toc şi ridică braţele:

— Gheaţa n-o să reziste. N-ai să ajungi niciodată în pădure.

Brodsky se opri, se întoarse şi spuse:

— Nu încerc să ajung în pădure.

Îşi ridică piciorul drept şi cu o mişcare bruscă lovi suprafaţa îngheţată, spărgând-o şi încercând să se scufunde. Apa ţâşni, gheaţa se sparse şi Brodski căzu înăuntru.

Complet inert, în stare de şoc, se scufundă complet, privind lumina orbitoare a soarelui de deasupra. Apoi, simţind că apa îl împinge în sus, înotă departe de fanta deschisă în gheaţă. N-avea nicio intenţie să rămână la suprafaţă. Se îndepărtă în apele întunecate. Plămânii începură să-l înţepe şi simţi cum trupul lui începe să lupte împotriva hotărârii sale de a muri. Continuă să înoate, îndepărtându-se tot mai mult de punctul de lumină, de orice şansă de supravieţuire. În cele din urmă, instinctul vital îl făcu să se ridice la suprafaţă; în loc să dea de aer, faţa întâlni un strat de gheaţă. Curentul lent îl târî sub pojghiţa dură, tot mai departe.

•

Cu siguranţă Brodski n-avea de gând să iasă la suprafaţă. Se îndepărta tot mai mult de gaura deschisă în gheaţă, în încercarea de a se sinucide şi de a-şi proteja complicii.

Leo se năpusti către malul râului, estimând cam pe unde s-ar putea afla cel pe care îl urmărea. Îşi desprinse cureaua grea şi arma, le aruncă pe jos şi păşi pe suprafaţa lucioasă. Tălpile cizmelor alunecau. Aproape instantaneu, gheaţa începu să cedeze. Continuă să se mişte, încercând să calce uşor, dar simţi cum gheaţa plesneşte sub picioarele lui. Ajungând la mijlocul râului, se aşeză pe vine şi începu să mătură zăpada cu palmele. Dar suspectul nu putea fi zărit niciunde – doar apă întunecată cât vedeai cu ochii. Leo continuă să meargă, dar crăpăturile păreau să-i însoţească fiecare pas, să-l înconjoare de peste tot. Apa ţâşni, iar liniile care brăzdau suprafaţa îngheţată se adunară într-un singur punct. Se uită la cer, îşi umplu plămânii, simţind cum dedesubt gheaţa crapă cu zgomot. Apoi se sparse.

Deşi nu simţea întru totul răceala, drogat cum era, îşi dădu seama că trebuia să se mişte repede. La aceste temperaturi nu avea la dispoziţie decât câteva secunde. Se răsuci. Existau două fante de lumină unde gheaţa se spărsese, dar sub apă era un întuneric dens din pricina stratului gros de zăpadă. Se îndepărtă de fundul râului şi înotă în aval. Incapabil să vadă ceva, continuă să înoate dând orbeşte din mâini în toate părţile. Trupul lui urla

după o gură de aer. În curând nu va mai avea decât două alternative: să se întoarcă sau să moară. Începu să înoate şi mai repede, lovind din braţe cu mai multă forţă, mişcându-se tot mai rapid. Realizând că nu va mai avea o a doua şansă, că a se întoarce fără suspect ar fi însemnat oricum moartea, continuă să înoate.

Mâna lui simţi ceva; ceva material, solid, un crac de pantalon. Era Brodski, întins sub suprafaţa îngheţată. Dar, ca şi cum atingerea îl adusese din nou la viaţă, omul începu să lupte. Leo se băgă sub el şi îl apucă de gât. Durerea din piept era acum acută. Trebuia să se întoarcă la suprafaţă. Cu o mână în jurul gâtului lui Brodski, încercă să izbească gheaţa, dar loviturile lui se opriră în scutul ei inert.

Brodski încetă să se mişte, încetă să se lupte. Concentrându-se, contrazicând fiecare impuls din trupul lui, deschise gura şi îşi umplu plămânii cu apă îngheţată, întâmpinând moartea.

Leo se concentră asupra licăririlor de lumină de deasupra. Începu să lovească cu putere, îndreptându-şi ambele braţe către ele. Prizonierul său era inert, inconştient. Mintea începu să i se golească; nu-şi mai putea ţine respiraţia. Mai lovi o dată – simţi căldura soarelui izbindu-l în faţă. Mai împinse o dată. Ieşiră la suprafaţă.

Leo trase cu forţă aer în piept, apoi trase din nou. Dar Brodski nu respira. Leo îl trase către mal, străduindu-se să răzbată printre bucăţile de gheaţă. Picioarele atinseră fundul. Se strădui să ajungă la mal, trăgând prizonierul după el. Pielea amândurora era de un albastru deschis. Nu se putea opri din tremurat. Dimpotrivă, Brodski rămânea nemişcat. Leo îi deschise gura, dând afară apa, pompându-i aer în plămâni.

— Haide!

Brodski începu să-şi recapete cunoştinţa, se aplecă şi vomită apa îngheţată din stomac. Leo nu avea însă timp să se simtă uşurat. Mai aveau câteva minute până să moară de frig. Se ridică. Îi văzu pe cei trei agenţi lângă el.

Îl văzuseră pe Leo dispărând în apele râului şi realizaseră că şeful lor avusese dreptate de la bun început. Într-o fracţiune de secundă balanţa puterii se înclinase din nou către Leo. Resentimentele pe care le avuseseră legate de felul în care rezolvase problema cu Feodor nu mai însemnau nimic acum: arătaseră fără nicio reţinere care le erau sentimentele, gândindu-se că această operaţiune va eşua, iar Leo va fi demis. Nu mai era cazul; poziţia lui în cadrul MGB avea să fie acum mai puternică decât oricând. Alergau cât puteau de repede; vieţile lor depindeau acum de asta.

Leo se prăbuşi lângă prizonier. Ochii i se închideau – intra din nou în comă. Leo îl lovi peste faţă, era esenţial să rămână treaz. Îl lovi iarăşi şi

iarăşi. Suspectul deschise ochii, dar aproape imediat îi închise la loc. Îl lovi, din nou şi din nou şi din nou. Începeau să nu mai aibă timp. Îşi strigă oamenii:

— Grăbiţi-vă!

Vocea îi era din ce în ce mai stinsă. Simţi că încetul cu încetul îl prinde frigul pe măsură ce invincibilitatea lui chimică începea să dispară. Drogurile îşi făcuseră deja efectul şi nu mai aveau forţa de a ţine în chingi realitatea. O oboseală enormă îi ţintuia trupul. Ofiţerii sosiră.

— Daţi-vă jos gecile. Şi aprindeţi un foc.

Cei trei îşi dădură jos gecile, înfăşurându-l cu una pe Leo şi cu celelalte două pe Brodski. Totuşi, asta nu era suficient. Aveau nevoie de un foc. Cei trei agenţi începură să caute cu privirea lemne de foc. Ceva mai departe era o tufă şi doi agenţi alergară către ea în timp ce al treilea începu să-şi rupă în fâşii mâneca din cămaşa grosolană de bumbac pe care o purta. Leo rămase atent la prizonier, o pradă preţioasă, lovindu-l din când în când pentru a-l ţine treaz. Dar şi lui îi era foarte somn. Voia să se odihnească. Voia să închidă ochii.

— Grăbiţi-vă!

Deşi intenţionase să strige, vocea abia i se auzea.

Cei doi agenţi se întoarseră cu câteva crengi rupte din arbuştii din jur. Curăţiră o bucată de pământ, dând zăpada la o parte şi aşezând lemnele în locul astfel pregătit. Deasupra lemnelor aşezară fâşiile de bumbac. Deasupra lor formară o movilă de aşchii. Unul dintre ei îşi scoase bricheta şi vărsă gazul deasupra aşchiilor. Piatra brichetei scăpără şi scânteia făcu bumbacul să se aprindă. Lemnul începu să fumege. Dar era umed şi nu prindea flacăra. Fumul începu să urce în spirală. Leo nu simţea însă nicio căldură. Lemnul se usca prea greu. Rupse căptuşeala jachetei şi o aruncă pe foc. Dacă focul se stingea, aveau să moară amândoi.

Nu mai aveau decât o brichetă. Agentul scoase cu grijă părţile componente ale brichetei şi turnă cu grijă pe foc ultimele picături de gaz. Flăcările crescură, fiind alimentate de un cartuş de ţigări şi de câteva pachete mototolite. Cei trei agenţi stăteau în genunchi, protejând flacăra. Lemnul începu să ardă.

Anatoli deschise ochii, holbându-se la flăcările dinaintea lui. Lemnul trosnea în foc şi în ciuda dorinţei lui de a muri, simţea căldura ca pe o binecuvântare în tot trupul. Pe măsură ce flăcările se înteţeau şi jăraticul se înroşea, îşi dădu seama, încercând emoţii dintre cele mai diverse, că avea să supravieţuiască.

Leo şedea cu privirea îndreptată spre foc. Din hainele lui ieşea abur. Doi dintre ofiţeri, hotărâţi să-i recâştige bunăvoinţa, adunau lemne, uscându-le

înainte să înteţească focul cu ele. Al treilea ofiţer stătea de pază. Odată ce focul nu mai fu în pericol să se stingă, Leo ordonă unuia dintre cei care adunau surcele să se întoarcă la casă şi să înceapă pregătirile pentru plecarea la Moscova. Adresându-i-se prizonierului, Leo întrebă:

— Poţi să mergi?

— Mergeam frecvent la pescuit cu fiul meu. Noaptea făceam focuri exact ca ăsta şi stăteam lângă ele. Nu prea îi plăcea să pescuiască, dar cred că îi plăceau focurile. Dacă n-ar fi murit, ar fi avut aceeaşi vârstă ca tine acum.

Leo nu spuse nimic. Prizonierul adăugă:

— Dacă n-ai nimic împotrivă, mi-ar plăcea să mai stăm puţin.

Leo mai puse nişte lemne în foc. Puteau să mai stea puţin.

•

Pe drumul de întoarcere niciunul dintre ei nu spuse nimic. O distanţă pe care Leo o parcursese în nici 30 de minute fu parcursă acum în două ore. Fiecare pas i se părea tot mai dificil acum că metamfetaminele încetaseră să lucreze în corpul lui. Doar gândul că reuşise îl mai susţinea acum. Avea să se întoarcă la Moscova triumfător, reabilitat. Ajunsese pe buza prăpastiei, dar reuşise să nu cadă.

Pe măsură ce se apropiau de fermă, Anatoli începu să se întrebe cum de-l găsiseră. Îşi dădu seama că îi vorbise Zinei despre prietenul lui, ea trebuie să-l fi trădat. Dar nu-i purta pică. Era prea obosit. Nu-şi dorea nici ea decât să trăiască. Şi nimeni nu-i putea refuza asta. Oricum, era irelevant. Ceea ce conta acum era să-şi convingă călăii că Mihail era nevinovat. Se întoarse către Leo:

— Când am sosit astă-noapte, mi-au spus să plec. N-aveau nimic de-a face cu mine. M-au ameninţat că vor chema autorităţile. De aceea am fost nevoit să sparg uşa hambarului. Credeau că am plecat. N-au făcut nimic rău. Sunt oameni buni, oameni harnici.

Leo încercă să-şi imagineze ce se întâmplase de fapt noaptea trecută. Trădătorul îi ceruse ajutorul prietenului lui, dar acest ajutor întârziase să apară. Nu prea arăta ca un plan de evadare. Nu era în niciun caz planul de evadare al unui spion profesionist.

— Nu mă interesează prietenii tăi.

— Mulţumesc.

— N-ai de ce să-mi mulţumeşti.

Ajunseră la fermă. Chiar în faţa lor, în genunchi, în faţa intrării în hambar erau Mihail Zinoviev, soţia lui şi cele două fiice. Mâinile le erau legate la spate şi le înghеţaseră din pricina zăpezii care le acoperise. Era clar că stăteau aşa de ceva timp. Faţa lui Mihail era tumefiată; o dâră de sânge i se scurgea din nasul zdrobit; falca îi atârna într-o poziţie nefirească. Probabil

era ruptă. Agenții făcuseră un cerc nu foarte precis în jurul lor. Vasili stătea exact în spatele familiei. Leo se opri, fu pe cale să spună ceva când Vasili își mișcă brațele, scoțând arma la vedere. Potrivi țeava și îi trase lui Zinoviev un glonț în ceafă. Sunetul fu strident. Trupul bărbatului se prăbuși în zăpadă. Soția lui și fiicele rămaseră nemișcate, holbându-se la trupul din fața lor.

Doar Brodski reacționase, scoțând un sunet care nu era de om parcă – nu fusese un cuvânt, doar durere și furie la un loc. Vasili mai făcu un pas într-o parte și puse țeava armei în ceafa femeii. Leo își ridică mâna:

— Lasă arma jos! E un ordin.

— Aceşti oameni sunt trădători. Trebuie să dăm un exemplu.

Vasili apăsă trăgaciul, mâna avu un recul, se auzi o a doua bubuitură și trupul femeii căzu în zăpadă alături de al bărbatului său. Brodski încercă să se elibereze, urlând încă, dar cei doi agenți de lângă el îl loviră și îl făcură să cadă în genunchi. Vasili mai făcu un pas și poziționă arma în ceafa fetei celei mai mari. Nasul copilei era roșu de la frig. Trupul îi tremura ușor. Se uita fix la trupul mamei. Avea să moară în zăpadă lângă părinții ei. Leo își scoase arma îndreptând-o către ajutorul său.

— Lasă arma.

Dintr-odată, toată oboseala dispăru și nu din cauza vreunui narcotic. Mâna îi era fermă. Închise un ochi și ținti spre el. De la distanța asta n-avea cum să rateze. Dacă trăgea acum, fata avea să supraviețuiască. Ambele fete aveau să supraviețuiască – nimeni n-avea să mai fie ucis. Fără să vrea expresia îi răsună în minte:

Ucis.

Ridică piedica armei.

Vasili se înșelase asupra Kievului. Fusese amăgit de scrisoarea lui Brodski. Îi asigurase pe ceilalți că pierd timpul mergând la Kimov. Mizase pe faptul că eșecul operațiunii acesteia avea să-l facă noul șef. Toate aceste erori grosolane aveau să fie în raportul lui Leo. În acest moment Vasili putea simți că ceilalți agenți îl priveau. Autoritatea lui primise o lovitură umilitoare. O parte din el ar fi vrut să vadă dacă Leo avea curajul să-l împuște. Urmările ar fi fost severe. Totuși, nu era un prost. În adâncul inimii știa că e un laș la fel de sigur cum știa că Leo nu era. Vasili lăsă arma în jos. Prefăcându-se că e mulțumit, făcu un semn către cele două fete:

— Fetele astea au învățat o lecție foarte importantă. Poate vor deveni niște cetățeni mai buni decât părinții lor.

Leo păși spre ajutorul său, trecând de cele două cadavre, lăsând o urmă de cizmă în zăpada însângerată. Cu o mișcare rapidă îi apucă arma, lovindu-l

cu pistolul în tâmplă. Vasili căzu pe spate, ducându-şi mâna la cap. Apăru un firicel de sânge acolo unde pielea se spărsese. Dar înainte să se poată ridica, simţi arma lui Leo apăsându-l din nou în tâmplă. În afară de cele două fete care se uitau în jos, aşteptându-şi moartea, toţi ceilalţi priveau.

Foarte încet, Vasili îşi ridică fruntea şi privi în sus, în timp ce obrajii îi tremurau de umilinţă. Îi era frică de moarte acestui om pentru care moartea altora era atât de insignifiantă. Degetul lui Leo atinse trăgaciul. Dar nu putu să tragă. Nu aşa, cu sânge rece. Asta l-ar fi transformat într-un călău. Să-l pedepsească statul. Să avem încredere în stat. Coborî arma.

— Vei rămâne aici şi vei aştepta miliţia. Le vei explica ce s-a întâmplat şi îi vei ajuta. La Moscova te poţi întoarce singur.

Leo le ajută pe cele două fete să se ridice şi le conduse în casă.

Celor trei agenţi li se ceru să-l ducă pe Anatoli Brodski. Era moale de parcă toată viaţa se scursese din el. Mormăia ceva incomprehensibil, înnebunit de durere, surd la ordinele agenţilor care-i ordonau să tacă. Nu voiau să-i asculte plânsul tot drumul spre Moscova.

•

Înăuntru, cele două fete nu puteau rosti nimic, incapabile încă să înţeleagă că cele două cadavre care zăceau afară, în zăpadă erau ale părinţilor lor. Se aşteptau ca în orice moment tatăl lor să le pregătească micul dejun sau mama lor să se întoarcă de la câmp. Nimic nu părea real. Părinţii erau lumea lor. Cum se putea ca lumea să existe fără ei?

Leo le întrebă dacă mai aveau şi alte rude. Niciuna dintre fete nu spuse nimic. Îi spuse fetei mai mari să facă bagajele. Mergeau cu ei la Moscova. Niciuna dintre fete nu se mişcă, aşa că merse în dormitor şi începu să le facă bagajele, căutându-le lucruşoarele, hainele. Mâinile începuseră să-i tremure. Se opri, se aşeză pe pat şi începu să-şi privească carâmbul cizmelor. Îşi lipi călcâiele şi privi spre movilițele compacte de zăpadă pătată de sânge care începuseră să cadă pe podea.

•

Vasili privea de pe marginea drumului, fumându-şi ultima ţigară, în timp ce camionul se puse în mişcare. Le zări pe cele două fetiţe stând în faţă, lângă Leo, unde ar fi trebuit să fie locul lui. Camionul întoarse şi dispăru dincolo de deal. Se uită în jur. La ferestrele caselor apăreau chipuri de oameni. De data asta însă nu mai dispăreau. Era bucuros că avea încă mitraliera. O luă înapoi spre casă, aruncând o privire celor două cadavre întinse în zăpadă. Intră în bucătărie, puse nişte apă la fiert şi îşi făcu un ceai. Era tare şi îl îndulci cu zahăr. Familia avea un mic borcan care probabil ar fi trebuit să le ajungă o lună întreagă. Şi-l turnă aproape pe tot, făcând o băutură complet nesănătoasă. Îl bău şi dintr-odată se simţi obosit. Îşi dădu

jos cizmele şi jacheta, merse în dormitor, dădu la o parte păturile şi se întinse. Şi-ar fi dorit să-şi poată alege visele. Ar fi ales să viseze la răzbunare.

Moscova

16 februarie

Deşi lucra aici de cinci ani, Leo nu se simţea foarte bine la Liubianka, sediul direcţiei de afaceri civile de la MGB. Aici nu existau conversaţii nevinovate. Întotdeauna cineva asculta. Nu era nimic surprinzător în asta dată fiind natura muncii lor, dar Leo simţea că era ceva în legătură cu clădirea însăşi care-i făcea pe oameni să nu se simtă în largul lor, ca şi cum frica ar fi fost parte a construcţiei. Ştia că teoria lui era o prostie, dat fiind că această clădire data de dinainte de Revoluţie, când nu fusese nimic altceva decât un birou de asigurări înainte să fie preluat de bolşevici. Totuşi, se întreba dacă întâmplarea fusese cea care îi adusese acolo. Poate că da, nu studiase niciodată problema foarte în amănunt. Totuşi, se întreba de ce aleseseră clădirea aceea cu proporţii atât de stranii (nici înaltă, nici scundă, nici încăpătoare, nici înghesuită – ceva care părea să se situeze în mod straniu între aceste însuşiri). Faţada îţi dădea senzaţia că erai privit din toate părţile: rânduri şi rânduri de ferestre, urcând tot mai mult până în dreptul unui ceas mare, alb, care părea că priveşte ameninţător oraşul ca un ochi. Teoria era confirmată şi de faptul că în jurul clădirii părea să existe o linie de demarcaţie invizibilă, pe care privitorii se străduiau cu scrupulozitate să n-o depăşească, de parcă o mână înfricoşătoare avea să-i tragă oricând înăuntru. Să treci de linia aceea însemna fie că eşti angajat, fie că eşti condamnat. Aici n-aveai nicio şansă să fii găsit nevinovat. Era o maşinărie care producea vinovăţie pe bandă rulantă. Poate că locul acesta nu fusese construit ca să împrăştie frica, dar frica îl învăluise cu totul, frica făcuse din acest banal birou de asigurări casa ei, ambasada ei.

Leo înmânã cartea de identitate, o carte care nu însemna doar că putea să intre, dar însemna de asemenea că putea să iasă. Cei care intrau între zidurile clădirii fără asemenea cărţi de identitate cel mai adesea nu aveau să mai fie văzuţi vreodată. Sistemul avea să-i ducă undeva în Gulag sau într-o clădire chiar în spatele acesteia, pe aleea Varsonofievski, o altă clădire a securităţii statului, cu pardoseala înclinată, cu pereţi cu grinzi groase pentru a opri gloanţele şi cu furtunuri, ca să fie şters sângele de pe pereţi. În privinţa numărului de execuţii, Leo nu putea da cifre exacte, dar ştia că sunt numeroase, câteva sute pe zi. La acest număr, considerentele practice (cât de bine şi cât de repede putea fi spălat sângele) deveneau importante.

Aici nu se schimba nicio sentinţă şi nici nu aveai unde să contești vreo decizie. Sistemul judiciar putea fi foarte bine ocolit, iar în locul lui nu exista

un alt sistem judiciar, ci un întuneric fără margini. Leo auzise despre prizonieri care zăceau cu săptămânile şi despre doctori care n-aveau alt obiectiv decât să studieze durerea în toate formele sale. Îşi impusese să se gândească că toate acestea nu se petreceau arbitrar, că ele se întâmplau cu un scop, în scopul unui bine superior. Existau ca să terifieze. Teroarea era necesară. Teroarea proteja revoluţia. Fără ea Lenin ar fi căzut, la fel ca şi Stalin. Altfel, de ce MGB-ul ar fi răspândit zvonuri despre această clădire, şoptindu-le prin tramvaie sau autobuze cu precizia cinică a celui care împrăştie un virus? Frica era cultivată. Frica era în fişa postului. Şi ca ea să fie întreţinută la asemenea dimensiuni, era nevoie de un număr considerabil de oameni.

Liubianka nu era singurul loc de care să te temi. Exista, de asemenea, închisoarea Butîrka cu turnurile ei înalte, cu aripile ei sordide, populate cu celule înghesuite în care deţinuţii se jucau cu beţe de chibrit în aşteptarea deportării în taberele de muncă. Mai era şi Lefortovo, unde criminalii aflaţi în anchetă erau transportaţi pentru interogatoriu şi de unde strigătele de durere puteau fi auzite câteva străzi mai încolo. Dar Leo înţelegea că Liubianka ocupa un loc aparte în imaginarul oamenilor. Era locul unde cei acuzaţi de agitaţie antisovietică, activitate contrarevoluţionară şi spionaj erau cercetaţi. De ce exact acest tip de prizonier trezea groaza în sufletele celorlalţi? În timp ce te puteai gândi că n-aveai niciodată să furi, să violezi sau să ucizi, nimeni nu putea fi sigur că nu va fi acuzat de agitaţie antisovietică, de activitate contrarevoluţionară sau spionaj, de vreme ce nimeni, nici măcar Leo nu putea şti vreodată exact în ce constau aceste crime. În cele o sută patruzeci de articole ale Codului Penal, Leo avea unul singur după care se ghida, un alineat care definea prizonierul politic ca pe o persoană implicată în activităţi care urmăreau:

Răsturnarea, subminarea sau slăbirea
Puterii Sovietelor.

Iar asta putea însemna orice, fiind o expresie echivocă ce se putea referi la fel de bine la membrii de rang înalt ai Partidului, la balerini, la muzicieni sau la cizmari pensionaţi. Nici măcar cei care lucrau la Liubianka, nici măcar cei care se asigurau în fiecare zi că această maşinărie a fricii funcţionează nu puteau fi siguri că într-o zi nu vor fi înghiţiţi de zidurile Liubiankăi.

Deşi acum se afla înăuntru, Leo purta încă hainele de afară. Tremura. Când stătea nemişcat, podelele păreau să se scuture din toate părţile. Vrăji stranii care durau preţ de câteva secunde păreau să se abată asupra lui. Nu mai mâncase de două zile deoarece gândul la mâncare îi provoca greaţă.

Chiar şi aşa, refuza cu obstinaţie să se gândească că ar putea fi bolnav: era cu siguranţă puţin răcit, poate puţin obosit, dar avea să se simtă bine în cele din urmă. Era în perioada de depresie de după amfetamine. N-avea nevoie decât de puţin somn. Dar nu-şi putea permite în niciun chip să-şi ia o zi liberă. În niciun caz azi, când Anatoli Brodski urma să fie interogat.

Interogatoriile nu erau în sarcina sa. MGB avea specialişti care se ocupau numai cu asta, mutându-se din celulă în celulă, smulgând declaraţii cu o indiferenţă de profesionişti şi cu mândrie chiar. Erau motivaţi, ca mai toţi angajaţii, de lucruri simple cum ar fi primele salariale date pentru performanţe în activitate, acordate mai ales dacă suspectul semna declaraţia imediat, fără să se certe şi fără să modifice nimic în ea. Leo nu ştia mare lucru despre metodele lor. Şi nici nu-i cunoştea personal. Anchetatorii formau un soi de clică, lucrau ca o echipă, ocupându-se deseori de aceiaşi suspecţi, folosind metode diferite pentru a submina rezistenţa anchetatului. Brutali, hotărâţi, dezarmanţi: toate aceste calităţi îşi aveau locul lor. Când nu erau la serviciu, bărbaţii şi femeile acestea mâncau împreună, se plimbau, îşi spuneau poveşti şi îşi discutau metodele. Deşi arătau mai mult sau mai puţin ca nişte oameni obişnuiţi, Leo îi putea deosebi dintr-un motiv relativ simplu. Cele mai multe dintre operaţiunile lor mai dure se desfăşurau la subsol, acolo unde puteau controla anumite detalii, cum ar fi fost intensitatea luminii şi a căldurii. Dimpotrivă, ca ofiţer de investigaţii, Leo îşi petrecea majoritatea timpului la nivelele superioare ale clădirii sau în afara ei. Subsolurile erau un tărâm în care ajungea rar, o lume în faţa căreia prefera să închidă ochii, o lume pe care prefera să o uite sub picioarele sale.

După câteva clipe fu chemat înăuntru. Nesigur, intră în biroul lui Kuzmin. Nimic în această cameră nu era întâmplător, totul fusese aranjat şi poziţionat cu multă grijă. Pereţii erau decoraţi cu negru şi fotografii albe; într-una dintre ele Stalin îi strângea mâna lui Kuzmin. Era o fotografie care fusese făcută la aniversarea de 70 de ani a Conducătorului. În jurul fotografiilor se aflau postere de propagandă din diferite perioade. Leo presupunea că perioada îndelungată în care fuseseră achiziţionate voia să sugereze că el, Kuzmin, ocupase acest birou dintotdeauna, chiar şi în timpul epurărilor din anii ’30, care nu-l afectaseră, întrucât era în serviciile secrete ale armatei. Era o fotografie care înfăţişa un iepure dolofan într-o cuşcă. MÂNCAŢI MAI MULTĂ CARNE DE IEPURE! Erau acolo trei indivizi roşcovani care izbeau cu baroasele lor roşii craniile nerase ale altor oameni. LUPTAŢI ÎMPOTRIVA LENEŞILOR! Trei femei zâmbitoare intrau într-o fabrică. PĂSTRAŢI-VĂ ECONOMIILE LA NOI! Cuvântul „NOI” din acest îndemn nu se referea la cele trei femei, ci mai degrabă la fondul naţional de economii care le produsese acea stare de mulţumire pe care o afişau. Era de asemenea

acolo o fotografie a unui ins dolofan cu costum şi cu pălărie care căra două valize pline cu bani. CLOVNI CAPITALIŞTI! Erau, de asemenea, imagini compacte cu docuri, şantiere navale, muncitori zâmbitori, muncitori supăraţi şi o mulţime de locomotive, toate în onoarea lui Lenin. CONSTRUIŢI! Aceste postere erau rotite periodic, iar Kuzmin ţinea cu orice preţ să impresioneze cu marea lui colecţie. Cu la fel de multă grijă îşi trata colecţia de cărţi. Rafturile lui erau burdușite cu toate titlurile agreate, în timp ce exemplarul său din *Istoria Partidelor Comuniste*: *Scurtă Introducere*, text scris de Stalin însuşi, părăsea arareori biroul său. Chiar şi coşul pentru hârtii conţinea numai fiţuici atent selectate. Toată lumea, de la cel mai mărunt funcţionar până la ofiţerii superiori, înţelegea că dacă voiai să scapi de ceva trebuia să scoţi acel ceva cu grijă dintre zidurile închisorii şi să-l faci să dispară în drum spre casă.

Kuzmin stătea la fereastră, privind curtea interioară. Era mic şi îndesat şi purta intenţionat o uniformă mai mică decât i s-ar fi potrivit. Ochelarii aveau lentile groase şi îi cădeau deseori de pe nas din cauza greutăţii. Pe scurt, era un omuleţ care arăta ridicol şi nici măcar faptul că avea putere de viaţă şi de moarte nu adusese pe chipul lui niciun pic de gravitate. Din câte ştia Leo, Kuzmin nu mai lua parte la interogatorii, deşi se zvonea că în ziua aceea se comportase ca un adevărat expert, folosindu-se de mâinile sale mici şi grăsuţe.

Îi făcu lui Leo semn să se aşeze. Se conformă, în timp ce Kuzmin rămase în picioare lângă fereastră. Prefera să pună întrebări în timp ce se uita pe fereastră. Asta se întâmpla pentru că el credea (şi îi amintea asta frecvent lui Leo) că manifestările emoţionale ale unei persoane trebuie privite cu maximă reticenţă, în afara cazului în care persoana respectivă nu-şi dă seama că este observată. Devenise expert în trucul acesta: aparent privea pe geam peisajul, dar de fapt urmărea reacţiile interlocutorului în sticla ferestrei. Eficienţa trucului era mult diminuată de faptul că toată lumea, inclusiv Leo, era conştientă că era privită. Şi oricum, foarte puţini lăsau garda jos când se aflau la Liubianka.

— Felicitări, Leo. Ştiu că tu l-ai prins. Experienţa asta ţi-a fost foarte folositoare.

Leo dădu din cap.

— Eşti bolnav?

Leo tăcu. Evident arăta mai rău decât îşi imaginase.

— Nu-i nimic. O răceală, va trece.

— Eşti sigur?

— Da. Te rog, continuă.

— Cred că eşti supărat pe mine pentru că ţi-am luat cazul Brodski şi te-am pus să te ocupi de Feodor Andreev. Aşa este? Crezi că e irelevant cazul lui Feodor şi ar fi trebuit să te las să te ocupi în continuare de cazul Brodski?

Zâmbea, ceva îl amuza. Leo se concentră, simţind pericolul:

— Nu, tovarăşe comandant. Nu sunt supărat. Ar fi trebuit să-l arestez pe Brodski imediat. A fost vina mea.

— Da, dar nu l-ai arestat imediat. În aceste condiţii am greşit luându-ţi acest caz şi punându-te să vorbeşti cu un tată îndurerat? Asta-i întrebarea.

— Nu m-am gândit decât la greşeala de a nu-l fi arestat pe Brodski imediat.

— Răspunsul tău e evaziv. Punctul meu de vedere e simplu: familia lui Feodor nu e o chestiune trivială. E o corupere în chiar interiorul MGB. Unul dintre oamenii tăi s-a lăsat orbit de durere şi şi-a transformat prosteşte familia într-un duşman al statului. Sunt încântat că l-ai prins pe Brodski, dar în acelaşi timp consider afacerea cu Andreev de maximă importanţă acum.

— Înţeleg.

— Atunci ajungem la problema lui Vasili Nikitin.

Era imposibil ca acţiunile lui să nu fie raportate. Vasili nu va ezita să încerce să le folosească împotriva lui. Leo nu putea conta pe ajutorul lui Kuzmin şi nici nu putea presupune care aspect al chestiunii îl preocupa acum mai mult pe şeful lui.

— Ai îndreptat arma spre el? Apoi l-ai lovit cu patul armei? Spune că ţi-ai pierdut controlul. Că iei narcotice. Drogurile te-au făcut iraţional. Insistă să fii suspendat. Îţi imaginezi că e foarte supărat.

Leo înţelegea perfect; execuţiile ad-hoc nu reprezentau o problemă aici.

— Eram superiorul şi i-am dat un ordin. Nikitin nu l-a respectat. Cum îmi pot păstra autoritatea, cum îşi mai poate vreunul dintre noi păstra autoritatea dacă ordinele nu sunt îndeplinite? Sistemul s-ar prăbuşi. Dar poate de vină e pregătirea mea militară. În armată nesupunerea şi insubordonarea se pedepsesc cu moartea.

Kuzmin dădu din cap. Leo îşi gândise bine apărarea, făcând apel la principiile militare.

— Ai dreptate, desigur. Vasili e iute la mânie. Măcar atât admite şi el. N-a respectat un ordin. Asta e adevărat. Dar era indignat de colaboraţionismul lor. Eu nu-l scuz, înţelegi? Avem un sistem de pedepse pentru astfel de abateri. Trebuia să vă rezolvaţi chestiunea aici. Cât despre Vasili, a fost dojenit cum se cuvine. Despre droguri…

— N-am dormit de douăzeci şi patru de ore. Iar pastilele îmi sunt prescrise de medicul de aici.

— Până la urmă nu-i treaba mea asta. Eu ți-am spus să faci tot ce trebuia făcut, ceea ce bănuiesc că înseamnă exact ceea ce am spus. Dar vreau să te avertizez într-o anumită privință. Să lovești un coleg ofițer este genul de faptă care te face remarcat. Oamenii vor uita foarte repede că motivele tale au fost întemeiate. În momentul în care Vasili a coborât arma trebuia să te oprești. Dacă voiai să-l pedepsești și mai mult, trebuia să-mi raportezi mie. Tu ți-ai făcut dreptate singur. Așa ceva nu este acceptabil. Așa ceva nu este niciodată acceptabil.

— Îmi cer scuze.

Kuzmin se îndepărtă de fereastră. Apropiindu-se de Leo, îi puse o mână pe umăr:

— Să încheiem discuția. Eu consider subiectul închis. Acum am o altă provocare pentru tine: interogarea lui Brodski. Vreau să te ocupi de ea personal. Poți chema pe cine vrei tu să te ajute – un anchetator profesionist –, dar aș vrea să fii acolo când o să cedeze. E important să-l vezi pe omul ăsta care trebuie să fie special de vreme ce te-ai lăsat înșelat de aparenta lui inocență.

Leo fu surprins. Ceea ce i se cerea nu era un lucru obișnuit. Kuzmin îi observă reacția.

— Îți dai seama de ce-ți cer asta?

— Da, desigur.

— Va fi o experiență benefică pentru tine. Te va face un ofițer mai bun. Omul trebuie judecat după ceea ce e în stare să facă singur. Nu după ceea ce pot face alții pentru el. Ai vreo obiecție?

— Nu.

Leo se ridică și își îndreptă jacheta.

— Voi începe imediat.

— Încă ceva. Aș vrea să lucrezi împreună cu Vasili la cazul ăsta.

•

Existau trei tipuri de celule. În primul rând, celulele în care erai reținut: camere pătrate, cu paie pe jos, în care trei adulți ar fi încăput unul lângă altul. Întotdeauna existau cel puțin cinci în fiecare celulă, atât de înghesuiți, încât unul dintre ei nu s-ar fi putut scărpina fără ca ceilalți să se miște, un angrenaj uman compus din trupuri. Cum nu exista latrină, cei cinci oameni trebuiau să folosească un vas vechi și nu o puteau face decât unul în compania celuilalt. Odată ce se umplea, prizonierii trebuiau să ducă vasul la cea mai apropiată gheenă spunându-li-se că dacă vor scăpa pe jos fie și o picătură, vor fi împușcați. Leo ascultase cum gardienii se amuzau de figurile comice ale prizonierilor care se holbau concentrați la amestecul tremurător de urine și fecale, un amestec care hotăra dacă aveau să trăiască sau să

moară. Era o barbarie, desigur, dar era în numele unui bine suprem. Își tot repeta asta ca pe o mantră:

Binele Suprem Binele Suprem

Era necesar să tot repete formula asta, să și-o întipărească în minte, s-o facă să-i traverseze gândurile ca o bandă de telegraf. Era singurul mod în care puteai rezista.

Apoi, după celulele de detenție, existau celulele de pedeapsă cu apă înghețată pe jos, cu mucegai și noroi pe pereți. Să stai timp de cinci zile pe jos era suficient ca să nu-ți mai revii niciodată complet, să capeți o afecțiune pulmonară cronică. Erau cămăruțe extrem de înguste și de înghesuite, ca niște sicrie de lemn în care gândacii fuseseră lăsați să se înmulțească și în care prizonierul era lăsat gol, să fie mușcat de insecte până când semna declarația. Erau cămăruțe ascunse, aliniate, în care prizonierii erau copți de sistemul de ventilare al clădirii până când sângele le ieșea din toți porii și erau gata să semneze declarația. Erau camere cu cârlige, lanțuri și fire electrice. Existau pedepse pentru oricare tip de om. Imaginația era singura piedică și nici asta nu era chiar o piedică, mai ales când era vorba de a vărsa sângele altuia. Toate aceste orori păleau însă când erau comparate cu măreția și importanța binelui suprem.

Binele Suprem Binele Suprem Binele Suprem

Justificarea acestor pedepse era simplă și convingătoare: acești oameni erau dușmani, acești oameni greșiseră. Nu văzuse oare Leo măsuri extreme și în timpul războiului? Ba da, chiar mai rău decât atât. Nu-și câștigaseră libertatea în urma războiului? Nu era și acesta un război, e adevărat un război împotriva unui altfel de inamic, un inamic din interior, dar totuși un război? Era necesar? Da, era. Menținerea sistemului politic justifica orice. Promisiunea unei vârste de aur în care niciuna dintre aceste brutalități nu va mai exista justifica orice. Aceste măsuri nu erau de dorit, nu trebuiau ridicate în slăvi, iar agenții care le foloseau cu plăcere erau de neînțeles. Totuși, Leo nu era prost. În interiorul acestei arte șlefuite a autojustificării exista și un sâmbure de îndoială care stătea pitit în stomac ca o bucată de mâncare nedigerată. Din când în când sâmburele prindea viață.

În fine, ultimul tip erau celulele pentru interogatorii. Leo ajunse la celula unde era ținut prizonierul: o ușă compactă, de oțel, cu vizor. Bătu, întrebându-se ce avea să găsească înăuntru. Îi deschise un băiat care abia părea să fi împlinit 17 ani. Celula era mică și pătrățoasă, cu pereți și podea

întunecate, dar atât de puternic luminată, încât Leo trebui să-şi închidă ochii când intră. Cinci becuri foarte puternice atârnau în tavan. Lângă peretele negru, care nu cadra cu restul încăperii, se afla o canapea. Anatoli Brodski şedea acolo; avea mâinile şi gleznele legate cu sfoară. Tânărul ofiţer explică cu mândrie:

— Îşi tot închide ochii, încearcă să doarmă. Dar eu îl lovesc încontinuu. N-a avut o clipă de răgaz, vă asigur. Iar canapeaua e cel mai interesant lucru. Tot ce vrea să facă e să se întindă şi să doarmă. E moale, e confortabilă. Am stat şi eu pe ea. Dar nu-l voi lăsa să doarmă. E ca şi cum ai aşeza mâncare în faţa unui înfometat.

Leo dădu din cap, iar tânărul ofiţer păru puţin dezamăgit că nu a primit mai multe laude în urma acestei raportări pline de zel. Îşi luă locul în colţul camerei, înarmat cu un baston negru, din lemn. Ţeapăn, sobru, roşu în obraji, arăta ca un soldat de jucărie.

Brodski stătea pe marginea canapelei, aplecat înainte, cu ochii pe jumătate închişi. Scaune nu existau, aşa că Leo se aşeză pe canapea lângă el. Era un aranjament absurd. Canapeaua era într-adevăr foarte moale şi Leo se lăsă pe spate, cufundându-se în ea, analizând modul specific de a produce teroare în această cameră. Dar n-avea timp de pierdut, trebuia să lucreze repede. Vasili avea să sosească aici în orice moment, iar Leo spera că Brodski avea să fie convins să coopereze înainte de sosirea lui.

Anatoli privi în sus; ochii i se măriră pentru o clipă, îi luă puţin până când creierul lui secătuit de nesomn să-l ajute să-l recunoască pe bărbatul de lângă el. Era bărbatul care-l prinsese, era bărbatul care-i salvase viaţa. Somnoros, spuse pe tonul dezlânat al unui drogat:

— Copiii? Fiicele lui Mihail. Unde sunt acum?

— Au fost duse într-un orfelinat. Sunt în siguranţă acum.

Un orfelinat – asta trebuia să fie o glumă, era parte din pedeapsa lui?

— Ai fost vreodată într-un orfelinat?

— Nu.

— Fetele ar avea şanse mai mari să supravieţuiască dacă le-ai lăsa de capul lor.

— Statul are acum grijă de ele.

— Statul?

Spre surpriza lui, prizonierul se întinse şi cu încheieturile legate atinse fruntea lui Leo. Ofiţerul cel tânăr sări cu bastonul ridicat, gata să lovească prizonierul peste genunchi. Leo îi făcu semn să se oprească, iar tânărul se opri şovăitor.

— Ai febră. Ar trebui să fii acasă. Voi aveţi o casă a voastră? Unde mâncaţi şi dormiţi, unde faceţi toate lucrurile pe care le fac oamenii obişnuiţi?

Leo îl privi cu mirare. Era medic chiar şi acum. Era obraznic chiar şi acum. Era curajos, necioplit, iar Leo nu putu decât să aprecieze asta.

Leo se dădu puţin înapoi, ştergându-şi fruntea plină de sudoare cu mâneca hainei.

— Te poţi scuti de o suferinţă inutilă dacă vorbeşti cu mine. Fiecare persoană interogată până acum a sfârşit prin a regreta că nu a recunoscut totul de la bun început. Nici măcar una, te asigur. Ce-ai de câştigat dacă taci?

— N-am nimic de câştigat.

— Atunci ai să-mi spui adevărul?

— Da.

— Pentru cine lucrezi?

— Anna Akmatova. Pisica ei orbeşte. Dora Andreieva. Câinele ei nu mănâncă. Arkadi Maslow. Câinele lui şi-a rupt unul dintre picioarele din faţă. Matthias Rakosi. Are o colecţie de pasări rare.

— Dacă eşti nevinovat, de ce ai fugit?

— Am fugit doar pentru că mă urmăreai. Nu există niciun alt motiv.

— N-are nicio logică.

— De acord, şi totuşi, ăsta este adevărul. Odată ce eşti urmărit, întotdeauna sfârşeşti prin a fi arestat. Odată ce eşti arestat, eşti întotdeauna găsit vinovat. Aici n-a intrat niciodată vreun nevinovat.

— Cu care oficiali ai Ambasadei Americane lucrezi şi ce informaţii le-ai transmis?

Cel puţin Anatoli începuse să înţeleagă. Acum câteva săptămâni, un funcţionar oarecare al Ambasadei Americane îşi adusese câinele la control. Câinelui i se infectase o rană. Avea nevoie de antibiotice, dar cum antibioticele nu se găseau, dezinfectase rana cu grijă, o sterilizase şi-l ţinuse sub observaţie. Nu mult după aceea, văzuse un om dând târcoale casei. Nu dormise în noaptea aceea, încercând să-şi dea seama unde greşise. Dimineaţa următoare fusese urmărit şi când pleca la serviciu, şi când se întorcea. Asta durase trei zile. În dimineaţa celei de-a patra zile hotărâse să fugă. Acum, în sfârşit, afla aici detaliile crimei sale. Tratase câinele unui străin.

— N-am niciun dubiu că în cele din urmă am să spun tot ceea ce vei dori tu să spun. Dar până una-alta, am să spun asta: Eu, Anatoli Tarasovici Brodski, sunt veterinar. În curând dosarul tău va spune că sunt spion. Vei avea declaraţia mea semnată. Mă vei forţa să-ţi spun nişte nume. Vor avea loc alte arestări, alte interogatorii şi se vor semna alte declaraţii. Dar, până la urmă, tot ce-ţi voi spune va fi o minciună pentru că eu, Anatoli Tarasovici Brodski, sunt veterinar.

— Nu eşti primul vinovat care afirmă că nu e vinovat.

— Tu chiar crezi că eu sunt spion?

— Doar pentru această conversaţie te pot oricând condamna pentru acte subversive. M-ai făcut să înţeleg foarte clar că-ţi urăşti ţara.

— Eu nu urăsc ţara asta. Tu urăşti ţara asta. Tu urăşti oamenii acestei ţări. Altfel de ce ai aresta atât de mulţi?

— Eu văd o diferenţă între cei care lucrează pentru ţara asta şi cei care lucrează împotriva ei.

— Puteţi justifica orice, nu? De câţi ani de exerciţiu e nevoie pentru asta?

Leo deveni nerăbdător.

— Ai idee ce ţi se va întâmpla dacă nu vorbeşti cu mine?

— Până şi copiii ştiu ce se întâmplă aici.

— Şi refuzi totuşi să mărturiseşti?

— N-am să fac lucrurile uşoare pentru tine doar ca să poţi dormi noaptea. Dacă vreţi să vă spun că sunt un spion, va trebui să mă torturaţi mai întâi.

— Speram să putem evita asta.

— Crezi că te poţi comporta omeneşte? Crezi că poţi rămâne nepătat aici? Crezi că poţi face lucrurile bine? Nu mă insulta cu politeţea ta. Mergi de-ţi ia cuţitele. Instrumentele de tortură. Când vei avea mâinile pline de sângele meu, atunci să vedem cât rămâne din decenţa şi omenia ta.

— Nu vreau decât o listă de nume.

— Nimic nu e mai încăpăţânat decât faptele însele. De aceea le urâţi atât de mult. Vă ofensează. De aceea eu vă pot supăra atunci când spun că eu, Anatoli Tarasovici Brodski, sunt un veterinar. Nevinovăţia mea vă aduce un afront pentru că voi vreţi ca eu să fiu vinovat. Vreţi să fiu vinovat pentru că deja m-aţi arestat.

Se auzi o bătaie în uşă. Vasili sosise. Leo se opri, murmurând printre dinţi:

— Aş fi vrut să mă fi ascultat.

— Poate că într-o zi vei înţelege de ce n-am putut.

Tânărul ofiţer deschise uşa. Vasili intră. Purta ostentativ un bandaj peste tâmplă, unde fusese lovit, un bandaj care, credea Leo, n-avea nicio utilitate practică în afară de a atrage atenţia şi de a-i oferi ocazia de a povesti întâmplarea cât mai multor oameni cu putinţă. Vasili era însoţit de un bărbat de vârsta a doua, cu păr rar şi îmbrăcat într-un costum boţit. Văzându-l pe Leo alături de Anatoli, Vasili păru să se îngrijoreze:

— A mărturisit?

— Nu.

Uşurat în mod evident, Vasili ordonă agentului mai tânăr să-l ridice pe Brodski în picioare, în timp ce bărbatul de vârsta a doua îmbrăcat în costum maro făcu un pas înainte, zâmbind şi întinzându-i mâna lui Leo:

— Doctor Roman Hvostov. Sunt psihiatru.

— Leo Demidov.

— Încântat să vă cunosc.

Îşi strânseră mâinile. Hvostov făcu un semn către prizonier:

— Nu-ţi face griji în privinţa lui.

Hvostov îi duse spre sala de operaţii, unde deschise uşa şi le făcu semn să-l urmeze, ca şi cum ar fi fost nişte copii, iar aceasta a fi fost camera lor de joacă. Sala de operaţii era micuţă şi curată. Se afla acolo un scaun tapisat cu piele roşie, pe podeaua cu gresie albă. Folosind un set de pârghii, scaunul putea fi coborât şi transformat în pat şi apoi ridicat din nou. Pe pereţi se aflau dulăpioare medicale pline cu sticluţe, prafuri şi pastile, flacoane pe care erau lipite etichete albe, scrise curat de mână. Deasupra dulăpiorului se afla un set de instrumente chirurgicale metalice. Se simţea un miros de dezinfectant. Brodski nu se opuse când fu târât. Încheieturile, gleznele şi gâtul îi erau prinse cu curele de piele neagră. Leo îi legă picioarele în timp ce Vasili îi legă mâinile. Odată terminată treaba, nu-şi mai putea mişca nicio parte a corpului. Leo se dădu un pas înapoi. Hvostov îşi spăla mâinile la chiuvetă:

— O vreme am lucrat într-un gulag, lângă Perm. Spitalul era plin de indivizi care pretindeau că sunt bolnavi psihic. Făceau orice ca să scape de muncă. Alergau ca animalele, zbierau obscenităţi, îşi rupeau hainele, se masturbau în public, defecau pe podea, făceau orice le stătea în putere ca să mă convingă că sunt duşi cu pluta. Nu puteai avea încredere în nimic din toate astea. Treaba mea era să-i identific pe cei care minţeau şi pe cei care chiar erau nebuni. Existau multe teste academice, dar prizonierii se prindeau repede şi apoi informaţia se împrăştia rapid şi în scurt timp cei mai mulţi ştiau cum să se comporte pentru a înşela sistemul. De exemplu, un prizonier care pretindea că e Hitler sau un cal sau mai ştiu ce altă bazaconie, eram aproape sigur că se prefăcea. Aşa că în curând au încetat să se mai dea drept Hitler şi să devină mult mai subtili şi mai sofisticaţi în ceea ce pretindeau. În cele din urmă rămânea o singură metodă pentru a afla adevărul.

Umplu o seringă cu ulei gros, gălbui. Odată ce seringa fu plină, o aşeză pe un platou de metal şi tăie cu atenţie o parte din cămaşa prizonierului, legând un garou de cauciuc şi scoţând la iveală o venă albăstrie.

— Am înţeles că ai ceva cunoştinţe medicale. Sunt pe cale să-ţi injectez ulei camforat în venă. Ai idee ce efect va avea asta?

— Experienţa mea medicală este limitată în a ajuta oamenii.

— Şi asta îi poate ajuta pe oameni. Îi poate ajuta pe cei care se amăgesc singuri. Va induce o stare de transă. Şi cât eşti în transă, nu vei fi capabil să

minți. De fapt, nu prea ai să mai poți face nimic. Iar dacă vei putea vorbi, nu vei putea spune decât adevărul.

— Atunci, dă-i drumul. Injectează uleiul și ascultă ce am de spus.

Hvostov se adresă lui Leo:

— O să folosim un căluș de cauciuc. Asta îl va împiedica să-și muște limba în timpul apogeului transei. După aceea, când se va liniști, îi vom putea scoate călușul și îl vei putea întreba orice.

Vasili luă un bisturiu și începu să-și curețe unghiile cu vârful, ștergând murdăria de pulpana hainei. După ce termină, puse bisturiul jos și băgă mâna în buzunar, de unde scoase o țigară. Doctorul clătină din cap:

— Nu aici, te rog.

Vasili puse deoparte țigara. Doctorul inspectă seringa; o picătură galbenă de ulei se afla în vârful acului. Satisfăcut, înfipse acul în vena lui Brodski.

— Chestia asta trebuie făcută foarte încet. Dacă-l injectăm prea repede, va suferi o embolie.

Doctorul apăsă și lichidul galben și uleios trecu încet din seringă în brațul lui Brodski.

Efectele nu se lăsară așteptate. În scurt timp, sclipirea de inteligență din ochii lui Anatoli Brodski dispăru; ochii i se retraseră în orbite și trupul începu să-i tremure ca și cum scaunul în care se afla ar fi fost traversat de mii de volți. Acul se afla încă în brațul lui. Și nu fusese injectată decât o mică porție de ulei.

— Și acum să mai injectăm puțin.

Îi mai injectă încă cinci mililitri și mici bășicuțe apărură în colțul gurii lui Brodski, bășicuțe albe.

— Și acum așteptăm, așteptăm, așteptăm și apoi îi injectăm și restul.

Hvostov injectă și restul de ulei, trase acul afară și tamponă locul înțepăturii cu o bucățică de vată. Se trase puțin înapoi.

Brodski nu prea mai semăna cu o ființă umană, ci mai mult cu o mașinărie defectă, cu un motor care fusese supraturat și acum cedase. Trăgea de legături într-un fel care părea să sugereze că există niște forțe exterioare care îl fac să se comporte așa. Era o criză. Un os din încheietură pocni când trase de curelele de piele. Hvostov se uită la rana care începuse deja să se umfle.

— Nu e ceva neobișnuit.

Spuse în timp ce aruncă o privire spre ceas:

— Mai așteaptă puțin.

Prin ambele colțuri ale gurii prizonierului țâșniră dâre de salivă, scurgându-i-se pe bărbie și căzându-i pe picioare. Tremurul începu să se liniștească.

— Bun. Întreabă-l ce ai de întrebat. Vezi ce spune.

Vasili se ridică şi-i dezlegă căluşul. Brodski vărsă spumă şi salivă în poală. Vasili se întoarse cu o figură neîncrezătoare:

— Ce mama naibii să ne poată spune în halul ăsta?

— Încearcă.

— Pentru cine lucrezi?

Ca răspuns, prizonierul lovi cu capul în legături, începu să bolborosească ceva. Sângele îi ţâşni din nas. Hvostov folosi o cârpă ca să i-l şteargă.

— Încearcă din nou.

— Pentru cine lucrezi?

Capul lui Brodski căzu într-o parte ca al unei marionete însufleţite, capabile de mişcare fără a fi propriu-zis vie. Deschise gura şi îşi mişcă limba, apoi o închise – o imitaţie mecanică a actului vorbirii, dar niciun sunet nu se auzi:

— Mai încearcă.

— Cu cine lucrezi?

— Mai încearcă.

Vasili scutură din cap, apoi se întoarse spre Leo:

— E o tâmpenie. Încearcă şi tu.

Leo stătea cu spatele sprijinit de zid, plasându-se neintenţionat în cel mai îndepărtat punct al camerei. Înaintă:

— Cu cine lucrezi?

Un sunet nearticulat ieşi din gura lui. Era un sunet ridicol, comic, precum gânguritul unui copil. Hvostov îşi încrucişă braţele şi se uită în ochii lui Brodski.

— Mai încearcă. Pentru început pune-i întrebări simple ca să-l porneşti. Întreabă-l cum îl cheamă.

— Cum te cheamă?

— Mai încearcă. Crede-mă. Iese din transă. Mai încearcă. Te rog.

Leo se apropie. Era suficient de aproape cât să întindă mâna şi să-i atingă fruntea.

— Cum te cheamă?

Buzele i se mişcară.

— Anatoli.

— Anatoli Tarasovici, pentru cine lucrezi?

Trupul încetase să-i tremure. Ochii îi reveniseră în orbite.

— Pentru cine lucrezi? Pentru cine lucrezi?

Pentru moment era tăcere. Apoi vorbi slab, grăbit, ca un om care bolboroseşte prin somn:

— Anna Akmatova. Dora Andreieva. Arkadi Maslow. Matthias Rakosi.

Vasili îşi scoase carneţelul, începu să-şi noteze numele:

— Recunoşti vreunul dintre aceste nume?

Da, Leo recunoştea aceste nume: Anna Akmatova: pisica ei orbea. Dora Andreieva: câinele ei refuza să mănânce. Arkadi Maslow: câinele lui îşi rupsese piciorul. Sămânţa îndoielii care zăcea adormită în stomacul lui Leo se deschise larg.

Anatoli Tarasovici Brodski era un veterinar.

Anatoli Tarasovici Brodski nu era nimic altceva decât un veterinar.

17 februarie

Medicul Zarubin îşi puse căciula din blană de nurcă, îşi luă geanta din piele şi începu să-şi facă loc cu coatele spre ieşirea din tramvai, scuzându-se cu jumătate de gură. Pavajul era acoperit de polei şi coborând se ţinu cu mâna de bară. Dintr-odată se simţi bătrân, nesigur pe picioarele sale, temător că ar putea cădea. Tramvaiul plecă. Privi în jur, sperând că se afla în staţia corectă. Cunoştea vag staţiile din zona de est. Dar se dovedi a fi o sarcină simplă să-şi ia repere – destinaţia lui acoperea întreg orizontul –, căci de cealaltă parte a străzii, înălţându-se sute de metri deasupra lui şi deasupra tuturor, se aflau o serie de clădiri în formă de U, aşezate perechi, fiecare bloc fiind poziţionat de parcă ar fi fost imaginea în oglindă a celuilalt. Doctorul privi cu uimire la aceste construcţii moderne care puteau adăposti mii de familii. Nu era doar o modalitate de a locui. Era o imagine a noii ere. Se duseseră vremurile când fiecare deţinea una sau două proprietăţi private. Vechile proprietăţi dispăruseră, fuseseră dărâmate, transformate în praf şi pulbere, iar în locurile lor se ridicaseră aceste construcţii perfecte, proiectate şi deţinute de Guvern, fiecare vopsită în gri, înălţate cât mai mult şi construite cât mai aproape una de alta. Nu mai văzuse niciodată acelaşi tip de clădire multiplicat de atâtea ori şi în atâtea direcţii diferite, fiecare apartament fiind o copie perfectă a următorului. Stratul gros de zăpadă de pe acoperişul fiecăruia părea să sugereze că Dumnezeu însuşi ar fi trasat o graniţă şi ar fi spus: gata, până aici, restul cerului îmi aparţine. Iar aceasta, se gândea el, era următoarea lor graniţă: restul cerului. Cu siguranţă nu era al lui Dumnezeu. Într-una dintre clădirile acelea se afla apartamentul 124, locuinţa ofiţerului MGB, Leo Stepanovici Demidov.

Cu câteva ore înainte, în dimineaţa aceea, doctorul fusese informat pe scurt de maiorul Kuzmin despre plecarea neaşteptată a lui Leo. Plecase la începutul unei anchete cruciale, pretinzând că are febră şi că nu-şi poate continua îndatoririle. Maiorul era îngrijorat de momentul luării acestui concediu. Chiar era Leo bolnav? Sau exista vreun alt motiv pentru dezertarea sa? De ce îi dăduse asigurări că poate lucra şi apoi se răzgândise imediat ce i se dăduse sarcina interogării suspectului? Şi de ce încercase să interogheze suspectul singur? Doctorului i se dăduse misiunea de a cerceta autenticitatea bolii şi apoi de a raporta rezultatele cercetării. Pe scurt, fusese trimis să spioneze.

Din punct de vedere medical, doctorul presupuse chiar înainte de a examina pacientul că starea proastă a sănătăţii lui era cauzată de expunerea la apa îngheţată, probabil pneumonie agravată de utilizarea

metamfetaminelor. Şi dacă aşa era, dacă era într-adevăr bolnav, atunci avea să se comporte ca un medic şi să-i redea sănătatea. Dacă, totuşi, dintr-un motiv sau altul, se refăcea, atunci avea să se poarte ca un ofiţer MGB şi îi va administra un sedativ puternic, pretinzând că este vreun medicament sau vreun tonic. Leo avea să fie ţintuit la pat pentru aproximativ 24 de ore, fiind astfel incapabil să fugă, dându-i timp lui Kuzmin să decidă ce era mai bine de făcut.

Conform graficului apartamentelor afişat pe un stâlp de la parterul primei clădiri, apartamentul cu numărul 124 se afla la etajul 14 al celei de-a treia clădiri. Liftul, o cutie metalică şi curată în care încăpeau doi oameni sau chiar patru dacă nu făceau mare caz de înghesuială, se târî până la etajul al treisprezecelea, unde se opri puţin, ca pentru a-şi trage răsuflarea înainte să parcurgă şi restul de drum. Zarubin avu nevoie de ambele mâini pentru a trage grilajul metalic. La această înălţime vântul care bătea pe culoarul expus îl făcu pe doctor să lăcrimeze. Privi panorama peste balustrada din material prost, văzând imaginea unei Moscove acoperite de zăpadă, înainte de a o lua spre stânga pentru a ajunge la apartamentul cu numărul 124.

Uşa îi fu deschisă de o femeie tânără. Doctorul citise dosarul lui Leo şi ştia că este căsătorit cu o femeie pe nume Raisa Gavrilovna Demidova: avea 27 de ani şi era profesoară. Dosarul nu menţionase însă cât era de frumoasă. Era, şi acest lucru n-ar fi trebuit să lipsească din dosar. Toate aceste lucruri contau. Şi el nu era pregătit pentru asta. Avea o slăbiciune pentru frumuseţe; nu pentru acel gen de frumuseţe ostentativ şi individualist. El prefera frumuseţea discretă. Ea era o astfel de femeie: nu făcea niciun efort pentru a arăta bine, din contră, se străduia să pară ştearsă, să nu-şi scoată în evidenţă frumuseţea. Părul ei şi hainele pe care le purta erau într-o oarecare măsură la modă, dacă se putea vorbi de modă în cazul ei. Era evident că nu căuta atenţia bărbaţilor, ceea ce o făcea şi mai atrăgătoare pentru doctor. Avea să fie o provocare pentru el. În tinereţe fusese cam afemeiat, era o legendă de fapt, cel puţin în anumite cercuri sociale. Inspirat de amintirea succeselor sale trecute, îi zâmbi.

Raisa văzu un şir de dinţi galbeni, fără îndoială de la nenumăratele ţigări fumate în decursul anilor. Zâmbi la rândul ei. Se aştepta ca MGB-ul să trimită pe cineva chiar dacă nu fuseseră avertizaţi, aşa că îl lăsă pe bărbat să se prezinte:

— Sunt doctorul Zarubin. Am fost trimis să mă ocup de Leo.

— Eu sunt Raisa, soţia lui Leo. Aveţi vreun act de identificare?

Doctorul îşi scoase pălăria, îşi găsi legitimaţia şi i-o arătă:

— Te rog, spune-mi Boris.

În apartament ardeau câteva lumânări. Raisa îi spuse că în acel moment n-aveau decât curent intermitent – exista continuu o problemă cu electricitatea la toate etajele situate mai sus de etajul zece. Din când în când cădea curentul, uneori putea dura un minut, alteori putea dura şi o zi întreagă. Îşi ceru scuze, nu ştia când ar fi putut reveni curentul. Zarubin încercă să facă o glumă:

— Va supravieţui. Nu-i o floare. Atât timp cât e cald.

Îl întrebă pe doctor dacă voia ceva de băut. Ceva cald, probabil, din moment ce afară era atât de frig. Îi acceptă oferta şi îi atinse mâna, în timp ce ea îi luă haina.

Doctorul o urmă în bucătărie, mişcându-se pe lângă pereţi, cu mâinile în buzunare, privind-o în timp ce făcea ceai.

— Sper că apa e încă fierbinte.

Era suficient de fierbinte. Adăugă câteva frunze într-un vas micuţ înainte să toarne ceaiul într-un pahar înalt. Ceaiul era puternic, aproape negru, şi de îndată ce paharul se umplu, ea se întoarse către el şi întrebă:

— Cât de tare vă place să fie ceaiul?

— Cât de tare îl puteţi face.

— Ca acesta, atunci?

— Poate n-ar strica puţină apă.

În timp ce mai punea apă din samovar, ochii lui Zarubin alunecară în josul trupului ei, măsurându-i linia sânilor, talia. Avea haine ieftine: o rochie gri din bumbac, ciorapi groşi şi o vestă tricotată pe deasupra unei cămăşi albe. Se întrebă de ce Leo nu se folosea de poziţia lui pentru a o îmbrăca. Chiar şi încălţămintea asta ieftină, produsă pe scară industrială, nu reuşea s-o facă mai puţin atrăgătoare:

— Spune-mi despre soţul tău. Care îi sunt simptomele?

— Are febră. Zice că-i este frig când de fapt frige. Tremură. Şi refuză să mănânce.

— Dacă are febră, cel mai bine ar fi să nu mănânce. Totuşi, lipsa poftei de mâncare ar putea fi cauzată şi de consumul de metamfetamine. Ştiaţi de asta?

— Dacă are legătură cu serviciul lui, atunci nu ştiu nimic.

— Ai observat să se fi schimbat în ultimul timp?

— Sare peste mese, pleacă frecvent noaptea. Dar astea au legătură cu munca lui. Am observat că după ce iese din ture lungi e cu mintea cam aiurea.

— Uită?

— Toţi uităm.

Îi dădu doctorului paharul.

— Vreţi zahăr?

— Puţin gem ar fi minunat.

Se ridică spre raftul de sus. Când se ridică, cămaşa se căscă puţin, descoperind un petec de piele palidă, perfectă. Zarubin simţi că i se usucă gura. Luă un borcan de gem rubiniu, întunecat, scoţând capacul şi îi oferi o linguriţă. Scoase puţin gem şi îl lăsă să cadă în pahar. Cu o intensitate voită o privi în ochi. Conştientă că era dorită, roşi. Doctorul putu observa cum o roşeaţă delicioasă îi învăluia gâtul.

— Mulţumesc.

— Poate că aţi dori să vă începeţi examinarea?

Înşurubă la loc capacul, aşeză borcanul pe marginea mesei şi o luă spre dormitor. El nu se mişcă, privind cum se dizolva gemul.

— Aş vrea să-mi termin ceaiul mai întâi. Nu-i nicio grabă.

Fu silită astfel să se întoarcă. Zarubin îşi ţuguie buzele şi suflă în ceai. Ceaiul era fierbinte şi dulce. Nu se grăbea deloc. Ea se fâstâcise, dar el găsea că e amuzant s-o facă să aştepte.

Dormitorul fără ferestre era încins, aerul stătut. Zarubin îşi putu da seama doar după mirosul din cameră că bărbatul care zăcea în pat era chiar bolnav. Spre surprinderea lui, simţi o uşoară dezamăgire. Întrebându-se de ce simţea aşa ceva, se aşeză pe marginea patului, lângă Leo. Îi luă temperatura. Era mare, dar nu cât să devină periculoasă. Îi ascultă pieptul. Nu putu auzi nimic ieşit din comun. N-avea tuberculoză. Nu părea să fie mai mult decât o răceală. Raisa stătea în picioare lângă el, privind. Putea simţi mirosul săpunului de pe mâinile ei. Prezenţa ei îi făcea plăcere. Luă o sticluţă maronie din geantă şi măsură o linguriţă plină cu un lichid gros, verde:

— Te rog, ridică-i capul.

Îşi ajută soţul să se ridice şi să şadă. Zarubin îi dădu să înghită lichidul. De îndată ce înghiţi, îl ajută să-şi aşeze din nou capul pe pernă:

— Pentru ce-i asta?

— E un tonic. Ca să-l ajute să doarmă.

— N-are nevoie de ajutor pentru asta.

Doctorul nu-i răspunse. Nu avea chef să se gândească la o minciună. Ceea ce-i administrase sub forma unui medicament era o creaţie proprie, o combinaţie de barbiturice, halucinogene şi pentru a acoperi gustul, un sirop de zahăr vanilat. Scopul drogului era să pună atât mintea, cât şi corpul într-o stare de incapacitate. Administrat oral, dura mai puţin de jumătate de oră până să-şi facă efectul: muşchii se resimţeau primii, devenind atât de relaxaţi, încât şi cea mai mică mişcare părea un efort inimaginabil. Halucinogenele intrau în scenă puţin mai târziu.

O idee încolţise în mintea lui Zarubin: începuse să se gândească la asta în bucătărie, când Raisa roşise şi apoi transformase totul într-un plan în momentul în care simţise mirosul săpunului pe mâinile ei. Dacă raporta că Leo nu era bolnav de-adevăratelea, că simula, cu siguranţă că omul va fi reţinut şi interogat. Cu toate celelalte semne de întrebare pe care le ridica comportamentul lui, suspiciunea ar fi atins cote uriaşe. Avea să fie probabil închis. Soţia lui, frumoasa lui soţie, avea să sfârşească prin a fi singură şi vulnerabilă. Ar fi avut nevoie de un aliat. Poziţia lui Zarubin în cadrul securităţii statului era la acelaşi nivel, dacă nu chiar o depăşea pe cea a lui Leo şi era convins că-i putea oferi o alternativă acceptabilă. Zarubin era căsătorit, dar putea face din ea amanta lui. Era convins că Raisa avea un instinct de conservare foarte puternic. Şi cu toate astea, ar fi putut să existe şi o cale mai simplă de a obţine ceea ce voia. Se ridică:

— Putem vorbi între patru ochi?

În bucătărie Raisa îşi încrucişă braţele. Pe frunte îi apăruse o cută, un mic defect temporar pe pielea ei palidă şi perfectă. Zarubin ar fi vrut să i-o lingă.

— Îşi va reveni soţul meu?

— Are febră. Iar eu sunt pregătit să spun asta.

— Ce sunteţi pregătit să spuneţi?

— Sunt pregătit să spun că are într-adevăr febră.

— Dar chiar are. Tocmai aţi spus-o dumneavoastră.

— Dumneata înţelegi de ce sunt aici?

— Sunteţi aici pentru că sunteţi medic, iar soţul meu este bolnav.

— Am fost trimis ca să cercetez dacă soţul tău chiar este bolnav sau doar încearcă să evite munca.

Raisa se gândi o clipă:

— Dar e limpede că e bolnav. Doctor sau nu, oricine poate vedea asta.

— Da, dar eu sunt aici. Iar ei vor crede ce spun eu.

— Doctore, tocmai ai spus că e bolnav. Că are febră.

— Şi am s-o spun din nou, oficial, dacă te vei culca cu mine.

În mod surprinzător, femeia nici nu clipi. Nu avu nicio reacţie vizibilă. Zarubin continuă:

— Nu se va întâmpla decât o singură dată, evident cu excepţia cazului în care îţi va plăcea şi atunci vom putea continua. Putem ajunge la o oarecare înţelegere: vei fi răsplătită cu orice vei dori, în limite rezonabile. Şi nimeni nu trebuie să afle vreodată.

— Şi dacă refuz?

— Aş declara că soţul tău e un mincinos. Aş declara că încearcă să-şi evite îndatoririle cu orice preţ din motive care îmi sunt necunoscute. Aş recomanda să fie cercetat.

— Nu te vor crede.

— Eşti sigură de asta? Suspiciuni asupra lui există deja. Nu mai e nevoie decât de un mic impuls din partea mea.

Luându-i tăcerea drept o acceptare, Zarubin înaintă spre ea, punându-i o mână pe picior, doar de probă. Femeia nu se mişcă. Care era planul său? Unul grosolan. Puteau face sex chiar în bucătărie. Nimeni nu va şti. Soţul ei n-avea să se trezească. Ea putea urla de plăcere, putea face cât de mult zgomot ar fi voit.

Raisa se uită în jur. În apropiere era un cuţit. Mâna lui Zarubin îi alunecă pe picior.

— Nu-ţi face griji. Soţul tău doarme profund. Nu ne va deranja. Şi nici noi nu-l vom deranja pe el.

Îi băgă mâna sub fustă:

— S-ar putea chiar să-ţi placă. Multora le-a plăcut înaintea ta.

Era atât de aproape că îi putea mirosi respiraţia. Se aplecă spre ea, îşi deschise buzele, iar dinţii lui îngălbeniţi se apropiară atât de mult de trupul ei, încât ai fi spus că Raisa era un măr din care el era pregătit să muşte. Îl împinse. El o apucă de mână.

— Lasă-mă.

— Zece minute nu sunt un preţ chiar atât de mare pentru viaţa soţului tău. Fă-o pentru el.

O trase mai aproape în timp ce-i strângea mâna cu tot mai multă putere.

Dintr-odată o lăsă, ridicând ambele mâini în aer. Raisa avea cuţitul lipit de gâtul lui.

— Dacă nu eşti sigur în privinţa diagnosticului soţului meu, te rog informează-l pe tovarăşul Kuzmin, un bun prieten de-al nostru, că e necesar să trimită un alt medic. O a doua opinie ar fi binevenită.

Se învârtiră unul în jurul altuia în timp ce femeia rămăsese cu cuţitul la gâtul lui, până când îl scoase pe Zarubin cu spatele din bucătărie. Ea rămase în uşă, ţinând cuţitul la nivelul şoldului. Doctorul îşi luă haina şi o îmbrăcă fără grabă. Îşi luă servieta din piele, deschise uşa de la intrare şi spuse în timp ce clipea des, obişnuindu-şi ochii cu lumina sclipitoare a iernii:

— Doar copiii mai cred în prietenii şi doar copiii proşti.

Raisa făcu doi paşi, îi luă pălăria din cui şi i-o azvârli la picioare. În timp ce el se apleca să o ridice, ea îi trânti în nas uşa de la intrare.

În timp ce-l auzea îndepărtându-se, mâinile începuseră să-i tremure. Ţinea încă în mână cuţitul. Poate că-i dăduse vreun motiv să creadă că se va culca cu el. Începu să deruleze în minte filmul întâlnirii lor: a deschis uşa, a zâmbit la gluma lui nesărată, i-a luat haina, i-a făcut un ceai. Scutură din cap. Zarubin îşi făcuse iluzii în ceea ce o privea. N-avea ce face în privinţa asta.

Poate că ar fi trebuit să-i ia măcar în considerare propunerea, să se prefacă că e tentată. Poate că bietul moș nu voia decât ca ea să se arate flatată. Își frecă fruntea. Nu se descurcase bine. Erau în pericol.

Intră în dormitor și se așeză lângă Leo. Buzele i se mișcau de parcă ar fi bolborosit o rugăciune neauzită. Se apropie de el, încercând să înțeleagă ce spunea. Abia se auzea, rostea cuvinte care nu se legau. Delira. O apucă de mână. Pielea îi era rece și umedă. Își eliberă mâna dintr-a lui, îi șterse fruntea și stinse lumânările.

•

Leo stătea cu picioarele în zăpadă în fața râului înghețat, iar Anatoli Brodski era de partea cealaltă a apei. Traversase râul și era aproape de a ajunge în pădurea care-i oferea siguranță. Leo păși pe calota înghețată și îi văzu sub crustă pe toți cei pe care îi arestase. Privi în dreapta și în stânga – toată albia râului era plină cu cadavre înghețate. Dacă voia să ajungă în pădure, dacă voia să-l prindă, trebuia să calce peste ele.

N-avea ce face, asta era datoria lui. Grăbi pasul. Pașii lui păreau însă să trezească aceste cadavre la viață. Gheața începu să se topească. Râul prinsese viață, forfotea. Picioarele i se scufundară și simți cum fețele de dedesubt trosnesc sub talpa sa. Nu conta cât de repede alerga. Erau peste tot. Gheața se sparse, o mână îl apucă de picior, iar el o scutură. O altă mână îi prinse piciorul, apoi o a treia, o a patra.

Închise ochii, neîndrăznind să se uite, așteptând să fie tras în jos.

Când îi deschise, stătea lângă Raisa, într-un birou întunecat. Ea purta o rochie de un roșu deschis, rochia pe care o împrumutase de la o prietenă în ziua căsătoriei lor, ajustată în grabă ca să nu pară prea mare. În păr purta o floare albă, culeasă din parc. El purta un costum gri care nu îi venea bine. Costumul nu era al lui; îl împrumutase de la un coleg. Se aflau într-o cameră dosită dintr-o clădire a guvernului, camera în care urmau să se căsătorească. Stăteau unul lângă altul în fața unei mese la care un ins cu un început de chelie lucra la niște hârtii. Raisa prezentă actele și așteptară până când hârtiile fură verificate, așa cum așteptau și ca să-și ia rațiile în magazine. Nu va fi nicio ceremonie, niciun jurământ, niciun buchet de flori. Nu erau nici invitați, nici lacrimi, nici urări de bine – erau doar ei doi, așteptând îmbrăcați cu cele mai bune haine pe care le putuseră găsi. Nicio petrecere, era o chestie burgheză să faci o petrecere. Singurul lor martor, acest funcționar public chel și buhăit, băgă actele lor într-un dosar gros, bine legat. Odată ce actele erau finalizate, li se înmâna un certificat de căsătorie. Erau soț și soție.

Se afla acum în apartamentul cel vechi al părinților lui, locul unde își sărbătoriseră căsătoria. Se aflau acolo prieteni, vecini și străini, toți decișI să

profite de ospitalitatea lor. Oameni în vârstă pe care Leo nu-i recunoştea cântau melodii stranii. Ceva nu era însă în ordine cu această amintire: ceva era diferit. Îşi dădu seama că cei din jur nu erau membrii familiei lui. Erau membrii familiei lui Feodor. Bătrâna, băiatul, mama, prietenii, vecinii, toţi se holbau la el. Muzica se opri. Ceremonia de nuntă devenise una funerară, iar Leo dansă.

La fereastră se afla chipul unui om care privea din afară cu faţa lipită de sticlă. Leo îşi făcu loc prin camera înţesată de oameni şi merse spre fereastră. Şterse aburul de pe ea. Era Mihail Sviatoslavici Zinoviev, cu capul găurit de un glonte, cu o falcă zdrobită şi capul învineţit de bătaie. Leo se trase înapoi şi se întoarse. Acum camera era complet goală cu excepţia a două fete: fiicele lui Zinoviev, îmbrăcate în nişte zdrenţe. Orfane, cu burţile umflate, cu pielea plină de băşici. Păduchii le umpleau hainele, sprâncenele şi părul de un negru mat. Leo închise ochii şi scutură capul.

Tremurând, îngheţat tot, deschise ochii. Era sub apă şi se scufunda repede. Deasupra lui era gheaţa. Încercă să înoate spre suprafaţă, dar curentul îl trăgea în jos. Pe calotă, deasupra lui, stăteau oamenii care-l priveau. Deodată, simţi o durere intensă în plămâni. Incapabil să-şi mai ţină respiraţia, deschise gura.

•

Leo deschise ochii. Raisa stătea lângă el, încercând să-l liniştească. Privi în jur, confuz, fără să-şi dea seama foarte bine unde se află, cufundat pe jumătate în vis. Dându-şi seama că se afla în apartament, rosti grăbit şi fără să se întrerupă:

— Îţi aminteşti când ne-am văzut prima oară? M-ai crezut nepoliticos pentru că mă holbam la tine. Dar nu mă puteam abţine. Am coborât în altă staţie de metrou decât trebuia doar ca să te întreb cum te cheamă. Şi tu nu mi-ai spus. Iar eu n-am plecat până n-am aflat. Aşa că m-ai minţit şi mi-ai spus că numele tău e Lena. O săptămână întreagă n-am vorbit decât despre cât de frumoasă era această femeie numită Lena. Tuturor le-am spus cât erai de frumoasă. Când în cele din urmă te-am văzut din nou şi te-am convins să te plimbi puţin cu mine, ţi-am spus Lena tot timpul. La sfârşit, eu eram gata să te sărut, iar tu erai gata doar să-mi spui numele tău adevărat. A doua zi le-am spus tuturor cât era de frumoasă această femeie pe nume Raisa şi toţi au râs de mine, spunându-mi că săptămâna trecută era Lena şi că săptămâna viitoare va fi alta. Dar n-a mai existat alta. Doar tu.

Raisa îşi asculta soţul şi se întreba de unde provenea acest acces de sentimentalism. Poate că orice om devine sentimental când e bolnav. Îl întinse din nou pe spate şi nu trecu mult până când adormi din nou. Trecuseră aproape 12 ore de când plecase Zarubin. Raisa nu mâncase nimic.

Un om bătrân, slab şi înfumurat era un pericol pentru ei. Ca să-şi mai alunge gândurile negre, făcu supă, o supă consistentă de pui cu fâşii de carne, nu doar cu oase şi legume fierte. O fiersese la foc mic, aşteptând ca Leo să poată mânca din nou. Mestecă în supă, punându-şi o porţie. Nici nu termină bine şi se auzi o bătaie în uşă. Era târziu. Raisa nu mai aştepta pe nimeni. Luă un cuţit de pe bufet, îl ascunse la spate şi se apropie de uşă:

— Cine e?

— Kuzmin.

Îşi aranjă ţinuta.

Maiorul stătea în faţa uşii împreună cu escorta lui, doi soldaţi cu figuri dure.

— Am vorbit cu doctorul Zarubin.

Raisa răspunse scurt:

— Te rog, uită-te şi tu la Leo.

Kuzmin păru surprins:

— Nu, nu-i nevoie. Nu e cazul să-l deranjez. Şi apoi, am încredere în doctor în chestiuni medicale. Şi, ca să fiu cinstit, sper să nu mă consideri un laş, dar mi-e teamă să nu răcesc şi eu. Nu putem să ne luăm toţi concedii.

Nu pricepea ce se întâmplase. Doctorul spusese adevărul. Îşi muşcă buza, încercând să-şi ascundă uşurarea.

Kuzmin continuă:

— Am vorbit la dumneata la şcoală. Le-am spus că îţi vei lua un mic concediu ca să-l ajuţi pe Leo să se refacă. Avem nevoie de el sănătos. Este unul dintre cei mai buni ofiţeri pe care îi avem.

— Are noroc să aibă asemenea colegi grijulii.

Kuzmin făcu un semn vag cu mâna. Făcu apoi un semn unuia dintre ofiţerii de lângă el. Omul avea o pungă de hârtie. Se întreba cum de n-o văzuse de cum deschisese uşa. Tânărul înaintă şi îi oferi punga:

— Acesta este un cadou de la doctorul Zarubin. Nu trebuie să-mi mulţumiţi.

Raisa încă ţinea cuţitul la spate. Ca să ia punga avea nevoie de ambele mâini. Îşi băgă lama cuţitului sub elasticul fustei. Odată pus acolo, luă punga:

— Nu vreţi să intraţi?

— Mulţumim, dar e târziu, iar eu sunt obosit.

Kuzmin îi făcu un semn de noapte bună.

Închise uşa, merse în bucătărie, puse punga pe masă şi îşi scoase cuţitul de sub fustă. Deschise punga. Era plină cu lămâi şi portocale, produse de lux într-un oraş care suferea de foame. Închise ochii şi îşi imagină sentimentul de satisfacţie perversă pe care trebuie să-l fi încercat Zarubin imaginându-şi recunoştinţa ei, nu pentru fructe, ci pentru faptul că-şi făcuse treaba şi

raportase că Leo era bolnav cu adevărat. Portocalele şi lămâile erau cu siguranţă un mod prin care să-i transmită că îi era datoare. O singură toană de-a lui ar fi făcut ca amândoi să fie arestaţi. Goli punga într-un coş. Se holbă la culorile intense ale fructelor înainte să înceapă să le aleagă. Erau prea bune ca să le arunce. Le va mânca. Dar nu va plânge.

19 februarie

Era pentru prima dată în ultimii patru ani când Leo își lua un concediu neprevăzut. Exista o întreagă categorie de prizonieri în Gulag condamnați pentru violarea normelor de etică a muncii; oameni care-și lăsaseră nesupravegheat postul pentru o perioadă de timp sau care se prezentaseră la lucru cu o jumătate de oră mai târziu. Era mult mai sigur să mergi la serviciu și să te prăbușești, efectiv să te prăbușești pe podeaua fabricii, decât să încerci să previi stând acasă. Hotărârea de a lucra sau de a nu lucra nu depindea niciodată de muncitorul însuși. Leo știa că e puțin probabil să fie în pericol. Fusese examinat de un medic (el nu și-l amintea, Raisa pomenise de el). Kuzmin însuși venise în vizită și îi acordase binemeritatul concediu. Asta însemna că neliniștea pe care o simțea trebuia să vină de la altceva. Cu cât se gândea mai mult, cu atât lucrurile îi deveneau mai clare. Nu mai voia să se întoarcă la muncă.

În ultimele trei zile nu mai ieșise din apartament. Izolat de lume, stătea în pat, bând ceai îndulcit și cu lămâie, mâncând borș și jucând cărți cu soția lui care n-avea nicio reținere legată de faptul că juca cu un om bolnav și câștiga de fiecare dată. Cea mai mare parte a timpului dormea și, din fericire, cu excepția acelei prime zile, nu mai avu coșmaruri. Locul coșmarurilor fusese luat de o senzație de pustiire interioară. Se aștepta ca starea aceasta să dispară odată cu timpul, imaginându-și că era unul din efectele întârziate ale metamfetaminelor. Dar starea lui se înrăutățea. Luă o doză de drog – câteva bucăți de cristale murdare – și o goli în chiuvetă, dând drumul la apă peste ea. Gata cu arestările făcute sub influența drogurilor. Oare narcoticele îl făceau să se simtă așa? Sau arestările? Pe măsură ce se întrema, îi fu tot mai ușor să-și limpezească în minte evenimentele ultimelor zile. Făcuse o greșeală: Anatoli Tarasovici Brodski fusese o greșeală. Era un om nevinovat prins și strivit în măruntaiele unei mașinării de stat vitale, dar nu infailibile. Era pe cât de simplu, pe atât de regretabil. Un singur om nu putea șterge semnificația acțiunilor lor. Cum ar fi putut? Principiile muncii lor rămâneau la fel de valabile. Protejarea națiunii lor era mai importantă decât o singură persoană, mai importantă decât o mie de persoane. Cât cântăreau toate fabricile, mașinile și armatele Uniunii Sovietice? În comparație cu toate astea, un individ nu însemna nimic. Era o chestiune de priorități. A înțelege asta era singurul mod de a rezista. Raționamentul lui era perfect rezonabil și în ceea ce-l privea absolut neconvingător.

În fața lui se afla statuia în bronz a lui Feliks Dzerjinski, în mijlocul pieței Liubianka, încadrată de iarbă și înconjurată de trafic. Leo cunoștea povestea

lui Dzerjinski pe de rost. Toţi agenţii îi cunoşteau povestea pe de rost. Ca prim lider al CEKA, poliţia politică creată de Lenin după prăbuşirea regimului ţarist, Dzerjinski fusese părintele fondator al NKVD. Fusese un exemplu pentru cei mai mulţi ofiţeri. Manualele după care învăţau erau pline cu citate atribuite lui. Probabil cel mai cunoscut text atribuit lui descria faptul că:

Un ofiţer trebuie să se educe pentru a fi crud.

Cruzimea era înscrisă în codul lor deontologic. Cruzimea era o virtute. Cruzimea era necesară. Cruzimea era o aspiraţie. Cruzimea era cheia care avea să deschidă larg porţile către un stat perfect. Dacă a fi cekist avea ceva religios, atunci cruzimea era porunca numărul unu a acestei religii.

Formarea lui Leo se învârtise în jurul activităţii fizice, a puterii fizice – un fapt care până acum mai mult îl ajutase decât îl împiedicase, dându-i aparenţa unui om în care se poate avea încredere în situaţii în care alţii ar fi fost priviţi cu suspiciune. Dar asta însemna că trebuia să-şi dedice cel puţin o noapte pe săptămână activităţii de a scrie laborios, de mână, toate citatele pe care un agent ar fi trebuit să le ştie pe de rost. Nu era chiar un pasionat al cărţilor şi avea şi o memorie slabă, condiţie agravată şi de consumul de droguri. Cu toate astea, abilitatea de a-şi aminti discursuri politice importante era esenţială. Orice scăpări erau considerate suspecte. Şi acum, după trei zile de concediu, pe măsură ce se apropia de Liubianka, privind statuia fostului cekist tăind cerul cu sabia lui cenuşie, îşi dădu seama că mintea îi era tulburată – bucăţi de cuvinte îi stăteau pe limbă, dar nu în ordinea corectă. Tot ce-şi putea aminti exact din miile de cuvinte din întreaga biblie cekistă, plină de axiome şi principii, era importanţa cruzimii.

Leo fu condus în biroul lui Kuzmin. Acesta şedea. Îi făcu semn lui Leo să ocupe scaunul din faţa lui.

— Te simţi mai bine?

— Da, mulţumesc. Soţia mea mi-a spus că m-ai vizitat.

— Am fost îngrijoraţi. E prima dată când ai fost bolnav. Ţi-am verificat dosarul.

— Îmi cer scuze.

— N-a fost vina ta. Ai fost foarte curajos să înoţi în râul ăla. Şi ne bucurăm că ai reuşit să-i salvezi viaţa. Ne-a furnizat nişte informaţii de maximă importanţă.

Kuzmin bătu cu degetele un dosar negru, subţire, aşezat pe mijlocul biroului.

— Cât ai lipsit, Brodski a mărturisit. Ne-au trebuit două zile. Au fost necesare două tratamente cu camfor. A fost incredibil de încăpățânat. Dar în cele din urmă a cedat. Ne-a dat numele a șapte simpatizanți ai anglo-americanilor.

— Unde e acum?

— Cine?

— Brodski.

— A fost executat noaptea trecută.

Kuzmin apucă dosarul negru și i-l dădu lui Leo:

— Înăuntru ai stenograma întregii declarații.

Leo deschise dosarul. Ochii îi căzură pe primul rând:

Eu, Anatoli Tarasovici Brodski, sunt un spion.

Leo frunzări paginile dactilografiate. Recunoscu tiparul, care începea cu o cerere de iertare, cu exprimarea regretului înainte de a dezvălui natura crimei. Văzuse formatul ăsta de nenumărate ori. Variau numai detaliile: numele, locurile.

— Vreți să-l citesc acum?

Kuzmin dădu din cap, înmânându-i un plic sigilat.

— A dat numele a șase cetățeni sovietici și al unui polonez. Sunt colaboratori care lucrează cu guvernele străine. Am dat cele șase nume altor agenți. De al șaptelea te vei ocupa tu. Ținând cont de faptul că ești unul dintre cei mai buni agenți ai mei, ți-am dat cea mai dificilă sarcină. În plic ai cercetările preliminare, câteva fotografii și câteva informații pe care le avem acum despre individ, ceea ce, vei vedea, nu e foarte mult. Treaba ta este să aduni și alte informații și dacă Anatoli avea dreptate, dacă omul acela e un trădător, va trebui să-l arestezi și să-l aduci aici, ca de obicei.

•

Leo rupse plicul și scoase câteva fotografii alb-negru de mari dimensiuni. Erau fotografii de supraveghere făcute de la distanță, de pe partea cealaltă a străzii, fotografii ale soției lui.

În aceeași zi

Raisa se simțea ușurată că se apropia sfârșitul zilei. Petrecuse ultimele opt ore predând exact aceeași lecție claselor pe care le avea. În mod normal, preda lecțiile politice din programă, dar astăzi primise noi ordine trimise școlii de Departamentul Educației, conform cărora trebuia să urmeze un plan de lecție trimis într-un plic. Se pare că aceste instrucțiuni fuseseră trimise fiecărei școli din Moscova și trebuiau predate imediat, lecțiile obișnuite putând fi recuperate a doua zi. Instrucțiunile spuneau că va trebui să-și petreacă ziua spunând fiecărei clase cât de mult iubea Stalin copiii acelei țări. Dragostea însăși era o lecție politică. Nu exista nimic mai important decât dragostea conducătorului pentru copii și, prin urmare, nici decât dragostea copiilor pentru conducător. Ca dovadă a acestei iubiri, Stalin voia ca tuturor copiilor lui, indiferent de vârstă, să le fie reamintite câteva precauții de bază care trebuiau respectate cu sfințenie în viața lor cotidiană. Să nu treacă strada fără să se uite de două ori, să fie atenți când merg cu metroul și, în cele din urmă (iar acest lucru trebuia subliniat în mod deosebit), să nu se joace pe liniile de cale ferată. În ultimul an avuseseră loc o serie de accidente tragice. Siguranța copiilor sovietici era de maximă importanță. Ei erau viitorul. Fuseseră făcute câteva demonstrării la limita ridicolului. Fiecare oră trebuia încheiată cu un mic test care să demonstreze că informațiile fuseseră absorbite.

Cine vă iubește cel mai mult?
Răspuns corect: *Stalin.*
Pe cine iubiți voi cel mai mult?
Răspuns corect: *vezi mai sus* (*răspunsurile greșite să fie notate*).
Ce nu trebuie să facem niciodată?
Răspuns corect: *să ne jucăm pe liniile de tren.*

Raisa nu putea decât presupune că motivul acestui ordin era acela că Partidul era îngrijorat de nivelul demografic de după război.

Ca regulă, orele ei erau obositoare, mai obositoare decât ale altora. Deși nimeni nu se aștepta ca rezolvarea vreunei ecuații de matematică să fie întâmpinată cu aplauze, exista așteptarea ca orice remarcă ar fi făcut cu privire la generalisimul Stalin, la Uniunea Sovietică sau la perspectivele Revoluției Mondiale să fie aplaudată. Elevii se aflau în competiție unii cu alții, niciunul dintre ei nevoind să pară mai puțin devotat cauzei decât vecinul său. Din cinci în cinci minute lecția se oprea, întrucât copiii se ridicau

în picioare, lovind podeaua cu picioarele sau lovind banca cu pumnii, în timp ce Raisa avea datoria să stea în picioare şi să participe la salutul lor. Ca să nu i se mai înroşească mâinile, (trebuia să facă asta de câteva ori la fiecare clasă) învăţase să bată din palme într-un mod în care palmele abia i se atingeau, alunecând una deasupra celeilalte într-o imitaţie a entuziasmului. La început, suspectase că elevilor le plăcea acest comportament şi că exploatau la maximum orice ocazie de a întrerupe ora. Îşi dăduse apoi seama că nu era cazul. Le era frică. Prin urmare, disciplina nu era o problemă. Rareori era nevoită să ridice vocea şi nu-i ameninţa niciodată. Încă de când aveau şase ani, copiii învăţau că a nu respecta autoritatea, a vorbi neîntrebat, însemna să-ţi iei viaţa în propriile mâini. Tinereţea nu-ţi oferea nicio protecţie. Vârsta la care un copil putea fi spânzurat pentru crimele lui sau ale tatălui era de doisprezece ani. Asta era lecţia cu adevărat importantă pe care Raisa nu avea permisiunea de a o preda.

În ciuda claselor numeroase, care ar fi fost şi mai numeroase dacă n-ar fi fost ravagiile demografice produse din cauza războiului, îşi propusese ca obiectiv să ţină minte numele fiecărui elev în parte. Intenţia ei era să arate fiecărui elev în parte că ţine la el. Totuşi, remarcă rapid că abilitatea ei de a reţine nume întâmpina o dificultate stranie. Era ca şi cum în asta stătea o ameninţare ascunsă:

Dacă îmi pot aminti numele tău,
atunci te pot denunţa.

Copiii aceştia prinseseră deja valoarea anonimatului şi Raisa înţelesese că i-ar fi fost recunoscători dacă ar fi acordat fiecăruia în parte cât mai puţină atenţie. După mai puţin de două luni, renunţase să-i mai numească şi se limita la a-i indica cu degetul.

Totuşi, prin comparaţie nu prea avea de ce se plânge. Şcoala în care preda, Şcoala Secundară Nr. 7 – o clădire pătrăţoasă cu fundaţia pe nişte piloni de beton –, se întâmpla să fie una dintre şcolile de elită ale educaţiei de stat. Foarte mediatizată, fusese deschisă de nimeni altul decât Nikita Hruşciov, care ţinuse un discurs (în noul gimnaziu ale cărui podele fuseseră ceruite şi lustruite atât de mult, că cele patru gărzi de corp mongole ale lui Hruşciov trebuiau să facă eforturi ca să nu alunece) despre educaţia care trebuia să răspundă nevoilor ţării. Iar ţara avea nevoie de oameni de ştiinţă tineri şi extrem de productivi, ingineri şi sportivi care să câştige medalii de aur la Olimpiadă. Sala de sport de mărimea unei catedrale, adiacentă clădirii principale, era mai largă şi mai încăpătoare decât clădirea principală a întregii şcoli, fiind dotată cu o pistă de alergare acoperită, saltele, inele, scări

din frânghie, bârne, toate pentru a fi folosite conform unui orar foarte bine pus la punct, care prevedea o oră de mişcare pentru fiecare elev, indiferent de vârstă sau de posibilităţile fizice. Sensul discursului şi felul în care arăta şcoala îi devenise foarte clar Raisei: ţara nu avea nevoie de poeţi, filosofi sau preoţi. Avea nevoie de productivitate care putea fi măsurată şi cuantificată, un succes care putea fi măsurat la cronometru. Religia fusese eliminată din şcoli cu o asemenea hotărâre de ai fi putut spune că la Kremlin se descoperiseră nişte dovezi incontestabile că Dumnezeu nu exista.

Dintre colegii ei, nu-l putea considera prieten decât pe Ivan Kuzmici Jukov, profesor de limbă şi de literatură. Se împrieteniseră din întâmplare. Uneori, el se plângea de mărimea bibliotecii şcolii – o cameră cât un dulap undeva în pivniţa şcolii lângă cazane, plină cu pamflete, numere din ziarul naţional *Pravda,* doar texte aprobate şi niciun autor străin. Auzindu-l, Raisa îi şopti că ar trebui să fie mai atent. Acea şoaptă fusese începutul unei prietenii improbabile, cel puţin din punctul ei de vedere, o prietenie imprudentă, ţinând cont de tendinţa lui Ivan de a spune ce-i trecea prin cap. În ochii multora deja părea un om stigmatizat. Unii profesori erau convinşi că adună cărţi interzise sub parchetul casei sale sau, ceea ce era mult mai rău, că scria el însuşi o carte şi că strecura în străinătate pagini subversive. Era adevărat că îi împrumutase Raisei o traducere ilegală din *Pentru cine bat clopotele*?[1], pe care fusese nevoită s-o citească prin parcuri, în timpul verii, şi pe care nu îndrăznise niciodată s-o ducă la ea acasă. Raisa îşi permitea această prietenie doar pentru că loialitatea ei nu fusese niciodată examinată foarte îndeaproape. Era, la urma urmei, soţia unui agent al securităţii de stat, lucru ştiut de aproape toată lumea, chiar şi de unii elevi. În mod normal, Ivan ar fi trebuit să se ţină departe. Cu siguranţă că se consola cu gândul că dacă Raisa ar fi vrut să-l denunţe, ar fi putut s-o facă de mult, având în vedere câte lucruri imprudente spusese deja şi cât de uşor i-ar fi putut şopti numele lui soţului ei în pat, când se pregăteau de culcare. Astfel, ea ajunsese ca omul din personalul didactic în care avea cea mai mare încredere să fie omul în care nimeni altcineva nu avea, iar el avea încredere în femeia în care ar fi avut motive să se încreadă cel mai puţin. Era însurat, avea trei copii, iar ea bănuia că e îndrăgostit de ea. Era o idee pe care n-o agrea şi spera sincer, pentru binele amândurora, ca nici el să n-o agreeze.

•

În faţa intrării principale a şcolii, peste drum, în holul unui bloc scund, stătea Leo. Îşi schimbase uniforma şi acum purta haine civile, haine pe care le împrumutase de la serviciu. La închisoarea Liubianka existau dulapuri

[1] Roman al lui Ernest Hemingway.

pline cu tot felul de mărunțișuri: haine bărbătești, jachete, pantaloni – toate de diverse mărimi și diferind în ceea ce privea calitatea –, păstrate tocmai în acest scop. Leo nu se gândise niciodată de unde veneau hainele astea până nu găsise o pată de sânge pe manșeta unei cămăși din bumbac. Erau hainele celor executați în clădirea de pe bulevardul Varsonovievski. Fuseseră spălate, desigur, dar unele pete erau rezistente. Purta o jachetă de lână lungă până la glezne și o căciulă groasă de blană, trasă pe frunte, pe care n-ar fi recunoscut-o nici soția lui dacă ar fi privit întâmplător în direcția aceea. Își mișca picioarele ca să-i rămână calde, își privi ceasul, un Poliot Aviator din oțel inoxidabil – un cadou dat de soția lui cu ocazia zilei de naștere. Nu mai avea mult până să-și termine orele în ziua aceea. Aruncă o privire luminiței de deasupra lui. Folosind un mop abandonat, lovi becurile cu coada și le sparse, cufundând holul în umbră.

Nu era prima dată când soția lui fusese urmărită. Acum trei ani, Leo pusese să fie urmărită pentru motive care nu aveau nimic de-a face cu întrebarea dacă ea era sau nu un risc pentru siguranța statului. Erau căsătoriți de mai puțin de un an, iar ea devenise incredibil de distantă și de retrasă. Deși trăiau împreună, aveau vieți separate, muncind mult, aruncându-și câte o privire dimineața și seara, interacționând la fel de puțin ca două vase care trag în fiecare seară în același port. El nu credea că și-a schimbat comportamentul de soț și nu înțelegea de ce și-l schimbase ea pe cel de soție. De câte ori era întrebată, pretindea că nu se simte bine și totuși refuza să vadă un medic, și apoi cui îi este rău așa, luni în șir? Singura explicație la care se putea gândi era aceea că se îndrăgostise de un alt bărbat.

Suspicios, recrutase un agent nou-venit, ordonându-i să o urmărească pe soția sa. Agentul o urmărise în fiecare zi a săptămânii. Leo justificase această faptă pentru că, oricât ar fi fost de neplăcut, era motivat de dragoste. Totuși, era un risc și nu doar pentru faptul că Raisa ar fi putut afla și l-ar fi putut disprețui pentru asta. Dacă ar fi aflat colegii săi, ar fi interpretat această chestiune într-un cu totul alt mod. Dacă Leo nu-și putea controla soția din punct de vedere sexual, cum ar fi putut să aibă încredere în ea din punct de vedere politic? Credincioasă sau nu, subversivă sau nu, ar fi fost cel mai bine ca ea să fie trimisă în Gulag. Doar ca să fie siguri. Din fericire, se dovedi că Raisa nu avea o aventură și nimeni nu află niciodată despre supraveghere. Ușurat, acceptă că va trebui să aibă răbdare, să fie atent și s-o sprijine pe Raisa să depășească orice dificultate cu care s-ar fi confruntat. În decursul a câteva luni relația lor se îmbunătățise simțitor. Leo l-a transferat pe tânărul agent la un post în Leningrad, un transfer pe care-l făcuse să pară o promovare.

Această misiune avea totuşi ceva diferit. Ordinul de a-şi investiga soţia venea de sus. Era o misiune oficială a securităţii de stat; o chestiune de siguranţă naţională. În joc nu se afla doar căsnicia lor, ci viaţa lor. Nu exista nicio îndoială în mintea lui Leo că numele Raisei fusese strecurat în declaraţia lui Brodski de către Vasili. Faptul că un alt agent confirmase detaliile declaraţiei nu avea nicio importanţă: ori era o conspiraţie, o minciună ordinară, ori Vasili plantase numele Raisei în capul lui Brodski la un moment dat, în timpul anchetei, un lucru destul de simplu de făcut. Leo se învinovăţea pe sine. Zilele libere pe care şi le luase îi dăduseră lui Vasili o ocazie pe care acesta o exploatase fără niciun scrupul. Leo era prins în capcană. Nu putea pretinde că declaraţia era o minciună – era un document oficial la fel de valid şi de adevărat ca orice altă declaraţie. Singurul lucru pe care-l putea face era să-şi exprime profunda neîncredere, sugerând că trădătorul Brodski încercase s-o incrimineze pe Raisa pentru a se răzbuna. Auzind această declaraţie, Kuzmin întrebă de unde ar fi putut şti Brodski despre el că era însurat. Disperat, Leo fu nevoit să mintă, spunând că îi pomenise numele în decursul conversaţiei lor. Leo nu era un bun mincinos. Apărându-şi soţia se incrimina pe el însuşi. Să iei apărarea cuiva însemna să te pui singur în acelaşi rând cu criminalii. Kuzmin decisese că un asemenea pericol trebuia investigat cu toată seriozitatea. Ori putea să facă chiar Leo asta, ori lăsa un alt agent s-o facă. Auzind acest ultimatum, acceptase cazul doar ca să spele numele soţiei lui. Aşa cum în urmă cu trei ani reuşise să demonteze suspiciunile cu privire la fidelitatea ei, în acelaşi fel le va dezminţi acum pe cele care priveau fidelitatea ei faţă de stat.

Peste stradă, copiii ieşeau pe poarta şcolii şi se împrăştiau în toate direcţiile. O fetiţă traversă strada în fugă şi se îndreptă ţintă spre Leo, intrând în scara blocului în care se ascundea. În întuneric, strivind cu picioarele cioburile de la becurile sparte, se opri, întrebându-se dacă să vorbească sau nu cu acest bărbat. Leo se întoarse şi o privi. Avea păr negru, lung, legat cu o bentiţă roşie. Avea în jur de şapte ani. Obrajii îi erau roşii de la frig. Dintr-odată, o luă la fugă, paşii ei bocănind în susul scării, departe de acest străin, intrând în interiorul apartamentului ei unde era încă suficient de tânără să creadă că era în siguranţă.

Leo se apropie de geam, privind cum ultimii elevi ieşeau din şcoală. Ştia că Raisa nu are astăzi în program nicio activitate extracurriculară şi avea să apară în curând. Iat-o stând în poarta şcolii de vorbă cu un coleg bărbat, mai în vârstă. Avea o barbă sură, îngrijită. Şi ochelari rotunzi. Leo observă că nu era un bărbat urât. Părea educat, cultivat, rafinat, cu o privire preocupată şi cu un săculeţ plin de cărţi. Trebuie că era Ivan: Raisa îl menţionase, profesorul de limba rusă. Leo se aştepta, sau mai bine zis spera, ca cei doi să

se despartă la poartă, dar în loc să se întâmple asta, cei doi plecară împreună, mergând unul lângă celălalt şi vorbind. Leo aşteptă privindu-i, lăsându-le timp să se îndepărteze de locul unde se afla el. Erau obişnuiţi unul cu celălalt, Raisa râse la una dintre glumele lui, iar Ivan păru mulţumit. El reuşea s-o facă să râdă? Nu chiar, nu foarte des. Nu avea nimic împotrivă să se râdă de el atunci când se purta prosteşte sau era stângaci. Avea un anumit simţ al umorului în această privinţă, dar nu-i plăcea să spună glume. Raisa râdea tot timpul. Era jucăuşă atât verbal, cât şi intelectual. Încă de când se cunoscuseră, de când îl făcuse să creadă că se numeşte Lena, nu mai avea niciun dubiu că era mai deşteaptă decât el. Luând în considerare riscurile asociate cu agerimea minţii ei, nu fusese niciodată gelos – până acum, când o văzuse cu acest bărbat.

Picioarele îi erau grele. Era bucuros că se putea în sfârşit mişca, urmărindu-şi soţia de la o distanţă de aproximativ 50 de metri. În lumina gălbuie şi întunecată a amurgului nu era foarte greu să-i urmăreşti. Foarte rar mai trecea câte cineva pe stradă. Asta se schimbă când se abătură pe Avtozavodskaia, bulevardul principal, care dădea şi numele staţiei de metrou spre care se îndreptau. Existau şiruri de oameni aliniaţi în fata alimentarelor, îngrămădindu-se pe trotuar. Lui Leo i se părea greu să-şi urmărească soţia, lucru făcut şi mai dificil de îmbrăcămintea ei, care nu ieşea prin nimic în evidenţă. Nu avea altă soluţie decât să se apropie, grăbind pasul. Se afla acum la mai puţin de douăzeci de metri în spatele ei. De la această distanţă exista pericolul să fie văzut. Raisa şi Ivan o luară spre staţia Avtozavodskaia, dispărând. Leo începu să se grăbească, făcându-şi loc cu mâinile prin mulţime. În mijlocul mulţimii se putea pierde cu uşurinţă. În fond, se afla în faţa celui mai mare şi mai modern metrou din întreaga lume, aşa după cum reamintea zilnic *Pravda.*

Ajungând la intrarea în staţie, coborî treptele de piatră către subsol – o cameră opulentă, ca cele pentru recepţii ale ambasadorilor, cu stâlpi de marmură albă, balustrade de mahon poleit, cu o cupolă luminoasă din sticlă mată. La orele de vârf nici măcar un centimetru al podelei nu putea fi văzut. Mii de oameni înfăşuraţi în haine lungi şi purtând eşarfe erau înghesuiţi la punctele de control.

Mergând împotriva mulţimii, Leo începu să privească scările, folosindu-se de înălţimea lui pentru a privi peste capetele călătorilor. Raisa şi Ivan trecuseră de punctul de control şi aşteptau să se urce pe scara rulantă. Leo se alătură mulţimii, alunecând, împingând. Dar, imobilizat într-o masă de corpuri, nu avu altă şansă decât să apeleze la metode mai puţin politicoase, folosindu-se de mâini pentru a-i împinge. Nimeni nu îndrăzni să facă altceva decât să se uite urât. Nimeni nu ştia cine ar fi putut fi Leo.

Ajungând la punctul de control, mai avu timp doar să-şi vadă soţia dispărând. Trecu printre oameni făcându-şi loc şi ocupând prima poziţie pe scara rulantă. De-a lungul scării rulante din lemn se întindeau în diagonală, de sus până jos, sute de căciuli de iarnă. Incapabil să facă vreo deosebire între ei, întoarse capul la dreapta. Raisa era probabil cu vreo 15 paşi mai jos. Ca să poată vorbi cu Ivan care stătea cu o treaptă mai sus, trebuia să se întoarcă cu faţa spre Leo. Era chiar în câmpul ei vizual. Se retrase în spatele bărbatului din faţa lui şi, nevrând să rişte o altă privire, aşteptă să ajungă aproape de baza scărilor înainte să privească din nou.

Pasajul se despărţea în două tunele, pentru trenurile care călătoreau spre nord şi spre sud, fiecare dintre ele fiind plin cu pasageri care se îngrămădeau încercând să prindă cu privirea trenul următor, luptându-se pentru un loc. Nu-şi putea vedea nicăieri soţia.

Dacă Raisa mergea acasă, avea să meargă trei staţii pe linia Zamoskvoretskaia spre Teatral'naia, de unde avea să ia un alt mijloc de transport. Neavând altceva de făcut decât să presupună că asta va face, coborî pe peron, uitându-se în jur la chipurile aliniate, burduşite, privind toate în aceeaşi direcţie, aşteptând trenul. Ajunse la jumătatea peronului. Raisa nu era nicăieri. Ar fi putut lua trenul într-o altă direcţie? De ce s-o fi luat spre sud? Dintr-odată, cineva se mişcă, iar Leo văzu o geantă cu cărţi. Era Ivan. Raisa era lângă el, amândoi stăteau pe marginea peronului. Leo era atât de aproape, încât îi putea atinge obrazul. Dacă s-ar fi întors fie şi pentru o fracţiune de secundă, ar fi dat nas în nas. Era cu siguranţă în câmpul ei vizual periferic; dacă nu-l văzuse, era pentru că pur şi simplu nu se aştepta să-l vadă. Nu avea ce face, nu avea unde să se ascundă. Continuă să se plimbe pe peron, aşteptându-se să fie strigat din clipă în clipă. N-ar fi putut pretinde că era o coincidenţă. I-ar fi simţit minciuna, ar fi ştiut imediat că o urmărise. Numără douăzeci de paşi, apoi ajunse la un refugiu la marginea peronului şi începu să privească mozaicul din faţa lui. Trei fire de transpiraţie îi curgeau pe faţă. Nu îndrăzni să le şteargă, nici să se întoarcă pentru a vedea dacă nu cumva ea privea în direcţia lui. Încercă să se concentreze la mozaic, un desen sugerând forţa sovietelor – un tanc cu ţeava îndreptată în sus, flancată de artilerie grea şi soldaţi ruşi îmbrăcaţi în haine lungi şi fluturând arme. Foarte încet, întoarse capul. Raisa vorbea cu Ivan. Nu-l văzuse. Un val de aer cald inundă peronul. Sosea trenul.

Cum toată lumea se întoarse să se uite, Leo văzu privirea unui bărbat care se uita direct la el, în direcţia opusă celei din care venea trenul. Fu un schimb de priviri foarte scurt, care dură o fracţiune de secundă. Omul avea în jur de treizeci de ani. Leo nu-l mai văzuse niciodată. Totuşi, îşi dădu seama imediat că era un cekist, un agent al securităţii de stat. Mai exista un

al doilea agent pe peron. Mulţimea se înghesui la uşi. Agentul dispăruse; nu se mai afla în raza lui vizuală. Leo nu se mişcase; stătea în continuare cu spatele la tren, cu privirea aţintită spre locul în care zărise privirea aceea rece, profesionistă. Lovit din toate părţile de pasagerii care coborau, îşi reveni din starea de surpriză şi se urcă în tren, în vagonul de lângă cel în care se urcase Raisa. Cine era acel agent? De ce aveau nevoie de un al doilea agent pe urmele soţiei sale? Nu aveau încredere în el? Bineînţeles că nu. Dar nu se aştepta ca asemenea măsuri suplimentare, extreme, să fie luate. Îşi făcu loc spre fereastra de unde putea privi în vagonul alăturat. Putea vedea mâna Raisei ţinându-se de bară, dar nu se zărea nicăieri al doilea agent. Uşile erau pe cale să se închidă.

Agentul urcă în acelaşi vagon. Trecu pe lângă el cu o indiferenţă afişată, aşezându-se câţiva metri mai încolo. Era bine antrenat, calm şi dacă n-ar fi fost acea privire fugară, Leo nu l-ar fi detectat niciodată. N-o urmărea pe Raisa. Îl urmărea pe el. Trebuia să-şi dea seama de la bun început că această operaţiune n-avea să fie lăsată niciodată doar în mâinile lui. Exista posibilitatea ca el să fie compromis. Ba chiar să lucreze cu Raisa, dacă ea era spion. Superiorii lui trebuiau să se asigure că-şi făcea treaba bine. Tot ceea ce raporta avea să fie confirmat de un alt agent. De aceea, era esenţial ca Raisa să meargă direct acasă. Dacă ar fi mers oriunde în altă parte, într-un restaurant sau într-o librărie în care n-ar fi trebuit să meargă, în vreun apartament în care trăiau oameni nepotriviţi, s-ar fi expus unui mare risc. Singura ei şansă de a scăpa, şi aia foarte mică, era să nu spună nimic, să nu facă nimic, să nu se întâlnească cu nimeni. Putea să muncească, să facă cumpărături şi să doarmă. Orice altă activitate era pasibilă să fie interpretată greşit.

Dacă Raisa mergea acasă, avea să rămână în acest tren pentru încă trei staţii şi va coborî la Teatral'naia, unde va schimba mijlocul de transport, îndreptându-se către Arbatsko-Pokrovskaia şi o va lua spre est. Leo aruncă o privire agentului care îl urmărea. Cineva se ridicase să coboare, iar cekistul îi luase locul pe scaun. Se uita acum pe fereastră, fără îndoială că îl studia cu atenţie pe Leo cu colţul ochiului. Agentul ştia că fusese reperat. Poate chiar îşi dorise asta. Nimic din toate astea nu conta atâta timp cât Raisa mergea direct acasă.

Trenul opri în cea de-a doua staţie – Novokuznetskaia. Încă o staţie până când trebuia să schimbe. Ivan coborî. Leo se rugă în gând:

Rămâi în tren.

Raisa coborî, păşi pe peron şi o luă spre ieşirea staţiei de metrou. Nu mergea acasă. Leo nu ştia unde merge. S-o urmărească însemna s-o expună supravegherii celui de-al doilea agent. Să n-o urmărească, i-ar fi pus lui viaţa în pericol. Trebuia să aleagă. Leo întoarse capul. Agentul nu se mişcase. Din acea poziţie n-ar fi avut cum s-o vadă pe Raisa coborând. Îl observa pe Leo, nu pe Raisa, presupunând că mişcările celor doi erau sincronizate.

Uşile erau pe cale să se închidă. Leo rămase unde era.

Leo se uită într-o parte, prin fereastră, ca şi cum soţia lui s-ar fi aflat în continuare în acelaşi vagon. Ca şi cum încă o urmărea. Ce făcea? Fusese o decizie luată emoţional, necugetat. Planul lui depindea de convingerea agentului că Raisa era încă în tren; un plan nesigur. Leo nu mizase pe mulţime. Raisa şi Ivan erau încă pe peron, îndreptându-se spre ieşire cu o încetineală exasperantă. Cum agentul se uita pe fereastră, avea să-i vadă în momentul în care ar fi început să se mişte mai rapid.

Raisa se apropie de ieşire, aşezându-se răbdătoare la rând. Nu se grăbea, n-avea niciun motiv să se grăbească, neînţelegând că atât viaţa ei cât şi a lui Leo depindeau de asta. Trenul începu să se mişte, vagonul lor ajunsese acum în dreptul ieşirii. Agentul o va vedea sigur pe Raisa. Va şti că Leo a eşuat în mod intenţionat.

Trenul prinse viteză. Era acum chiar în dreptul ieşirii. Raisa era perfect vizibilă. Leo simţi cum îi năvăleşte sângele din stomac. Întoarse capul încetişor pentru a vedea reacţia agentului. Un bărbat voinic de vârsta a doua împreună cu soţia lui voinică de aceeaşi vârstă stăteau pe culoar, blocând orice posibilitate de a vedea în exterior. Trenul intră în tunel. N-o văzuse pe Raisa coborând. Nu ştia că Raisa nu se mai afla în tren. Abia stăpânindu-şi uşurarea, Leo îşi reluă activitatea de a privi pe geam către vagonul de alături.

La staţia Teatral'naia, Leo aşteptă cât putu de mult înainte să coboare în staţie, prefăcându-se că încă îşi urmărea soţia ca şi cum ar fi mers acasă. Merse spre ieşire, iar în spate văzu că agentul coborâse şi el, încercând să recupereze ceva din distanţa care-i despărţea. Leo o luă înainte.

Pasajul dădea într-un altul care oferea acces fie la toate celelalte linii, fie la stradă. Trebuia să scape de urmăritor fără să dea senzaţia că asta face. Tunelul de la dreapta îl ducea spre trenurile care circulau spre linia Arbatsko-Pokrovskaia, care ducea acasă. Leo se întoarse la dreapta. Multe depindeau de sosirea următorului tren. Dacă reuşea să ia un avans suficient de mare, atunci s-ar fi putut urca în el fără ca urmăritorul să realizeze că Raisa nu se afla pe peron.

Acum, în tunelul din faţa peronului avea mulţimi de oameni în faţă. Auzi sunetul unui tren care sosea, apropiindu-se de platformă. N-avea cum să ajungă la timp, nu cu toţi aceşti oameni în jurul lui.

Căută în buzunarul hainei, îşi scoase legitimaţia de ofiţer al securităţii statului şi îl bătu pe umăr cu ea pe bărbatul din faţa lui. Ca arşi, oamenii începură să se dea la o parte, mulţimea se împărţi. Având loc acum, fu capabil s-o zbughească înainte. Trenul era acolo, cu uşile deschise, gata să plece. Puse la loc legitimaţia şi urcă în el. Se întoarse ca să vadă cât era de aproape urmăritorul. Dacă agentul reuşea să-l ajungă şi să se urce în acest tren, jocul era sfârşit.

Oamenii care îi făcuseră loc se strângeau acum iarăşi într-un grup compact. Agentul era prins în spatele lor. Apela la metode mai puţin politicoase, lovindu-i şi îmbrâncindu-i. Recupera distanţa. De ce nu se închideau odată uşile? Bărbatul ajunsese acum pe peron, se afla la doar câţiva metri distanţă de el. Uşile începură să se închidă. Omul întinse mâna şi o băgă între ele, dar mecanismul nu vru să cedeze şi agentul – pe care Leo îl vedea acum pentru prima oară de foarte aproape – fu nevoit să dea drumul uşii. Păstrând un aer de aparentă indiferenţă, încercând să nu reacţioneze, Leo privi cu coada ochiului cum bărbatul rămânea în urmă. În întunericul tunelului, Leo îşi dădu jos pălăria leoarcă de transpiraţie.

Aceeași zi

Liftul se opri la etajul 5, cel mai de sus, uşile se deschiseră, iar Leo păşi pe coridorul îngust. În hol se simţea miros de mâncare. Era şapte seara, ora la care multe familii mâncau *uzhin,* ultima masă a zilei. Trecând pe hol, pe lângă apartamente, putea auzi sunetul pregătirilor pentru cină prin furnirul uşilor de la intrare. Cu cât se apropia mai mult de apartamentul părinţilor săi, cu atât se simţea mai obosit. Petrecuse câteva ore străbătând oraşul în lung şi-n lat. După ce scăpase de urmăritor la staţia Teatral'naia, mersese acasă, la apartamentul nr. 124, aprinsese luminile şi pornise radioul, trăsese draperia – o precauţie necesară chiar dacă se aflau la etajul 14. Avea să plece din nou, luând în mod deliberat o rută ocolitoare către metrou, înainte să meargă înapoi în oraş. Nu-şi schimbase hainele şi începea să regrete. Începeau să devină incomode; cămaşa, plină de sudoare se uscase şi i se lipise pe spate. Era sigur că puţea, deşi el nu simţea mirosul. Alungă gândurile astea. Părinţilor n-avea să le pese. Vor fi mult prea preocupaţi de faptul că le cerea sfatul; era ceva ce nu mai făcuse de o bună bucată de timp.

Lucrurile se schimbaseră între ei: acum îi ajuta el mai mult decât invers. Lui Leo îi plăcea asta. Era mulţumit că le putea asigura o loc de muncă mai bun. Apelând doar la o cerere politicoasă, tatăl lui devenise şef de echipă la Fabrica de muniţie, luând sub comandă linia de asamblare, în timp ce mama lui, care-şi petrecea ziua cosând paraşute, obţinuse o avansare similară. Găseau acum mâncare mult mai uşor; nu mai trebuia să stea la rând zile întregi pentru a-şi cumpăra alimente de bază precum pâine sau făină; aveau acces la specialităţi pe care magazinele de profil nu le ofereau oricui. În magazinele cu acces limitat se găseau delicatese exotice cum ar fi peşte proaspăt, şofran şi chiar bucăţi de ciocolată neagră, adevărată, în locul celei sintetice care înlocuia cacaua cu un amestec de secară, orz, făină şi fasole. Dacă părinţii lui aveau necazuri cu vreun vecin mai certăreţ, vecinul nu rămânea certăreţ pentru foarte mult timp. Nu se apela la violenţă sau la ameninţări, ci doar i se sugera că are de-a face cu o familie cu relaţii mai puternice decât a lui.

Acest apartament pe care reuşise să-l obţină pentru ei se afla într-o zonă rezidenţială foarte plăcută din nordul oraşului – o clădire scundă în care fiecare apartament se bucura de baie proprie şi de un mic balconaş care dădea spre un micuţ spaţiu verde şi spre o străduţă liniştită. Nu-l împărţeau cu nimeni, ceea ce era extraordinar în acest oraş. După cincizeci de ani de greutăţi, se bucurau în sfârşit de o viaţă liniştită, un fapt pe care părinţii lui îl

apreciau din tot sufletul. Deveniseră dependenţi de confort. Şi toate atârnau de cariera lui Leo.

Leo bătu la uşă. Când mama lui, Ana, deschise uşa, păru surprinsă. Senzaţia de surpriză, care o făcu pe moment să nu poată spune nimic, dispăru repede. Păşi spre el, vorbindu-i cu emoţie:

— De ce nu ne-ai spus că vii? Am auzit că ai fost bolnav. Am venit să te vizităm, dar dormeai. Raisa ne-a lăsat înăuntru. Te-am văzut, te-am ţinut şi de mână, dar ce puteam face? Aveai nevoie de odihnă. Dormeai ca un copil.

— Raisa mi-a spus că aţi venit. Mulţumesc pentru fructe, pentru lămâile şi portocalele pe care le-aţi adus.

— Noi n-am adus fructe. Sau am adus? Nu-mi mai amintesc. Îmbătrânim.

Auzind conversaţia, tatăl, Stepan, ieşi din bucătărie trecând cu atenţie pe lângă soţia lui. Se îngrăşase puţin în ultimul timp. Amândoi se îngrăşaseră. Arătau bine.

Stepan îşi îmbrăţişă fiul:

— Te simţi mai bine?

— Da, mult mai bine.

— Asta-i bine. Ne-am făcut griji în privinţa ta.

— Cum îţi mai e spatele?

— Nu m-a mai durut de o vreme. E unul dintre beneficiile muncii administrative. Nu fac decât să supraveghez munca altora. Mă plimb de colo până colo cu un stilou şi un carneţel.

— Lasă, nu te mai simţi vinovat. Tu ţi-ai făcut datoria.

— Poate, dar oamenii te privesc altfel când nu mai eşti unul de-al lor. Prietenii mei nu mai sunt la fel de apropiaţi ca înainte. Dacă cineva întârzie, eu sunt cel care trebuie să raporteze. Din fericire, nimeni n-a întârziat până acum.

Leo se gândi la vorbele acestea.

— Dacă ar întârzia totuşi, ce ai face? Ai raporta?

— Le tot spun că orice ar face, să aibă grijă să nu întârzie.

Era felul lui de a spune că nu ar raporta pe nimeni. Probabil că deja trecuse cu vederea câteva cazuri. Nu era acum cazul să-i spună asta, dar asemenea generozitate avea toate şansele să fie descoperită.

În bucătărie două verze fierbeau într-o oală în clocot. Părinţii lui tocmai pregăteau masa, iar Leo le spuse să continue, puteau vorbi şi în bucătărie. Privi cum tatăl lui pregătea amestecul (carne proaspătă, nu din aceea uscată, probabil tot datorită slujbei lui Leo), morcovi proaspeţi (probabil tot datorită lui) pe care îi călea şi orez scăzut. Mama lui şedea alături, scoţând frunzele lipsite de culoare din varza fiartă. Bătrânii simţeau că ceva nu era în

ordine și așteptau, fără să precipite lucrurile, ca fiul lor să înceapă să le povestească. Leo era bucuros că erau atenți la mâncare.

— N-am vorbit niciodată foarte mult despre munca mea. Așa a fost cel mai bine. Au fost momente când slujba asta mi s-a părut foarte grea. Am făcut lucruri de care nu sunt mândru, dar care au fost întotdeauna necesare.

Leo se opri, încercând să-și dea seama cum ar fi fost mai potrivit să continue. Întrebă:

— A fost arestată vreuna dintre cunoștințele voastre?

Întrebarea era nepotrivită, Leo își dădea seama de asta. Stepan și Ana își aruncară o privire fugară înainte de a se întoarce la mâncare; fără doar și poate erau bucuroși că aveau o ocupație. Ana dădu din umeri.

— Toată lumea știe pe câte cineva care a fost arestat. Dar eu nu-mi pun întrebări. Întotdeauna îmi spun că voi, ofițerii, aveți probabil dovezi. Eu îi văd pe oameni așa cum sunt și-mi dau seama că e ușor să pari politicos, bine intenționat și loial. Treaba voastră e să treceți dincolo de aparențele astea. Voi știți ce-i mai bine pentru țara asta. N-avem noi dreptul să judecăm.

Leo dădu din cap.

— Țara asta are mulți dușmani. Sunt oameni peste tot în lume care urăsc Revoluția noastră. Treaba noastră este s-o apărăm. Uneori trebuie s-o apărăm chiar și de noi înșine.

Se opri. Nu venise aici ca să cânte clișeele propagandei. Părinții lui se opriră, se întoarseră către fiul lor, având degetele uleioase de la amestecul pe care-l preparau.

— Ieri mi s-a ordonat s-o denunț pe Raisa. Superiorii mei cred că e o trădătoare. Cred că e un spion care lucrează pentru o agenție străină. Mi s-a ordonat să anchetez cazul.

O singură picătură de ulei căzu de pe degetele lui Stepan pe podea. O privi intens câteva clipe, apoi întrebă:

— E trădătoare?

— Tată, e profesoară. Lucrează, apoi vine acasă. Și iar lucrează și iar vine acasă.

— Atunci, spune-le asta. Există vreo dovadă? Și de ce cred așa ceva?

— Există declarația unui spion care a fost executat. El i-a rostit numele. Pretinde că a lucrat cu ea. Dar eu cred că acea declarație este o minciună. Eu știu că de fapt așa-zisul spion nu era altceva decât un veterinar. Am făcut o greșeală arestându-l. Mai cred și că declarația aceea e contrafăcută de un alt ofițer care încearcă să mă implice. Știu că soția mea e nevinovată. Toată povestea asta nu e decât o răzbunare.

Stepan își curăță mâinile de șorțul Anei.

— Spune-le adevărul. Fă-i să te asculte. Fă-l pe agentul acela să-şi dea arama pe faţă. Te afli într-o poziţie de autoritate.

— Această declaraţie, fabricată sau nu, e luată acum drept adevărată. Este un document oficial şi numele ei este pe el. Dacă o apăr pe Raisa, contest validitatea unui document de stat. Dacă-i fac să admită că un document e contrafăcut, atunci ar putea la fel de bine să admită că toate sunt. Nu mai pot da înapoi acum. Consecinţele ar fi uriaşe. Ar însemna că fiecare declaraţie care există ar putea fi pusă sub semnul îndoielii.

— Nu le poţi spune că s-au înşelat asupra acestui spion, mă rog, veterinar?

— Ba da. Asta şi intenţionez să le spun. Dar dacă creez vâlvă fără rost, atunci nu numai că o vor aresta pe ea, dar mă vor aresta şi pe mine. Dacă ea e vinovată, iar eu pretind că nu e, înseamnă că şi eu sunt vinovat. Şi asta nu e totul. Ştiu cum merg lucrurile astea. Există posibilitatea să vă aresteze şi pe voi. Un fragment din Codul penal incriminează inclusiv familiile condamnaţilor. Deveniţi vinovaţi prin asociere.

— Şi dacă o denunţi?

— Nu ştiu.

— Ba ştii.

— Noi vom supravieţui. Ea nu.

Apa fierbea încă pe sobă. În cele din urmă, Stepan spuse:

— Te afli aici pentru că nu ştii ce să faci. Te afli aici pentru că eşti un om bun şi aştepţi de la noi să-ţi spunem să faci ce trebuie, ceea ce e bine să faci. Vrei să te sfătuim de bine. Să le spui că se înşală, că Raisa este nevinovată? Şi să faci faţă consecinţelor ce decurg din asta?

— Da.

Stepan dădu din cap, uitându-se la Ana. După un moment adăugă:

— Dar eu nu-ţi pot da acest sfat. Nu sunt sigur că te aşteptai să-ţi dau sfatul ăsta. Cum aş putea? Adevărul e că vreau ca soţia mea să trăiască. Vreau ca fiul meu să trăiască. Şi vreau ca eu să trăiesc. Şi aş face orice ca să se întâmple asta. Aşa cum văd eu situaţia, e o viaţă în schimbul a trei. Îmi pare rău. Ştiu că aşteptai mai mult de la mine. Dar suntem bătrâni, Leo. N-am supravieţui în Gulag. Acolo am fi despărţiţi. Am muri singuri.

— Şi dacă ai fi fost tânăr, ce m-ai fi sfătuit atunci?

Stepan dădu din cap.

— Ai dreptate. Te-aş fi sfătuit acelaşi lucru. Dar nu fi supărat pe mine. La ce te aşteptai când ai venit aici? Te aşteptai să-ţi spunem „E bine, nu ne deranjează să murim?" Şi la ce ar folosi morţile noastre? Ţi-ar salva soţia? Aţi trăi fericiţi mai departe? Dacă ar fi aşa, mi-aş da bucuros viaţa pentru voi

doi. Dar nu se va întâmpla asta. Vom muri cu toţii. Toţi patru, numai că tu ai muri având conştiinţa împăcată că ai făcut ceea ce trebuia.

Leo îşi privi mama. Faţa ei era palidă precum frunzele de varză pe care le ţinea în mâini. Părea calmă. Nu-l contrazise pe Stepan, spunând în schimb:

— Când trebuie să te decizi?

— Am două zile în care să adun dovezi. Apoi trebuie să raportez.

Părinţii lui continuau să prepare cina, adăugând carne tocată peste frunzele de varză, aşezându-le într-o tavă de copt, una lângă alta ca un şir de degete groase, răşchirate. Nimeni nu scoase o vorbă până când tava nu fu plină. Stepan spuse:

— Mănânci cu noi?

Urmându-şi mama în sufragerie, Leo observă că masa era deja pusă pentru trei persoane.

— Aşteptaţi pe cineva?

— O aşteptăm pe Raisa.

— Pe soţia mea?

— Vine la cină. Când ai sunat, am crezut că e ea.

Ana aşeză o a patra farfurie pe masă, explicând.

— Vine aproape în fiecare săptămână. Nu voia să ştii cât de singură se simte fiindcă trebuie să mănânce doar în compania aparatului de radio. Ne-am ataşat foarte mult de ea.

E adevărat că Leo nu venea niciodată de la serviciu la ora 7. Stalin impusese o cultură a nedormitului, fiind el însuşi un insomniac care nu avea nevoie de mai mult de patru ore de somn pe noapte. Leo auzise că nimeni din Biroul Politic nu pleca până când luminile din biroul lui Stalin nu se stingeau, asta întâmplându-se în mod regulat după miezul nopţii. Deşi regula asta nu se aplica exact şi la Liubianka, manifestări similare de devotament erau de aşteptat. Doar câţiva ofiţeri lucrau mai puţin de zece ore pe zi, chiar dacă multe ore din acestea erau petrecute fără să facă nimic.

Se auzi o bătaie în uşă. Stepan deschise uşa şi o primi pe Raisa în hol. Fu la fel de surprinsă ca şi cei doi bătrâni să-l vadă pe Leo. Stepan explică:

— Avea de lucru pe aici, prin împrejurimi. Măcar o dată să mâncăm şi noi cu toţii, ca o familie.

Îşi deschise jacheta, iar Stepan i-o luă. Înaintă, apropiindu-se de Leo, pe care îl cercetă din cap până în picioare.

— Ale cui sunt hainele astea?

Leo se uită la pantaloni, la cămaşă – hainele unor morţi.

— Le-am luat de la serviciu.

— Atunci nu mai întreb nimic.

Raisa se apropie de el şi îi şopti în ureche.

— Cămaşa asta miroase.

Leo se duse spre baie. În drum, privi spre Raisa care îi ajuta pe părinţii lui să pună masa.

Leo crescuse fără apă caldă. Părinţii împărţiseră vechiul lor apartament cu unchiul tatălui său şi familia acestuia. Nu existau decât două dormitoare, câte unul pentru fiecare familie. Apartamentul nu avea baie în interior, ocupanţii clădirii trebuind să folosească baia de afară, unde nu curgea niciodată apă caldă. Dimineaţa trebuia să stea la coadă, iar iarna zăpada le cădea pe creştete în timp ce aşteptau. O chiuvetă plină cu apă fierbinte ar fi fost ceva imposibil, un vis. Leo îşi scoase cămaşa şi începu să se spele. După ce termină, deschise uşa şi îl întrebă pe tatăl lui dacă poate lua o cămaşă de la el; deşi trupul tatălui arăta uzat de muncă – gârbovit şi modelat de linia de asamblare în acelaşi fel în care modela şi el carcasele de tancuri –, arăta la fel ca fiul lui, voinic, cu umeri musculoşi. Cămaşa îi venea aproape perfect. Se aplecă să mănânce. În timp ce mâncarea de varză se făcea în cuptor, mâncară zacuscă, murături, salată de ciuperci, limbă de viţel gătită cu maghiran, lăsată să facă o gelatină subţire şi servită cu hrean. Era o masă extraordinar de îmbelşugată. Leo nu-şi mai putea lua ochii de la bucate, încercând să calculeze cât costase fiecare fel de mâncare în parte.

Cine murise pentru maghiranul acela? Limba de viţel fusese cumpărată cu preţul vieţii lui Anatoli Brodski? Simţind că i se face rău, remarcă:

— Înţeleg acum de ce vii aici săptămânal.

Raisa zâmbi.

— Da. Mă răsfaţă. Le-am spus că nişte cereale ar fi foarte bune, dar…

Stepan interveni:

— E o scuză ca să ne răsfăţăm pe noi.

Încercând să pară că pune o întrebare întâmplătoare, Leo spuse:

— Ai venit aici direct de la serviciu?

— Da.

Minţea. Mersese cu Ivan undeva mai întâi. Dar înainte ca Leo să mai spună ceva, Raisa adăugă:

— Nu-i adevărat. În mod normal, vin aici direct de la serviciu. Dar în seara asta am avut o programare, de asta am întârziat.

— O programare?

— La medic.

Raisa începu să zâmbească.

— Voiam să-ţi spun când am fi fost doar noi, dar dacă tot a venit vorba…

— Ce să spui?

Anna se ridică.

— Vrei să plecăm?

Leo îi făcu semn mamei să se așeze.
— Te rog. Suntem o familie. Fără secrete.
— Sunt însărcinată.

20 februarie

Leo nu putea dormi. Stătea întins, privea tavanul şi asculta respiraţia uşoară a soţiei sale care stătea cu spatele lipit de coastele lui nu dintr-o încercare deliberată de apropiere intimă, ci mai degrabă prin jocul întâmplării. Dormea agitat. Era ăsta un motiv ca să o denunţe? Ar fi putut fi. Leo ştia foarte bine cum ar fi apărut scris:

Nu poate dormi liniştită, are coşmaruri,
soţia mea poartă cu siguranţă povara unui secret.

Putea transfera pe umerii unui alt agent povara acestei anchete. Se amăgea singur gândindu-se că ar fi putut judeca drept. Era prea aproape, prea implicat. Dar orice investigaţie ar fi dus la aceeaşi concluzie. Cazul fusese deschis. Nimeni în afară de el nu s-ar fi opus prezumţiei de vinovăţie.

Leo se dădu jos din pat şi se aşeză la fereastra sufrageriei, care nu dădea spre oraş, ci spre un alt bloc gri. Un perete plin de ferestre din care doar trei erau luminate, doar trei dintr-o mie sau mai mult, iar el îşi puse întrebarea ce griji îi frământau pe ocupanţii lor, ce-i împiedica pe locatari să doarmă? Avu un sentiment de camaraderie faţă de cele trei ferestre luminate într-un galben pal. Era patru dimineaţa, ora la care se făceau arestările – cel mai bun moment pentru a înşfăca pe cineva, de a-l înhăţa din somn. Atunci erau vulnerabili, dezorientaţi. Comentariile scăpate de suspecţi în momentul în care agenţii intrau în casă erau folosite apoi în anchetă. Nu era uşor să rămâi atent la ce spui când soţia ta este târâtă de păr prin toată casa. De câte ori spărsese Leo o uşă cu carâmbul cizmei? De câte ori văzuse soţi traşi afară din aşternut, cu lanternele în ochi, cu pijamalele smulse de pe ei? De câte ori auzise râsul altor agenţi la vederea organelor sexuale descoperite ale suspecţilor? Câţi oameni smulsese din paturile lor? Câte apartamente întorsese cu fundul în sus? Câţi copii imobilizase când părinţii le erau luaţi? Nu-şi amintea. Le îngropase adânc pe toate: numele şi feţele lor. Memoria lui şchioapă îl ajuta. El o făcuse să fie aşa? Nu cumva luase metamfetamine nu ca să reziste mai mult la lucru, ci pentru a-şi şterge din minte amintirile acelea?

Exista o glumă celebră printre agenţi pe care o spuneau fără reţinere. Un bărbat şi soţia lui fură treziţi de o bătaie puternică în uşă. Temându-se de ce era mai rău, se ridicară, se sărutară şi îşi luară la revedere unul de la celălalt.

Te iubesc, femeie. Te iubesc, bărbate.

După ce şi-au luat la revedere, au deschis uşa de la intrare. În faţa lor stătea un vecin agitat, coridorul era plin de flăcări şi de fum. Cei doi zâmbiră uşuraţi şi îi mulţumiră lui Dumnezeu. Doar luase foc clădirea. Leo auzise diferite variante ale acestui banc: dacă nu luase foc clădirea, erau tâlhari înarmaţi sau un medic cu veşti foarte proaste. În trecut ar fi râs, fiind convins că lui nu i s-ar fi putut întâmpla aşa ceva.

Soţia lui era însărcinată. Schimba asta ceva? Poate atitudinea superiorilor lui faţă de Raisa. N-o plăcuseră niciodată. Erau convinşi că nu i-ar fi putut dărui vreodată copii lui Leo. În aceste vremuri fiecărui cuplu i se cerea, i se pretindea să aibă copii. După ce milioane muriseră în război, era o datorie morală să ai copii. De ce Raisa nu avusese copii până atunci? Întrebarea aruncase suspiciuni asupra căsniciei lor. Singura concluzie era că ceva nu era în ordine cu ea. Tensiunea crescuse în ultimul timp: întrebări puse cu o frecvenţă din ce în ce mai mare. Raisa vizita un doctor pentru a rezolva chestiunea. Relaţiile lor sexuale erau pragmatice, motivate de presiuni externe. Lui Leo nu-i scăpa ironia faptului că exact când obţinuseră ceea ce voiau – pe Raisa însărcinată – aveau de gând s-o ucidă. Poate că ar fi trebuit să le spună că Raisa era însărcinată? Respinse ideea. Un trădător este un trădător, nu există circumstanţe atenuante.

Leo făcu un duş. Apa era rece. Se îmbrăcă şi pregăti micul dejun: ovăz fierbinte. N-avea niciun chef să mănânce şi privi cum mâncarea i se întăreşte în farfurie. Raisa intră în bucătărie, se aşeză şi începu să se frece la ochi. El se ridică. Niciunul dintre ei nu spuse nimic în timp ce aşteptau ca ovăzul să se încălzească. Îi puse o farfurie în faţă. Ea nu spuse nimic. Îi făcu şi o ceaşcă de ceai slab şi îl puse pe tavă lângă borcanul cu gem.

— Am să încerc să ajung acasă puţin mai devreme.

— Nu trebuie să-ţi schimbi programul din pricina mea.

— Voi încerca, oricum.

— Leo, nu trebuie să-ţi schimbi programul pentru mine.

Leo închise uşa. Afară se lumina. De pe marginea drumului putu vedea oameni care aşteptau tramvaiul câteva sute de metri mai jos. Ajunse la lift. Odată intrat, apăsă butonul pentru ultimul etaj. La etajul treisprezece, ultimul etaj, ieşi luând-o spre pasajul care avea în fund o uşă de serviciu pe care scria ACCESUL INTERZIS. Încuietoarea fusese spartă cu mult timp în urmă. Uşa dădea spre nişte scări care în cele din urmă duceau la acoperiş. Mai fusese aici chiar când se mutaseră. În dreapta se putea vedea oraşul. Uitându-se în stânga, se putea vedea zona rurală unde Moscova se termina şi începeau câmpurile nesfârşite acoperite cu zăpadă. Cu patru ani în urmă, admirând aceste peisaje, se considera unul dintre cei mai norocoşi oameni

de pe pământ. Era un erou – avea un ziar cu care s-o dovedească. Avea o slujbă bună, o soţie frumoasă. Încrederea lui în stat era dincolo de orice îndoială. Pierduse senzaţia aceea de încredere totală, neclintită? Da, o pierduse.

Luă liftul până la etajul 14, întorcându-se în apartamentul său. Raisa plecase la serviciu. Farfuria ei stătea în chiuvetă, nespălată. Îşi dădu jos geaca şi cizmele, îşi încălzi mâinile, gata să-şi înceapă investigaţia.

Leo organizase şi supraveghease cercetarea multor apartamente, case sau birouri. Circulau poveşti despre extraordinara duritate cu care lucrau ofiţerii pentru a-şi demonstra devotamentul. Distrugeau obiecte de valoare, tăiau din rame portrete sau opere de artă, rupeau cărţi, dărâmau pereţi întregi. Deşi aceasta era casa sa şi lucrurile sale, Leo îşi propuse să nu procedeze altfel decât de obicei. Rupse cuverturile de pat, lăzile pentru perne şi cearşafurile, întorcând salteaua pe dos şi pipăind fiecare centimetru cu degetele, ca un orb citind în alfabetul Braille. Documentele puteau fi băgate într-o saltea, devenind astfel inaccesibile privirii. De aceea, singurul mod în care puteau fi descoperite astfel de acte era să le cauţi cu degetele. Negăsind nimic, se mută la rafturi. Luă carte cu carte şi se uită în ele să vadă dacă nu se află ceva ascuns. Găsi o sută de ruble, care valorau salariul pe aproape o săptămână. Se uită la bani şi se miră ce ar putea să însemne asta, până când îşi aminti că acea carte era a lui şi că banii îi aparţineau, era o rezervă secretă. Un alt agent ar fi raportat cu siguranţă despre acei bani, folosind asta ca o dovadă că suspectul era un speculant. Leo puse banii înapoi. Deschise sertarul, aruncând o privire hainelor frumos aranjate şi netezite ale Raisei. Luă fiecare articol de îmbrăcăminte, îl scutură şi îl pipăi înainte de a-l arunca pe podea. Când goli sertarele le cercetă pe faţă şi pe dos. Negăsind nimic, se întoarse să cerceteze camera. Se lipi de perete, pipăindu-l cu degetele ca să vadă dacă nu descoperea vreo gaură sau proeminenţă care să indice un seif. Dădu jos decupajul de ziar înrămat care arăta o fotografie a lui lângă un panzer german în flăcări. Era normal ca acum, în preajma morţii, să se gândească la acel moment ca la o rămăşiţă din vremuri mai fericite. Desprinse rama. Bucata de ziar căzu pe podea. Punând la loc rama şi bucata de ziar, luă patul şi îl răsturnă, lipindu-l de perete. Se lăsă în genunchi. Parchetul era bine prins de podea. Luă o şurubelniţă din bucătărie şi începu să desprindă fiecare bucată. Dedesubt nu găsi nimic, doar praf şi mucuri de ţigară.

Merse în bucătărie ca să-şi spele mâinile de praf. De data asta era apă caldă. Petrecu o bună bucată de timp bucurându-se de senzaţia pe care i-o dădea săpunul, mângâindu-şi pielea cu el chiar şi după ce praful se dusese demult. Ce încerca de fapt să-şi spele de pe mâini? Trădarea? Nu. Nu-l

interesau metaforele. Își spăla mâinile pentru că erau murdare. Își cerceta apartamentul pentru că așa trebuia. Nu era cazul să analizeze prea mult.

Se auzi o bătaie în ușă. Își ridică mâinile care erau complet acoperite cu spumă de săpun. Bătaia se auzi din nou. Cu mâinile șiroind de apă, ieși în hol și strigă:

— Cine e?

— Vasili.

Leo închise ochii, simțind că pulsul începe să-i crească și încercând să-și potolească furia. Vasili ciocăni din nou. Leo înaintă și deschise ușa. Vasili era însoțit de doi oameni. Unul dintre ei era un agent tânăr pe care Leo nu-l cunoștea. Avea trăsături fine și o piele galbenă, ca de hârtie. Se uita la Leo cu niște ochi lipsiți de expresie, ca două bile de sticlă înfipte într-un aluat. Al doilea ofițer era Feodor Andreev. Vasili alesese cu grijă acești doi oameni. Agentul era cu siguranță garda lui, un tip puternic și cu siguranță un țintaș bun sau un ins iute la mânuit cuțitul. Îl adusese pe Feodor doar ca să-l enerveze.

— Ce s-a întâmplat?

— Am venit să ajutăm. Kuzmin ne-a trimis.

— Mulțumesc, dar această investigație se desfășoară fără probleme. Nu va fi nevoie.

— Hai, măi Leo. Venim de departe. Și e și foarte frig aici.

Leo se dădu la o parte și le permise să intre.

Niciunul dintre ei nu-și dădu jos cizmele care erau pline de gheață, de pe care cădeau bucăți, topindu-se pe covor. Leo închise ușa, conștient că Vasili se afla aici ca să-i întindă o cursă. Dorea să-l facă pe Leo să-și piardă firea, să se certe, să facă o remarcă nelalocul ei, orice pentru a-i face cazul mai dificil.

Leo le oferi oaspeților săi ceai sau vodcă, după gust. Pasiunea lui Vasili pentru alcool era foarte cunoscută, dar era considerat cel mai neimportant dintre vicii, asta dacă era un viciu. Refuză oferta lui Leo cu o clătinare din cap și începu să privească în dormitor.

— Ce ai găsit?

Fără să mai aștepte o replică, Vasili intră în cameră și privi la canapeaua răsturnată.

— Nici măcar n-ai tăiat-o.

Se aplecă, scoase un cuțit și se pregăti să taie canapeaua.

Leo îl apucă de mână.

— Poți să simți dacă e ceva înăuntru. Nu trebuie s-o tai.

— Așadar, ai de gând să rearanjezi locul exact cum a fost?

— Da.

— Tot mai crezi că soția ta e nevinovată?

— N-am găsit nimic care să sugereze contrariul.

— Pot să-ți dau un sfat? Găsește-ți o altă soție. Raisa e frumoasă. Dar mai există atâtea femei frumoase. Poate că ți-ar fi mai bine cu o femeie care nu e atât de frumoasă.

Vasili băgă mâna în buzunar și scoase niște fotografii împăturite. I le dădu lui Leo. Erau fotografii ale Raisei împreună cu Ivan, profesorul de literatură, făcute în fața școlii.

— Îl regulează, Leo. Te trădează pe tine și trădează și statul.

— Astea sunt poze făcute la școală. Amândoi sunt profesori. Normal că îi poți fotografia la școală. Nu dovedește nimic.

— Știi cum îl cheamă?

— Ivan, cred.

— Îl urmărim de ceva timp.

— Noi urmărim mulți oameni.

— Poate că și tu ești prieten cu el?

— Nu l-am întâlnit niciodată. Nu i-am vorbit niciodată.

Văzând grămada de haine de pe podea, Vasili se aplecă și luă o pereche de chiloței de-ai Raisei. Îi pipăi, îi mototoli și îi băgă sub nas fără a-și lua ochii de la Leo. În loc să se enerveze, Leo își privi colegul într-un fel în care nu se mai obosise niciodată să-l privească. Cine era exact acest om care-l ura atât de mult? O făcea din gelozie sau din pură ambiție?

Privindu-l adulmecând chiloții Raisei, Leo realiză că ura lui avea ceva personal.

— Mă mai pot uita pe aici, prin apartament?

Simțind că i se întinde o capcană, Leo răspunse:

— Vin cu tine.

— Aș prefera să fiu singur.

Leo dădu din cap. Vasili se urni.

Gâtuit de furie, aproape incapabil să respire, Leo se uită la canapeaua întoarsă cu susul în jos. Fu surprins să audă o voce caldă chiar lângă el. Era Feodor.

— Trebuie să faci asta, să cauți prin hainele nevestei, să-ți distrugi singur parchetul și viața.

— Toți ar trebui să fim pregătiți pentru așa ceva. Generalisimul Stalin…

— Am auzit și eu. Conducătorul nostru spune că inclusiv propriul lui apartament ar putea fi cercetat, dacă ar fi nevoie.

— Nu numai că putem fi cu toții cercetați, trebuie să fim cu toții cercetați.

— Și totuși, n-ai vrut să cercetezi moartea fiului meu. Ți-ai cerceta nevasta, prietenii, vecinii, dar nu vrei să arunci o privire la trupul lui. Nu-ți

poți rupe o oră ca să vezi cum i-a fost tăiată burta și cum a murit cu gura plină de noroi?

Feodor era calm, vocea îi era blândă, lipsită de asprime. Devenise de gheață. Îi putea vorbi astfel lui Leo, sincer, deschis pentru că știa că acum nu mai era o amenințare.

— Feodor, nici tu n-ai văzut trupul.

— Am vorbit cu cel care l-a găsit. Mi-a spus ce-a văzut. În ochii bătrânului se putea citi groaza. Am vorbit cu martorul ocular. Femeia pe care ai speriat-o. Un bărbat îl ținea de mână pe fiul meu, ducându-l de-a lungul căii ferate. I-a văzut fața bărbatului. L-ar putea descrie. Dar nimeni nu vrea ca ea să vorbească. Și acum e speriată și ea. Fiul meu a fost ucis, Leo. Miliția i-a făcut pe toți martorii să-și schimbe declarațiile. La asta mă așteptam. Dar tu erai prietenul meu. Și ai venit la noi acasă și ai cerut familiei mele să-și țină gura. Ne-ai citit o povestioară și ne-ai ordonat să ne mințim pe noi înșine. În loc să-i cauți pe cei care mi-au ucis băiatul, te-ai apucat să ne conduci funeraliile.

— Feodor, încercam să te ajut.

— Te cred. Ne-ai spus cum să supraviețuim.

— Da.

— Și într-un fel îți sunt recunoscător. Altfel, cel care mi-a ucis fiul m-ar fi ucis și pe mine și familia mea. Ne-ai salvat. De aceea mă aflu aici. Nu ca să-ți râd în nas, ci ca să-ți întorc serviciul. Vasili are dreptate. Trebuie să-ți sacrifici nevasta. Nu te mai obosi să cauți dovezi. Denunț-o și vei supraviețui. Raisa este spion, s-a hotărât asta deja. Am citit declarația lui Anatoli Brodski. E scrisă cu aceeași cerneală neagră ca și raportul despre fiul meu.

Nu, Feodor se înșela. Era furios. Leo își reaminti că avea un obiectiv simplu. Să investigheze cazul soției sale și să raporteze ce a descoperit. Soția lui era nevinovată.

— Sunt convins că declarația trădătorului cu privire la soția mea era motivată doar de răzbunare și nimic mai mult. Ceea ce am descoperit până acum susține ipoteza asta.

Vasili reintră în cameră. Era imposibil de spus cât auzise din conversația lor. Răspunse:

— Cu excepția faptului că toți ceilalți au fost arestați. Și toți au mărturisit. Informațiile date de Brodski s-au dovedit de neprețuit.

— Atunci sunt fericit că eu am fost cel care l-a prins.

— Soția ta a fost numită de un spion condamnat.

— Am citit declarația și numele Raisei e ultimul pe listă.

— Numele n-au fost date în ordinea importanței.

— Cred că l-a adăugat ca să se răzbune. Pe mine, personal. E puțin probabil să înșele pe cineva cu trucul acesta disperat, depășit. Ești binevenit să mă ajuți în investigația pe care tocmai o fac, dacă de asta ai venit. După cum vezi…

Leo făcu un gest către parchetul distrus.

— Ai fost meticulos.

— Renunță la ea, Leo. Trebuie să fii realist. Pe de o parte, ai cariera ta, îi ai pe părinții tăi – pe de altă parte ai o târfă și o trădătoare.

Leo se uită la Feodor. Pe fața lui nu se putea citi vreo mulțumire, vreo urmă de ușurare malițioasă. Vasili continuă:

— Știi că e o târfă. De aia ai urmărit-o și înainte.

În sufletul lui Leo stupefacția luă locul furiei. Știau. Știuseră de la bun început.

— Credeai că ăsta e un secret? Știam cu toții. Denunț-o, Leo. Pune capăt chestiei ăsteia. Pune capăt întrebărilor supărătoare care îți stau pe creier. Renunță. Mergem după aia cu toții să bem ceva. Până la sfârșitul nopții vei avea o altă femeie.

— Voi raporta rezultatele muncii mele până mâine dimineață. Dacă Raisa e o trădătoare, asta voi spune. Dacă nu e, asta voi spune.

— Atunci îți urez noroc, prietene. Dacă supraviețuiești scandalului ăstuia, atunci, într-o bună zi, vei conduce MGB-ul. Sunt sigur de asta. Și va fi o onoare să lucrez sub comanda ta.

La ușă, Vasili se întoarse:

— Nu uita ce am spus. Viața ta și a părinților tăi pentru viața ei. Nu e chiar așa greu de decis.

Leo închise ușa.

În timp ce asculta pașii îndepărtându-se, observă că mâinile îi tremurau. Se întoarse în dormitor și aruncă o privire peste tot dezastrul. Refăcu parchetul, montându-l la loc. Refăcu patul, adunând cu grijă cearșafurile și apoi mototolindu-le ușor ca să arate la fel ca atunci când începuse cercetarea. Puse la loc hainele Raisei, împăturindu-le, conștient că nu-și mai amintea ordinea exactă în care le luase. Trebuia să fie măcar pe aproape.

Ridicând o cămașă de bumbac, un mic obiect căzu, îi lovi piciorul și se rostogoli pe podea. Leo se aplecă și îl luă. Era o monedă, o rublă de aramă. O aruncă pe dulăpiorul de la căpătâiul patului.

Izbindu-se, moneda se sparse în două, fiecare jumătate zburând în câte una din părțile dulăpiorului. Perplex, se apropie de dulăpior. Luă cele două jumătăți. Interiorul uneia fusese golit. Împreună păreau să facă o monedă obișnuită. Leo mai văzuse așa ceva. Era făcut pentru a ascunde microfilme în el.

21 februarie

Prezenţi la raportul lui Leo erau maiorul Kuzmin, Vasili Nikitin şi Timur Rafaelovici – agentul care îl înlocuise pe Leo în timpul interogatoriului lui Anatoli Brodski. Leo îl ştia doar din vedere: un om ambiţios care vorbea puţin şi pe care te puteai baza. Prezenţa lui Rafaelovici arăta că tot ce era scris în declaraţie, inclusiv despre Raisa, era de necontrazis. Omul acesta nu era un lacheu, precum Vasili. Rafaelovici nici nu-l respecta, nici nu se temea de el. Leo se întrebă dacă Vasili ar fi putut introduce numele Raisei în declaraţie. N-avea nicio putere de influenţă asupra lui Rafaelovici. Niciun mijloc de a-l manipula şi, conform gradelor, ar fi trebuit să-i fie subordonat în timpul interogatoriului. În ultimele două zile, Leo lucrase mânat de presupunerea că avea de-a face cu o răzbunare din partea lui Vasili. Se înşelase. Nu Vasili se afla în spatele a toate astea. Singurul agent care ar fi putut pune la cale o asemenea înscenare, având de partea lui un martor atât de sus-pus, era maiorul Kuzmin.

Era o înscenare pusă la cale de nimeni altcineva decât de mentorul lui, omul care îl luase sub aripa lui. Leo ignorase sfaturile sale în privinţa lui Brodski şi acum primea o lecţie.

Ce-i spusese Kuzmin?

Sentimentalismul putea orbi un om.

Acesta era un test, un exerciţiu. Singurul lucru care era testat aici era loialitatea lui Leo ca agent. Nu avea nimic de-a face cu Raisa. Nimic.

De ce să pui un bărbat să-şi urmărească soţia dacă nu din dorinţa de a vedea cum se conduce pe sine însuşi în timpul cercetărilor? Nu fusese urmărit? Nu venise Vasili ca să vadă dacă îşi cerceta bine propriul apartament? Nu-l interesa ce ar fi putut găsi în apartament. Îl interesa doar cum se descurca Leo. Înţelegea acum totul. Vasili îl tot îndemnase ieri să-şi denunţe soţia, tocmai pentru că spera ca Leo să facă pe dos şi să-i ia apărarea. Nu voia ca Leo s-o denunţe. Nu voia. Voia să-l vadă punându-şi viaţa privată înaintea intereselor Partidului. Era un truc. Tot ce trebuia să facă era să-i arate maiorului Kuzmin că era gata să-şi denunţe soţia, să dovedească faptul că loialitatea lui faţă de MGB era necondiţionată, să arate că avea o credinţă dincolo de orice îndoială, să arate că inima lui era neîndurătoare. Dacă făcea asta, aveau să fie cu toţii în afara pericolului: Raisa, copilul lui nenăscut, părinţii lui. Viitorul lui în MGB avea să fie asigurat, iar Vasili ar fi devenit un individ neînsemnat.

Nu era asta totuşi o presupunere? Dacă trădătorul era totuşi, aşa cum de altfel mărturisise, un trădător? Dacă într-adevăr chiar lucrase cu Raisa? Dacă spunea adevărul? În definitiv, de ce era atât de sigur că omul ăla era nevinovat? Că soţia lui era nevinovată? La urma urmei, de ce se împrietenise cu un profesor de literatură cu apucături de disident? Ce căuta moneda aceea în apartamentul lor? Nu fuseseră interogaţi cu succes ceilalţi şase de pe lista lui Brodski? Lista fusese confirmată până acum. Da, Raisa era un spion şi în buzunarul hainei sale se afla moneda de cupru, dovada trădării sale. Putea aşeza moneda pe birou şi propune ca ea şi Ivan Jukov să fie reţinuţi pentru cercetări. Fusese luat de prost. Vasili avusese dreptate. Era o trădătoare. Era însărcinată şi purta copilul unui alt bărbat. Nu fusese el convins mereu că-i e necredincioasă? Nu-l iubea. De asta era sigur. De ce să rişte totul pentru o femeie care se purta rece cu el, care în cel mai bun caz îl tolera? Era o ameninţare pentru munca lui, pentru tot ceea ce realizase pentru sine şi părinţii lui. Era o ameninţare pentru ţară, o ţară pe care Leo luptase s-o apere.

Îi era foarte clar. Dacă spunea că e vinovată, totul s-ar fi terminat aici pentru el şi pentru părinţii lui. Era ceea ce trebuia să facă. Era singurul lucru sigur. Dacă era un test în privinţa caracterului său, atunci şi Raisa va fi cruţată. Dacă era într-adevăr spion, atunci deja agenţii aceştia aveau dovezile şi aşteptau să vadă doar dacă Leo era şi el colaborator. Dacă era spion, atunci trebuia s-o denunţe, merita să moară. Singurul lucru logic pe care îl putea face era să-şi denunţe soţia.

Maiorul Kuzmin demară procedurile.

— Leo Stepanovici, avem motive să credem că soţia ta lucrează în slujba unor agenţii străine. Tu, personal, nu eşti suspectat de nicio infracţiune. Acesta este motivul pentru care te-am rugat să cercetezi aceste presupuneri. Te rog, spune-ne ce-ai găsit.

Leo avea acum confirmarea pentru toate bănuielile sale. Oferta lui Kuzmin era clară. Dacă-şi denunţa soţia, atunci s-ar fi bucurat în continuare de încrederea lor. Ce spusese Vasili?

Dacă depăşeşti acest scandal, vei ajunge să conduci
MGB-ul într-o bună zi. Era sigur de asta.

Promovarea era numai o chestiune de timp.

În cameră era linişte. Maiorul se aplecă puţin înainte.

— Leo?

Leo se ridică, îşi îndreptă haina de la uniformă.

— Soţia mea e nevinovată.

Trei săptămâni mai târziu
Vestul Munţilor Ural
Oraşul Voualsk

13 martie

La Fabrica de automobile Volga s-a intrat în ultima tură. Ilinaia se opri din lucru şi îşi frecă mâinile cu o bucată de săpun negru care mirosea a rânced, singurul care se găsea, dacă se găsea şi ăla. Apa era rece, săpunul nu făcea niciun fel de spumă – pur şi simplu se descompunea în bucăţi mici şi uleioase –, dar ea nu se putea gândi decât la orele pe care le mai avea până să intre din nou în tură. Îşi planificase noaptea în amănunt. Întâi avea să-şi cureţe uleiul şi pilitura de sub unghii. Apoi avea să meargă acasă să se schimbe, să-şi boiască puţin obrajii înainte să se îndrepte către „Basarov", un restaurant lângă gară.

„Basarov" era cunoscut pentru că acolo opreau cei veniţi cu afaceri, persoane oficiale care poposeau acolo înainte de a-şi continua drumul spre vest sau spre est pe calea ferată transsiberiană. Acolo se putea mânca supă de mei, budincă de orz şi heringi săraţi, mâncăruri care toate i se păreau îngrozitoare. Mai important era că serveau alcool. Cum era ilegal să consumi alcool fără mâncare, mesele erau o cale de a obţine ceva, o farfurie de mâncare era un permis pentru ceva de băut. În realitate restaurantul era ceva mai mult decât un loc de agăţat. Aici legea care spunea că nimeni nu putea fi servit cu mai mult de o sută de grame de vodcă era ignorată. Basarov, cel care conducea şi dădea numele restaurantului, era mai mereu beat şi violent şi dacă Ilinaia voia să-şi rezolve treburile pe spatele lui, atunci voia şi el o bucată. Nu putea pretinde că stătea acolo şi bea doar pentru că îi făcea plăcere şi din când în când să dispară cu câte un client ocazional care plătea. Nimeni nu bea acolo doar din plăcere, era o mulţime pestriţă, aflată în trecere, foarte puţini localnici. Dar ăsta era un avantaj. Cu localnicii nu-şi mai putea face treaba. Fusese bolnavă de curând – iritaţii, erupţii, chestii de genul ăsta. Câţiva clienţi fideli, prezentând mai mult sau mai puţin aceleaşi simptome, se apucaseră s-o bârfească. Acum trebuia să aibă de-a face cu oameni care n-o cunoşteau, oameni care nu stăteau mult în oraş şi care nu constatau că au luat o boală venerică până nu ajungeau la Vladivostok sau Moscova, în funcţie de destinaţie. Nu-i făcea deloc plăcere faptul că răspândea un microb, o infecţie, chiar dacă nu avea de-a face chiar cu nişte oameni decenţi. Dar în oraşul ăsta să consulţi un medic cu privire la o boală cu transmitere sexuală era mai periculos decât boala însăşi. Pentru o femeie

nemăritată era ca şi cum ai fi dat o declaraţie şi ai fi semnat-o cu propria ta mizerie. Trebuia să apeleze la piaţa neagră pentru tratament. Dar asta însemna bani, poate chiar mulţi bani, iar acum îi strângea pentru ceva mult mai important: plecarea ei din acest oraş.

Când ajunse, restaurantul era plin, geamurile aburite. Duhnea a mahorcă şi a tutun prost. Cu câţiva paşi înainte să ajungă la uşă, auzi râsete de oameni beţi. Presupuse că erau soldaţi. Şi presupuse bine. Adesea aveau loc exerciţii militare în munţii din împrejurimi, iar cei care aveau o permisie erau în mod normal trimişi aici. Basarov căuta acest fel de clientelă. Îndoia vodca cu apă şi dacă cineva se plângea, aşa cum se întâmpla adesea, pretindea că nu făcuse decât să limiteze cu înţelepciune beţia. Adeseori se porneau bătăi. Chiar şi aşa, ea ştia că în ciuda faptului că se plângea încontinuu de cât era viaţa de grea, Basarov făcea un profit frumuşel, vânzând vodca nebotezată pe care reuşea s-o ciupească de la clienţi. Era un speculant. O jigodie. Acum două zile urcase ca să-i plătească dijma săptămânală şi printr-o crăpătură în uşă îl văzuse numărând rublă după rublă bancnote pe care le ţinea într-o cutie de tinichea legată cu sârmă. Privi, abia îndrăznind să respire, cum îşi înveleşte cutia în pânză înainte s-o ascundă în sobă. Din acel moment visase să fure acei bani şi să fugă cu ei. Desigur, Basarov i-ar fi rupt gâtul dacă ar fi prins-o, dar ea conta pe faptul că atunci când ar fi constatat dispariţia cutiei, inima i-ar fi plesnit acolo, pe loc, lângă sobă. Era sigură că inima lui şi cutia erau cam unul şi acelaşi lucru.

După estimările ei, soldaţii aveau să mai bea cel puţin două ore. Pentru moment se mulţumeau s-o pipăie, un privilegiu pentru care nu plăteau, asta dacă nu considerai vodca gratis o plată, ceea ce ea nu făcea. Privea şi ceilalţi clienţi, convinsă că ar putea face un bănuţ şi înainte ca soldaţii să treacă la fapte. Soldaţii ocupară mesele din faţă, trimiţându-i în spate pe clienţii rămaşi. Nu avea niciun motiv să mai stea cu ei.

Ilinaia îşi îndreptă rochia, îşi termină băutura şi trecu printre soldaţi, ignorând ciupiturile şi remarcile până ajunse la una din mesele din spate. Bărbatul care şedea acolo avea vreo 40 de ani, poate mai puţin. Nu era frumos, dar probabil că era dispus să plătească ceva în plus pentru asta. Cei frumuşei erau convinşi că nu au nevoie să plătească, că întâlnirea putea fi plăcută şi pentru ea. Se aşeză frecându-şi piciorul de pulpa lui şi îi spuse:

— Mă numesc Tania.

Momente ca acesta o ajutau să se pună în pielea altcuiva.

Omul îşi aprinse o ţigară şi îi puse mâna pe picior. Fără să se chinuie să-i cumpere o băutură, turnă jumătate din vodca lui într-unul dintre numeroasele pahare murdare din jur şi i-l întinse. Ea se jucă cu paharul, aşteptând ca el să spună ceva. Îşi termină băutura fără a da vreun semn că e

dornic de conversaţie. Încercând să nu-şi dea ochii peste cap, Ilinaia îl îmbie puţin la vorbă:

— Cum te cheamă?

El nu răspunse, îşi băgă mâna în buzunar şi începu să caute ceva. Îşi scoase mâna; avea pumnul strâns. Înţelese că era un joc şi că aştepta de la ea să-l joace. Îl bătu uşor peste degete. El întoarse pumnul cu faţa în sus şi începu să-şi întindă degetele unul câte unul.

În mijlocul palmei avea o mică bucată de aur. Femeia se aplecă. Înainte să apuce să vadă bine, bărbatul îşi retrase mâna şi o băgă la loc în buzunar. Încă nu spusese o vorbă. Îi studie chipul. Era roşu în obraji, avea ochii injectaţi şi nu-l plăcea deloc. Dar erau mulţi cei pe care nu-i plăcea şi, cu siguranţă, nu-i plăcea niciunul dintre cei cu care se culca. S-o facă pe mofturoasa însemna la fel de bine să renunţe la tot, să se căsătorească cu vreun localnic şi să se resemneze să locuiască în orăşelul ăsta. Singura cale de a se reîntoarce la Leningrad, unde locuia familia ei, unde locuise şi ea toată viaţa, înainte să i se ordone să se mute aici, într-un cătun de care nici nu auzise, era să strângă suficient de mulţi bani ca să-i poată mitui pe oficiali. Fără cunoştinţe suspuse printre oficialităţi, fără oameni care să poată autoriza transferul ei, singura cale rămânea aurul.

Îşi drese glasul, spunând primul lui cuvânt.

— Bea.

— Întâi mă plăteşti. Apoi îmi spui ce să fac. Asta-i regula. Asta-i singura regulă.

Expresia bărbatului se schimbă, de parcă tocmai ar fi primit un bolovan în figură. Pentru o clipă zări în înfăţişarea lui bonomă, de ins dolofan, ceva neplăcut, ceva ce-o făcu să-şi dorească să întoarcă privirea. Dar aurul o făcu să continue să-l privească, să rămână la locul ei. El scoase aurul din buzunar şi i-l oferi. Ea întinse mâna şi, în timp ce încerca să-l apuce din palma lui transpirată, el strânse palma şi îi prinse înăuntru degetele. N-o durea, dar îi prinsese degetele în palmă. Putea să-şi lase mâna într-a lui sau să şi-o retragă fără aur. Ghicind ce i se cerea, râse ca o fetiţă neajutorată şi îşi lăsă mâna moale. El o eliberă din strânsoare. Luă bucata de aur şi se uită la ea. Avea forma unui dinte. Îl privi:

— De unde o ai?

— La vreme de necaz oamenii vând orice.

El zâmbi. Ei i se făcu rău. Ce fel de monedă era asta? Bărbatul lovea cu degetele paharul de vodcă. Dintele acela era biletul ei de plecare. Îşi termină vodca.

•

Ilinaia se opri.

— Lucrezi la fabrica de cherestea?

Știa că nu lucra, doar singurele case de pe aici erau ale celor care lucrau acolo. El nici nu se obosi să-i răspundă.

— Alo, unde mergem?

— Aproape am ajuns.

Avea s-o conducă la gara de la periferia orașului. Deși gara era nouă, fusese construită într-una dintre cele mai vechi zone, fiind populată de cocioabe cu o singură cameră, cu acoperiș de tablă și pereți subțiri din lemn, cocioabe aliniate pe marginea străzilor care puțeau a canalizare. Colibele erau ale muncitorilor care locuiau câte șase-șapte în cameră și care nu le erau de niciun folos pentru ce aveau ei în minte.

Era frig. Ilinaia începea să se trezească. Picioarele îi obosiseră.

— A venit momentul. Cu aurul ai cumpărat o oră. Așa ne-am înțeles. Dacă scazi timpul de care am nevoie ca să ajung la restaurant, asta îți dă douăzeci de minute din acest moment.

— E prin spatele gării.

— Nu-i decât pădure acolo.

— Vei vedea.

El o luă înainte, ajungând lângă gară, arătându-i cu degetul ceva în întuneric. Ea își băgă mâinile în buzunarele hainei, atentă la el, la punctul din depărtare pe care el îl indica cu degetul. Vedea șinele de cale ferată dispărând în pădure și nimic altceva.

— Ce ar trebui să văd?

— Acolo.

Arăta o mică baracă de lemn, aflată lângă șine, aproape de marginea gării.

— Sunt inginer. Lucrez la căile ferate. Ăla e un punct de întreținere. Nu vom fi deranjați acolo.

— Sunt și alte locuri unde n-am fi deranjați.

— Nu te pot duce unde locuiesc.

— Știu eu niște locuri unde ne-am fi putut duce.

— E mai bine așa.

— Pentru mine nu este.

— Există o singură regulă. Eu plătesc, tu faci cum spun eu. Ori îmi dai aurul înapoi, ori mă asculți.

Aurul era singurul lucru bun din toată povestea asta. Bărbatul întinsese mâna, așteptând să i se returneze aurul. Nu părea nici supărat, nici dezamăgit, nici nerăbdător. Ilinaia găsi reconfortantă starea lui de calm. O luă spre cabană.

— Ai zece minute după ce intrăm, ne-am înțeles?

El nu răspunse, iar ea luă tăcerea lui ca pe un răspuns afirmativ.

Cocioaba era închisă, dar el avea chei şi după ce o găsi pe cea bună, începu să se chinuie cu broasca.

— E înghețată.

Ea nu-i răspunse şi îşi întoarse capul într-o parte, oftând ca să-şi arate dezaprobarea. Discreţia era una, iar ea bănuise de la început că era însurat. Dar, de vreme ce nu locuia în acest oraş, nu putea înţelege care era problema lui. Poate că venise cu familia sau cu prietenii; poate că era un membru suspus al Partidului. Ei nu-i păsa. Nu voia decât ca cele zece minute să se termine.

El se aplecă, cuprinse lacătul cu palmele şi suflă pentru a încălzi broasca. Cheia intră, lacătul se deschise. Ea rămase afară. Dacă nu era lumină, înţelegerea lor cădea, iar ea avea să păstreze aurul ca despăgubire. Deja îi oferise acestui tip prea mult din timpul ei. Dacă el voia să-l irosească făcând excursii la dracu'-n praznic, era treaba lui.

Bărbatul intră şi dispăru în întuneric. Se putu auzi sunetul unui chibrit. O lumină începu să pâlpâie într-o lampă. Omul porni lampa şi o agăţă de un cârlig atârnat în tavan. Intră şi ea. Încăperea era plină cu bucăţi de şină, şuruburi, bolţuri, unelte şi cherestea. Se simţea miros de smoală. Bărbatul începu să cureţe una dintre staţiile de emisie-recepţie.

— O să-mi intre aşchii în cur.

Spre surpriza ei, bărbatul roşi. Improvizând, îşi întinse haina peste bancul de lucru. Ea intră.

— Un domn desăvârşit…

În mod normal, şi-ar fi scos haina, s-ar fi aşezat pe marginea patului, ar fi dat jos un ciorap, ar fi dat un mic spectacol. Dar fără pat şi fără căldură, tot ce avea de gând să facă pentru a-l mulţumi era să-şi ridice fusta. În rest, va rămâne îmbrăcată.

— Sper că nu te superi dacă rămân cu jacheta pe mine?

Închise uşa, fără să spere să se încălzească, pentru că înăuntru era aproape la fel de frig ca şi afară. Se întoarse.

Bărbatul era mult mai aproape decât îşi amintea. Dintr-odată, văzu ceva metalic venind spre ea, n-avu timp să-şi dea seama ce era. Obiectul o lovi exact în obraz. Durerea se propagă repede de la obraz către picioare prin şira spinării. Muşchii i se relaxară brusc; picioarele i se înmuiară de parcă tendoanele i-ar fi fost tăiate. Se prăbuşi pe spate peste uşă. Privirea i se înceţoşa, faţa începu să-i ardă, simţi sânge în gură. Era pe cale să leşine, să-şi piardă cunoştinţa, dar se împotrivi, se strădui să rămână trează, să fie atentă la vocea lui.

— Să faci exact ce-ţi spun.

Supunerea ei l-ar fi satisfăcut? Bucăţi de dinte sfărâmat îi intrară în gingii şi o convinseră de contrariu. Nu-i prea venea să conteze pe mila lui. Dacă tot avea să moară în orăşelul ăsta pe care îl ura, unde ajunsese din cauza unei sentinţe judecătoreşti nedrepte, la o mie şapte sute de kilometri de familia ei, măcar avea s-o facă scoţându-i ochii nemerniculuI.

O apucă de mâini, fără îndoială neaşteptându-se la vreo rezistenţă din partea ei. Primi în ochi o scuipătură plină de sânge şi flegmă. Trebuie că l-a surprins pentru că-i dădu drumul. Simţind uşa în spate, se trânti în ea; uşa se deschise şi ea căzu pe spate, în zăpadă, cu privirea spre cer. El o apucă de picioare. Îl lovi frenetic, încercând să scape. O apucă de un picior şi o trase înapoi, înăuntru. Ea se concentră, ţinti: tocul ei îi nimeri falca. Lovitura fu bună, capul lui se mişcă într-o parte. Îl auzi ţipând. Îi dădu drumul. Se rostogoli pe burtă, se ridică şi o luă la fugă.

Bâjbâind, îi luă câteva secunde să realizeze că fugise direct din colibă, departe de oraş, departe de gară şi de şinele de cale ferată. Instinctele îi spuseseră să plece de lângă el. Instinctele o dezamăgiseră. Fugea de propria siguranţă. Se uită în urmă. Bărbatul fugea după ea. Ori continua să alerge în direcţia asta, ori se întorcea către el. N-avea cum să scape de el. Încercă să ţipe, dar gura îi era plină cu sânge. Se înecă, scuipă, îşi pierdu ritmul de alergare, iar distanţa dintre ei scăzu. Bărbatul recupera.

Deodată pământul începu să vibreze. Se apropia un marfar, îndreptându-se cu zgomot spre ei şi scoţând fum din coşul de metal. Ridică mâinile şi începu să facă semne. Dar chiar dacă mecanicul ar fi văzut-o, n-ar fi avut timp să oprească cu mai puţin de cinci sute de metri între ei. Nu mai erau decât câteva secunde până la impact, dar ea nu părăsi şinele, continuând să facă semne, apoi începând să alerge tot mai repede, intenţionând să se arunce sub el. Trenul nu dădu niciun semn că ar intenţiona să se oprească. Nu auzi scârţâit de roţi pe şine, nu auzi fluieratul locomotivei. Ea era atât de aproape, încât vibraţiile îi clătinau picioarele.

Trenul era aproape s-o zdrobească. Se dădu la o parte, jos de pe şine, căzând în zăpada groasă. Trenul trecu, scuturând zăpada de pe copacii din apropiere. Aproape fără răsuflare, se uită înapoi, sperând că urmăritorul fusese spintecat de tren, strivit sau prins dincolo de linia ferată. Dar bărbatul îşi păstrase calmul. Sărise şi el şi se afla acum în zăpadă, lângă ea. Se ridică şi o luă spre ea.

Scuipă sângele din gură şi începu să ţipe după ajutor, disperată. Fusese un marfar. Nu era nimeni s-o audă sau s-o vadă. Se ridică şi o luă la fugă spre marginea pădurii, fără să se oprească printre crengile de la pământ. Planul ei era să se întoarcă, să-l ocolească şi să ajungă pe liniile care o luau spre oraş. Aici nu se putea ascunde. El era aproape şi lumina lunii prea puternică. Deşi

realiză că era mai bine să rămână concentrată la alergare, cedă tentației. Trebuia să se uite. Trebuia să știe unde era. Se întoarse.

El dispăruse. Nu-l mai putea vedea. Trenul încă trecea cu zgomot. Trebuie că-l pierduse când intrase în pădure. Se întoarse și o luă la fugă spre oraș, spre locul unde avea să fie în siguranță.

Omul ieși de după un copac și o prinse de talie. Se prăbușiră amândoi în zăpadă. Acum se afla deasupra ei, rupându-i hainele și urlând. Nu putea auzi ce spunea din pricina trenului. Nu-i putea vedea decât limba și dinții.

Apoi își aminti; se pregătise pentru momentul ăsta. Băgă mâna în buzunarul hainei, căutând o daltă pe care o furase de la serviciu. O mai folosise și înainte, dar numai pentru a amenința, pentru a arăta că va lupta dacă era nevoită s-o facă. Apucă mânerul de lemn. N-avea decât o singură șansă. Când el începu să-i urce cu mâna pe rochie, îl lovi într-o parte a capului. El se ridică brusc, apucându-se de ureche. Îl lovi din nou, tăindu-i mâna. Ar fi trebuit să continue să-l lovească, ar fi trebuit să-l ucidă, dar dorința ei de a fugi era prea puternică. Se târî pe spate, folosindu-se de toate membrele, ca o insectă, continuând să țină în mână unealta însângerată.

Bărbatul căzu în patru labe, începând să se târască după ea. O parte din lobul urechii atârna, ținându-se doar într-o bucată mică de piele. Pe chip i se citea furia. Încercă s-o apuce de gleznă. Reuși să se ferească, târându-se și ținându-l la distanță până când se lovi cu spatele de un copac. Cum ea se oprise brusc, reuși s-o ajungă și s-o apuce de gleznă. Îl lovi peste mână, înțepându-l și tăindu-l. O apucă de încheietură și o trase spre el. Ajunși față în față, ea se aplecă spre el, încercând să-l muște de nas. Cu mâna liberă, o apucă de gât și începu s-o strângă, ținând-o departe de el. Icnea, încercând să se elibereze, dar strânsoarea era prea puternică. Se sufoca. Se aruncă într-o parte. Se rostogoliră în zăpadă, unul peste altul.

În mod inexplicabil, el îi dădu drumul, încetă s-o mai strângă de gât. Tuși și își recăpătă suflul. Bărbatul era încă deasupra ei, țintuind-o la pământ, dar acum nu se mai uita spre ea. Era atent la altceva, ceva ce se întâmpla în lateral, își întoarse capul.

În zăpadă, lângă ea, se afla cadavrul dezbrăcat al unei fetițe. Avea o piele palidă, aproape translucidă. Avea părul blond, aproape alb. Avea gura deschisă și cineva îi îndesase în ea noroi. Era o moviliță formată chiar deasupra buzelor albăstrii. Fața și membrele nu păreau să fi fost rănite, fiind acoperite cu un strat de zăpadă ce fusese deranjat când ei se rostogoliseră acolo. Trunchiul îi fusese distrus. Avea trupul tăiat, cu organele interne la vedere, distruse, rupte. Lipsea multă piele, îi fusese tăiată sau jupuită, ca și cum ar fi fost atacată de o haită de lupi.

Ilinaia privi la urmăritorul său. Părea că uitase de ea. Se holba la trupul fetiței. Îi veni să vomite, se simțea rău. Fără să se gândească, îi puse pe umăr o mână consolatoare. Amintindu-și de situația ei, amintindu-și cine era acest om, se ridică și o luă la fugă. De data asta, instinctele n-o mai înșelară. Ieși din buza pădurii și o luă la fugă spre gară. N-avea idee dacă omul o mai urmărea. De data asta nu țipă, nu privi înapoi, nu se opri.

Moscova

14 martie

Leo deschise ochii. O lanternă îl orbi. Nu trebuia să privească ceasul pentru a şti ce oră este. Ora la care se făceau arestările – patru dimineaţa. Se dădu jos din pat, inima bătându-i cu putere. În întuneric se clătină, dezorientat, se lovi de cineva şi fu cât pe ce să cadă. Se împiedică, apoi se reechilibră. Se aprinse lumina. Obişnuindu-se cu lumina, văzu trei bărbaţi, trei agenţi tineri care nu păreau să aibă mult peste 18 ani. Erau înarmaţi. Leo nu-i recunoscu, dar ştia cu ce fel de agenţi are de-a face: cu grad inferior, ascultători, făceau orice li se ordona să facă. Ar fi folosit violenţa fără nicio ezitare. Oricărei urme de împotrivire i s-ar fi răspuns cu o forţă exagerată. Miroseau uşor a tutun şi a alcool. Leo bănui că agenţii nu ajunseseră încă acasă. Băuseră toată noaptea, pregătindu-se pentru misiune. Alcoolul îi făcea imprevizibili, capricioşi. Pentru a supravieţui acestor minute, Leo trebuia să fie atent, docil. Spera că şi Raisa înţelegea asta.

Raisa stătea în cămaşa de noapte, tremurând, dar nu de frig. Nu era sigură dacă era şoc, frică sau furie. Nu se putea opri din tremurat. Dar n-avea să-şi ferească privirea. N-avea de ce să-i fie ruşine; lasă-i pe ei să le fie ruşine pentru această violare, să vadă ei pijamaua mototolită, părul vâlvoi. Nu, le era indiferent; era mereu la fel, asta era slujba lor. Nu era nicio urmă de sensibilitate în privirile acestor băieţi. Erau nişte ochi tâmpi; mişcându-se dintr-o parte într-alta a capului, ca la şopârle; aveau ochi de reptilă. Unde găsea MGB-ul băieţii ăştia cu suflet de piatră? Ei îi transformau şi îi făceau să fie aşa, era sigură de asta. Se uită la Leo. Stătea cu mâinile în faţă, cu capul plecat ca să nu-i privească în ochi. Umilinţă, docilitate: poate că aşa era înţelept să te porţi. Dar în momentul ăsta ea nu se simţea înţeleaptă. În dormitorul lor erau trei mardeiaşi. Îl voia mânios, sfidător. Sigur aşa era normal să se poarte? Orice om normal s-ar fi înfuriat. Leo era diplomat chiar şi acum.

Unul dintre bărbaţi ieşi din cameră, întorcându-se aproape imediat cu două valijoare.

— Asta e tot ce puteţi lua. Nu puteţi lua nimic altceva în afară de haine şi de hârtiile personale. Într-o oră plecăm, indiferent că sunteţi gata sau nu.

Leo se uită la valijoare, două lăzi acoperite cu pânză. Era puţin loc în ele, cât să încapă provizii pentru o zi. Se întoarse către soţia lui.

— Ia pe tine cât de multe poţi.

Privi în spatele lui. Unul dintre agenţi îi privea, fumând:

— Poți aștepta afară?

— Nu mai pierde timpul rugându-mă una și alta. Răspunsul va fi întotdeauna „nu”.

Raisa se schimbă, simțind ochii de reptilă ai agentului plimbându-i-se pe trup. Purta cât de multe haine ar fi putut purta cineva fără să atragă atenția: haină peste haină. Leo făcu la fel. În alte circumstanțe, ar fi fost comic așa cum stăteau înecați în bumbac și lână. Odată îmbrăcați, întrebară ce lucruri personale puteau lua cu ei și ce trebuia să lase acasă. Raisa se uită la valiză. Nu era mai lată de 90 de centimetri, avea vreo 60 de centimetri înălțime și vreo 20 de centimetri adâncime. Toată viața lor trebuia ajustată pentru a încăpea în acest spațiu.

Leo înțelegea că exista posibilitatea să li se fi spus să-și ia câteva lucruri cu ei numai pentru a evita melodrama pe care ar fi produs-o înțelegerea faptului că erau trimiși la moarte. Întotdeauna era mai ușor să muți oamenii de colo până acolo dacă se agățau de speranța, oricât de mică, că aveau să supraviețuiască. Oricum, ce putea face? Să renunțe? Să lupte? Își făcu rapid în minte câteva calcule. Spațiu prețios avea să fie ocupat cu *Cartea propagandiștilor* și *Scurt tratat despre partidul bolșevic,* cărți care nu puteau fi abandonate fără ca acest gest să fie înțeles ca unul de disidență. În situația lor, o asemenea nesăbuință ar fi însemnat sinucidere curată. Luă cărțile, le puse în valiză, fiind primele obiecte pe care le împachetară. Tânărul agent îi privea, fiind atent la tot ce băgau înăuntru, la ce alegeri făceau. Leo atinse brațul Raisei.

— Ia pantofii. Cei mai buni, câte o pereche pentru fiecare.

Pantofii buni erau rari, puteau fi vânduți, o marfă neprețuită.

Leo adună haine, obiecte de valoare, fotografiile lor: poze de la nuntă, poze cu părinții lui, Stepan și Ana, dar niciuna cu familia Raisei. Părinții ei fuseseră uciși în Marele Război pentru Apărarea Patriei, satul lor fusese ras de pe fața pământului. Pierduse totul în afară de hainele de pe ea. După ce umplu valiza, ochii îi poposiră pe bucata de ziar înrămată de pe perete, o fotografie a lui, eroul de război, distrugătorul de tancuri, eliberatorul pământului ocupat. Trecutul lui nu însemna nimic pentru cei trei agenți; atunci când se elibera un mandat de arestare, fiecare detaliu al vieții lui devenea irelevant.

Leo scoase bucata de ziar din ramă. După ani de zile în care îl păstrase cu sfințenie, în care se închinase la ea ca la icoană, acum o împături în două și o îndesă în valiză.

Timpul li se scursese. Leo își închise valiza. Raisa o închise pe a ei. Se întrebară dacă aveau să-și mai vadă vreodată apartamentul. Era puțin probabil.

Conduşi jos, toţi cei cinci urcară, înghesuindu-se în lift. Jos îi aştepta o maşină. Doi dintre agenţi se aşezară în faţă. Celălalt se aşeză în spate, avea o respiraţie urât mirositoare, se înghesuise între Leo şi Raisa.

— Aş vrea să-mi văd părinţii. Aş vrea să-mi iau rămas-bun.

— Fără rugăminţi, ce dracu'!

•

Era cinci dimineaţa şi peronul era deja plin. Soldaţi, civili, lucrători la gară, muncitori, roind ca furnicile în jurul expresului transsiberian. Locomotiva, având blindaj de pe vremea războiului, avea scrise într-o parte cuvintele SLAVĂ COMUNISMULUI. În timp ce pasagerii se urcau, Leo şi Raisa aşteptau la capătul peronului, ţinându-şi valijoarele, fiind flancaţi de gărzi înarmate. Ca şi cum ar fi transmis cine ştie ce boală contagioasă, erau evitaţi de toată lumea, rămânând o mică pată solitară în mijlocul peronului. Nu li se dăduse nicio explicaţie şi nici Leo nu se obosise să ceară vreuna. N-aveau nici cea mai vagă idee nici unde mergeau, nici pe cine aşteptau. Încă exista posibilitatea să fie trimişi în lagăre diferite, să nu se mai vadă niciodată unul pe altul. Totuşi, acesta era fără îndoială un tren de pasageri, nu acele maşini, acele camionete roşii folosite pentru a transporta vitele. Era posibil să scape cu viaţă din povestea asta? Fără îndoială că până acum avuseseră noroc. Erau vii, erau încă împreună şi asta era deja mai mult decât sperase Leo.

După ce dăduse declaraţia fusese trimis acasă şi pus sub arest la domiciliu până când avea să fie luată o decizie. Se aştepta să nu dureze mai mult de o zi. În drum spre apartamentul său, la etajul al paisprezecelea, conştient că avea încă moneda incriminatoare în buzunar, o scoase şi o întoarse pe partea cealaltă. Poate că i-o plantase Vasili, poate nu, nu mai conta acum. Când Raisa se întorsese de la şcoală, găsise la uşă doi agenţi înarmaţi care o percheziţionaseră şi îi ordonaseră să rămână înăuntru. Leo îi explicase soţiei situaţia lor: acuzaţiile împotriva ei, ancheta desfăşurată de el, negarea acuzaţiilor. Nu mai trebuia să-i explice că şansele sale de supravieţuire erau foarte mici. În timp ce el vorbea, femeia îl asculta fără să scoată o vorbă, cu o figură inexpresivă. Când termină ce avea de spus, răspunsul ei îl luă prin surprindere:

— A fost naiv să credem că nu ni se va întâmpla şi nouă asta.

Stăteau în apartament, aşteptându-i pe cei de la MGB să sosească din clipă în clipă. Niciunul dintre ei nu se obosea să gătească, niciunuia nu-i era foame, deşi cel mai înţelept lucru care putea fi făcut era să mănânce cât mai mult în aşteptarea a ceea ce putea veni. Nu se dezbrăcaseră să se culce, au stat la masa din bucătărie. Stăteau în tăcere, aşteptând. Având în vedere că era posibil să nu se mai vadă niciodată, Leo simţea o nevoie imperioasă să vorbească cu nevasta sa: să-i spună tot ce trebuia spus. Dar se simţea

incapabil să găsească o formulare potrivită pentru ce avea să-i comunice. Pe măsură ce orele treceau, își dădu seama că nu mai petrecuseră niciodată atât timp împreună, față în față, fără să fie întrerupți. Nu, niciodată, din câte își amintea el. N-avuseseră niciodată atât timp și niciunul dintre ei nu știa ce să facă cu el.

Bătaia în ușă nu veni în noaptea aceea. Trecuse ora patru, nu fură arestați. A doua zi, apropiindu-se de miezul zilei, Leo pregăti micul dejun, întrebându-se de ce le lua atât de mult. Când, în cele din urmă, se auzi prima bătaie în ușă, el și Raisa se ridicară, respirând agitat, așteptându-se ca acesta să fie sfârșitul, așteptându-se să apară agenții, să-i ia, să-i despartă și să-i ducă la interogatorii separate. În loc să se întâmple asta, fu mai degrabă ceva comun: o schimbare a gărzilor, unul dintre agenți avu nevoie să le folosească baia, câteva chestiuni legate de mâncare. Poate că nu reușeau să găsească nicio dovadă, poate că vor fi exonerați și cazul împotriva lor va fi clasat. Leo cochetă cu aceste gânduri foarte puțin timp: acuzațiile nu erau niciodată retrase din lipsă de dovezi. Dar, o zi putea deveni două zile, două zile puteau deveni patru zile și așa mai departe.

La o săptămână după arestul lor, unul dintre gardieni intră în apartament, negru la față de supărare. Văzându-l, Leo fu convins că vremea lor sosise în cele din urmă, însă agentul se mulțumi să spună, cu o voce gâtuită de emoție că Stalin, Conducătorul lor, murise. Abia din acest moment Leo își îngădui să se întrebe dacă aveau sau nu vreo șansă de a supraviețui.

Nereușind să afle decât detalii foarte vagi despre dispariția Conducătorului – ziarele, ca și agenții fuseseră în pragul isteriei –, Leo află doar că marele om murise liniștit în patul lui.

Ultimele lui cuvinte fuseseră încărcate de sens, referindu-se la măreața lor țară și la mărețul viitor al măreței lor țări. Leo nu crezu o iotă, fiind specialist în teoria conspirației și a paranoiei pentru a nu vedea hibele acestei povești. De la serviciu, Leo știa că recent, Stalin îi arestase pe cei mai mulți dintre medicii eminenți ai regimului, medici care își petrecuseră întreaga viață având grijă ca el să rămână sănătos, ca parte a unui program de epurare a figurilor evreiești de elită. I se păru evident că nu era o coincidență că Stalin murise din cauze aparent naturale exact în momentul în care nu exista niciun profesionist care să identifice sursa îmbolnăvirii lui bruște. Lăsând la o parte aspectele morale, epurarea hotărâtă de marele conducător fusese o eroare de tactică. Îl lăsase complet descoperit. Leo nu avea idee dacă Stalin fusese ucis sau nu. Cu toți medicii închiși, eventualii asasini ar fi avut mână liberă, ceea ce însemna pur și simplu să stea și să aștepte, liniștiți de gândul că toți cei care ar fi putut opri boala lui Stalin erau închiși. Era posibil ca Stalin să se fi îmbolnăvit și nimeni să nu fi îndrăznit să-

l contrazică şi să-i elibereze pe doctori. Dacă îşi revenea, puteau fi executaţi pentru nerespectarea ordinelor.

Toată tevatura asta n-avea mare importanţă pentru Leo. Ceea ce era important era că omul murise. Sentimentul ordinii şi al siguranţei era acum dizolvat. Cine va prelua puterea? Cine va conduce ţara? Ce decizii vor lua noii conducători? Cine va rămâne pe baricade şi cine va cădea în dizgraţie? Ceea ce era acceptabil sub conducerea lui Stalin putea deveni inacceptabil sub noua conducere. Absenţa unui conducător însemna paralizia temporară. Nimeni nu va dori să ia vreo hotărâre înainte să ştie dacă hotărârea le va fi aprobată sau nu. Timp de decenii nimeni nu acţionase conform propriei conştiinţe a binelui şi a răului, ci numai în funcţie de ce credeau că va face plăcere conducătorului. Oamenii trăiseră sau muriseră în funcţie de adnotările pe care le făcea el pe o listă: o liniuţă trasă în dreptul unui nume însemna că acel om putea trăi, absenţa ei că trebuia să fie ucis. Acesta era întreg sistemul judiciar – o liniuţă sau absenţa ei. Închizându-şi ochii, Leo reuşi să-şi imagineze panica mută care inunda acum coridoarele Liubiankăi. Busola lor morală fusese neglijată atât de mult timp, încât nu mai aveau acum niciun control asupra ei: nordul era sud şi estul era vest. Cât despre ce era bine sau rău – n-aveau nici cea mai vagă idee. Uitaseră cum să decidă între bine şi rău. În asemenea vremuri, cel mai înţelept lucru era să faci cât mai puţine lucruri.

În această situaţie, cazul lui Leo Demidov şi al soţiei sale, Raisa Demidova, care fără îndoială se dovedise problematic, incendiar şi neclar, era cel mai înţelept să fie dat uitării o vreme. De asta întârziaseră atât. Nimeni nu voise să se atingă de acest caz. Toată lumea era prea ocupată să se pună bine cu noile grupuri de putere de la Kremlin. Ca lucrurile să devină şi mai complicate, Lavrenti Beria, sfătuitorul cel mai apropiat al lui Stalin – şi dacă cineva îl otrăvise pe Stalin, Leo bănuia că el o făcuse – îşi asumase deja rolul de conducător şi descalificase ideea complotului, ordonând eliberarea medicilor. Suspecţi eliberaţi pentru că erau nevinovaţi. Cine mai auzise aşa ceva? În mod sigur Leo nu-şi amintea asemenea precedente. În aceste condiţii, să persecuţi un veteran de război, un om care ajunsese pe prima pagină din *Pravda,* părea riscant. Aşa că, pe 6 martie, în locul unei bătăi în uşă care să le clarifice soarta, Leo şi Raisa primiseră permisiunea de a participa la funeraliile de stat ale marelui Conducător.

Oficial încă sub arest la domiciliu, Leo, Raisa şi cei doi agenţi care îi supravegheau s-au alăturat cu supunere mulţimii, luând-o împreună spre Piaţa Roşie. Mulţi oameni plângeau, unii dintre ei incontrolabil – bărbaţi, femei şi copii –, şi Leo se întrebă dacă exista măcar o singură persoană între sutele de mii ce plângeau conduşi de o durere colectivă care să nu-şi fi

pierdut pe cineva din familie sau vreun prieten din pricina omului pe care aparent îl jeleau. Atmosfera era încărcată, plină de o tristeţe copleşitoare, avea probabil ceva de-a face cu idolatrizarea acestui om. Leo auzise mulţi oameni, chiar şi în cele mai brutale dintre interogatorii, spunând că dacă Stalin ar fi ştiut de excesele MGB, ar fi intervenit. Oricare ar fi fost motivele tristeţii, funeraliile oferiseră o defulare pentru anii de suferinţă înăbuşită, o ocazie de a plânge, de a-ţi îmbrăţişa compatriotul, de a exprima o amărăciune care n-avusese niciodată prilejul de a se exprima pentru că ar fi presupus o implicită critică a statului.

Străzile principale de lângă Duma de Stat fuseseră înţesate de oameni – astfel încât era greu să respiri – mişcându-se greoi şi fiind greu de controlat, ca o piatră prinsă într-o avalanşă. Leo nu dădu drumul mâinii Raisei şi deşi erau izbiţi din toate părţile, avu grijă să nu fie despărţiţi. Se despărţiseră cu repeziciune de gărzile lor. Pe măsură ce se apropiau de Piaţa Roşie, mulţimea devenea tot mai înghesuită. Simţind strânsoarea mulţimii, isteria crescândă, Leo hotărî că era de ajuns. Din întâmplare, fură împinşi către marginea mulţimii şi ajuns la o uşă, Leo o ajută pe Raisa să iasă din mulţime. Se adăpostiră acolo, urmărind coloanele de oameni trecând. Fusese hotărârea cea mai bună. Un pic mai în faţă, oamenii erau striviţi, ucişi.

În haosul acela puteau încerca să fugă. Se gândiră la asta, luară posibilitatea în discuţie, şuşotind în uşă. Cei care-i păzeau dispăruseră. Raisa voia să fugă. Dar fuga ar fi oferit celor de la MGB exact motivul de care aveau nevoie pentru a-i executa. Iar din punct de vedere practic, nu aveau bani, nici prieteni, nici unde să se ascundă. Dacă se hotărau să fugă, părinţii lui Leo aveau să fie executaţi. Până acum avuseseră noroc. Leo le pusese vieţile în pericol făcând-o pe curajosul.

•

Ultimii pasageri se urcaseră deja. Şeful gării, văzând oamenii în uniformă opriţi lângă locomotivă, ţinea trenul în loc pentru ei. Mecanicul de locomotivă scoase capul pe fereastră, încercând să realizeze care era problema. Pasageri curioşi aruncau priviri fugare celor doi tineri pasageri care păreau să aibă probleme.

Leo zări un agent în uniformă venind spre ei. Era Vasili. Leo se aştepta să-l vadă. N-ar fi ratat niciodată o asemenea ocazie de a jubila. Leo simţi că-l înăbuşă furia, dar era absolut necesar să-şi stăpânească emoţiile. Era, probabil, încă o capcană căreia trebuia să-i facă faţă.

Raisa nu-l mai văzuse niciodată pe Vasili, dar îl ştia din descrierile lui Leo.

Un chip de erou şi o inimă de lacheu.

Chiar și după o privire fugară putu spune că ceva nu era în regulă cu omul acela. Era frumușel, zâmbea, dar avea un zâmbet care fusese parcă inventat pentru a exprima nimic altceva decât rea intenție. Când în cele din urmă ajunse la ei, îi putu citi pe chip plăcerea pe care o încerca în fața umilirii lui Leo și dezamăgirea că nu simțea mai multă plăcere.

Zâmbetul lui Vasili se lărgi.

— Am insistat să aștepte până când voi ajunge ca să-mi iau la revedere. Și să vă explic ce s-a hotărât în privința voastră. Voiam s-o fac personal, pricepi?

Se simțea bine. Oricâtă repulsie i-ar fi produs lui Leo, ar fi fost o prostie să-i enerveze acum, când supraviețuiseră atâtor lucruri.

Mormăi cu o voce abia audibilă:

— Apreciez.

— Ai fost transferat. Era imposibil să te păstrăm în MGB cu atâtea chestiuni nelămurite în privința ta. Vei lucra în miliție. Nu ca *syshehik,* nici ca detectiv, ci în cea mai de jos funcție, *uchastkovyy.* Vei curăța celule, vei nota declarațiile – cel care face tot ce i se spune. Dacă vrei să supraviețuiești, va trebui să înveți să primești ordine.

Leo înțelese dezamăgirea lui Vasili. Pedeapsa lui – exilul plătit în cadrul miliției – era foarte ușoară. Dacă luai în calcul gravitatea acuzațiilor aduse, ar fi putut primi 25 de ani de muncă silnică la minele din Kolîma, unde temperaturile erau de minus 50 de grade, unde prizonierii aveau membrele deformate de degerături, iar speranța de viață era de aproximativ trei luni. Scăpaseră nu numai cu viețile, ci și cu libertatea. Leo nu-și imagina că șeful lui, Kuzmin, o făcuse din pur sentimentalism. Adevărul e că s-ar fi făcut de râs persecutându-și propriul protejat. Într-o vreme de tulburare politică era mult mai ușor, mult mai înțelept să-l trimită undeva departe sub forma unui transfer.

Kuzmin nu voia ca hotărârile să-i fie puse sub lupă; la urma urmei, dacă Leo era un spion, de ce-l promovase în atâtea rânduri? Nu, acestea erau întrebări incomode. Era mult mai simplu să-l mături sub colțul unui covoraș. Înțelegând că orice semn de ușurare ar agrava starea lui Vasili, Leo decise să rămână inexpresiv.

— Îmi voi face datoria oriunde va fi nevoie.

Vasili păși înainte și îi înmână biletele și actele. Leo le luă și păși înspre tren.

Raisa se urcă în vagon. Cum urcă, Vasili spuse:

— Probabil că ți-a fost greu să auzi că soțul tău te-a urmărit. Și nu doar o dată, sunt convins că ai auzit asta. Te-a urmărit de două ori. A doua oară într-o misiune oficială. Nu te credea spioană. Te credea curvă. Trebuie să-l

ierți pentru asta. Fiecare are dubiile lui. Iar tu ești drăguță. Personal, nu cred că meriți ca cineva să renunțe la tot pentru tine. Bănuiesc că atunci când soțul tău va realiza în ce văgăună l-am trimis, va sfârși prin a te urî. Eu aș fi ținut apartamentul și te-aș fi împușcat ca pe o trădătoare. Nu pot să presupun decât că ești bună la tăvăleală.

Raisa se întrebă de ce avea bărbatul acesta o obsesie pentru soțul ei. Dar nu spuse nimic; o simplă replică i-ar fi putut costa viața. Își luă valiza și deschise ușa vagonului.

Leo o urmă, atent să nu se întoarcă. Era posibil ca, dacă ar fi văzut zâmbetul lui Vasili, să nu se poată controla.

Raisa privea spre fereastră în timp ce trenul pleca. Nu existau locuri libere și fură nevoiți să stea în picioare unul într-altul. O vreme, niciunul nu scoase niciun cuvânt, privind cum orașul se pierdea în depărtare. În cele din urmă, Leo spuse:

— Îmi pare rău.

— Sunt sigură că mințea. Ar fi spus orice ca să te enerveze.

— Spunea adevărul. Am pus să fii urmărită. Fără vreo legătură cu munca mea. Credeam…

— Că mă culc cu altcineva?

— Era o vreme când nu voiai să vorbești cu mine. Să mă atingi. Să dormi cu mine. Eram ca doi străini. Și nu înțelegeam de ce.

— Nu te poți aștepta să te măriți cu un ofițer MGB și să nu fii urmărită. Dar, spune-mi, Leo: cum aș fi putut să-ți fiu necredincioasă? Mi-aș fi riscat viața. Nu ne-am fi certat în privința asta. Ai fi pus doar să fiu arestată.

— Asta crezi că s-ar fi întâmplat?

— Ți-o amintești pe prietena mea, Zoia, ai întâlnit-o o dată, cred?

— Probabil, nu-mi amintesc.

— Da, exact – nu-ți amintești niciodată numele oamenilor, nu-i așa? Mă întreb de ce. Așa reușești să dormi? Ștergându-ți evenimentele din minte?

Raisa vorbea repede, calm și cu o intensitate pe care Leo n-o mai auzise vreodată în vocea ei. Continuă:

— Ai întâlnit-o pe Zoia. Poate că nu s-a remarcat prin nimic. Nu era foarte importantă după standardele Partidului. A primit 20 de ani de închisoare. Au arestat-o când ieșea dintr-o biserică. Au acuzat-o că făcea rugăciuni antistaliniste. Rugăciuni, Leo. Au condamnat-o pentru niște rugăciuni pe care nici nu le-au auzit. Au arestat-o pentru gândurile din cap.

— De ce nu mi-ai spus? Poate că aș fi putut-o ajuta.

Raisa scutură din cap. Leo întrebă:

— Crezi că eu am denunțat-o?

— Ți-ai fi amintit măcar? N-ai reținut nici cine era.

Leo fu luat prin surprindere: nu vorbise niciodată cu soţia lui în felul acesta, nu vorbiseră niciodată decât despre problemele gospodăriei lor, întotdeauna pe un ton politicos, fără să ridice vreodată vocea, fără să se certe vreodată.

— Chiar dacă n-ai denunţat-o tu, Leo, cum ai fi putut s-o ajuţi când cei care au arestat-o erau exact ca tine, slujitori devotaţi ai statului? În seara aceea n-ai venit acasă şi am realizat că probabil arestai pe altcineva, prietenul cuiva, părinţii cuiva, copiii cuiva. Spune-mi, cam câţi oameni ai arestat? Ai cea mai mică idee? Spune-mi un număr: cincizeci, două sute, o mie?

— Am refuzat să te predau lor.

— Nu pe mine mă urmăreau. Pe tine te urmăreau. Tot arestând oameni, ai reuşit să te convingi că ar putea fi vinovaţi. Te puteai convinge că ceea ce făceai avea cumva un sens. Dar asta n-a fost de ajuns. Voiau să le arăţi că eşti dispus să faci orice ţi s-ar fi cerut, chiar dacă ştiai în sufletul tău că era greşit, că n-avea sens. Voiau să-ţi dovedeşti obedienţa oarbă faţă de ei. Şi bănuiesc că soţiile sunt un test folositor pentru asta.

— Poate că ai dreptate, dar acum am scăpat de asta. Înţelegi cât suntem de norocoşi să primim o a doua şansă? Vreau să începem o viaţă nouă, ca o familie.

— Leo, lucrurile nu sunt chiar aşa simple.

Raisa se opri, studiindu-şi soţul cu atenţie, de parcă atunci se întâlneau prima oară.

— În seara aceea în care am mâncat la părinţii tăi v-am auzit vorbind prin uşă. Eram în hol. Am auzit discuţia dacă ar trebui sau nu să mă denunţi pentru spionaj. Am fost şocată. Nu ştiam ce să fac. Voiam să mor. Aşa că am coborât în stradă şi m-am plimbat o vreme, încercând să-mi adun gândurile. Mă întrebam: o va face? Mă va trăda? Tatăl tău ţinuse o pledoarie convingătoare.

— Tata era speriat.

— Trei vieţi în schimbul uneia. E greu să te lupţi cu asemenea cifre. Dar trei vieţi în schimbul a două?

— Nu eşti însărcinată?

— Mi-ai fi luat apărarea dacă nu eram?

— Şi ai aşteptat până acum?

— Mi-a fost teamă că te-ai fi putut răzgândi.

Aceasta era relaţia lor, purul adevăr. Leo se simţi nesigur. Trenul în care se afla, oamenii de lângă el, valizele, ferestrele, hainele, peisajul de afară – nimic nu mai părea real acum. Nu putea avea încredere în nimic, nici măcar

în lucrurile pe care le putea vedea şi atinge. Toate lucrurile în care crezuse până atunci erau o minciună.

— Raisa, m-ai iubit vreodată?

Un moment se scurse în tăcere, propagându-se în aer ca un miros urât, în timp ce amândoi se clătinau în ritmul trenului. În cele din urmă, în loc să-i răspundă, se aplecă şi se legă la şireturi.

Voualsk

15 martie

Varlam Babinici stătea picior peste picior pe podeaua de ciment a unui dormitor foarte aglomerat, cu spatele la uşă, folosindu-se de spate pentru a proteja de vedere obiectele aranjate în faţa lui. Nu voia ca ceilalţi să intervină, mai ales că aveau tendinţa s-o facă dacă ceva le capta interesul. Se uită în jur. Cei aproximativ treizeci de băieţi din cameră nu-i dădeau nicio atenţie; cei mai mulţi stăteau unul lângă altul pe câte unul dintre paturile mizerabile pe care erau obligaţi să le împartă. Îi privi pe doi dintre ei cum se scărpinau unul pe altul pe spate, încercând să scape de mâncărimile produse de înţepăturile de insecte. Mulţumit că n-avea să fie deranjat, se întoarse la obiectele din faţa lui, obiecte adunate de-a lungul anilor, toate valoroase pentru el, incluzând şi ultima achiziţie, ceva ce furase în dimineaţa asta: un bebeluş de patru luni.

Varlam era conştient că furând bebeluşul făcuse ceva rău şi că n-avea să-i fie bine dacă era prins, că va avea de pătimit mult mai mult ca înainte. Era conştient de asemenea că bebeluşul nu se simţea foarte bine. Plângea. Nu-l îngrijora în mod deosebit plânsetul copilului, pentru că nimeni nu avea să remarce plânsetul unui alt copilaş.

Cum se întâmpla de obicei, era mai puţin interesat de copil decât de pătura galbenă în care era înfăşurat. Mândru de noua lui achiziţie, poziţionă copilul în centrul colecţiei sale, între o bucată galbenă de tinichea şi o cămaşă galbenă, o cărămidă vopsită în galben şi o bucată de poster cu un fundal galben, un creion galben şi o carte cu coperţi moi din hârtie galbenă. Astă-vară adăugase colecţiei flori sălbatice de culoare galbenă pe care le culesese din pădure. Florile se ofiliseră şi nimic nu-l putea întrista mai mult decât să vadă galbenul lor pălind, petalele devenind maronii şi lipsite de sevă. Se tot întreba:

Unde se duce galbenul?

N-avea idee. Dar spera să ajungă acolo într-o zi, poate după ce va muri. Galbenul era mai important pentru el decât oricine şi orice. Galbenul era motivul pentru care alesese să ajungă aici, într-un internat din Voualsk, o instituţie de stat pentru copiii cu dizabilităţi mentale.

Când era micuţ, alerga după soare, încerca să vadă dacă alergând suficient de rapid l-ar fi putut ajunge, l-ar fi putut smulge din cer şi duce

acasă. Alerga câte cinci ore și când era prins începea să țipe ca din gură de șarpe pentru că nu voia să fie tuns. Părinții lui, care îl băteau în speranța că-i vor îndrepta defectele, au trebuit să accepte în cele din urmă că metodele lor nu dădeau rezultate, așa că îl internaseră într-o instituție de stat care folosea mai mult sau mai puțin aceleași metode. În primii doi ani de internat fusese legat de cadrul patului, așa cum se leagă un câine de un copac. Totuși, era un copil puternic, cu umeri lați și o hotărâre oarbă. După câteva luni reușise să rupă cadrul patului, rupând lanțul și scăpând. Ajunsese la marginea orașului, urmărind un vagon galben al unui tren. În cele din urmă, fu trimis înapoi la internat, suferind de epuizare și deshidratare. De data asta fu închis într-un dulap. Dar asta fusese cu mult timp în urmă, acum personalul avea încredere în el, avea șaptesprezece ani și era suficient de isteț cât să priceapă că nu avea cum să prindă soarele sau să se cațăre suficient de sus ca să-l poată smulge de pe cer. În loc să facă asta, se concentra pe găsirea unor obiecte galbene mai aproape de casă, cum era acest bebeluș, pe care-l furase intrând printr-o fereastră deschisă. Dacă nu s-ar fi grăbit așa, ar fi putut încerca să desprindă pătura și să lase copilul acolo. Dar se speriase, i se făcuse teamă că ar fi putut fi prins, așa că le luase pe amândouă. Acum, uitându-se la copilașul care scâncea ușor, realiza că galbenul păturii făcea ca pielea copilului să pară gălbuie. Așa că, la urma urmei, se bucura că-i luase pe amândoi.

•

Afară traseră două mașini și coborâră șase membri înarmați ai miliției locale, conduși de generalul Nesterov, un ins de vârsta a doua, cu umeri largi și o constituție de muncitor colhoznic. Făcu semn echipei să înconjoare clădirea în timp ce ajutorul lui, un locotenent, se apropie de intrare. Deși de obicei milițienii nu erau înarmați, astăzi Nesterov le ordonase oamenilor lui să-și ia armele. Aveau ordin să tragă.

Biroul administrativ era deschis: un radio mergea încet, niște cărți de joc pe o masă, un abur de alcool în aer. Nu se vedea niciunul dintre angajați. Nesterov și locotenentul o luară înainte, intrând într-un coridor. Mirosul de alcool dispăru și locul îi fu luat de un miros de fecale și sulf. Sulful era folosit pentru a alunga gândacii. Mirosul de fecale nu mai trebuia explicat. Era rahat peste tot, pe pereți și pe covor. Dormitoarele pe lângă care treceau erau pline de copii, poate și patruzeci în cameră, purtând nimic altceva decât o cămașă sau un șort murdare, dar niciodată și una, și alta. Erau peste tot, împrăștiați pe paturi, câte trei-patru deasupra câte unei saltele murdare. Cei mai mulți nu se mișcau, holbându-se la tavan.

Nesterov se întreba dacă nu cumva unii dintre ei muriseră. Era imposibil de spus. Cei care stăteau în picioare alergau spre ei, încercând să le ia

armele, trăgându-i de uniformă, tânjind disperaţi după atingerea unui adult. Erau încercuiţi cu repeziciune de mâini căţărătoare. Deşi Nesterov se pregătise să înfrunte condiţii aprige, nu-şi putea imagina cum de lucrurile ajunseseră să stea atât de rău. Avea de gând să discute asta cu directorul unităţii. Dar asta rămânea pentru altă dată.

După ce controlă parterul, Nesterov o luă în sus, spre etaj, în timp ce locotenentul său încerca să împiedice grupul de copii să-i urmărească, folosindu-se de priviri şi gesturi aspre, ceea ce nu le stârnea copiilor decât râsul, de parcă ar fi luat cu toţii parte la un joc.

Când îi împingea cu blândeţe, ei se repezeau din nou spre el, vrând să mai fie împinşi o dată. Nerăbdător, Nesterov îi spuse:

— Lasă-i, dă-le pace.

N-avea ce face, trebuia să-i lase să meargă în urma lor.

Copiii din camerele de la etaj erau mai în vârstă. Nesterov bănui că dormitoarele erau vag aranjate după criteriul vârstei. Suspectul avea în jur de 17 ani, vârsta limită până la care erau ţinuţi în această instituţie, după care erau trimişi să ocupe cele mai grele şi mai neatractive slujbe posibile, slujbe pe care nu le-ar fi vrut niciun om normal şi care le dădeau o speranţă de viaţă de aproximativ 30 de ani. Ajunseră la capătul culoarului. Nu mai aveau decât un singur dormitor de inspectat.

Cu spatele la uşă, Varlam era preocupat cu mângâiatul păturii bebeluşului, întrebându-se de ce copilul nu mai plângea. Îl împunse cu degetul murdar. Deodată o voce puternică traversă camera, făcându-l să se îndrepte din sale:

— Varlam, ridică-te şi întoarce-te foarte încet!

Varlam îşi ţinu respiraţia şi închise ochii, de parcă în felul acesta ar fi putut face vocea să dispară. Şmecheria nu ţinu.

— N-am de gând să-ţi spun şi a doua oară. Ridică-te şi întoarce-te!

Nesterov păşi înainte, apropiindu-se de Varlam. Nu putea vedea ce ţinea în braţe băiatul, nu putea auzi plânsetul unui bebeluş. Toţi ceilalţi băieţi din cameră stăteau în picioare, privind fascinaţi. Deodată Varlam se trezi la viaţă, ţinând ceva în braţe. Se întoarse. Avea copilul, care începu să plângă. Nesterov se simţi uşurat: copilul era încă viu. Dar nu era în afara pericolului. Varlam îl ţinea strâns lipit de piept, cu mâinile strânse în jurul gâtului.

Nesterov se uită în spate. Ajutorul lui rămăsese în urmă privind curios, înconjurat de un grup de copii. Ţinti capul lui Varlam, trase piedica, gata să-l ucidă, aşteptând doar un ordin. Nu avea nimic în faţă care să-i acopere ţinta. Dar, în cel mai bun caz, era doar un ţintaş mediocru. La vederea armei, unii copii începură să ţipe, alţii să râdă sau să lovească paturile. Situaţia scăpa de sub control. Varlam începu să se panicheze. Nesterov îşi băgă pistolul în toc,

ridică o mână în încercarea de a-l liniști pe Varlam și rosti, încercând să se facă auzit în toată hărmălaia:

— Dă-mi copilul.

— În ce necaz m-am băgat!

— Nu, nu te-ai băgat. Am văzut că bebelușul e sănătos. Sunt mulțumit de tine. Ai făcut o treabă bună, ai avut grijă de el. Am venit aici ca să te felicit.

— Am făcut o treabă bună?

— Da, ai făcut.

— Pot să-l păstrez?

— Trebuie să mă uit la el ca să fiu sigur că se simte bine. Apoi o să discutăm. Mi-l dai să verific?

Varlam știa că oamenii aceștia erau furioși și că aveau să-i ia copilul și să-l închidă într-o cameră cu foarte puțin galben. Trase copilul mai aproape de el, la piept, strângându-l, astfel că pătura galbenă începu să-i acopere gura. Se dădu înapoi spre fereastră, văzând pe geam mașinile de miliție parcate afară și oamenii înarmați care se aflau jos.

— În ce necaz m-am băgat!

Nesterov înaintă. Nu putea sub nicio formă să-i ia copilul cu forța de la piept lui Varlam – putea fi strivit în încăierare. Se uită la locotenentul său, care dădu din cap, indicând că l-a luat în vizor pe Varlam: era gata să tragă. Nesterov clătină din cap. Copilul era prea aproape de fața lui Varlam. Riscul unei tragedii era prea mare. Trebuia să mai existe și o altă cale.

— Varlam, nimeni nu vrea să te lovească sau să te rănească. Dă-mi copilul și apoi stăm de vorbă. Nimeni nu va fi supărat pe tine. Îți dau cuvântul meu. Promit.

Nesterov mai făcu un pas spre el, punându-se în calea glonțului locotenentului său. Nesterov privi colecția de obiecte galbene de pe podea. Se mai întâlnise cu Varlam o dată, când furase o rochie galbenă dintr-un magazin. Nu-i scăpă nici faptul că bebelușul era învelit într-o pătură galbenă.

— Dacă-mi dai copilul, am s-o întreb pe mamă dacă îți lasă ție pătura galbenă. Sunt sigur că va fi de acord. Tot ce vreau este bebelușul.

Părându-i-se o afacere onestă, Varlam se liniști. Întinse brațele și îi dădu copilul. Nesterov se repezi spre el și îl luă. Îl privi cu atenție și se asigură că era nevătămat înainte de a-l da ajutorului său.

— Du-l la spital!

Locotenentul o luă la fugă.

Ca și cum nimic nu se întâmplase, Varlam se așeză din nou cu spatele la ușă, începând să-și rearanjeze obiectele galbene pentru a umple spațiul lăsat gol de bebelușul absent. Ceilalți copii din încăpere stăteau tăcuți. Nesterov îngenunche lângă el. Varlam întrebă:

— Când îmi daţi pătura?

— Întâi va trebui să vii cu mine.

Varlam continuă să-şi aranjeze colecţia. Nesterov văzu cartea galbenă. Era un manual militar, un document confidenţial.

— De unde ai asta?

— Am găsit-o.

— Vreau să mă uit. Stai liniştit cât mă uit?

— Ai degetele curate?

Nesterov observă că degetele lui Varlam erau jegoase.

— Da, degetele mele sunt curate.

Nesterov luă cartea, frunzărind-o la întâmplare. În mijloc, găsi ceva presat. Întoarse cartea şi o scutură. Din ea căzu o şuviţă de păr blond. O ridică şi începu s-o învârtă între degete. Varlam roşi.

— În ce necaz m-am băgat!

800 de kilometri la est de Moscova

16 martie

Întrebată dacă îl iubea sau nu, Raisa refuză să răspundă. Tocmai admisese că minţise în privinţa sarcinii şi, de aceea, chiar dacă ar fi spus: „Da, te iubesc, mereu te-am iubit", Leo n-ar fi crezut-o. Cu siguranţă n-avea de gând să-l privească în ochi şi să-i intoneze imnuri. Oricum, care era rostul întrebării? Nu înţelegea. Era ca şi cum avusese un fel de epifanie, o revelaţie că mariajul lor nu era clădit pe dragoste şi afecţiune. Dacă i-ar fi răspuns sincer: „Nu, nu te-am iubit niciodată", dintr-odată el ar fi devenit victimă, consecinţa fiind că toată căsnicia lor fusese o farsă pe care ea i-o jucase lui. Ea ar fi fost actriţa care se jucase cu inima lui naivă. Dintr-odată devenise romantic. Poate că era şocul pierderii slujbei. Dar de când dragostea devenise parte a înţelegerii lor? Niciodată n-o întrebase asta înainte. Nu-i spusese niciodată:

Te iubesc.

Ea nici nu se aşteptase ca el s-o facă. Îi ceruse să se mărite cu el, e adevărat. Ea acceptase. Îşi dorise un mariaj, îşi dorise o soţie, o dorise pe ea şi o căpătase. Acum asta nu mai era de ajuns. Acum, pierzându-şi autoritatea, pierzând dreptul de a aresta pe oricine dorea, devenise al naibii de sentimental. Şi de ce mai degrabă decepţia ei pragmatică şi nu lipsa lui profundă de încredere făcuse să dispară acea iluzie a mulţumirii maritale? De ce nu-i putea cere s-o convingă de dragostea lui? La urma urmei, el era cel care presupusese incorect că ea îl înşelase, pusese o echipă de supraveghere s-o urmărească, ceva ce ar fi putut duce cu uşurinţă la arestarea ei. El distrusese încrederea dintre ei cu mult timp înainte s-o facă ea. Motivaţia ei de a proceda aşa fusese supravieţuirea. A lui fusese o neliniște stupidă de mascul.

Înainte să-şi treacă numele ca soţi în registrul de stare civilă, ba chiar înainte de asta, de când începuseră să se vadă, ea fusese conştientă că, dacă l-ar fi nemulţumit, ar fi putut s-o ucidă oricând. Ajunsese dura realitate a vieţii ei: trebuia să-l ţină mereu fericit. Când Zoia fusese arestată, simpla lui vedere – vederea uniformei lui, vorbăria despre stat – o înfuriaseră atât de tare, încât abia de mai putea schimba două vorbe cu el. La urma urmei, chestiunea era foarte simplă. Voia să supravieţuiască? Era o supravieţuitoare şi faptul că trăise până acum, că era singurul membru al

familiei ei care mai trăia, era definitoriu pentru ea. Indignarea față de arestarea Zoiei fusese un lux. Nu rezolva nimic cu asta. Așa că, până la urmă, continuase să se urce în același pat cu el, să se culce cu el. Îi făcea de mâncare și ura să-l audă mâncând. Îi spăla rufele și ura mirosul lor.

În ultimele săptămâni stătuse degeaba în propriul lor apartament, știind foarte bine că el se întreba dacă luase hotărârea cea mai bună. Ar fi trebuit să-i cruțe viața? Merita ea acest risc? Era suficient de drăguță, de amabilă, de bună? Dacă ar fi fost nemulțumit de oricare gest sau privire a ei, s-ar fi aflat într-un pericol de moarte. Ei, acele vremuri se sfârșiseră. Îi ajunsese starea aceea de dependență față de bunăvoința lui, de slăbiciune. Iar el acum părea să trăiască cu impresia că ea îi datora ceva. Admisese ceea ce era evident: nu era un spion internațional, era doar o profesoară de liceu. În schimb, voia o declarație de dragoste. Era jignitor. Nu mai era în poziția de a-i cere ceva. Nu mai avea nicio putere asupra ei, așa cum nici ea nu mai avea asupra lui. Se aflau amândoi în aceeași situație dificilă: bunurile lor de o viață fuseseră reduse la câte o valiză de fiecare și urmau să fie exilați într-un cătun la capătul lumii. Erau mai egali decât fuseseră vreodată. Dacă voia să audă o declarație de dragoste, n-avea decât s-o facă el primul.

Leo stătea rumegând remarcile Raisei. Se părea că ea își rezervase dreptul de a-l judeca, de a-l disprețui, pretinzând că mâinile ei erau curate. Dar se măritase cu el știind cu ce se ocupa, se bucurase de avantajele slujbei lui, mâncase delicatesele pe care el reușea să le aducă acasă, își cumpărase haine de la magazinele rezervate înaltelor oficialități. Dacă fusese atât de oripilată de munca lui, de ce nu refuzase toate aceste lucruri? Toată lumea înțelegea că, pentru a supraviețui, trebuia să faci compromisuri. Făcuse lucruri dezgustătoare, inacceptabile din punct de vedere moral. O conștiință curată era un lux pe care foarte puțini și-l permiteau și, cu siguranță, Raisa nu era una dintre cei care l-ar fi putut pretinde. Elevilor ei le spusese ce credea cu adevărat? În mod evident, nu, ținând cont de indignarea ei față de aparatul de stat – dar la școală probabil că-și exprimase adeziunea la el, își dăscălise elevii despre felul în care funcționează, îl aplaudase, îi îndoctrinase, ba chiar îi încurajase să se denunțe unii pe alții. Dacă n-ar fi făcut-o, cu siguranță că ar fi fost ea denunțată de vreunul dintre elevi. Treaba ei nu era doar să facă lucrurile clare, ci să și distrugă din fașă raționamentele critice ale elevilor ei. Și o va face din nou la noul loc de muncă. După părerea lui, nu erau decât spițe diferite ale aceleiași roti.

Trenul se opri la Mutava pentru o oră. Raisa rupse tăcerea îndelungată:

— Ar trebui să mâncăm ceva.

Prin remarca asta îi sugera că ar trebui să se limiteze la chestiuni pur practice. Fuseseră baza căsniciei lor de până acum. Ca să supraviețuiască

încercărilor care aveau să vină, pe asta trebuiau să se bazeze, nu pe dragoste. Se dădură jos din vagon. O femeie pe peron căra un coş de răchită. Cumpărară ouă fierte tare, un pliculeţ de sare, bucăţi de pâine aspră de secară. Stând unul lângă altul pe o bancă, curăţară ouăle strângând cojile în poală, împărţind sarea şi nerostind vreun cuvânt.

•

Viteza trenului scăzu când intrară în munţi, trecând prin pădurile de pin negru. În depărtare, peste vârfurile copacilor, munţii se vedeau ridicându-se ca un dinte care nu se potrivea în gură.

Liniile se pierdeau într-o întindere vastă: înaintea lor se întrezăreau o uzină, hornuri înalte, hale legate între ele, apărute din senin în mijlocul pustiului. Era ca şi cum Dumnezeu însuşi se cocoţase pe Munţii Ural, lovise cu pumnul în faţa lui, aruncând copacii şi cerând ca spaţiul nou creat să fie umplut cu hornuri şi prese de oţel. Era prima impresie despre noul ţinut în care aveau să locuiască.

Leo nu ştia de acest orăşel decât din hârţogăraie şi din discursurile propagandistice. Înainte nu erau acolo decât gatere şi colibe pentru lucrători, dar micuţa aşezare de 20.000 de oameni atrăsese atenţia lui Stalin. După studierea atentă a resurselor naturale şi a materiilor prime, Stalin declarase că localitatea era insuficient exploatată. Râul Ufa trecea pe acolo, existau combinate siderurgice la Sverdlovsk, la numai o sută şaizeci de kilometri spre răsărit mine de aur, şi avea şi beneficiul de a fi situat lângă linia de cale ferată – garnituri întregi treceau pe aici zilnic şi nu erau încărcate cu nimic altceva decât cu lemn. Decisese că acesta ar fi fost locul ideal pentru a asambla un automobil, Volga GAZ-21, o maşină care se voia să concureze cu automobilele produse în vest, fabricată după cele mai înalte standarde. Volga, gândită ca un vârf al tehnologiei şi ingineriei sovietice, trebuia să reziste condiţiilor dure. Având cauciucuri aderente pe terenuri muntoase, suspensii demne de invidiat, un motor închis într-o carcasă blindată şi rezistentă la rugină, era mult mai mult decât visaseră vreodată americanii. Dacă toate astea erau adevărate sau nu, Leo nu avea cum să ştie. Ştia doar că era o maşină pe care doar o foarte mică parte dintre cetăţenii Uniunii Sovietice şi-o puteau permite deoarece era cu mult peste puterea de cumpărare a oamenilor obişnuiţi.

Construcţia uzinei începuse imediat după război şi după numai 18 luni fabrica de automobile se ridica mândră în mijlocul pădurii de pini. Nu-şi amintea exact care fusese numărul de prizonieri raportaţi morţi pe parcursul construirii întreprinderii. Oricum, cifrele nu erau demne de încredere. Leo nu fusese implicat activ decât după ce fabrica fusese terminată. Mii de muncitori liberi fuseseră verificaţi şi trimişi prin ordine

judecătorești să populeze noul bazin industrial: populația se mărise de cinci ori în ultimii cinci ani. Leo verificase în ascuns câțiva dintre muncitorii moscoviți transferați aici. Dacă treceau verificările, erau grupați și trimiși în uzină în mai puțin de o săptămână. Dacă nu treceau testele, erau arestați. Fusese unul dintre păzitorii acestui oraș. Era sigur că era unul dintre motivele pentru care Vasili alesese acest loc. Ironia acestui fapt trebuie că-l amuzase.

Raisa pierdu prima apariție a noii lor case. Dormea, învelită în haina ei, cu capul sprijinit de geam, mișcându-se ușor odată cu trenul. Ocupând scaunul de lângă cel al soției lui și privind în direcția în care mergea trenul, putu vedea că orașul era înghesuit într-o parte a fabricii, ca o zgardă pe gâtul unui câine. În primul și în primul rând, acesta era un loc pentru producția industrială și abia în al doilea rând, un loc în care să trăiești. Luminile de la ferestrele apartamentelor emanau o nuanță de oranj slab care contrasta cu cenușiul cerului. Leo o înghionti pe Raisa. Se trezi, îl privi pe Leo și apoi privi pe fereastră.

— Am ajuns.

Trenul opri în gară. Își luară valizele și păși pe peron. Era mai rece decât la Moscova; temperatura scăzuse cu cel puțin două grade Celsius. Stăteau ca doi copii care ajunseseră într-o altă parte a țării, uitându-se pentru prima dată la împrejurimile nefamiliare. Nu li se dăduse nicio indicație. Nu cunoșteau pe nimeni. N-aveau niciun număr de telefon. Nu-i aștepta nimeni.

În gară nu era nimeni, cu excepția unui ins care stătea la casa de bilete. Era tânăr, nu avea mai mult de 20 de ani. Îi privi intens pe când intrau în clădire. Raisa se apropie de el.

— Bună seara. Trebuie să ajungem la sediul miliției.

— Veniți de la Moscova?

— Exact.

Omul deschise ușa casei de bilete, păși în sala de așteptare. Arătă cu degetul ușa de sticlă care dădea spre stradă.

— Vă așteaptă.

La o sută de pași de gară era parcată o mașină a miliției.

Trecând de un mic monument acoperit cu zăpadă în a cărui piatră era dăltuit profilul lui Stalin, ca o imagine fosilizată, Raisa și Leo o luară spre mașină, o Volga, fără îndoială una dintre mașinile produse în acest oraș. Pe măsură ce se apropiară, putură vedea doi oameni stând în față. Unul dintre ei coborî, un bărbat de vârsta a doua, cu umeri lați.

— Leo Demidov?

— Da.

— Sunt generalul Nesterov, şeful miliţiei din Voualsk.

Leo se întrebă de ce se deranjase să vină să-l întâlnească. Sigur Vasili dăduse instrucţiuni ca această primă întâlnire să fie făcută cât mai neplăcută cu putinţă. Dar, indiferent ce ar fi spus Vasili, sosirea unui fost agent MGB avea să pună în gardă miliţia din acest orăşel. N-aveau să creadă că venise aici doar ca să li se alăture. Desigur, bănuiau că va primi sarcini ulterioare şi că avea să raporteze la Moscova ce aflase aici. Cu cât Vasili se străduise mai mult să-i convingă de contrariu, cu atât aveau să fie mai puţin convinşi. De ce ar fi călătorit un agent sute de kilometri ca să se alăture unei operaţiuni de mică anvergură a miliţiei? N-avea niciun sens într-o societate fără clase în care miliţia era instituţia în care acţionau aproape cei mai neînsemnaţi oameni ai societăţii.

Orice şcolar era învăţat că violul, crima şi tâlhăria erau flageluri ale societăţii capitaliste, iar rolul miliţiei era apreciat în consecinţă. Între cetăţeni nu existau violenţe şi nici motive de invidie pentru că era egalitate. Nu era nevoie de o forţă poliţienească într-un stat comunist. De aceea, miliţia nu era văzută decât ca o subsecţie de rang inferior a Ministerului de Interne: prost plătiţi, deloc respectaţi – o subsecţie compusă din elevi daţi afară de la liceu, ţărani daţi afară din colhozuri, militari lăsaţi la vatră şi oameni a căror judecată putea fi cumpărată cu o jumătate de sticlă de vodcă.

Oficial, rata criminalităţii în Uniunea Sovietică era apropiată de zero. Ziarele atrăgeau deseori atenţia că din cauza dorinţei lor de a avea maşini pretenţioase şi poliţişti în uniforme curate şi apretate, prezenţi la fiecare colţ de stradă şi fără de care societatea lor s-ar fi prăbuşit, Statele Unite ale Americii cheltuie sume imense de bani pentru prevenirea infracţionalităţii. Cei din vest îşi angajau cei mai buni oameni în lupta împotriva criminalităţii, cetăţeni care şi-ar fi petrecut mai bine timpul construind ceva. Toată această forţă bărbătească nu era irosită aici: treaba era lăsată în seama unui grup de scursuri, bărbaţi puternici şi inutili care nu erau buni decât pentru a opri bătăile între beţivani. Aceasta era teoria. În realitate, Leo nu ştia care erau adevăratele statistici ale criminalităţii. Nici n-avea vreun chef să afle pentru că probabil cei care ştiau erau lichidaţi periodic. Cifrele de producţie umpleau prima pagină a *Pravdei,* paginile din mijloc şi pe cele de final. Veştile bune erau cele care meritau publicate: rata mare a natalităţii, căi ferate în vârful muntelui şi noi canale.

Luând toate astea în considerare, sosirea lui Leo era o anomalie flagrantă. Un post în MGB presupunea mai multă putere, mai mult respect, influenţă şi beneficii materiale decât orice altă slujbă. Nimeni nu şi-ar fi dat voluntar demisia. Iar dacă căzuse în dizgraţie, de ce nu fusese pur şi simplu arestat?

Deşi dezavuat acum de MGB, purta încă aura acestei instituţii – un bun de preţ.

Nesterov le cără valizele la maşină fără să depună nici cel mai mic efort, de parcă ar fi fost goale. Le puse în portbagaj, înainte să le deschidă uşa din spate. Înăuntru, Leo îşi privi noul şef cum urcă pe scaunul din dreapta al şoferului. Era prea masiv chiar şi pentru acest vehicul generos. Genunchii îi ajungeau la bărbie. La volan se afla un ofiţer mai tânăr. Nesterov nu se obosi să-l prezinte. Ca şi la MGB, exista câte un şofer pentru fiecare vehicul. Ofiţerii nu primeau o maşină a lor şi nici nu conduceau singuri maşinile. Şoferul băgă în viteză şi ieşi pe un drum pustiu. Nu se mai vedea nicio altă maşină.

Nesterov aşteptă puţin, fără îndoială nedorind să pară că-şi interoghează noul recrut, înainte să privească în retrovizoare şi să întrebe:

— Ni s-a spus acum trei săptămâni că vei veni aici. E un transfer neobişnuit.

— Trebuie să mergem oriunde e nevoie de noi.

— Nimeni n-a mai fost transferat aici de o bună bucată de timp. Iar eu cu siguranţă n-am cerut oameni în plus.

— Producţia uzinei voastre e o prioritate naţională. Niciodată nu vei avea suficient de mulţi oameni pentru a asigura protecţia acestui oraş.

Raisa se întoarse spre soţul ei, dându-şi seama că răspunsurile lui în doi peri erau intenţionate. Chiar căzut în dizgraţie, chiar dat afară din MGB, făcea încă apel la frica pe care o inspira această instituţie. În situaţia lor delicată părea un lucru înţelept. Nesterov întrebă:

— Spune-mi, vei fi un *syshehik,* un detectiv? N-am prea înţeles ordinele. Ei au spus că nu. Au spus că vei fi un *uchastkovyy,* care înseamnă o funcţie degradantă pentru un om cu poziţia ta.

— Mie mi s-a ordonat să servesc sub comanda ta. Funcţia mea rămâne la latitudinea ta.

Se aşternu tăcerea. Raisa presupuse că generalului nu-i convenea că responsabilitatea pica pe umerii lui. Neconvenindu-i situaţia, adăugă pe un ton morocănos:

— Pentru moment vei petrece ca oaspete o perioadă de acomodare. Îţi vom repartiza un apartament imediat ce vom găsi unul. Trebuie însă să te avertizez că lista de aşteptare e al naibii de lungă. Şi nu pot face nimic în privinţa asta. Nu există mari avantaje în a fi miliţian.

Maşina opri în faţa a ceea ce părea să fie un restaurant. Nesterov deschise portbagajul, luă valizele şi le puse pe trotuar. Leo şi Raisa stăteau în picioare, aşteptând instrucţiuni.

Adresându-se lui Leo, Nesterov spuse:

— După ce-ţi vei duce valizele în cameră, am să te rog să te întorci la maşină. Nu este necesar să vină cu noi şi soţia ta.

Raisa îşi ascunse starea de iritare provocată de faptul că se vorbea despre ea de parcă n-ar fi fost acolo. Îl privi pe Leo care, imitându-l pe Nesterov, luă ambele valize. Se miră de acest act neaşteptat de politeţe, dar hotărî să nu-l pună într-o situaţie jenantă. Se putea chinui cu valiza ei, dacă aşa voia. Mergând chiar în faţa lor, deschise uşa de la intrare şi pătrunse în restaurant.

Înăuntru era întuneric, obloanele erau trase şi puţea a tutun stătut. Paharele murdare folosite noaptea trecută erau încă pe masă. Leo puse valizele jos şi ciocăni în tejgheaua unsuroasă. În prag apăru silueta unui bărbat.

— N-am deschis încă.

— Mă numesc Leo Demidov. Aceasta este soţia mea, Raisa. Tocmai am sosit de la Moscova.

— Danil Basarov.

— Am înţeles de la generalul Nesterov că aveţi o cameră pentru noi.

— Camera de sus vreţi să spuneţi?

— Nu ştiu, da, bănuiesc.

Basarov se scărpină pe burtă.

— Să vă conduc în camera dumneavoastră.

Camera era micuţă. Două paturi simple fuseseră lipite şi acum formau unul dublu. În mijloc era o adâncitură. Ambele canapele erau moi. Tapetul de pe pereţi avea zgrunţuri, aşa cum pielea de adolescent e plină de coşuri, fiind pătat cu ceva unsuros, lipicios la atingere. Leo presupuse că era ulei de gătit, din moment ce această cameră era exact deasupra bucătăriei, care putea fi văzută prin crăpăturile din podea ce aduceau înăuntru mirosul a orice s-ar fi gătit dedesubt – măruntaie fierte, resturi şi grăsimi animale.

Basarov le pusese camera la dispoziţie la cererea lui Nesterov. Aceste camere erau folosite de oamenii lui, adică de femeile care se ocupau de clienţi. Chiar şi aşa, nu-l putuse refuza pe Nesterov. Clădirea nu-i aparţinea. Şi avea nevoie de protecţia miliţiei pentru a funcţiona. Ştiau că realizează profit şi n-aveau nimic împotrivă atât timp cât primeau şi ei o parte. Afacerea era la negru, profitul nedeclarat, un sistem închis. Adevărul e că era puţin nervos în privinţa oaspeţilor săi, auzind că el era un fost agent MGB. Situaţia asta nu-i permitea să fie la fel de grosolan cum era în mod obişnuit. Le arătă în capătul holului o uşă care era uşor întredeschisă.

— Aceea este baia. Nu e nimeni înăuntru.

Raisa încercă să deschidă fereastra. Fusese bătută în cuie. Privi peisajul. Cocioabe, zăpadă murdară; era ca acasă.

Leo se simțea obosit. Până acum se simțise în stare să îndure umilința, cât fusese ceva abstract, dar acum avea o formă fizică – această cameră – nu voia decât să doarmă, să închidă ochii și să nu mai știe de nimic. Trebuind să se întoarcă afară, puse valiza pe pat fără s-o poată privi pe Raisa, nu atât de furie, cât de rușine. Ieși fără să scoată o vorbă.

•

Ajunși la postul telefonic al orașului, lui Leo i se permise să intre.

Aici era o coadă de câteva sute de persoane, așteptându-și convorbirea alocată, aproximativ două minute de fiecare. Cum cei mai mulți dintre ei fuseseră forțați să-și abandoneze familiile pentru a lucra aici, Leo își dădea seama că aceste minute trebuie să fi fost extrem de prețioase.

Nesterov nu trebui să stea la coadă, intrând direct într-una dintre cabine. Începu să vorbească, o conversație pe care Leo n-o putea auzi, apoi îi întinse receptorul. Leo puse receptorul la ureche. Așteptă.

— Cum te-ai acomodat?

Era Vasili. Continuă:

— Vrei să închizi, nu? Dar nu poți. Nici măcar asta nu poți face.

— Ce vrei?

— Să păstrăm legătura; tu să-mi spui despre viața de acolo, iar eu despre cea de aici. Ca să nu uit: apartamentul ăla drăguț pe care l-ai luat pentru părinții tăi a fost confiscat. Le-am găsit ceva mai potrivit cu condiția lor. E cam frig și cam aglomerat. Și, evident, murdar. Stau împreună cu o familie de șapte persoane. Inclusiv cinci copii mici. Apropo, nu știam că taică-tău are dureri de spate așa mari. Ce păcat că a trebuit să se întoarcă și la muncă, la linia de asamblare, cu numai un an înainte de pensionare. Un an poate părea cât zece dacă nu-ți place ce faci. Dar în curând vei afla și tu asta.

— Părinții mei sunt oameni buni. Au muncit pe rupte toată viața lor. Nu ți-au făcut niciun rău.

— Dar tot am să le fac rău.

— Ce vrei de la mine?

— Să-ți ceri scuze.

— Vasili, îmi pare rău.

— Nici măcar nu știi pentru ce trebuie să-ți pară rău.

— Te-am tratat rău. Și îmi pare rău.

— Pentru ce îți pare rău? Fii mai clar. Părinții tăi depind de tine.

— N-ar fi trebuit să te lovesc.

— Nu te străduiești suficient de mult. Convinge-mă.

Vocea lui Leo tremura de disperare.

— Nu înțeleg ce vrei de la mine. Tu ai totul. Eu nu am nimic.

— E simplu. Vreau să te aud milogindu-te.

— Te implor, Vasili. Ascultă-mă. Te implor. Lasă-mi părinţii în pace. Te rog...

Vasili închise.

Voualsk

17 martie

Mersese toată noaptea, iar picioarele i se umpluseră de băşici, şosetele erau pline de sânge. Leo se aşeză pe o bancă într-un parc, îşi luă capul în mâini şi începu să plângă.

Noaptea trecută nu dormise, nu mâncase nimic. Când Raisa încercase să vorbească cu el, o ignorase. Când îi adusese din restaurant ceva de mâncare, n-o luase în seamă. Când nu mai suportase să stea în camera aceea micuţă şi împuţită, ieşise din cameră, se strecurase prin mulţime şi ieşise. Mersese aiurea, la întâmplare, prea frustrat, prea furios ca să stea undeva jos şi să nu facă nimic, deşi îşi dădea seama că acest lucru reprezenta exact situaţia în care se afla: nu putea face nimic. Încă o dată avea de-a face cu o nedreptate, dar de data asta nu avea cum să intervină. Părinţii lui n-aveau să fie împuşcaţi în ceafă; ar fi fost prea uşor, ceva ce ar fi semănat prea mult cu mila. Aveau să fie torturaţi cu picătura. Îşi imagina infinitele posibilităţi ale unei minţi sadice, metodice şi meschine. În fabrică aveau să fie înjosiţi, aveau să li se dea cele mai grele şi mai împuţite lucruri de făcut – treburi care li s-ar fi părut grele şi unor tineri. Vor fi necăjiţi cu poveşti despre exilul şi umilirea lui Leo. Poate că deja li se spusese că băiatul lor fusese trimis într-un gulag, condamnat la 20 de ani de katorga – o muncă grea. Cât despre familia cu care erau obligaţi să împartă apartamentul, fără doar şi poate că erau cât se putea de enervanţi şi de antipatici. Copiilor probabil li se promisese ciocolată dacă făceau cât mai multă gălăgie cu putinţă, părinţilor li se promisese probabil propriul lor apartament dacă furau din mâncarea bătrânilor, dacă se certau şi prin orice mijloace posibile le făceau viaţa mizerabilă. Nu era nevoie să-şi imagineze amănuntele. Vasili se va bucura să îi spună totul, detaliat, ştiind că Leo nu va avea curaj să-i închidă telefonul, ştiind că dacă ar fi făcut-o, greutăţile prin care ar fi trecut părinţii lui s-ar fi dublat în consecinţă. Vasili avea să-l distrugă de la distanţă, lovindu-l mereu în punctul în care era cel mai vulnerabil: familia sa. N-avea cum să se apere. Cu puţin efort, ar fi putut afla adresa părinţilor săi, le-ar fi putut scrie, însă tot ce ar fi putut face în acele scrisori, dacă n-ar fi fost interceptate şi arse, ar fi fost să-i asigure că era bine. Le dăruise o viaţă uşoară, ca apoi să le-o smulgă exact atunci când erau cel mai puţin pregătiţi să suporte schimbarea.

Se ridică tremurând. Cu o oarecare dificultate, fără a avea nici cea mai vagă idee ce să facă în continuare, se îndreptă către noua lui locuinţă.

•

Raisa era jos, stând la o masă. Îl aşteptase toată noaptea. Ştia că, exact cum prezisese Vasili, soţul ei regreta acum că n-o denunţase. Preţul era prea mare. Dar ea ce putea face? Să se prefacă că el riscase totul de dragul unei iubiri perfecte? Nu era ceva ce putea spune la comandă. Chiar să fi vrut să se prefacă, nu ştia cum: nu ştia ce să spună, ce să facă. Poate că nu făcuse bine tratându-l aşa dur. Adevărul era că o parte din ea se bucurase de decăderea lui. Nu din ciudă sau din dorinţă de răzbunare, ci pentru că voia ca şi el să ştie:

Aşa mă simt eu în fiecare zi.

Lipsită de putere, speriată – voia ca şi el să simtă asta. Voia să înţeleagă, să experimenteze singur.

Epuizată, cu ochii grei de somn, îl privi pe Leo intrând în restaurant. Se ridică, se apropie de soţul ei, remarcându-i ochii injectaţi. Nu-l mai văzuse niciodată plângând. El se întoarse şi îşi turnă ceva de băut. Îi puse o mână pe umăr. Dintr-odată, Leo se întoarse, o apucă de gât şi începu să strângă.

— Tu ai făcut asta.

Venele i se umflară, faţa i se înroşi, nu putea respira, se sufoca. Leo o ridică, era pe vârfurile picioarelor acum. Mâinile i se încleştară pe ale lui, dar el nu-i dădea drumul, iar ea nu se putea desprinde din strânsoarea lui.

Întinse mâna spre tejghea, încercând să apuce un pahar în timp ce ochii i se înceţoşau. Reuşi să atingă un pahar, dărâmându-l. Acum îl putea apuca. Îl luă şi îl lovi pe Leo în tâmplă. Paharul i se sparse în mână, tăind-o. Ca şi cum s-ar fi rupt o vrajă, îi dădu drumul. Raisa căzu pe spate, sufocându-se, tuşind, ţinându-se de gât. Se uitară unul la altul ca doi străini, de parcă tot trecutul lor împreună se ştersese într-o fracţiune de secundă. O bucată de sticlă rămăsese înfiptă în obrazul lui Leo. O atinse şi o trase afară, studiind-o în căuşul palmei. Fără să întoarcă spatele o luă spre scări, în grabă, părăsindu-l.

În loc să-şi urmeze soţia, Leo îşi turnă un pahar şi apoi încă unul şi încă unul, iar în momentul în care auzi maşina lui Nesterov afară, aproape terminase sticla. Nesigur pe picioare, neras şi nespălat, beat, abrutizat şi violent într-un mod nesăbuit – îi luase mai puţin de o zi ca să ajungă să respecte standardele miliţiei.

În timpul drumului cu maşina Nesterov nu făcu nicio remarcă despre tăietura de pe obrazul lui Leo. Îi povestea pe scurt despre oraş. Leo nu-l asculta, vag conştient de peisajul de afară, întrebându-se ce făcuse. Tocmai încercase să-şi stranguleze nevasta sau era o halucinaţie produsă de creierul lui lipsit de somn? Îşi atinse tăietura de pe obraz, văzu sângele de pe unghie – era adevărat, o făcuse şi era capabil de multe altele. Încă două secunde, o

uşoară înteţire a strânsorii şi ar fi murit. Îl înfuriase faptul că renunţase la tot, la familie, la carieră, pentru un pretext fals, promisiunea unei familii, pentru himera unei legături între ei. Îl păcălise, îl făcuse să rateze şansele, îi influenţase deciziile. Numai că odată ce ea se aflase în siguranţă, iar părinţii lui începuseră să sufere, admisese că minţise în privinţa sarcinii. Apoi mersese mai departe vorbindu-i despre dispreţul ei pentru el. Îl manipulase sentimental şi apoi îl scuipase în faţă. În schimbul sacrificiului său, în schimbul faptului că trecuse cu vederea dovezi incriminatoare în privinţa vinovăţiei ei, nu obţinuse nimic.

Dar Leo nu crezu nicio iotă din lucrurile pe care şi le spunea singur. Vremea autojustificărilor trecuse. Ceea ce făcuse era de neiertat. Iar ea avea dreptate să-l dispreţuiască. Câte mame şi câţi tati, câţi fraţi şi câte surori arestase el? Cât era de fapt de diferit de cel care, chipurile, era opusul lui moral, Vasili Nikitin? Oare diferenţa dintre ei consta doar în faptul că Vasili era de o cruzime nebunească, în timp ce cruzimea lui era una idealistă, principială, considerată raţională şi necesară, iar a rivalului său goală şi indiferentă? Dar în termeni reali, în termenii distrugerii provocate, diferenţa între ei era nesemnificativă. Îi lipsea oare lui Leo imaginaţia necesară pentru a vedea implicaţiile reale ale faptelor sale? Sau, mai rău decât atât, alesese să nu aibă această imaginaţie? Nu luase în seamă aceste gânduri, le ignorase.

Dincolo de îndoielile sale morale, un fapt rămânea de netăgăduit. Îşi riscase viaţa pentru Raisa doar ca să încerce s-o omoare. Asta era nebunie curată. În acest moment nu mai avea nimic, nici măcar femeia cu care se însurase. Voia să spună femeia pe care o iubea. Dar oare o iubea? Se căsătorise cu ea. Nu era acelaşi lucru? Nu, nu chiar. O luase de soţie pentru că era frumoasă, inteligentă, pentru că era mândru s-o aibă lângă el, s-o facă a lui. Era încă un pas către viaţa sovietică perfectă – slujbă, familie, copii. În multe privinţe ea era pentru el o enigmă; una dintre ambiţiile lui, fundalul necesar pentru o carieră perfectă, fundalul necesar pentru a deveni un cetăţean model. Oare Vasili avea dreptate atunci când spunea că ar fi putut fi înlocuită? În tren îi ceruse să-şi declare dragostea pentru el, să-l consoleze, să-l răsplătească cu o fantezie romantică în care el juca rolul eroului. Era patetic. Leo scăpă un suspin în timp ce-şi freca fruntea. Era jucat pe degete şi exact asta era pentru Vasili, un joc, în care jetoanele erau diversele forme ale nefericirii lui. În loc să-i rănească soţia, s-o lovească, Vasili îl determinase pe el să-i facă rău, jucând exact rolul pe care el i-l desemnase.

Sosiră. Maşina opri. Nesterov ieşise deja din maşină şi îl aştepta. Leo deschise portiera, fără să aibă idee de cât timp stătea acolo, şi îşi urmă superiorul în sediul miliţiei pentru a-şi începe prima zi de lucru. Fu prezentat colegilor, dădu din cap, strânse mâini, socializând, fără să fie

capabil să reţină nimic; nume, detalii – toate îi trecuseră pe lângă ureche – şi nu începu să se concentreze asupra prezentului decât când se pomeni în vestiar cu o uniformă atârnându-i în faţă. Îşi scoase pantofii şi începu să-şi ruleze uşor ciorapii, dezvelind degetele însângerate şi băgându-şi labele picioarelor în apă rece, urmărind cum apa se înroşeşte. Cum nu avea alţi ciorapi şi nici nu-şi permitea să ceară, îşi puse la loc ciorapii vechi, gemând de durere când trase materialul peste băşicile supurânde. Se dezbrăcă, lăsându-şi hainele civile într-o grămadă de la fundul vestiarului şi încheindu-şi noua uniformă: pantaloni grosolani cu dungă roşie şi jachetă militară. Se privi într-o oglindă. Avea cearcăne şi o tăietură pe obrazul stâng. Se uită la insigna de pe veston. Era un *uchastkovyy,* un nimic.

Pereţii biroului lui Nesterov erau decoraţi cu diplome înrămate. Citindu-le pe toate, Leo observă că şeful lui câştigase competiţii de lupte libere pentru amatori şi turnee de tir, şi că primise distincţia de Ofiţerul Lunii, cu numeroase ocazii, atât aici, cât şi la fostul loc de muncă, în Rostov. Era o paradă ostentativă, de înţeles în condiţiile lipsei de respect cu care era nevoit să se confrunte.

Nesterov îşi studie noul recrut, fără să-l poată citi cum ar fi vrut. De ce ajunsese acest om, un fost ofiţer MGB de rang înalt, decorat în război, într-o stare atât de deplorabilă – unghiile murdare, faţa însângerată, părul murdar, puţind a alcool, şi aparent fără să dea doi bani pe starea în care se afla? Poate că era într-adevăr exact aşa cum fusese descris: extrem de incompetent şi complet iresponsabil. Cu siguranţă, felul în care arăta părea să confirme descrierea. Nu-i plăcuse acest transfer din prima clipă în care auzise de el. Acest om avea puterea de a-i face un rău nebănuit atât lui, cât şi oamenilor lui. Doar de un nenorocit de raport, doar de atât era nevoie. Nesterov decise că cel mai bun lucru pe care-l putea face era să-l ţină pe acest om sub observaţie, să-l ţină aproape. În cele din urmă, avea să-şi dea arama pe faţă.

Nesterov îi prezentă lui Leo un dosar. Leo se uită la el câteva clipe încercând să-şi dea seama ce i se cerea. De ce i se dădea asta? Orice ar fi fost, nu-i păsa. Oftă, forţându-se să-l citească. Înăuntru erau fotografii alb-negru ale unei fete tinere. Stătea întinsă pe spate, înconjurată de zăpadă întunecată. Întunecată pentru că era plină de sânge. În poză părea să ţipe. Dacă te uitai mai atent însă, gura îi era plină cu ceva.

Nesterov explică:

— Gura i-a fost umplută cu pământ. De aceea n-a putut striga după ajutor.

Degetele lui Leo se crispară pe fotografie – toate gândurile despre Raisa, despre părinţii lui, despre sine însuşi se evaporară în timp ce se concentra asupra gurii fetei. Era deschisă larg, plină cu noroi. Se uită la următoarea

poză. Fata era goală. Pielea ei, acolo unde rămăsese neatinsă, era albă ca zăpada. Pieptul îi fusese spintecat, deschis. Trecu la următoarea poză şi la următoarea şi la următoarea, nevăzând trupul unei fetiţe, ci al băieţelului lui Feodor, un băieţel care nu fusese dezbrăcat şi nici nu i se tăiase stomacul, un copil căruia nu i se băgase noroi în gură – un copil care nu fusese ucis. Leo puse fotografiile înapoi pe masă. Nu spuse nimic, privind pierdut la distincţiile de pe pereţi.

Aceeași zi

Cele două incidente nu aveau nimic de-a face unul cu altul – moartea băiatului lui Feodor și a fetiței –, era imposibil. Erau despărțiți de sute de kilometri. Era doar o ironie sinistră, nimic mai mult. Dar greșise respingând acuzațiile lui Feodor. Aici exista un copil ucis în felul descris de el. Așa ceva era prin urmare posibil. Acum nu mai exista nicio cale de a afla ce se întâmplase exact cu fiul lui Feodor, Arkadi, pentru că el nu se obosise niciodată să examineze corpul cu ochii lui. Poate că într-adevăr fusese un accident. Sau poate întreaga chestiune fusese mușamalizată. Dacă a doua variantă era cea adevărată, atunci Leo fusese parte în orchestrarea acestei înscenări. O făcuse fără să pună întrebări – o făcuse ridiculizând, intimidând și în cele din urmă amenințând o familie îndurerată.

Generalul Nesterov fu foarte franc în prezentarea detaliilor acestei crime, numind-o exact așa – crimă – și nedând niciun semn că ar fi vrut s-o numească altfel decât o crimă. Sinceritatea lui îl îngrijoră pe Leo. Cum putuse fi atât de rece? Statisticile anuale ale departamentului trebuiau să fie conforme cu cele stabilite dinainte: rate ale criminalității, creșterea armoniei sociale. Din moment ce orașul se dezvoltase imens din punct de vedere demografic, un aflux de optzeci de mii de muncitori rupți de familiile lor fuseseră aduși aici, crimele ar fi trebuit să dispară și să fie mai multă muncă, mai multă echitate, mai puțină exploatare.

Victima se numea Larisa Petrova; fusese găsită acum patru zile în pădure, nu departe de gară. Detaliile privind descoperirea corpului erau vagi și când Leo se arătă dornic să cunoască amănunte, Nesterov păru mai degrabă să vrea să lase chestiunea așa cum era. Tot ce putuse afla Leo era că acel cadavru fusese descoperit de un cuplu care băuse prea mult și se retrăsese în pădure să facă sex. Se prăbușiseră peste trupul fetiței care stătea în zăpadă de câteva luni, perfect păstrat. Era elevă, avea paisprezece ani. Miliția o cunoștea pentru că avea deja o viață sexuală promiscuă nu numai cu băieți de vârsta ei, ci și cu bărbați adulți și pentru că putea fi cumpărată cu o sticlă de vodcă. Larisa se certase cu mama ei în ziua în care dispăruse. Dispariția Larisei fu trecută cu vederea; amenințase de mai multe ori că va fugi și se părea că în sfârșit se ținuse de cuvânt. Nimeni n-o căutase. Conform spuselor lui Nesterov, părinții ei erau membri respectați ai comunității. Tatăl ei era contabil la Uzinele Volga. Le era rușine cu fiica lor și nu voiau să aibă nimic de-a face cu ancheta pe care n-o voiau mușamalizată, dar nici făcută publică. Părinții hotărâră să n-o înmormânteze cu ceremonii, ci să pretindă în continuare că dispăruse. Nu era nevoie ca lumea să știe. Doar

câţiva în afara miliţienilor ştiau că fusese ucisă. Acelor oameni, inclusiv celor doi care găsiseră cadavrul, li se explicase ce consecinţe ar fi avut dacă ar fi vorbit. Chestiunea avea să fie rezolvată rapid pentru că reţinuseră deja un suspect.

Leo era conştient că miliţia nu putea rezolva un caz decât după ce era deschis şi că ei nu deschideau niciodată un caz decât dacă erau siguri că-l vor rezolva. Eşecul în a condamna un suspect era ceva grav, iar consecinţele ar fi fost severe. Un caz ajuns la tribunal nu putea însemna decât un singur lucru: că suspectul era vinovat. Dacă un caz era dificil, complex, ambiguu, pur şi simplu nu era deschis. Pentru Nesterov şi subordonaţii săi, calmul acesta al inculpatului nu însemna decât că ei erau convinşi că-şi găsiseră omul. Îşi făcuseră treaba. Investigaţiile, prezentarea de dovezi, interogatoriile şi în cele din urmă rechizitoriul erau datoria echipei de investigaţii a statului, a procurorului şi a echipei de avocaţi. Leo nu era rugat să-i ajute; i se oferea numai o demonstraţie, era invitat doar să se mire de eficienţa lor.

Celula era micuţă şi nu avea niciuna dintre modificările acelea ingenioase care se găseau la Liubianka. Pereţi şi pardoseală de beton. Suspectul stătea aşezat cu mâinile legate la spate. Era tânăr, nu avea mai mult de şaisprezece-şaptesprezece ani, avea constituţia unui adult, dar faţă de copil. Ochii păreau să i se rotească de jur-împrejur fără o ţintă anume. Nu părea speriat. Părea calm, deşi nu într-o manieră inteligentă şi nu arăta niciun semn de abuz fizic. Desigur, existau căi de a produce leziuni fără a lăsa semne, dar intuiţia îi spunea că suspectul nu fusese rănit. Nesterov făcu un semn spre deţinut:

— El e Varlam Babinici.

Când îşi auzi numele se uită la Nesterov în acelaşi fel în care un câine îşi priveşte stăpânul. Nesterov continuă:

— Am găsit la el o clemă de păr a Larisei. A mai necăjit-o şi în trecut; pierdea vremea pe lângă casa ei, îi făcea propuneri în stradă. Mama Larisei l-a văzut în numeroase ocazii. Îşi aminteşte că fiica ei se plângea de el. Spunea că mereu încerca să atingă părul fetei.

Nesterov se întoarse spre suspect, vorbind rar.

— Varlam, spune-ne ce s-a întâmplat, spune-ne cum de a ajuns agrafa la tine.

— Eu am ucis-o. A fost vina mea.

— Spune-i acestui ofiţer de ce ai ucis-o.

— Îmi plăcea părul ei. Îl voiam. Am o carte galbenă, o cămaşă galbenă, o cană galbenă şi nişte păr galben. De asta am ucis-o. Îmi pare rău. N-ar fi trebuit să fac asta. Când îmi daţi pătura?

— Vom vorbi mai târziu despre asta.

Leo îl întrerupse:

— Ce pătură?

— Acum două zile a răpit un bebeluș. Era învelit într-o pătură galbenă. Are o obsesie legată de culoarea galben. Din fericire, copilul era nevătămat. Nu are niciun simț al binelui sau al răului. Face orice îi trece prin cap, fără să se gândească vreun moment la consecințe.

Nesterov se apropie de suspect.

— Când am găsit părul Larisei în cartea ta de ce ai fost convins că ai dat de necaz? Spune-i și omului acestuia ce mi-ai spus mie.

— Nu m-a plăcut niciodată. Mereu îmi spunea să plec. Dar eu voiam părul ei. Îl voiam atât de mult! N-a spus nimic când i l-am tăiat.

Nesterov se întoarse către Leo, oferindu-i cuvântul.

— Ai vreo întrebare de pus?

Ce voia de la el? Se gândi o clipă înainte să întrebe:

— De ce i-ai băgat pământ în gură?

Varlam nu răspunse imediat. Părea confuz.

— Da, avea ceva în gură. Îmi amintesc acum. Nu mă lovi.

Nesterov răspunse:

— Nu te lovește nimeni. Răspunde la întrebare.

— Nu mai știu. Uit mereu lucruri. Da, avea pământ în gură.

— Explică ce s-a întâmplat când ai ucis-o.

— Am tăiat-o.

— Ai tăiat-o pe ea sau i-ai tăiat părul?

— Îmi pare rău, am tăiat-o.

— Ascultă-mă cu atenție. I-ai tăiat părul sau i-ai tăiat corpul?

— Am găsit-o și am tăiat-o. Îmi pare rău. Ar fi trebuit să spun cuiva. Dar îmi era frică să nu intru în bucluc.

Varlam începu să plângă.

— În ce necaz am intrat! Îmi pare rău. Nu voiam decât părul ei.

Nesterov înaintă.

— Pentru moment ajunge.

Când auzi aceste cuvinte, Varlam se opri din plâns. Era calm din nou. Era imposibil să spui, privindu-l, dacă acesta era un om capabil de crimă.

Leo și Nesterov ieșiră. Generalul închise ușa celulei:

— Avem dovezi că s-a aflat la locul crimei. Urmele de cizme din zăpadă se potrivesc exact cu ale lui. E de la internat. Un retardat.

Leo înțelese acum curajul lui Nesterov de a aborda atât de direct crima. Suspectul lor suferea de tulburări psihice. Era în afara societății, în afara statului comunist, a politicii; era un fenomen explicabil. Acțiunile lui nu se

reflectau asupra Partidului, nu distrugeau truismul despre crimă pentru că el nu era un sovietic adevărat. Era o anomalie. Nesterov adăugă:

— Asta n-ar trebui să te facă să crezi că nu e capabil de violenţă. A recunoscut că a ucis-o pe fată. A avut un motiv. Unul iraţional, dar l-a avut. Voia ceva ce n-a putut avea: părui ei blond. A mai comis infracţiuni atunci când nu a căpătat ceea ce şi-a dorit: furt, răpire. Acum a trecut la crimă. Pentru el, s-o ucidă pe Larisa n-a fost cu nimic mai grav decât să fure bebeluşul. Simţul lui moral nu e dezvoltat. Un caz trist. Trebuia închis cu mult timp în urmă. Acum e un caz pentru *sledovatyel*[2].

Leo înţelesese. Ancheta luase sfârşit. Tânărul acesta urma să moară.

[2] Procuror (n.r.).

Aceeași zi

Dormitorul era gol. Leo căzu în genunchi, lipindu-și fruntea de podea. Valiza ei lipsea. Se ridică și o luă la fugă pe trepte, ajungând în bucătăria restaurantului.

Basarov tăia feliuțe de grăsime dintr-o bucată de carne gălbuie despre care era imposibil să spui din ce animal fusese luată.

— Unde e soția mea?

— Îmi plătești sticla și îți spun.

Arătă spre sticla de vodcă ieftină pe care Leo o băuse dis-de-dimineață:

— Nu mă interesează dacă ai fost tu sau nevastă-ta cea care a băut-o.

— Te rog, spune-mi unde este.

— Plătește sticla.

Leo nu avea bani la el. Era încă în uniforma de miliție. Lăsase totul în vestiar.

— Te plătesc mai târziu. Cât vrei tu.

— Mai târziu, sigur, ai să-mi dai un milion de ruble.

Basarov continuă să taie carnea, sugerând astfel că refuză să răspundă.

Leo fugi înapoi în cameră și începu să cotrobăie prin valiză, aruncând totul afară. În spatele *Cărții propagandiștilor* avea bancnote de 25 de ruble, patru asemenea bancnote, un fond pentru situații speciale. Se ridică, coborî treptele, intră din nou în bucătăria localului și îi îndesă una dintre bancnote în mână, o sumă considerabil mai mare decât valoarea unei sticle de vodcă.

— Unde este?

— A plecat acum două ore. Avea valiza cu ea.

— Unde s-a dus?

— Nu mi-a spus nimic. Și nici eu ei.

— Acum cât timp? Exact, acum cât timp?

— Două sau trei ore…

Trei ore – asta însemna că plecase nu doar din restaurant, ci era posibil să fi plecat și din oraș. Leo n-avea cum să ghicească încotro o luase, în ce direcție s-ar fi putut îndrepta.

Simțindu-se generos după primirea substanțialei recompense, îi mai oferi lui Leo o informație.

— Probabil că nu a reușit să ajungă la timp pentru a prinde trenul de după-amiază.

— La ce oră e?

— Șapte și jumătate…

Leo avea zece minute.

Neluând în seamă oboseala, alergă cât putu de repede. Dar disperarea îl sufocă. Își pierdu răsuflarea și avea doar o idee vagă despre locul în care se afla gara. Alerga orbește, încercând să-și amintească traseul pe care venise mașina. Uniforma i se pătase de la mâzga înghețată de pe jos, materialul ei ieftin devenind din ce în ce mai greu. Bășicile i se spărseseră și îl ardeau, picioarele îi erau din nou numai o rană. Pantofii i se umpluseră de sânge. Fiecare pas îi trimitea o durere ascuțită în tot piciorul.

Dădu colțul, dar nimeri într-un punct mort, un capăt de drum și un șir de colibe din lemn. Era prea târziu. Se rătăcise. Soția lui dispăruse; nu mai putea face nimic. Aplecat, încercând să-și tragă răsuflarea, își aminti de aceste colibe împrăștiate haotic, de putoarea dejecțiilor. Era aproape de gară, era sigur de asta. În loc să se întoarcă pe unde venise, Leo continuă să alerge, intră într-una dintre colibe prin spate și nimeri în mijlocul unei familii care stătea la masă. Adunați în jurul unei sobe, îl priveau în liniște, speriați de vederea uniformei. Fără să spună vreun cuvânt, păși peste copii, ieșind în strada principală pe care veniseră la sosire. Gara deja se vedea. Încercă să alerge mai repede. Dar în loc de asta, încetini. Adrenalina nu mai făcea acum față epuizării. Nu mai avea nimic în el.

Se trânti în ușa gării, deschizând-o cu umărul. Ceasul arăta 7:45. Întârziase cincisprezece minute. Își dădea seama că Raisa dispăruse probabil pentru totdeauna. Leo începu să spere fără temei că poate ea se afla încă acolo, poate că nu urcase încă în tren. Ieși pe peron. Nu-și văzu soția. Nu văzu trenul. Se simțea slab. Se aplecă înainte, cu mâinile pe genunchi, sudoarea curgându-i pe față șiroaie. Cu coada ochiului, văzu un om care stătea pe o bancă. De ce ar fi încă un om pe peron? Aștepta un tren? Leo își îndreptă spatele.

Raisa se afla în capătul cel mai îndepărtat al peronului, ascunsă în penumbră. Se stăpâni cu greu să nu alerge spre ea și să n-o apuce de mâini. Încercând să-și tragă răsuflarea, se gândi la ce trebuia să-i spună. Se uită puțin la sine – arăta groaznic, era murdar și transpirat. Dar ea nici nu se uită la el. Se uita peste umărul lui. Leo se întoarse. Aburi groși se ridicau peste vârfurile copacilor. Trenul sosea cu întârziere.

Leo își imaginase că va avea timp să-și ceară scuze, să găsească vorbele potrivite. Planul acela nu mai era valabil. Acum, avea doar câteva secunde pentru a o convinge. Cuvintele îi țâșniră pe gură:

— Îmi pare rău, nu gândeam. M-am repezit la tine, dar nu eram eu. Sau, cel puțin, nu eram omul care aș vrea să fiu.

N-avea nicio șansă. Trebuia să se străduiască mai mult. Trebuia să se calmeze, să se liniștească – nu avea decât o încercare.

— Raisa, vrei să mă părăsești. Ai dreptate să vrei asta. Ți-aș putea spune cât de greu îți va fi singură. Că ai putea fi oprită pe stradă, luată la întrebări, arestată. Că n-ai acte. Ai fi o vagaboandă. Dar ăsta nu e un motiv să rămâi cu mine. Știu că mai degrabă ai prefera să riști.

— Actele pot fi falsificate, Leo. Mai bine falsific acte decât o căsnicie.

Asta era. Căsnicia lor era o farsă. Cuvintele îi dispăruseră cu totul din minte. Trenul opri lângă ei. Figura Raisei era impasibilă. Leo se dădu la o parte din calea ei. Ea se îndreptă spre vagon. O putea lăsa să plece? Încercând să acopere zgomotul frânelor, Leo ridică glasul:

— Motivul pentru care nu te-am denunțat n-a fost că am crezut că erai însărcinată și nici pentru că aș fi un om bun. Motivul e că familia mea e singura parte din viața mea de care nu îmi este rușine.

Spre surprinderea lui, Raisa se întoarse.

— De unde ai scos revelația asta peste noapte? E ieftină. Fără slujbă, fără uniformă, fără birou, trebuie acum să te pui bine cu mine. Asta e? Ceva ce n-a fost niciodată important pentru tine – căsnicia noastră – devine acum important pentru că nu mai ai nimic altceva?

— Nu mă iubești, asta știu. Dar există un motiv pentru care ne-am căsătorit. Există ceva între noi, o legătură. Am pierdut legătura asta. Eu am pierdut-o. Dar o putem regăsi.

Ușile vagoanelor se deschideau; câțiva pasageri năvăliră pe peron. Timpul se scursese. Raisa se opri o clipă, cântărindu-și opțiunile. Erau jalnici. Ea nu avea prieteni, nu avea o familie care să o adăpostească, n-avea bani și nici cu ce se întreține. Nu avea nici măcar bilet. Leo avea dreptate. Dacă pleca, probabil că ar fi fost reținută de autorități. Obosea numai gândindu-se la asta. Își privi soțul. Nu se aveau decât unul pe altul, fie că se plăceau, fie că nu.

Lăsă valiza pe peron. Leo zâmbi, crezând în mod evident că se împăcaseră. Enervată de această interpretare idioată, ridică mâna și îi îngheță zâmbetul pe buze.

— M-am măritat cu tine pentru că îmi era frică că dacă îți voi refuza avansurile voi fi arestată, poate nu imediat, dar mai târziu, sub un pretext oarecare. Eram tânără, Leo, și tu erai puternic. Ăsta-i motivul pentru care ne-am căsătorit. Povestea aia pe care o tot spui tu, că ți-am spus că mă cheamă Lena, ți se pare romantică. Ți-am spus așa pentru că îmi era teamă că ai să mă urmărești. Ceea ce ție ți s-a părut un act de seducție, mie mi s-a părut unul de supraveghere. Relația noastră a fost construită pe frică. Poate nu din punctul tău de vedere, tu nu aveai de ce să te temi de mine. Dar eu ce putere aveam? Tu mi-ai cerut să mă căsătoresc cu tine, iar eu am acceptat pentru că asta fac oamenii. Se adaptează situațiilor; fac compromisuri ca să

supraviețuiască. Nu m-ai bătut niciodată, nu ai strigat la mine, nu te-ai îmbătat niciodată. Așa că, una peste alta, am presupus că eram mai norocoasă decât majoritatea. Când m-ai apucat de gât, Leo, motivul pentru care stăteam cu tine a dispărut.

Trenul plecă. Leo îl privi, încercând să rumege ceea ce tocmai auzise. Dar ea nu-i dădu niciun moment de răgaz și continuă de parcă aceste cuvinte așteptau de mult să-i iasă din gură. Acum puteau zburda libere.

— Problema este că atunci când rămâi fără putere, așa cum ești tu acum, oamenii încep să-ți spună adevărul. Nu ești obișnuit cu el, ai trăit până acum într-un cocon creat de teama pe care o inspirai. Dar dacă tot e să trăim împreună, măcar hai să renunțăm la povestea asta cu sedusul și abandonatul. Situația în care ne aflăm este lipiciul dintre noi. Eu te am pe tine, tu mă ai pe mine. Și altceva nu prea avem. Dacă tot e să stăm împreună de aici încolo, îți voi spune adevărul, nu minciunele confortabile –, suntem egali așa cum n-am mai fost niciodată. Ori accepți asta, ori pot lua oricând următorul tren.

Rămăsese fără replică. Era nepregătit pentru asta, complet dezarmat și lăsat fără cuvinte.

Pe vremuri își folosea poziția pentru a obține tot felul de avantaje, mâncare mai bună. Nu-și imaginase că o folosise și pentru a obține o soție. Vocea ei se înmuie puțin.

— Sunt atâtea lucruri de care să îmi fie teamă. Tu nu trebuie să fii unul dintre ele.

— Nu voi mai fi vreodată.

— Mi-e frig, Leo. Am stat pe acest peron timp de trei ore. Mă întorc în camera pe care ne-au dat-o. Vii?

Nu, nu avea chef să se întoarcă braț la braț cu ea, ținând cont de prăpastia asta căscată între ei.

— Am să mai stau puțin aici. Ne vedem acolo.

Cărându-și valiza, Raisa se întoarse în clădirea gării. Leo stătea pe o bancă, privind spre pădure. Încerca să scormonească printre amintirile relației lor, reexaminându-le, încercând să înțeleagă noua situație, rescriind trecutul.

Stătu așa o vreme, nu mai știa nici el cât, când realiză că mai era cineva lângă el. Se uită în sus. Era omul de la casa de bilete, tinerelul, cel pe care-l întâlniseră în ziua sosirii.

— Domnule, nu mai e niciun tren în seara asta.

— Ai o țigară?

— Eu nu fumez. Dar pot să vă aduc una din apartamentul nostru. Locuim sus.

— Nu, e în regulă. Mulţumesc, oricum.

— Eu sunt Aleksandr.

— Leo. Te deranjează dacă mai stau aici pentru o clipă?

— Deloc, permite-mi să-ţi aduc o ţigară.

Înainte ca Leo să poată răspunde, tânărul o zbughise.

Leo se lăsă pe spate, aşteptând. Văzu o colibă de lemn în spatele liniilor. Aici fusese găsit cadavrul fetiţei.

Îşi putea imagina marginea pădurii, locul crimei – zăpada dată la o parte de detectivi, fotografi, avocaţi, anchetatori –, toţi studiind cadavrul fetiţei care avea gura deschisă şi plină de pământ.

Venindu-i deodată o idee, se ridică şi se repezi pe peron ghemuindu-se la nivelul lui, traversând şinele şi îndreptându-se către copaci. În spatele lui se auzi o voce:

— Ce faci?

Se întoarse şi îl văzu pe Aleksandr stând pe peron, cu o ţigară în mână. Îi făcu semn să-l urmeze.

Leo ajunse în zona în care zăpada fusese bătătorită. Erau urme de paşi în toate direcţiile. Intră în pădure, merse vreo două minute, ajungând la locul unde presupunea că fusese găsit cadavrul. Se ghemui. Aleksandr îl ajunse din urmă. Leo se uită în sus.

— Ştii ce s-a întâmplat aici?

— Eu am fost cel care a văzut-o pe Ilinaia alergând prin gară. Era bătută rău şi tremura toată. N-a putut vorbi o vreme. Am chemat miliţia.

— Ilinaia?

— Ea a găsit cadavrul, s-a rostogolit peste el. Ea şi bărbatul cu care se afla.

Un cuplu în pădure – Leo ştia că ceva nu era în ordine.

— Era bătută?

Aleksandr deveni nervos.

— E o prostituată. Bărbatul cu care era atunci este un membru important al Partidului. Te rog, nu-mi mai pune şi alte întrebări.

Leo înţelese. Acest oficial dorea ca numele lui să nu fie pomenit în hârtii. Dar nu putea fi şi el un suspect în cazul fetiţei? Leo dădu din cap spre tânăr, încercând să-l liniştească.

— N-am să spun nimic despre tine, promit.

Mâinile lui trecură prin zăpada fină.

— Gura fetiţei era plină cu pământ, nisip şi pietriş. Imaginează-ţi că eu mă lupt cu tine pe aici, pe jos, şi că la un moment dat iau pământ de pe jos ca să-ţi acopăr gura cu el, pentru că mi-e frică să nu ţipi. Mi-e teamă că te-ar putea auzi cineva.

Pumnul lui Leo lovi pământul. Era tare ca piatra.

Încercă şi în alt loc şi în altul şi apoi în altul. Pământul era îngheţat, nu găsea nici pietriş, nici nisip.

18 martie

Stând în faţa Spitalului 379, Leo citea raportul autopsiei, parcurgând observaţiile esenţiale pe care le notase cu mâna lui:

Multiple răni prin înjunghiere
Lama de o lungime nedeterminată
Răni extinse ale organelor interne şi ale toracelui
Violată fie înainte, fie după ucidere
Gura era plină de pământ, dar nu se sufocase,
canalul nazal era curat. Pământul avusese alt scop.
S-o facă să tacă?

Leo încercui ultimul punct. Din moment ce pământul era îngheţat, ucigaşul trebuie că adusese pietrişul cu el. Probabil că planificase crima. Aici era premeditare. Dar de ce să aducă pietrişul până la urmă? Ar fi existat căi mult mai simple de a reduce pe cineva la tăcere, o cârpă, o bucată de haină sau chiar o mână. Fără răspunsuri, Leo hotărî să urmeze în cele din urmă sfatul lui Feodor. Să examineze cadavrul el însuşi. Când întrebă unde era depus corpul, fusese îndrumat către Spitalul 379. Leo nu se aşteptase să găsească acolo laboratoare, patologi sau morgă. Ştia că nu există aparatură medicală care să se pună la dispoziţia morţilor de acest tip. Cum ar fi putut fi când nu fusese o moarte accidentală? În spital miliţienii erau obligaţi să vâneze câte un moment liber al doctorilor, precum o pauză de masă sau zece minute înainte de operaţie. Aceşti medici, care nu aveau nicio altă pregătire în afară de cea medicală, îşi dădeau cu părerea asupra a ceea ce s-ar fi putut întâmpla. Raportul de autopsie pe care Leo îl citise fusese scris în timpul unei asemenea întâlniri pe fugă cu un medic. Notele fuseseră bătute la maşină câteva zile mai târziu de altcineva. Cu siguranţă că mare parte din adevărul acelui raport se pierduse pe drum.

„379” era unul dintre cele mai importante spitale din ţară, şi după cum spuneau rapoartele oficiale, unul dintre cele mai importante din toată lumea. Situate la capătul străzii Cikalova, clădirile spitalului erau răspândite pe mai multe hectare, pe care fuseseră amenajate parcuri ce se întindeau în pădure. Leo era impresionat. Asta nu mai era propagandă. Fuseseră folosite sume mari de bani pentru construcţia lui şi acum înţelegea de ce demnitari importanţi străbăteau distanţe uriaşe pentru a se recupera în minunatul peisaj de aici. Presupunea că acest spaţiu generos fusese iniţial asigurat pentru a ţine forţa de muncă de la Uzinele Volga sănătoasă şi productivă.

La recepţie întrebă dacă putea vorbi cu un medic, explicând că trebuia să examineze victima unei crime, o fetiţă se afla la morgă. Recepţionerul nu păru foarte fericit că i se adresează o asemenea cerere, întrebându-l dacă nu putea reveni altădată când va fi mai puţin aglomerat. Leo înţelegea. Acest om nu voia să aibă nimic de-a face cu acest caz.

— E urgent.

Bărbatul se îndepărtă lipsit de convingere să vadă cine era disponibil.

Leo bătu în ghişeu. Era neliniştit şi privea mereu peste umăr spre intrare. Vizita lui era pe cont propriu, nu fusese autorizată. Ce spera să obţină? Treaba lui era să găsească dovezi care să incrimineze mai mult suspectul pe care-l aveau şi nu să pună sub semnul întrebării vinovăţia lui. Deşi fusese exilat din lumea pretenţioasă a crimelor politice în lumea meschină a crimelor mărunte, lucrurile stăteau în bună măsură la fel. Considerase moartea băiatului lui Feodor un accident nu pentru că ar fi descoperit ceva în acest sens, ci pentru că Partidul dăduse ordin ca acest caz să fie încheiat. Făcuse arestări bazându-se doar pe o listă cu nume ce i se dăduse, nume hotărâte în spatele uşilor închise. Asta fusese metoda lui. Leo nu era atât de naiv încât să creadă că putea schimba direcţia cercetărilor. N-avea nicio autoritate. Chiar dacă ar fi fost cel mai înalt în grad, tot n-ar fi reuşit să schimbe sensul procedurilor. Cursul lucrurilor fusese hotărât, suspectul fusese ales. Era inevitabil ca Babinici să fie găsit vinovat şi să moară. Sistemul nu permitea devieri şi nici erori. Aparenta eficienţă era mai importantă decât adevărul.

Şi ce legătură aveau toate astea cu el? Acesta nu era oraşul lui. Aceştia nu erau oamenii lui. Nu le promisese părinţilor copilei că îl va găsi pe ucigaşul fetiţei lor. N-o cunoscuse pe fată, nu ştia nimic despre povestea ei, nu îl mişcase în niciun fel. Mai mult decât atât, suspectul era un pericol social, răpise un bebeluş. Acestea erau toate motive excelente pentru a nu face nimic şi în afară de ele, mai era unu:

Ce-ar fi schimbat cu asta?

Recepţionerul se întoarse împreună cu un bărbat în jur de patruzeci de ani, doctorul Tiapkin, care fu de acord să-l conducă pe Leo jos, la morgă, atâta vreme cât asta nu presupunea hârţogăraie şi cu condiţia ca numele lui să nu apară pe niciun document.

În drum spre morgă, doctorul spuse că se îndoia ca trupul fetiţei să se afle încă acolo.

— Nu-i ţinem foarte mult decât dacă ni se cere asta. Noi aveam impresia că miliţia are toate informaţiile de care a avut nevoie.

— Dumneavoastră aţi condus examinarea preliminară?

— Nu. Dar am auzit despre crimă. Credeam că l-aţi prins deja pe cel responsabil de data asta.

— Da.

— Sper să nu vă supăraţi că întreb, dar nu v-am mai văzut până acum.

— Abia am sosit.

— De unde sunteţi?

— Moscova.

— Aţi fost transferat aici?

— Da.

— Şi eu am fost trimis aici acum trei ani tot de la Moscova. Fără îndoială că sunteţi dezamăgit că aţi ajuns aici, nu?

Leo nu răspunse.

— Nu, nu trebuie să spuneţi nimic. La început şi eu am fost dezamăgit. Aveam o reputaţie, cunoştinţe, familie. Eram prieten bun cu profesorul Vovsi. Mi s-a părut o înjosire faptul că am venit aici. Evident, s-a dovedit a fi o binecuvântare.

Leo recunoscu numele. Profesorul era unul dintre medicii evrei arestaţi. Arestarea lui şi a colegilor lui dăduse semnul eliminării evreilor pornite de Stalin. Fuseseră făcute planuri. Leo văzuse hârtiile. Excluderea figurilor reprezentative ale comunităţii evreieşti din domenii-cheie avea să fie urmată de o epurare de mai mari proporţii, care viza oricare cetăţean evreu, fie că era influent sau nu, planuri care au fost întrerupte de moartea lui Stalin.

Fără să ştie ce gândea Leo, Tiapkin continuă pe un ton vesel:

— Am fost îngrijorat că m-au trimis într-un dispensar de ţară. Dar Spitalul 379 a devenit mândria regiunii. Poate doar că are puţin prea mult succes. Cei mai mulţi dintre lucrătorii de aici preferă să doarmă noaptea în paturile noastre curate, cu baie şi apă care curge tot timpul, decât să stea acasă. Ne-am dat seama că nu toţi erau bolnavi cum pretindeau. Unii dintre ei au mers până acolo încât să-şi taie câte o bucată de deget care să le garanteze o săptămână aici. Singura soluţie a fost ca ofiţeri ai MGB-ului să-i verifice pe cei internaţi. Şi nu pentru că nu i-am fi înţeles pe muncitori. Cu toţii le-am văzut casele. Dar dacă producţia globală ar fi scăzut din pricina bolilor, atunci am fi fost acuzaţi cu toţii de neglijenţă. A-i ţine pe oameni sănătoşi a devenit o chestiune de viaţă şi de moarte nu numai pentru pacienţi, dar şi pentru medici.

— Înţeleg.

— Ai lucrat la miliţia din Moscova?

Ar fi trebuit să admită că fusese membru MGB sau să mintă şi să spună că fusese doar un miliţian? O minciună era mai indicată. N-ar fi vrut să taie cheful de vorbă al medicului.

— Da, am lucrat.

Morga se afla la subsol, îngropată adânc în pământ, acolo unde era extrem de frig toată iarna. Prin urmare, coridoarele erau întotdeauna foarte reci. Tiapkin îl conduse pe Leo într-o cameră cu pardoseală din gresie şi tavan jos. Într-o parte era o cadă dreptunghiulară care semăna cu o piscină. În celălalt capăt se afla o uşă metalică, uşă care ducea către morga însăşi.

— Dacă nu au rude care să poată interveni cumva, le incinerăm trupurile în mai puţin de douăsprezece ore. Cei care au murit de TBC sunt incineraţi într-o oră cel mult. Nu avem nevoie să-i ţinem aici. Aşteaptă, revin imediat.

Medicul deschise uşa metalică şi intră în morgă. Aşteptând, Leo se apropie de cadă, mişcându-se de-a lungul peretelui. Era plină cu un lichid închis la culoare, gelatinos. Nu putea zări nimic înăuntru în afară de propria lui reflecţie. Suprafaţa era tot neagră, deşi putea vedea după petele de pe margine că de fapt era un portocaliu închis. Pe-o parte era un cârlig, o tijă lungă de metal cu un dinte ascuţit în vârf. Îl luă şi atinse uşor suprafaţa. Lichidul se mişcă, apoi redeveni nemişcat, având consistenţa unui sirop. Leo băgă cârligul şi mai adânc, de data asta simţind ceva mişcând, ceva greu.

Apăsă şi mai tare. Un trup gol apăru la suprafaţă, rotindu-se uşor la o sută optzeci de grade, înainte să se scufunde din nou. Tiapkin ieşi din morgă împingând o targă mobilă.

— Aceste trupuri vor fi împachetate în gheaţă şi trimise cu vasul la Sverdlovsk pentru disecţie. Au o facultate de medicină acolo. Ţi-am găsit fata.

Larisa Petrova stătea întinsă pe spate. Avea pielea albă, plină de vinişoare albăstrui, fine ca firele unei pânze de păianjen. Avea părul blond. O mare parte din breton fusese tăiată la întâmplare. Partea pe care Varlam o luase. Nu mai avea gura îndesată cu pământ – fusese luat –, dar fălcile îi erau încă deschise, înţepenite în aceeaşi poziţie. Dinţii şi limba îi erau uscate şi mai aveau încă urme maronii de la mizeriile care îi fuseseră băgate în gură.

— A avut pământ în gură.

— Da? Îmi pare rău, e prima dată când văd cadavrul ăsta.

— Gura i-a fost umplută cu pământ.

— Probabil că medicul l-a spălat ca să-i examineze gâtul.

— N-a fost păstrat?

— Mă îndoiesc, e foarte improbabil.

Ochii fetei erau deschişi. Şi erau albaştri. Probabil că mama ei fusese transferată aici dintr-un oraş de la graniţa finlandeză, dintr-una din

regiunile baltice. Amintindu-şi superstiţia conform căreia faţa criminalului rămânea întipărită în ochii victimei, Leo se apropie mai mult de faţa fetei, studiindu-i ochii albaştri, apoşi. Simţindu-se dintr-o- dată jenat, se îndreptă. Tiapkin zâmbi.

— Cu toţii facem cercetări – medicii şi detectivii deopotrivă. Nu contează dacă mintea ne spune că nu vom găsi nimic acolo, tot vrem să fim siguri. Desigur, lucrurile ar fi mai simple pentru tine dacă superstiţia asta ar fi adevărată.

— Dacă ar fi adevărată, atunci criminalii ar scoate întotdeauna ochii victimelor lor.

Cum nu mai studiase niciodată un cadavru până acum, cel puţin nu în scopuri medico-legale, Leo nu era foarte sigur cum trebuia să procedeze. După părerea lui, mutilarea era atât de profundă, încât nu putuse fi făcută decât de cineva în vârstă. Toracele îi fusese sfâşiat. Văzuse destul. Varlam Babinici se potrivea profilului criminalului. Probabil că adusese pământul din motive numai de el cunoscute şi de neînţeles pentru alţii.

Leo era gata să plece, dar Tiapkin, însoţindu-l tot drumul până la morgă, nu părea să se grăbească. Se aplecă deasupra a ceea ce nu părea să fie decât un morman inform de oase şi ţesuturi. Cu vârful stiloului apăsă în mijlocul diafragmei sfâşiate, examinând rănile.

— Îmi poţi spune ce a scris raportul?

Leo îşi scoase notiţele şi citi cu voce tare. Medicul continuă să examineze rănile.

— Nu se spune că stomacul lipseşte. A fost tăiat, separat de esofag.

— Cât de precis a fost, adică în termeni de…

— Vrei să spui că un doctor a făcut asta?

Medicul zâmbi şi spuse:

— E posibil, dar tăieturile sunt grosolane, nu chirurgicale. Nu se vede niciun fel de pricepere. Dar aş fi surprins ca asta să fie prima dată când a folosit un cuţit pentru a tăia carne. Nu sunt bine făcute tăieturile, dar sunt făcute cu o mână sigură. A ştiut ce face, n-a tăiat la întâmplare.

— Ar putea să nu fie prima oară când ucide?

— Aş fi surprins să fie.

Leo îşi atinse fruntea şi observă că, în ciuda frigului, transpira. Cum ar fi putut cele două morţi – a băiatului lui Feodor şi a fetiţei – să fie legate între ele?

— Cam cât de mare i-ar fi fost stomacul?

Deasupra toracelui fetei, Tiapkin desenă cu vârful stiloului forma unui stomac. Întrebă:

— N-a fost găsit prin apropiere?

— Nu.

Ori anchetatorii de la locul crimei omiseseră acest detaliu, ceea ce părea puţin probabil, ori fusese luat de criminal.

Leo tăcu o clipă, apoi întrebă:

— A fost violată?

Tiapkin examină vaginul fetei.

— Nu era virgină.

— Dar asta nu înseamnă că a fost violată.

— A avut contacte sexuale înainte?

— Aşa mi s-a spus.

— Nu există răni pe aparatul ei genital. N-are vânătăi, n-are răni. Reţine că organele ei sexuale n-au fost niciun moment ţinta atacurilor. N-are tăieturi pe sâni sau pe faţă. Omul care a făcut asta era interesat de o porţiune îngustă aflată mai jos de coaste şi deasupra vaginului, de maţele ei, de organele ei digestive. Pare o chestie sălbatică, dar de fapt e o chestie calculată.

Leo se grăbise atunci când trăsese concluzia că fusese un atac sălbatic. Sângele şi mutilarea îl făcuseră să creadă că atacul fusese dezordonat. Dar nu era aşa; fusese ordonat, precis, planificat.

— Puneţi etichete pe cadavre pentru a le identifica?

— Nu, din câte ştiu eu.

— Ce e asta?

În jurul gleznei fetei se afla o sfoară înnodată. Nodul era strâns şi o bucată de sfoară atârna peste marginea târgii mobile. Arăta ca o şosetă de om sărac. Pielea se iritase acolo unde funia o frecase.

Tiapkin îl văzu primul. Generalul Nesterov stătea în prag. Era imposibil de spus de cât timp stătea acolo. Leo se îndepărtă de trup.

— Am venit să mă familiarizez cu procedura.

Nesterov se adresă lui Tiapkin.

— Ne scuzaţi puţin?

— Da, desigur.

Tiapkin se uită la Leo, de parcă i-ar fi urat noroc, înainte să plece. Nesterov se apropie. Într-o încercare patetică de a-i distrage atenţia, Leo începu să-i facă un sumar al observaţiilor sale.

— Raportul iniţial nu menţionează că stomacul i-a fost scos. Trebuie să-l întrebăm direct pe Varlam: de ce i-a tăiat stomacul şi ce-a făcut cu el după aceea?

— Ce faci tu aici, în Voualsk?

Nesterov stătea faţă în faţă cu Leo. Între ei se afla cadavrul fetei.

— Am fost transferat aici.

— De ce?

— Nu știu.

— Eu cred că încă faci parte din MGB.

Leo nu răspunse. Nesterov continuă.

— Asta nu explică însă de ce ești atât de interesat de această crimă.

— I-am dat drumul lui Mikoian fără să-i aducem vreo acuzație, așa cum am fost instruiți.

Leo nu avea nici cea mai vagă idee cine era Mikoian.

— Da, știu.

— N-a avut nimic de-a face cu uciderea acestei fete.

Mikoian probabil că era oficialul de rang înalt. Era protejat. Dar era omul care o bătuse pe prostituată același cu cel care o ucisese pe fată? Leo nu prea credea asta. Nesterov continuă:

— Nu l-am arestat pe Varlam pentru că a spus ce nu trebuia sau pentru că s-a eschivat de la o manifestație în Piața Roșie. L-am arestat pentru că a ucis-o pe fata aia, pentru că e periculos, iar orașul acesta e mai sigur atât timp cât el e închis.

— N-a făcut-o el.

Nesterov se scărpină pe obraz.

— Oricare ar fi motivul pentru care ai fost trimis aici, amintește-ți că nu mai ești la Moscova. Aici avem o înțelegere. Oamenii mei să rămână în siguranță. Niciunul dintre ei nu a fost și nu va fi vreodată arestat. Dacă faci ceva să-mi pui oamenii în pericol, raportezi ceva care să-mi submineze autoritatea, nu respecți un ordin, compromiți o anchetă, îi faci pe agenții mei să pară incompetenți sau îi denunți, dacă faci oricare dintre aceste lucruri, te ucid.

20 martie

Raisa atinse rama ferestrei. Cuiele cu care fusese bătută ca să țină fereastra dormitorului închisă fuseseră scoase. Se întoarse, se îndreptă spre ușă și o deschise. În hol putea auzi sunetele care veneau dinspre restaurant, dar Basarov nu se vedea nicăieri. Era seară, târziu, oră de vârf. Închizând ușa și încuind-o, se întoarse la fereastră, o deschise și privi în jos. Chiar sub fereastră se afla un acoperiș înclinat, parte din bucătărie. Zăpada fusese deranjată acolo unde Leo se cățărase. Era furioasă. Cățărându-se pe marginile acelea foarte subțiri se jucase cu viețile amândurora.

Astăzi fusese a doua zi a Raisei la Liceul 151. Directorul școlii, Vitali Kozlovici Kapler, un bărbat trecut bine de patruzeci de ani, fusese mai mult decât fericit de sosirea Raisei din moment ce-i putea prelua o bună parte din ore, permițându-i să mai recupereze din hârtiile pe care le avea de făcut. Dacă sosirea ei chiar îi permitea să muncească mai mult sau, dimpotrivă, să muncească mai puțin, Raisa n-ar fi putut spune. La prima vedere părea un om care prefera să stea să citească decât să predea. Dar și ea fu mai mult decât fericită să înceapă lucrul imediat. Din experiența pe care o avusese cu atâtea clase la care predase, observase că elevii aveau o mult mai mică prudență politică față de studenți. Nu se apucau să aplaude auzind numele conducătorilor, nu se luptau să-și arate dragostea pentru Partid și, în general, semănau mai mult cu niște copii obișnuiți. Veneau din locuri extrem de diferite, familii aduse din toate colțurile țării – aveau o experiență de viață foarte diversă. Același lucru era adevărat și despre profesori. Aproape toți fuseseră transferați aici din toată țara. Pentru că toți trecuseră prin experiența aceasta, toată lumea se purta frumos cu ea. Erau suspicioși, cu siguranță. Cine era? De ce era acolo? Era chiar ceea ce părea? Dar nu se supără, astea erau întrebări pe care fiecare le avea despre ceilalți. Pentru prima dată de când ajunsese în acest oraș, Raisa se gândea că își putea realmente clădi o viață aici.

Rămase la școală până târziu, citind, pregătindu-și lecțiile. Liceul 151 era cu siguranță mai confortabil decât o cameră de hotel deasupra unui restaurant împuțit. Condițiile de rahat fuseseră gândite ca o pedeapsă cu care să-l întărâte pe Leo împotriva ei. În ciuda tuturor schimbărilor, ea era extrem de adaptabilă. Nu avea niciun atașament față de clădiri, de oraș sau de vreo proprietate, toate acestea îi fuseseră luate încă din ziua în care casa în care copilărise fusese distrusă. În primii ani ai războiului, pe când avea 17 ani, căuta hrană prin pădure, cu ciuperci într-un buzunar, cu mure în celălalt, când începuseră să cadă pietre. Nu cădeau lângă ea, ci undeva în

depărtare. Urcându-se în cel mai înalt copac, simţind vibraţiile prin trunchi, se ghemui pe o creangă mai înaltă, ca o pasăre, privind la o depărtare de câţiva kilometri cum oraşul ei natal fusese transformat în cenuşă, cărămizi şi mizerie, un oraş aruncat realmente în aer. Cerul nu se mai vedea din pricina unui nor gros de praf ce se ridica din pământul martirizat. Distrugerea fusese atât de metodică, de întinsă, de definitivă, încât nu mai simţise niciun strop de speranţă pentru familia ei. După ce s-a terminat bombardamentul s-a dat jos din copac şi a luat-o înapoi prin pădure, în stare de şoc, cu sucul de mure curgându-i din buzunarul drept. Ochii i se umeziră. Nu erau lacrimi de tristeţe pentru că nu plânsese nici atunci, nici după aceea, ci mai degrabă o reacţie la praf. Tuşind din pricina aerului înţepător, tot ce mai rămăsese din casa şi din familia ei, observase că obuzele nu fuseseră aruncate dinspre liniile germane, ci chiar de lângă ei, direct de pe liniile de front sovietice. Mai târziu, ca refugiat, auzise că într-adevăr, armata rusă avusese instrucţiuni clare să distrugă orice sat sau oraş care ar fi putut cădea în mâinile inamicilor. Distrugerea completă a locului în care copilărise fusese doar *o măsură de precauţie.*

Cu aceste cuvinte se putea justifica orice crimă. Mai bine să-ţi ucizi propriii oameni, decât să-i laşi vreunui soldat german şansa de a găsi o bucată de pâine. Nu erau admise certuri, scuze sau întrebări. A te opune acestor crime era un act de trădare. Iar lecţia despre dragoste şi afecţiune ce-i fusese predată de părinţii ei, lecţia pe care orice copil o învaţă privind şi ascultând, trăind în preajma a doi oameni care se iubesc era acum împinsă în subconştient. Să ai o casă şi să aparţii unui loc – numai copiii puteau visa la aşa ceva.

Îndepărtându-se de fereastră, Raisa se strădui să rămână calmă. Leo o implorase să rămână, detaliindu-i riscurile pe care le-ar fi întâlnit dacă l-ar fi părăsit. Nu fusese de acord decât pentru că asta era cea mai bună şansă, nu cine ştie ce, dar singura pe care o avea. Iar acum, el punea în pericol această a doua şansă. Dacă voiau să supravieţuiască în acest oraş, atunci nu era nevoie să facă nimic ieşit din comun, ci doar să rămână liniştiţi, să nu spună nimic şi să nu provoace pe nimeni. Aproape sigur erau puşi sub supraveghere. Basarov era aproape sigur un informator. Vasili avea în mod sigur agenţi prin oraş care îi spionau, care abia aşteptau să-i livreze un motiv ca să le schimbe pedeapsa de la exil la execuţie.

Raisa stinse lumina. Stătea în întuneric, privind pe fereastră. Nu putea vedea nimic şi dacă erau agenţi puşi să-i supravegheze, atunci aproape sigur că erau jos. Poate de aceea, geamurile fuseseră sigilate. Trebuia să fie sigură că Leo adusese cuiele ca să poată fi înlocuite. Basarov îi putea verifica atunci când se aflau la serviciu. Îşi puse haina şi mănuşile şi se urcă pe fereastră,

ghemuindu-se pe acoperișul înghețat, încercând să nu facă gălăgie. Închise ușa în spatele ei și se ghemui pe pământ. Îl făcuse pe Leo să jure cu privire la o singură condiție: că vor fi egali, așa cum nu mai fuseseră niciodată. Și deja el nu-și mai ținea cuvântul. Dacă crezuse că ea va sta mereu lângă el – soția cuminte, ascultătoare – în timp ce el își punea viața în pericol pentru motive care îl priveau numai pe el, atunci se înșela.

Aceeași zi

O suprafață lată de aproape cinci sute de metri de la locul unde fusese găsită Larisa fusese cercetată ca parte a anchetei oficiale. Chiar fără o experiență îndelungată în domeniul criminalisticii, aria îi părea mică. Nu fusese descoperit nimic în afară de hainele fetei, aruncate la aproximativ patruzeci de pași de cadavru, mai adânc în pădure. De ce erau hainele – cămașa, fusta, pălăria, jacheta și mănușile – abandonate, adunate într-un vraf, atât de departe de cadavru? Hainele nu aveau urme de sânge, n-aveau urme de cuțit, nu erau nici rupte, nici tăiate. Larisa Petrova fie fusese dezbrăcată, fie se dezbrăcase singură. Poate că încercase să alerge spre marginea pădurii, dar fusese prinsă chiar înainte să ajungă la lizieră. Dacă era așa, atunci alergase dezbrăcată. Ucigașul o convinsese să-l însoțească, probabil oferindu-i bani pentru sex. Odată ajunși în întunericul pădurii, odată ce ea se dezbrăcase, o atacase. Dar lui Leo îi venea greu să înțeleagă toate detaliile acestei crime. Unele erau de neînțeles – pământul, extirparea stomacului, sfoara erau inexplicabile pentru el și totuși nu-și putea lua gândul de la ele. Șansele să găsească indicii noi despre moartea Larisei erau foarte mici, știind că ancheta fusese începută de niște incompetenți și că anumite detalii fuseseră trecute cu vederea. Prin urmare, Leo se afla în situația paradoxală de a avea nevoie să găsească încă un cadavru. În timpul iernii pădurile acestea erau pustii, un leș ar fi putut zăcea acolo cu lunile, așa cum se întâmplase și cu trupul Larisei. Leo avea motive să creadă că Larisa nu era prima victimă, medicul spusese că ucigașul știa ce face, că avea o pricepere și o siguranță care veneau dintr-o practică anterioară. Metoda sugera o rutină, rutina sugera un obicei. Și, evident, mai era și moartea lui Arkadi, un fapt la care Leo se străduia să nu se gândească acum.

Bazându-se pe lumina slabă a lunii combinată cu folosirea discretă a lanternei, viața lui Leo depindea de a nu fi descoperit de nimeni. Considera amenințările generalului ca fiind foarte credibile. Cu toate astea, nevoia lui de discreție primise o grea lovitură când băiatul care lucra în gară, Aleksandr, îl văzuse umblând prin pădure. Îl strigase, iar Leo, incapabil să se gândească rapid la o minciună, fusese nevoit să spună adevărul și să admită că aduna dovezi în cazul fetei ucise. Apoi îl rugase pe băiat să nu pomenească nimic de asta, asigurându-l că dacă va vorbi, va perturba mersul anchetei. Aleksandr fu de acord și îi ură noroc, adăugând că în opinia lui ucigașul venise cu trenul. Altfel, de ce s-ar fi aflat trupul atât de aproape de gară? Un localnic ar fi cunoscut pădurea mult mai bine. Leo fu de acord că locul faptei putea într-adevăr spune multe, hotărându-se să-l studieze mai

atent pe acest băiat când va avea ocazia. Deşi părea un tip amabil, asta nu însemna nimic. Părea şi nevinovat, dar nici asta nu avea mare importanţă.

Folosind o hartă furată de la miliţie, Leo împărţise pădurile în patru arii. În prima arie, unde fusese găsit trupul victimei, nu găsi nimic. Cea mai mare parte a solului fusese bătătorită de sute de cizme. Nici măcar zăpada însângerată nu rămăsese acolo, mutată cu siguranţă pentru a ascunde urmele acestei crime. Din câte îşi dădea seama, celelalte trei regiuni nici nu fuseseră până acum cercetate: zăpada era neatinsă. Îi luă aproximativ o oră pentru a cerceta această zonă, până când degetele îi îngheţară. Oricum, zăpada îi dădea avantajul că se putea mişca relativ repede, cercetând zone întinse, căutând urme, folosindu-se de propriii paşi pentru a marca zonele cercetate.

Când aproape termină de cercetat cea de-a treia regiune se opri. Putu auzi paşi apropiindu-se, scârţâitul zăpezii. Stinse lanterna şi se ascunse în spatele unui copac, ghemuindu-se. Dar nu se putea ascunde pentru că urmăritorii păreau să vină pe urmele lui. Ar fi trebuit să fugă? Asta părea să fi fost singura şansă.

— Leo?

Se ridică şi aprinse lanterna. Era Raisa.

Leo coborî fasciculul de lumină de pe faţa Raisei.

— Ai fost urmărită?

— Nu.

— De ce ai venit?

— Am venit să te întreb ceva.

— Ţi-am spus. O fetiţă a fost ucisă. Ei au un suspect, dar eu nu cred că…

Raisa îl întrerupse nerăbdătoare, hotărâtă.

— Nu crezi că este vinovat?

— Nu.

— Şi de când contează chestia asta pentru tine?

— Raisa, încerc doar…

— Leo, te rog, opreşte-te pentru că n-am să înghit ce-mi spui tu: că te afli aici pentru a face ce trebuie, mânat de dorinţa de a face dreptate şi de onoare. Hai s-o spunem pe aia dreaptă. Povestea asta se va încheia rău şi dacă se va încheia rău pentru tine, se va încheia rău şi pentru mine.

— Şi vrei să nu fac nimic?

Raisa se enervă.

— Ar trebui să cad pe spate în faţa anchetei tale? Sunt atâţia oameni nevinovaţi care suferă în ţara asta şi tot ce pot face este să încerc să nu fiu unul dintre ei.

— Chiar crezi că dacă vom ține capetele plecate și nu vom face nimic rău vom fi în siguranță? N-ai făcut nimic rău nici înainte și voiau să te împuște pentru trădare. Să nu faci nimic nu-ți va garanta că nu vei fi arestată – lecția asta eu am învățat-o.

— Dar parcă ești un copil care are o jucărie nouă. Toată lumea știe că nimic nu e garantat. Este vorba de riscuri. Iar acesta este un risc inacceptabil. Crezi că dacă ai să prinzi pe cineva care chiar e vinovat toți cei pe care i-ai arestat fără motiv vor dispărea? Povestea asta n-o privește pe fetiță, e vorba numai de tine.

— Mă urăști când greșesc. Mă urăști și când fac ceea ce trebuie.

Închise lanterna. Nu voia ca ea să-l vadă supărat. Evident, avea dreptate. Tot ceea ce spusese era adevărat. Destinele lor erau legate. Nu avea niciun drept să pornească o asemenea investigație fără aprobarea ei. Și nu avea niciun drept să vorbească despre moralitate.

— Raisa, nu cred că ne vor lăsa vreodată în pace. Vor aștepta o lună, două, poate un an până când mă vor aresta.

— N-ai de unde să știi asta.

— Un singur lucru știu sigur. Nu lasă pe nimeni niciodată în pace. Poate că au nevoie de timp ca să facă un rechizitoriu în ceea ce mă privește. Poate doar au chef să mă lase să putrezesc aici înainte să mă termine definitiv. Nu am foarte mult timp. Și ăsta e modul în care vreau să-mi petrec acest timp. Găsindu-l pe cel care a făcut asta. Poate că am alte motive. Dar ce importanță are asta? Trebuie prins. Îmi dau seama că asta nu te ajută. Dar e un mod în care tu ai putea scăpa. Chiar înainte să mă aresteze, vor dubla numărul de agenți cu care mă vor supraveghea. Atunci, ar trebui să te duci la ei, să le spui tot felul de povești despre mine, să faci să pară că m-ai denunțat.

— Până atunci, ce ar trebui să fac? Să stau în camera aceea să aștept? Să mint pentru tine, să te acopăr?

— Îmi pare rău.

Raisa dădu din cap, se întoarse și o luă înapoi, spre oraș. Rămas singur, porni lanterna; se simțea greoi, mișcările îi erau încete – acum nu se mai gândea la caz. Oare ceea ce făcea nu era decât o treabă inutilă și egoistă? N-apucă să stea prea mult pe gânduri când auzi pașii scârțâind din nou în zăpadă. Raisa se întorsese.

— Ești sigur că omul ăsta a mai ucis?

— Da. Și dacă mai găsesc un cadavru, cazul se redeschide. Dovezile împotriva lui Varlam Babinici se leagă strict de cazul ăsta. Dacă mai găsesc un cadavru, acuzațiile împotriva lui se prăbușesc.

— Spuneai că băiatul ăsta, Varlam, are probleme psihice. Pare suspectul ideal pentru o crimă. De ce nu l-ar acuza și de a doua crimă?

— Ai dreptate. E un risc. Dar e singura șansă de a redeschide cazul.

— Deci, dacă vom găsi un al doilea cadavru, atunci te poți ocupa de anchetă. Dacă nu, promiți că renunți la el?

— OK.

— Bun, atunci. După tine.

Stângaci, nehotărâți se afundară și mai adânc în pădure. După aproximativ treizeci de minute de mers unul lângă altul, Raisa arătă ceva în față. Pe o cărare care se intersecta cu drumul lor se puteau vedea două perechi de urme, urmele unui adult lângă cele ale unui copil. Nu arătau cu nimic ieșite din comun. Copilul nu fusese târât. Urmele adultului erau enorme și adânci. Era probabil un bărbat înalt și puternic. Urmele copilului erau abia vizibile. Copilul era firav, fraged.

Raisa se întoarse către Leo.

— Astea merg probabil către un sat.

— Probabil.

Înțelese. Leo avea de gând să le urmeze până la sfârșit.

Mergeau de ceva vreme fără să observe nimic ieșit din comun. Începu să se întrebe dacă nu cumva Raisa avea dreptate. Poate că erau inutile. Deodată se opri. În fața lor zăpada fusese bătătorită de parcă cineva s-ar fi întins acolo. Inima lui Leo începu să bată puternic. O luă înainte. Urmele deveniră indistincte, ca și cum acolo ar fi avut loc o luptă. Adultul părea că plecase de la locul luptei, urmele devenind dezlânate și haotice – copilul trebuie că fugise. După urmele din zăpadă, era clar că acolo copilul căzuse, nu se vedea decât urma unei singure palme. Se ridicase și o luase din nou la fugă. Se vedeau iarăși urme de luptă, deși era imposibil de spus cu cine sau din ce motiv. Apoi nu se mai vedea nimic. Orice s-ar fi întâmplat, copilul reușise să se ridice și să mai alerge o vreme. Disperarea lui rămăsese întipărită în zăpadă. Nici urmele adultului nu se mai zăreau nicăieri.

Apoi, după câțiva metri în față reapăreau. Urme adânci de cizme apăreau de după copaci. Dar, altceva era ciudat acum; urmele apăreau în zigzag, ici-colo, parcă nereușind să se potrivească cu traseul copilului. Nu avea nicio logică. După ce se îndepărtase, bărbatul părea că se răzgândise și o luase înapoi la fugă, într-un fel ciudat, nebunesc. Judecând după urme, se părea că-l ajunsese undeva dincolo de copacul următor.

Raisa se opri privind spre locul unde pașii celor doi păreau să se fi reîntâlnit. Leo o atinse pe umăr.

— Stai aici.

Leo o luă înainte, înconjurând copacul. Întâi văzu zăpada însângerată, apoi picioarele goale, apoi toracele mutilat. Era un băiețel care nu părea să aibă mai mult de treisprezece-paisprezece ani. Era micuț, slab. Ședea pe

spate, exact în poziția în care fusese găsită și fetița, privind cerul. Avea ceva în gură. Cu coada ochiului văzu ceva mișcându-se. Se întoarse și o văzu pe Raisa privind trupul lipsit de viață al băiatului.

— Te simți bine?

Încet, își puse mâna la gură. Clătină din cap aproape imperceptibil.

Leo îngenunche lângă băiat. În jurul gleznei avea legată o sfoară. Sfoara fusese tăiată. Doar o bucățică scurtă mai era încă în zăpadă. Pielea se înroșise acolo unde fusese legată sfoara care îi tăiase carnea. Întărindu-se, Leo se aplecă spre băiat. Gura îi era plină cu pământ. Părea că strigă. Spre deosebire de Larisa, nu avea un strat de zăpadă peste trup. Fusese ucis după ea, poate chiar în decursul ultimelor două săptămâni. Leo se aplecă spre trupul băiatului și luă o fărâmă de pământ din gură. Îl frecă între degete. Era aspru și uscat. Nu era pământ obișnuit. Era format din grunzuri mari, neuniforme. Apăsate, bucățile se rupseră. Nu era deloc pământ. Era scoarță de copac.

22 martie

Deşi trecuseră aproximativ 36 de ore de când el şi Raisa găsiseră cadavrul, Leo încă nu raportase descoperirea. Raisa avea dreptate. În loc să redeschidă cazul, această a doua crimă putea să cadă tot în capul lui Varlam Babinici. Copilul nu avea niciun fel de simţ al conservării, era deschis oricărei sugestii; era suficient să-i sufli ceva la ureche şi probabil că ar fi repetat şi el. Reprezenta o soluţie rapidă şi convenabilă pentru rezolvarea a două crime. De ce să cauţi un al doilea suspect când aveai deja unul în custodie? Era puţin probabil ca Babinici să aibă un alibi, din moment ce angajaţii de la internat nu-şi aminteau ce făcuse în ultimul timp şi nici n-aveau nicio intenţie să-i ia apărarea. Aproape sigur, acuzaţiile vor privi două crime în loc de una.

Leo nu putea pur şi simplu raporta găsirea celui de-al doilea cadavru. Trebuia întâi să se asigure că Varlam Babinici nu ştia nimic despre asta. Asta era singura cale ca să-l salveze: să infirme dovezile pe care miliţia le avea împotriva principalului suspect în acest caz, a singurului suspect de altfel. În principiu, exact asta îi spusese Nesterov să nu facă. Ar fi însemnat redeschiderea unui caz fără a avea de data aceasta un suspect, redeschiderea unui caz împotriva unui criminal necunoscut. Problema devenea şi mai gravă dacă te gândeai că Babinici deja mărturisise. Agenţii locali ai MGB ar fi intervenit cu siguranţă dacă ar fi auzit că un caz în care suspectul deja îşi recunoscuse crima a fost redeschis de miliţie. Declaraţiile suspecţilor erau piatra de temelie a întregului sistem judiciar şi de aceea ele trebuiau apărate cu sfinţenie. Dacă afla cineva de al doilea cadavru înainte ca Leo să poată stabili nevinovăţia lui Babinici, atunci s-ar fi decis că era mult mai simplu şi mai sigur pentru toată lumea să se ajusteze declaraţia şi să i se intoxice mintea suspectului cu toate detaliile necesare – un băiat de treisprezece ani înjunghiat în pădure, dincolo de liniile de cale ferată, cu câteva săptămâni în urmă. Era o soluţie curată, eficientă şi care nu supăra pe nimeni, nici măcar pe Babinici, din moment ce probabil n-ar fi înţeles ce i se întâmplă. Era o singură cale prin care informaţiile despre al doilea cadavru să nu fie folosite în felul ăsta şi asta era ca Leo să-şi ţină gura. Întorcându-se în gară, nu dăduse alarma, nici nu-şi sunase superiorii. Nu raportase nimic şi nici nu aranjase în vreun fel locul crimei. Nu făcuse nimic. Spre surprinderea Raisei, îi ceru şi ei să nu spună nimic pentru că nu avea cum să-l întâlnească pe Babinici până a doua zi, ceea ce însemna că trupul trebuia să mai rămână o noapte în pădure. Dacă voia ca băiatul să aibă vreo şansă la un proces corect, atunci el nu vedea altă cale.

Babinici nu se mai afla acum în custodia miliției – fusese predat procuraturii. O echipă de *sledovatyel* obținuse deja o mărturisire privind uciderea Larisei Petrova. Leo citise raportul. Erau diferențe între declarația de la miliție și cea obținută de ceilalți, dar ele nu contau: în mare măsură, era aceeași declarație, era prin urmare vinovat. Oricum, declarația de la miliție nu era oficială și n-ar fi fost citată la tribunal: treaba lor fusese să găsească un suspect credibil. În momentul în care Leo ceruse să-l vadă pe Babinici ancheta fusese practic finalizată. Erau gata să înceapă procesul.

Leo trebuise să-și motiveze gestul, spunând că suspectul era posibil să mai fi comis și alte crime și prin urmare miliția și procurorii trebuiau să-și unească eforturile ca să vadă dacă era adevărat. Nesterov admise cu inima îndoită; era ceva ce ar fi trebuit să fi făcut deja. Insistase să ia parte la interogatorii, ceea ce-i convenea de minune lui Leo; cu cât mai mulți martori, cu atât mai bine. Cu doi *sledovatyel* și doi ofițeri de miliție Babinici neagă că ar mai fi săvârșit și alte crime. Fură cu toții de acord că era puțin probabil ca suspectul lor să mai fi ucis înainte. Din câte știau, nu mai lipsea nicio altă fetiță blondă, niciun alt copil care să aducă cu victima. Obținând acordul tuturor că era puțin probabil ca Babinici să mai fi comis și alte crime, Leo o făcu pe prostul, sugerând că ar mai trebui cercetată pădurea pentru orice eventualitate, lărgind aria de cercetări la distanță de 30 de minute de oraș, în toate direcțiile. Simțind că Leo pune la cale ceva, Nesterov deveni și mai neliniștit. În condiții obișnuite, dacă n-ar fi existat legătura între Leo și MGB, cererea lui ar fi fost respinsă din start. Ideea că resursele miliției chiar ar fi trebuit folosite activ pentru a rezolva o crimă era ridicolă. Dar, deși Nesterov nu avea încredere în Leo, îi era teamă să nu-i asculte sugestia, îi era teamă că ordinul ar fi putut veni direct de la Moscova. Cercetările fuseseră programate să aibă loc astăzi, la treizeci și șase de ore după ce Leo și Raisa găsiseră trupul.

În tot acest timp, imaginea băiatului întins în zăpadă îi bântuise gândurile lui Leo. Avea coșmaruri în care un băiețel dezbrăcat și neajutorat în mijlocul pădurii îl întreba de ce îl abandonase.

De ce m-ai lăsat?

Băiatul care îi apărea în coșmar era Arkadi, fiul lui Feodor. Raisa îi spusese că se concentra greu la școală știind că în pădure se afla trupul unui copil mort, iar ea trebuia să pretindă că nu se întâmplase nimic. Simțea o nevoie acută de a-i avertiza pe copii, de a alerta întreg orașul – părinții lor nu știau nimic despre pericolul care-i pândea. Niciunul nu reclamase dispariția copilului propriu. În cataloagele de la școală nu existau absențe

nemotivate. Cine era băiatul din pădure? Voia să-i dea un nume, să-i găsească familia. Tot ce putuse face Leo fusese s-o roage să aştepte. În ciuda neliniştilor ei, fu de acord cu el că asta era singura cale prin care se putea elibera un om nevinovat şi se putea începe urmărirea adevăratului criminal. Era o pledoarie stranie, dar plauzibilă.

•

Nesterov recrutase lucrători de la gatere pentru a-l ajuta în căutări, pe care îi împărţi în şapte grupe de câte zece. Leo fu arondat unui grup care avea să cerceteze pădurea lângă Spitalul nr. 379, exact în cealaltă parte a pădurii faţă de locul unde se afla corpul. Asta era ideal, mai ales că ar fi fost mult mai bine să nu fie el cel care făcea descoperirea. Apoi, exista posibilitatea să mai fie şi alte cadavre. Avea convingerea că aceste victime nu erau singurele.

Cei zece membri ai echipei lui Leo se despărţiră în două echipe de trei şi o echipă de patru. Leo lucra cu ajutorul lui Nesterov, un om care primise fără îndoială ordinul de a-l ţine sub observaţie. Cu ei mai era şi o femeie, o lucrătoare. Le luă întreaga zi pentru a cerceta toată zona care le fusese repartizată, câţiva kilometri pătraţi plini de movile de zăpadă pe care trebuiau să le înţepe din loc în loc cu beţe pentru a fi siguri că nu se afla nimic dedesubt. Nu găsiră nimic. Strângându-se cu toţii la spital, văzură că nici celelalte două echipe nu găsiseră nimic. Pădurile din zona asta erau goale. Leo ardea însă de nerăbdare să afle ce se întâmpla de partea cealaltă a oraşului.

•

Nesterov stătea lângă marginea pădurii, chiar lângă baraca de întreţinere care devenise pentru moment sediul comandantului operaţiunilor. Leo se apropie, încercând să pară calm şi indiferent. Nesterov întrebă:

— Ce ai găsit?

— Nimic.

După un răstimp, Leo întrebă:

— Dar aici?

— Nimic, nimic.

Aerul indiferent dispăru de pe faţa lui Leo. Dându-şi seama că generalul îi urmărea fiecare reacţie, se întoarse, încercând să-şi dea seama ce anume nu mersese cum trebuia. Cum de nu găsiseră cadavrul? Era încă acolo? Urmele erau perfect vizibile. Era posibil ca perimetrul să nu se fi întins până la cadavru, dar cu siguranţă acoperea aria în care se aflau urmele. Oare echipa de cercetare nu le urmase până la capăt? Dacă nu erau motivaţi, atunci probabil că se opriseră, odată ce urmele continuaseră dincolo de marginea sectorului desemnat pentru cercetare. Cea mai mare parte a echipelor se

întorceau. Nu mai era mult înainte ca operaţiunile de căutare să se încheie, iar cadavrul băiatului se afla încă în pădure.

Leo începu să-i ia la întrebări pe cei care se întorceau. Doi agenţi de miliţie, care nu aveau mai mult de optsprezece ani fiecare, fuseseră membri ai echipei care cercetase porţiunea de pădure cea mai apropiată de locul unde se afla cadavrul. Recunoscură că găsiseră nişte urme, dar că acestea nu păreau suspecte din moment ce erau în patru rânduri, în loc de două: probabil o familie plecată într-o expediţie.

Leo neglijase să se gândească la acest aspect şi anume că el şi Raisa aveau să lase încă o pereche de urme paralele cu cele ale criminalului şi ale victimei sale. Încercând să-şi ascundă exasperarea şi uitând că nu mai avea nicio autoritate, le ordonă celor doi agenţi să se întoarcă în pădure şi să meargă după urme până acolo unde se sfârşeau. Ofiţerii nu fură convinşi deloc. Urmele se puteau întinde încă pe câţiva kilometri. Şi, mai mult decât atât, cine era Leo ca să le dea ordine?

Leo nu avu ce face decât să meargă la Nesterov şi să-i arate cu ajutorul hărţii că nu era niciun sat în direcţia în care se îndreptau urmele, argumentând că lui urmele acelea i se păreau suspecte. Dar Nesterov fu de acord cu cei doi tineri miliţieni; faptul că erau patru perechi de urme în loc de două făcea ca acestea să fie neinteresante şi să nu merite să fie urmărite. Fără să-şi poată ascunde frustrarea, Leo spuse:

— Am să merg singur, atunci.

Nesterov se uită la el.

— Mergem amândoi.

Leo îşi urma propriile urme tot mai adânc în pădure, fiind însoţit doar de Nesterov. Abia într-un târziu realiză că se afla în pericol mergând neînarmat, însoţit de acest om care îl voia mort. Dacă urma ca Nesterov să încerce să-l omoare, acesta ar fi fost un loc excelent. Generalul părea calm. Fuma.

— Spune-mi, Leo, ce vom găsi la capătul acestor urme?

— Nu ştiu.

— Dar acestea sunt urmele tale?

Nesterov arătă urmele din faţa lor şi apoi pe cele pe care Leo tocmai le făcea. Erau identice.

— Vom găsi cadavrul unui băieţel.

— Pe care tu l-ai găsit deja?

— Acum două zile.

— Dar n-ai raportat.

— Am vrut să stabilesc întâi că Varlam Babinici nu ştia nimic despre această crimă.

— Ţi-era teamă că-l vom acuza de crimă?

— Încă mi-e teamă.

Avea Nesterov să-şi scoată arma? Leo aştepta. Nesterov îşi termină ţigara şi îşi continuă drumul. Nu mai spuseră nimic până când nu ajunseră la cadavru. Băiatul stătea exact cum îşi amintea Leo, pe spate, dezbrăcat, cu gura plină de scoarţă, cu toracele despicat. Leo rămase în spate, privind, în timp ce Nesterov examina trupul. Nu se grăbi. Leo putu observa că superiorul său era scandalizat de ceea ce vedea. Asta îl linişti puţin.

În cele din urmă, Nesterov se apropie de Leo:

— Vreau să te întorci şi să cauţi ofiţerul de la procuratură. Eu am să stau aici lângă cadavru.

Amintindu-şi de grijile lui Leo, Nesterov adăugă:

— Este limpede că Varlam Babinici n-a avut nimic de-a face cu această crimă.

— Sunt de acord.

— Sunt două cazuri separate.

Leo privi tâmp, stupefiat de ceea ce tocmai auzise.

— Dar aceşti copii au fost ucişi de acelaşi om.

— O fată a fost abuzată sexual şi ucisă. Apoi, un băiat a fost abuzat sexual şi ucis. Sunt două lucruri diferite, două crime diferite.

— Dar amândoi aveau scoarţă de copac în gură.

— Greşit. Larisa avea pământ în gură. Varlam Babinici a recunoscut deja că i-a băgat pământ în gură.

— Tocmai de aceea nu se poate ca el s-o fi ucis. Pământul era îngheţat. Dacă era pământ, de unde îl luase? În gura ei se afla scoarţă, exact ca şi în gura lui. Scoarţa fusese pregătită dinainte, nu ştiu de ce.

— Babinici a recunoscut.

— Ar recunoaşte orice dacă-l întrebi de un număr suficient de ori.

— De ce eşti tu atât de sigur că este acelaşi criminal? Unul dintre copii a fost ucis lângă gară: o crimă neglijentă, distrată, făcută aproape în văzul lumii. Ţipetele ar fi putut fi auzite de către pasageri. A fost crima unui idiot şi exact un idiot a mărturisit că a făcut-o. Acest copil a fost dus însă prin pădure vreme de o oră. Şi-a luat toate măsurile ca să nu fie întrerupt de nimeni. E un alt criminal.

— Cine ştie ce s-a întâmplat cu fata. Poate că a vrut s-o ducă mai departe în pădure, dar ea s-a răzgândit, aşa că a trebuit s-o ucidă acolo. De ce au amândoi sfoară în jurul gleznelor?

— Asta este o altă crimă.

— Spune-mi că nu eşti atât de disperat să-l condamni pe amărâtul ăla încât să spui şi să crezi orice.

— Spune-mi tu ce fel de om răpește o fată, o violează și o ucide, apoi face același lucru cu un băiat? Cine ar face asta? Lucrez în miliție de douăzeci de ani. N-am întâlnit niciodată un astfel de om, nici n-am auzit vreodată de o asemenea creatură. Îmi poți da tu un exemplu?

— Nici eu nu cunosc vreunul.

— Pentru că nu există așa ceva. Există un motiv pentru care fata a fost ucisă. A fost ucisă pentru părul ei blond. A fost ucisă de un om bolnav. Există de asemenea un motiv pentru care a fost ucis acest băiat. A fost ucis de un altfel de nebun.

23 martie

Aleksandr închise casa de bilete, lăsând jos geamlâcul şi lăsându-se pe spate în scaun. Deşi biroul era mic, nu avea mai mult de doi metri pătraţi, îi plăcea foarte mult că era al lui. Nu trebuia să-l împartă cu nimeni şi nu era supravegheat de nimeni. Se bucura de un fel de libertate, negrevată de cote sau de indicatori de productivitate. Ăsta era doar un avantaj al acestei slujbe. Toţi cei care îl cunoşteau trebuie că îşi imaginau că era nemulţumit cu întorsătura pe care viaţa o luase pentru el.

Cu cinci ani în urmă fusese cel mai bun alergător la Şcoala secundară nr. 151. Oamenii credeau că e sortit să aibă succes la nivel naţional, poate chiar la nivel internaţional dacă Uniunea Sovietică avea să participe la Olimpiadă. În loc să se întâmple asta, se făcuse cu o slujbă sedentară la o casă de bilete, de unde privea oamenii cum pleacă în diverse direcţii, fără ca el să plece vreodată undeva. Îşi petrecuse ani buni urmând sesiuni de pregătire istovitoare şi câştigând competiţii regionale. Şi pentru ce? Pentru a ajunge să trăiască printre orare şi bilete de tren: o muncă ce putea fi făcută de oricine. Îşi amintea exact momentul în care visul lui se spulberase. El şi tatăl lui luaseră un tren spre Moscova pentru a participa la selecţia organizată de Clubul Central al Armatei, CSKA, care se subordona Ministerului Apărării. CSKA era renumit pentru că selecta cei mai buni atleţi din toată ţara şi îi antrena până deveneau sportivi de excepţie. Nouăzeci la sută dintre candidaţi erau respinşi. Aleksandr alergase până i se făcuse rău şi se oprise pe marginea pistei. Alergase cum n-o mai făcuse niciodată, depăşindu-şi recordul personal. Dar nu ajunsese niciodată la linia de sosire. Pe drumul de întoarcere tatăl încercase să-l facă să vadă partea bună a faptului că fusese respins. Înfrângerea îl va motiva, se va antrena mai mult şi va ajunge anul următor la linia de sosire, va deveni mai puternic pentru că fusese nevoit să lupte pentru visul său. Dar Aleksandr dăduse totul din el şi nu fusese de ajuns. Nu va mai exista anul următor. Deşi tatăl continuă să-l pistoneze, băiatul nu mai avea tragere de inimă şi în curând dispăru şi entuziasmul tatălui. Băiatul se lăsă de şcoală, se apucă de muncă, cufundându-se încetul cu încetul într-o rutină confortabilă.

Când termină era opt seara. Părăsi casa de bilete, închizând-o. Nu avea foarte mult de mers, întrucât părinţii locuiau într-una din anexele de lângă gară. Tehnic vorbind, tatăl său era responsabilul gării. Dar tatăl nu se simţea prea bine. Nimeni de la spital nu-i putuse spune ce are în afara faptului că era supraponderal şi că bea prea mult. Mama lui însă era pe picioare şi, lăsând la o parte boala soţului ei, era o fiinţă fericită. Avea şi dreptate să fie;

erau o familie norocoasă. Salariul de lucrător al căilor ferate era destul de mic şi nici nu era o slujbă care să îţi ofere foarte multe relaţii. Dar avantajul real stătea în casa în care locuiau. În loc să stea împreună cu alţii, aveau singuri în folosinţă un apartament cu instalaţie sanitară, apă caldă şi intimitate. În schimbul acestui avantaj, li se cerea să fie disponibili douăzeci şi patru de ore din douăzeci şi patru. Exista o sonerie pe care se putea apăsa din gară şi care era cuplată printr-un cablu la apartament. Dacă trebuia să treacă câte un tren fie noaptea târziu, fie dimineaţa foarte devreme, ei trebuiau să fie disponibili. Dar acestea erau inconveniente mărunte care, împărţite între membrii familiei, erau compensate de avantajele pe care le presupuneau. Aveau un apartament suficient de mare pentru două familii. Sora lui Aleksandr se măritase cu un curăţător care lucra la Uzinele Volga, unde lucra şi ea, şi se mutaseră într-un apartament nou, într-o zonă bună a oraşului. Aşteptau primul lor copil. Asta însemna că Aleksandr, la douăzeci şi doi de ani, nu avea mai nicio grijă. Într-o bună zi va prelua conducerea gării şi anexa va fi a lui. Ajuns în dormitor, îşi dădu jos uniforma, luă pe el haine obişnuite şi se aşeză să mănânce cu părinţii lui: supă de mazăre şi budincă. Tatăl lui mânca şi o mică porţie de ficat de vită. Deşi era scump şi extraordinar de greu de găsit, ficatul îi fusese recomandat de medici. Tatăl urma o dietă severă, fără niciun strop de alcool, ceea ce îi făcea cel mai mult rău, era convins el. În timpul cinei nu vorbiră. Tatăl părea că nu se simte bine. Abia dacă se atinse de mâncare. După ce terminară, Aleksandr ceru să fie scuzat de familie: mergea la cinema. Tatăl se întinse. Aleksandr îl sărută şi îi spuse să nu-şi facă griji. Avea să se trezească el şi să se ocupe de sosirea primului tren. În Voualsk nu exista decât un singur cinematograf. Până acum trei ani, nu existase nici acesta. O biserică fusese transformată într-o sală de reprezentaţii de şase sute de locuri unde rulau doar filme produse din fonduri de stat, cele mai multe nevizionate de locuitorii oraşului. Printre titluri se aflau *Luptătorii, Vinovat fără vină, Secretele contraspionajului* şi *Întâlnire pe Elba,* unele dintre cele mai de succes filme din ultimii zece ani, iar Aleksandr le văzuse pe toate de câteva ori. De când se deschisese cinematograful, aceasta devenise distracţia lui favorită. Datorită sportului, nu căzuse niciodată în patima alcoolului şi nici nu era o fiinţă sociabilă în mod deosebit. Ajuns la sală, văzu că rula *Neuitatul an 1919.* Aleksandr văzuse pelicula cu doar două seri în urmă şi de câteva ori înainte de asta. I se părea fascinant nu atât filmul în sine, cât ideea că un actor îl putea juca pe Stalin atât de bine. Se întreba dacă Stalin însuşi luase parte la selecţia actorilor şi cum trebuie să fie să priveşti un alt om încercând să intre în pielea ta, să le atragi atenţia actorilor asupra lucrurilor făcute bine şi asupra

celor făcute mai puţin bine. Aleksandr trecu de sală. Nu se aşeză la rând, ci o luă spre parc.

În centrul Parcului Victoriei se afla o statuie de bronz înfăţişând trei soldaţi cu pumnii încleştaţi spre cer şi cu puştile pe umăr. Oficial, parcul era închis în timpul nopţii. Dar nu era niciun gard împrejmuitor şi nimeni nu se ţinuse cu strictețe de regula asta. Aleksandr ştia pe ce drum să meargă: o cărăruie departe de stradă şi de priviri indiscrete, ascunsă printre copaci şi tufişuri. Simţi cum inima începe să-i bată cu putere ca de fiecare dată când se plimba în această zonă. În seara asta se părea că era singur şi după ce dădu vreo două ture se gândi să se întoarcă acasă.

În faţa lui apăru un bărbat. Aleksandr se opri. Bărbatul se întoarse către el. Tăcerea tensionată dintre ei sugera că se aflau aici din acelaşi motiv. Aleksandr continuă să înainteze, iar celălalt bărbat rămase unde era, aşteptând. Unul lângă altul, se uitară în toate părţile pentru a se asigura că sunt singuri, înainte de a se privi ochi în ochi. Era mai tânăr decât Aleksandr, avea probabil în jur de nouăsprezece, douăzeci de ani. Judecând după cât părea de nesigur, probabil că era prima dată pentru el. Aleksandr rupse tăcerea.

— Ştiu un loc unde putem merge.

Tânărul se mai uită o dată în jur, dădu din cap şi nu spuse nimic. Aleksandr îi spuse:

— Urmează-mă, stai mai departe.

Merseră separat. Aleksandr o luă înainte, menţinându-se cam la zece paşi. Se uită în urmă. Celălalt bărbat îl urma.

Ajungând înapoi la gară, se uită să vadă dacă părinţii lui erau cumva la fereastră. Fără să fie văzut de nimeni, intră în clădirea principală, de parcă venise să aştepte un tren. Fără să aprindă lumina, deschise casa de bilete, intră şi lăsă uşa deschisă. Dădu scaunul la o parte. Nu era foarte mult spaţiu, dar era destul. Aşteptă uitându-se la ceas, întrebându-se de ce dura atât, amintindu-şi apoi că el mersese foarte repede. În sfârşit, auzi pe cineva intrând în clădirea gării. Uşa de la casa de bilete era deschisă. Bărbatul intră şi îl privi; se priviră ochi în ochi pentru prima dată. Aleksandr se mişcă din loc ca să închidă uşa. Sunetul încuietorii îl excită. Însemna că se aflau acum în siguranţă. Aproape că se atingeau şi totuşi încă nu, niciunul dintre ei nefiind sigur cine ar fi trebuit să facă prima mişcare. Lui Aleksandr îi plăceau momentele acestea şi aşteptă cât putu înainte să se aplece spre el şi să-l sărute.

Cineva bătu la uşă. Aleksandr crezu la început că era tatăl său – probabil că-l văzuse, probabil că ştiuse de la bun început. Apoi îşi dădu seama că bătăile nu veneau din afară, ci din interior. Bărbatul care era cu el bătea,

striga că voia afară. Se răzgândise? Cu cine vorbea? Aleksandr se zăpăcise. Putea auzi voci afară. Omul nu mai părea docil şi excitat. Se transformase. Acum părea supărat şi dezgustat. Îl scuipă în faţă. Flegma i se scurse pe obraz. Aleksandr o şterse. Fără să se gândească, fără să-şi dea seama ce face, îl lovi cu putere, trântindu-l pe podea.

Clanţa de la uşă începu să se mişte. De afară se auzi o voce strigând:

— Aleksandr, sunt generalul Nesterov. Omul cu care eşti este ofiţer de miliţie. Îţi ordon să deschizi uşa, altfel am să-ţi chem părinţii aici ca să vadă cum te arestez. Tatăl tău e bolnav, nu? Cred că l-ar ucide dacă ar afla ce-ai făcut.

Avea dreptate – chiar l-ar fi ucis. Încercă în grabă să deschidă uşa, dar nu reuşi; camera era mică, iar trupul prăbuşit bloca ieşirea. Trebui să-l tragă la o parte înainte să poată descuia şi deschide uşa. De cum deschise, mai multe mâini năvăliră spre el, apucându-l şi trăgându-l în sala de aşteptare.

Leo îl privi pe Aleksandr, primul om pe care îl întâlnise când venise de la Moscova, omul care îi oferise o ţigară şi care îl ajutase să caute în pădure. Nu avea cum să-l ajute.

Nesterov intră în casa de bilete, privindu-l pe subordonatul său prăbuşit pe podea, încă ameţit, ruşinat că fusese învins.

— Scoate-l de aici.

Alţi doi agenţi îl ajutară să se ridice şi-l duseră la o maşină parcată afară. Văzând ce-i făcuse unuia dintre oamenii lui, ajutorul lui Nesterov îl pocni peste faţă. Înainte să-l lovească din nou, Nesterov interveni.

— Gata.

Începu să dea roată suspectului, cântărindu-i cuvintele.

— Sunt dezamăgit că te prind făcând asta. Nu m-aş fi aşteptat niciodată la aşa ceva de la tine.

Aleksandr scuipă sânge pe podea, dar nu răspunse. Nesterov replică:

— Spune-mi de ce.

— De ce? Nu ştiu de ce.

— Ai comis o infracţiune serioasă. Orice judecător ţi-ar da cel puţin cinci ani şi nu i-ar păsa de câte ori ai zis tu că-ţi pare rău.

— N-am spus că-mi pare rău.

— Eşti curajos, Aleksandr, dar ai mai fi la fel de curajos dacă s-ar afla? Ai cădea în dizgraţie, ai fi umilit. Chiar şi după ce-ţi vei fi ispăşit cei cinci ani, tot n-ai mai putea să lucrezi aici. Ai pierde totul.

Leo făcu un pas înainte.

— Întreabă-l pe el.

— Există o cale să eviți asta. Vrem doar o listă a tuturor bărbaților din acest oraș care fac sex cu alți bărbați, bărbați care fac sex cu unii mai tineri decât ei, chiar cu băieți. Ne vei ajuta să întocmim această listă.

— Nu cunosc niciun altul. E prima dată și pentru mine…

— Dacă nu ne ajuți, te arestăm, te trimitem la tribunal și îi invităm și pe părinții tăi la proces. La ora asta se pregătesc să se culce? Pot trimite pe vreunul din oamenii mei să-i aducă aici.

— Nu.

— Ajută-ne și poate nu va fi nevoie să le spunem nimic părinților tăi. Colaborează cu noi și poate nu va trebui nici măcar să ajungi la proces. Poate că rușinea asta nu va fi aflată.

— Ce-i cu toată povestea asta?

— Este vorba despre uciderea unui băiețel. Vei îndeplini o datorie publică și îți vei ispăși și pedeapsa astfel. Deci?

Aleksandr atinse firicelul de sânge care îi curgea din gură.

— Ce se va întâmpla cu cei de pe listă?

29 martie

Leo stătea pe marginea patului, gândindu-se cum încercarea lui de a relansa ancheta degenerase într-o adevărată prigoană locală. În ultima săptămână miliția reținuse o sută cincizeci de homosexuali. Astăzi doar Leo arestase șase oameni, în total douăzeci. Unii fuseseră luați de la locul de muncă, scoși din uzină în pumni, în timp ce colegii lor priveau. Alții fuseseră luați din apartamentele lor, de lângă familiile lor – soțiile lor încercau să le ia apărarea, convinse că la mijloc trebuia să fie vreo greșeală, neputând înțelege foarte bine acuzațiile.

Nesterov avea toate motivele să fie fericit. Absolut din întâmplare descoperise încă o persoană indezirabilă, un suspect pe care îl putea acuza de crimă fără a contrazice teoria socială. Crima era o aberație. Acești oameni erau o aberație. Totul se potrivea perfect. Miliția putuse anunța că desfășura acum una dintre cele mai ample operațiuni de căutare a unui criminal de la înființarea miliției din Voualsk, un anunț care i-ar fi costat pe toți carierele dacă n-ar fi urmărit un subgrup social atât de special. Fără prea multe spații, micile birouri fuseseră transformate temporar în celule și camere de interogatoriu. Chiar și cu aceste improvizații, tot fuseseră nevoiți să închidă mai mulți bărbați în aceeași celulă, păziți de gardieni cărora li se dăduseră instrucțiuni clare să nu-i scape din ochi.

Erau îngrijorați de posibilitatea apariției de comportamente sexuale deviante spontane. Nimeni nu știa foarte bine ce însemna asta, dar știau că dacă asemenea comportamente ar fi avut loc în sediul miliției, ar fi fost o lovitură grea dată autorității acestei instituții. Ar fi fost un afront la adresa principiilor justiției. În plus, ca o măsură suplimentară, fiecare agent fu pus să lucreze ture de câte douăsprezece ore, iar cu suspecții luați la întrebări în mod constant, erau douăzeci și patru de ore pe zi. Leo fusese obligat să pună aceleași întrebări, încercând să găsească și cele mai mici inadvertențe între răspunsuri. Îndeplinise sarcina asta ca un robot, convins încă de când se făcuse prima arestare că acești oameni erau nevinovați.

Lista lui Aleksandr fusese parcursă nume cu nume. Atunci când întocmise lista precizase că o poate face nu pentru că dusese o viață promiscuă, în orice caz nu pentru că ar fi făcut sex cu mai bine de o sută de bărbați. De fapt, pe mulți dintre cei de pe listă nici nu-i întâlnise vreodată. Știa numele din discuțiile cu cei aproximativ zece inși cu care făcuse sex. Fiecare dintre ei avusese la rândul lui legături cu alții, așa că, dacă îi puneai împreună, reușeai să creezi o constelație sexuală în care fiecare își știa locul în raport cu ceilalți. Leo ascultase această explicație văzând cum o lume închisă se

deschide, o nucă ermetică în sânul societăţii normale. Acum, aceste încuietori inatacabile se spărgeau. Aleksandr descrisese cum cei de pe listă se întâlniseră întâmplător în situaţii banale, la rând la pâine, mâncând la aceeaşi masă într-o cantină de fabrică. În aceste vremuri, sporovăiala era interzisă, cel mult o privire era suficientă. Aceste reguli nu fuseseră stabilite şi nici decretate de cineva, nimeni nu trebuise să le formuleze, veneau din instinctul pur de conservare.

Imediat ce avuseseră loc primele arestări, vestea se răspândi imediat în cercurile homosexualilor. Locurile secrete de întâlnire – care acum nu mai erau secrete – fură abandonate. Dar această măsură disperată de apărare nu fusese de niciun folos, odată ce lumea lor nu mai era un secret. Nesterov nu avea nevoie să-l prindă pe niciunul când comitea compromiţătorul act sexual. Văzându-şi numele pe listă şi realizând că fuseseră descoperiţi, mulţi dintre cei reţinuţi cedaseră presiunii acestei trădări. Era precum nişte submarine care până acum rămăseseră ascunse sub apă şi acum aflau că poziţiile le fuseseră descoperite. Forţaţi să iasă la suprafaţă li se prezenta o soluţie, care nu era chiar o alternativă, dar era cel mai bun lucru care li se putea oferi: puteau respinge acuzaţiile de sodomie şi atunci ar fi fost trimişi în judecată, găsiţi vinovaţi şi închişi sau îl puteau găsi pe acela dintre ei care se făcea responsabil de această oribilă crimă – uciderea unui băieţel.

Din câte îşi dădea seama Leo, Nesterov era convins că aceşti oameni sufereau de o formă de boală. În timp ce unii sufereau de o formă atenuată a bolii, chinuiţi de dragostea pentru alţi bărbaţi, aşa cum unii sunt chinuiţi de dureri de cap persistente, alţii sufereau de forme grave, cum ar fi fost atracţia pentru băieţei. Aceasta era homosexualitatea în forma ei extremă. Criminalul era unul dintre aceştia.

Când Leo le arătase fotografii de la locul crimei, fotografii ale băiatului cu maţele scoase, toţi suspecţii reacţionaseră în exact acelaşi fel – erau oripilaţi sau cel puţin aşa păreau. Cine ar fi putut face aşa ceva? Nu, nu era unul dintre ei, nu era niciunul dintre oamenii pe care îi cunoşteau. Pe niciunul dintre ei nu-l interesau băieţeii. Unii aveau propriii lor copii şi tot aşa. Păreau foarte hotărâţi: niciunul dintre ei nu ştia vreun criminal şi dacă l-ar fi ştiut, nu l-ar fi ascuns. Nesterov se aştepta să aibă un suspect principal în aproximativ o săptămână. După o săptămână nu aveau niciun rezultat, cu excepţia unei liste tot mai lungi. Mai multe nume fuseseră adăugate, unele din pură răzbunare. Această listă devenise o armă brutală şi eficientă. Membri ai miliţiei adăugau pe ea numele duşmanilor lor, spunând că acele nume fuseseră pomenite în timpul anchetelor. Odată ce ajungeai pe listă era imposibil să pretinzi că eşti nevinovat. Aşa că lista crescuse de la o sută la o sută cincizeci de oameni.

Nemulţumită de rezultatele slabe, secţia locală a MGB sugerase că ar putea prelua investigaţia, ceea ce însemna acelaşi lucru cu aplicarea torturii. Spre disperarea lui Leo, Nesterov fusese de acord. În ciuda podelelor pline de sânge, rezultatele nu apăruseră. Nesterov nu mai avea altă variantă decât să-i trimită în judecată pe toţi o sută cincizeci, sperând că asta îl va face pe unul dintre ei să vorbească. Nu era de ajuns că erau umiliţi, batjocoriţi şi torturaţi: trebuia ca ei să înţeleagă că-şi riscau vieţile. Orice judecător, dacă i s-ar fi ordonat, le-ar fi dat o sentinţă de douăzeci şi cinci de ani de închisoare pentru trădare, decât să le dea cinci ani pentru sodomie. Sexualitatea lor era considerată o crimă împotriva materiei prime a naţiunii. Puşi în faţa unei astfel de perspective, trei dintre ei au cedat şi au început să arate cu degetul. Niciunul însă nu a indicat aceeaşi persoană cu ceilalţi. Refuzând să accepte că investigaţia lui era sortită eşecului, Nesterov începu să considere că se afla în faţa unei alianţe perverse, criminale – în faţa unui simţ al onoarei între aceşti monştri.

Exasperat, Leo se apropie de ofiţerul lui superior:

— Oamenii aceştia sunt nevinovaţi.

Nesterov se holbă la el, confuz.

— Toţi aceşti oameni sunt vinovaţi. Întrebarea este care dintre ei este vinovat şi de crimă.

•

Raisa îl privi pe Leo scuturându-şi tocurile cizmelor. Bucăţi murdare de zăpadă căzură pe podea. Se uita în jos, fără să-şi dea seama că ea era în cameră. Dezamăgirea lui i se păru insuportabilă. El chiar crezuse că ancheta lui va avea o şansă. Îşi legase speranţele de un vis exaltat de mântuire: un ultim act de justiţie. Ea râsese de această idee în noaptea aceea în pădure. Dar felul în care evoluaseră evenimentele fusese încă şi mai batjocoritor. Urmărind dreptatea, pornise teroarea. În încercarea de a prinde un criminal, făcuse ca o sută cincizeci de oameni să-şi piardă vieţile, dacă nu în sensul propriu, atunci în toate celelalte sensuri – îşi vor pierde căminele, familiile. Şi, văzându-l cocoşat şi tras la faţă, realiză că Leo nu făcuse niciodată niciun lucru fără să creadă în el. Nu era nici calculat, nici cinic. Dacă lucrurile stăteau aşa, atunci probabil că el crezuse şi în căsnicia lor. Crezuse că era clădită pe dragoste. Statornic în fanteziile pe care le crease – despre stat, despre mariajul lor – acum toate iluziile i se destrămaseră. Raisa era invidioasă. Chiar şi acum, după tot ce se întâmplase, el putea încă spera. Încă avea nevoie să creadă în ceva. Se aşeză pe pat lângă el. Într-o doară, îl apucă de mână. Surprins, el o privi, dar nu spuse nimic, acceptându-i gestul. Apoi priviră împreună cum zăpada începuse să se topească.

30 martie

Orfelinatul 80 era o clădire de cărămidă cu cinci etaje, într-o parte fiind scris cu litere alburii: MUNCIȚI CU SÂRG! TRĂIȚI CÂT MAI MULT! Pe acoperiș se afla un lung șir de hornuri. Orfelinatul fusese cândva o mică fabrică. La ferestre se vedeau niște draperii împuțite, prin care era imposibil să privești înăuntru. Leo bătu la ușă. Nu răspunse nimeni. Încercă clanța. Era încuiat. Se apropie de fereastră și bătu la geam. Draperiile fură trase pentru o clipă. Fața unei tinere fete apăru la fereastră pentru o clipă, o față murdară, înainte ca draperiile să revină la locul lor. Leo era însoțit de Moiseiev, un agent despre care Leo credea că ar fi mai mult decât un miliţian bătăuș. După un lung răgaz, ușa de la intrare se deschise. Un bărbat mai în vârstă, cu un șomoiog de chei în mână, apăru în fața lor. Văzându-le uniformele, expresia feței trecu de la iritare la interes respectuos. Aplecă ușor capul.

— Cu ce vă pot ajuta?

— Am venit în legătură cu băiatul ucis.

Holul principal al orfelinatului fusese cândva parterul fabricii. Mașinile fuseseră mutate, iar sala transformată în sală de mese, nu prin aducerea de scaune și mese, pentru că nu existau, ci prin faptul că peste tot ședeau pe jos copii cu picioarele încrucișate, înghesuiți, încercând să mănânce. Fiecare copil strângea în brațe un bol de lemn care era plin cu ceva care părea să fie o zeamă chioară de varză. Se părea că doar cei mai în vârstă aveau linguri. Ceilalți, fie stăteau și așteptau să primească o lingură, fie beau direct din bol. Odată ce unul dintre ei termina de mâncat, lingea lingura temeinic înainte s-o dea mai departe.

Pentru Leo era prima dată când păşea într-un orfelinat de stat. Se apropie, studiind încăperea. Era greu de ghicit cam câți copii să fi fost acolo – două sute, trei sute, cu vârste cuprinse între patru și paisprezece ani. Niciunul dintre copii nu-i dădea lui Leo vreo atenție; erau prea preocupați să mănânce sau să-și supravegheze vecinii, așteptând o lingură. Nu putea auzi decât sunetul bolurilor de lemn și sorbituri. Leo se întoarse către bărbatul mai în vârstă.

— Dumneata eşti directorul acestei instituții?

Biroul directorului se afla la primul etaj și dădea spre curtea interioară care era plina de copii, atât de mulți de spuneai că sunt creați prin producție de masă. În birou erau câțiva adolescenți, mai în vârstă decât cei de jos. Jucau cărți pe masa directorului. Acesta bătu din palme:

— Continuați în cameră, vă rog.

Băieţii se holbară la cei doi miliţieni. Leo bănuia că se enervaseră pentru că li se spusese ce să facă. Aveau o privire inteligentă care trăda o mare experienţă pentru vârsta pe care o aveau. Fără să scoată un cuvânt, se ridicară sincron, ca o pereche de câini dresaţi, luându-şi cărţile, chibriturile, pe care le foloseau pentru a paria şi ieşiră.

Odată ieşiţi cei doi, directorul îşi turnă ceva de băut şi le făcu semn lui Leo şi lui Moiseiev să se aşeze. Moiseiev se aşeză. Leo rămase în picioare, studiind camera. În cameră era un singur dulap metalic pentru acte. Pe sertarul de jos se putea vedea urma unei lovituri. Sertarul de sus era parţial deschis şi din el ieşeau documente alandala.

— Un băiat a fost ucis în pădure. Aţi auzit de asta?

— Au mai fost şi alţi ofiţeri şi mi-au arătat fotografii ale băiatului, întrebându-mă dacă l-am văzut vreodată. Mă tem că nu.

— Dar n-aţi putea şti cu siguranţă dacă nu vă lipseşte vreun copil?

Directorul se scărpină în ureche.

— Suntem patru oameni care supraveghem aproximativ trei sute de copii. Copiii vin şi pleacă. Tot timpul sosesc copii noi. Trebuie să ne scuzaţi erorile care mai apar prin acte.

— În această instituţie practică vreunul dintre copii prostituţia?

— Cei mai în vârstă fac tot ce vor. Nu-i pot supraveghea tot timpul. Dacă se îmbată? Da. Dacă se prostituează? Perfect posibil, deşi noi nu sancţionăm această practică, nu suntem implicaţi în ea şi cu siguranţă nu scoatem niciun profit din ea. Treaba mea este să mă asigur că au ceva de mâncare şi un loc unde să doarmă. Şi, luând în seamă resursele, cred că mă descurc foarte bine. Nu aştept laude pentru asta.

Directorul îi conduse la etaj, spre dormitoare. Trecând pe lângă o sală de duşuri, acesta spuse:

— Credeţi că mi-e indiferentă starea lor? Nu îmi este, fac ce pot. Mă asigur că se spală măcar o dată pe săptămână, mă asigur că sunt tunşi şi deparazitaţi o dată pe lună. Le fierb hainele. Nu vreau să am păduchi în orfelinatul meu. Dacă veţi merge la orice alt orfelinat, veţi vedea că părul copiilor este plin cu păduchi, că din sprâncene le picură păduchii. E dezgustător. Aici nu se întâmplă aşa. Nu că mi-ar mulţumi cineva pentru asta.

— Am putea vorbi puţin singuri cu copiii? Ar putea fi intimidaţi de prezenţa dumneavoastră.

Directorul zâmbi.

— Nu vor fi intimidaţi de mine. Dar pentru orice eventualitate…

Făcu un semn spre trepte.

— Cei mai în vârstă locuiesc la etaj. E sectorul lor acolo.

Camerele de sus, înghesuite sub acoperiș, nu aveau paturi, ci doar niște saltele subțiri pe podea. Acești copii luau masa, în mod evident, când doreau. Cu siguranță că mâncaseră deja și își opriseră hrana cea mai bună.

Leo intră în prima cameră de pe palier. Văzu cu coada ochiului o fată și o strălucire metalică. Era înarmată cu un cuțit. Văzându-i uniforma, ascunse cuțitul, lama dispărând între faldurile rochiei.

— Credeam că sunt băieții. N-au voie aici.

Cam douăzeci de fete cu vârste între paisprezece și șaisprezece ani îl priveau pe Leo cu fețe rigide. Mintea lui Leo zbură la cuvintele pe care i le spusese lui Anatoli Brodski când îl asigurase că cele două fete erau bine într-un orfelinat din Moscova. Fuseseră niște vorbe prostești, vorbele unui ignorant. Acum Leo înțelegea. Brodski avusese dreptate. Mai în siguranță ar fi fost de capul lor, având grijă una de alta.

— Unde dorm băieții?

Băieții mai în vârstă, inclusiv cei care fuseseră în biroul directorului stăteau înghesuiți în fundul camerei lor, preveniți, așteptându-i. Leo intră în cameră, îngenunche și așeză niște fotografii în fața lor.

— Aș vrea să priviți aceste fotografii și să-mi spuneți dacă vreunul dintre acești bărbați v-au abordat vreodată, dacă v-au oferit bani în schimbul unor servicii sexuale.

Niciunul dintre băieți nu se mișcă și nici nu dădu vreun semn că supozițiile lui ar fi fost corecte.

— N-ați făcut nimic rău. Avem nevoie de ajutorul vostru.

Leo deschise albumul, dând paginile încet. Ajunsese la sfârșit. Adolescenții priveau fotografiile, dar nu avură nicio reacție. Răsfoi din nou albumul, de la sfârșit către început. Tot nu văzu nicio reacție. Leo era aproape să închidă albumul când unul dintre băieți ieși din grup, se apropie și puse degetul pe una dintre fotografii.

— Bărbatul ăsta ți-a făcut propuneri?

— Bani.

— Ți-a oferit bani?

— Nu. Tu îmi dai bani și eu îți spun.

Leo și Moiseiev puseră bani împreună și îi oferiră băiatului trei ruble.

Băiatul începu să frunzărească albumul, se opri la una dintre pagini și puse degetul pe o fotografie.

— Arăta ca bărbatul ăsta.

— Dar nu era bărbatul ăsta?

— Nu, dar semăna.

— Știi cum îl cheamă?

— Nu.

— Poți să ne mai spui ceva despre el?
— Bani.
Moiseiev scutură din cap, refuzând să mai plătească.
— Te-am putea aresta pentru extorcare.
Întrerupându-l, Leo scoase și ultimii bani.
— Asta-i tot ce am.
— Lucrează la spital.

Leo își scoase arma. Se aflau la ultimul etaj al blocului nr. 7; apartamentul 14 se afla la capătul culoarului. Această adresă le fusese dată de la spital. Suspectul era bolnav și așa fusese toată săptămâna, o perioadă care ar fi dus, după standardele MGB, la cercetarea imediată a inculpatului, dacă n-ar fi fost toți ofițerii atât de ocupați. Se părea că îmbolnăvirea lui coincisese cu primul val de arestări asupra populației homosexuale a orașului.

Leo bătu la ușă. Nu răspunse nimeni. Strigă, spunându-și numele și gradul. Nu se auzi nimic. Moiseiev ridică cizma, gata să spargă încuietoarea cu piciorul. Ușa se deschise. Văzând arma îndreptată spre el, doctorul Tiapkin ridică mâinile. Leo abia îl recunoscu. Acesta era omul care-l ajutase cu examinarea cadavrului fetei, prestigiosul medic transferat de la Moscova. Părul îi era răvășit, privirea rătăcită. Slăbise mult. Hainele îi erau mototolite. Leo văzuse până acum mulți oameni distruși de îngrijorare; văzuse cum musculatura lor devenise slabă și flască, ca și cum ar fi fost devorați de teamă.

Leo deschise ușa cu piciorul, cercetând apartamentul din priviri.

— Ești singur?

— Fiul meu cel mai mic este aici. Dar doarme.

— Câți ani are?

— Patru luni.

Moiseiev intră, lovindu-l în nas pe Tiapkin cu patul metalic al armei. Tiapkin căzu în genunchi cu sângele picurându-i din nas în mâinile făcute căuș. Moiseiev îi ordonă lui Leo.

— Percheziționează-l!

Moiseiev se apucă să cerceteze apartamentul. Leo se aplecă, îl ajută pe doctor să se ridice, îl duse în bucătărie unde îl așeză pe un scaun.

— Unde este soția ta?

— Cumpără mâncare. Se va întoarce curând.

— Cei de la spital au spus că ești bolnav.

— Într-un fel e adevărat. Am auzit despre arestări. Știam că e doar o chestiune de timp înainte să mă luați.

— Spune-mi ce s-a întâmplat.

— Eram furios, nu există nicio altă explicație. Nu știam ce vârstă are. Era tânăr. Avea cincisprezece, poate șaisprezece ani. Nu voiam pe cineva care mi-ar fi vorbit sau care ar fi vorbit altora despre mine. Nu voiam să-i mai întâlnesc vreodată. Sau să-i mai văd. Sau să le mai vorbesc. Voiam anonimatul. Nu-mi imaginam că vreodată cineva va asculta un orfan.

Cuvântul lui nu însemna nimic. I-aş fi dat nişte bani şi totul s-ar fi terminat. Voiam pe cineva invizibil, pricepi?

Terminându-şi cercetarea preliminară, Moiseiev intră şi îşi băgă arma în toc. Îl apucă pe Tiapkin de nasul rupt, mişcându-i-l în stânga şi în dreapta, făcându-l să urle de durere. Un bebeluş se trezi în camera alăturată şi începu să plângă.

— Îi fuţi pe băieţii ăştia şi după aia îi omori?

Moiseiev îi lăsă nasul. Tiapkin căzu şi se făcu ghem pe podea. Dură ceva până când fu în stare să vorbească.

— N-am făcut sex cu el. Cel puţin, n-am terminat. N-am putut să termin. I-am cerut-o, l-am plătit, dar n-am putut. Am plecat de acolo.

— Ridică-te! Plecăm!

— Trebuie să aşteptăm să se întoarcă soţia mea. Nu-l putem lăsa pe fiul meu singur.

— Copilul va supravieţui. Ridică-te!

— Măcar lăsaţi-mă să-mi opresc hemoragia.

Moiseiev făcu un semn cu capul.

— Lasă uşa de la baie deschisă.

Tiapkin ieşi din bucătărie şi se târî spre baie lăsând o urmă însângerată de palmă pe uşă, care rămase deschisă, aşa după cum i se ceruse. Moiseiev începu să privească prin apartament. Leo putea spune că se simţea invidios. Doctorul avea o casă frumoasă, confortabilă. Tiapkin lăsă apa să curgă în chiuvetă, apăsându-şi faţa cu un prosop şi vorbind, cu spatele întors spre ei.

— Îmi pare rău pentru ce-am făcut. Dar n-am ucis pe nimeni. Trebuie să mă credeţi. Nu pentru că reputaţia mea ar mai putea fi salvată. Ştiu că sunt ruinat. Dar altcineva l-a ucis pe băiat. Cineva care trebuie să fie prins.

Moiseiev deveni nerăbdător.

— Hai odată!

— Vă doresc mult noroc!

Auzind aceste cuvinte, Leo alergă în baie şi îl întoarse pe Tiapkin. În braţ avea înfiptă o seringă. Picioarele i se înmuiaseră. Căzu. Leo îl prinse şi se prăbuşiră pe podea, îi scoase seringa din braţ. Îi verifică pulsul. Tiapkin murise. Moiseiev privi cadavrul.

— Asta ne face treaba mai uşoară.

Leo privi în sus. Soţia lui Tiapkin se întorsese. Stătea în prag cu pungile de cumpărături în mână.

1 aprilie

Aleksandr închise casa de bilete. Până acum, Nesterov se ţinuse de cuvânt. Secretul activităţilor lui sexuale fusese păstrat. Niciunul dintre clienţi nu se uita ciudat la el. Niciunul nu şuşotea când îl privea. Familia lui nu-l renegase. Mama lui încă îl iubea. Tatăl lui încă îi mulţumea pentru hărnicia lui. Încă erau mândri de el. Preţul pentru această stare de lucruri fusese numele a peste o sută de oameni, care fuseseră reţinuţi, în timp ce el continua să vândă bilete răspunzând întrebărilor pasagerilor şi făcându-şi treaba de zi cu zi la gară. Viaţa lui se întorsese la normal. Rutina zilnică era aproape identică. Încă lua masa cu părinţii lui, încă îşi ducea tatăl la spital. Curăţa gara, citea ziarul, dar nu mai mergea la filme. De fapt, nu mai mergea deloc în centrul oraşului. Îi era teamă de cei cu care s-ar fi putut întâlni; poate cu vreun miliţian care să se uite la el cu subînţeles. Întregul lui univers se năruise. De fapt, fusese distrus din momentul în care renunţase la visul lui de a deveni atlet şi în care îşi spusese că se va adapta aşa cum o făcuse şi înainte.

Adevărul era că-şi petrecuse fiecare clipă întrebându-se dacă oamenii ştiau cine îi trădase. Probabil că li se spusese. Numărul mare de arestări însemna că erau probabil forţaţi să împartă mai mulţi o celulă. Ce aveau altceva de făcut decât speculaţii despre cel care scrisese lista? Era pentru prima dată în viaţa lor când nu mai aveau nimic de ascuns. Gândindu-se la aceşti oameni şi-ar fi dorit să-şi poată schimba libertatea pe umilinţa publică şi pe una dintre celulele acelea. Oricum, nici acolo n-ar fi fost bine primit. Nu mai avea nicio lume în care să trăiască, nici cea de acasă, nici cea din spatele gratiilor.

Închise uşa de la casa de bilete, o încuie şi privi ceasul care atârna deasupra sălii de aşteptare. Îşi puse cheile în buzunar şi merse pe peron. Un cuplu aştepta trenul. Îi ştia din vedere, nu şi după nume. Îi făcură cu mâna, iar el le răspunse, mergând apoi până la capătul peronului. Trenul acesta nu avea întârziere. Aleksandr coborî de pe peron, se poziţionă pe linie şi ridică privirea în sus către cerul întunecat al nopţii. Spera ca părinţii lui să creadă cele spuse în biletul pe care îl lăsase în urmă. În bilet explica cum nu fusese niciodată în stare să-şi revină după ce eşuase să devină alergător de mare distanţă. Şi că nu-şi va ierta niciodată faptul că-şi dezamăgise tatăl.

Aceeași zi

Nesterov își petrecuse ultimii ani promițând familiei lui că îi va găsi un loc mai bun în care să trăiască, promisiune pe care până cu puțin timp în urmă o făcea în mod regulat. Nu mai credea că vor primi o locuință mai bună; nu mai credea că dacă și el și soția lui vor munci din greu, vor începe să câștige bani. Locuiau pe strada Kropotkinski, la marginea orașului, aproape de gatere. Casele de pe această stradă fuseseră construite la întâmplare; fiecare avea o altă formă și o altă mărime. Nesterov petrecea o bună parte din timpul lui liber făcând tot felul de îmbunătățiri prin casă. Era un tâmplar priceput și înlocuise ramele ferestrelor, ușile. Dar, cu anii, fundația casei începuse să se scufunde și acum partea din față stătea ușor înclinată într-un unghi, încât ușa abia se mai deschidea înainte să fie îngropată. Cu câțiva ani în urmă, construise o anexă pe care o folosea ca atelier. Împreună cu soția sa, Inesa, adusese mese și scaune, reparase casa, făcând tot ce era necesar. N-o făcuse doar pentru ei, ci pentru oricare din familiile de pe acea stradă. Tot ce trebuia să facă cineva era să le aducă materie primă și poate, ca o atenție, ceva de mâncare sau de băut.

Oricum, oricât ar fi încercat să facă, nimic nu compensa lipsurile gospodăriei. Nu aveau apă curentă, iar cea mai apropiată fântână se afla la zece minute de mers pe jos. N-aveau instalație sanitară, exista doar o toaletă în curte. Când se mutaseră aici, toaleta era împuțită și se dărâma. Era prea puțin adâncă și nu puteai intra acolo fără să te sufoce putoarea. Nesterov construise una nouă, într-un alt loc, muncind și nopțile pentru a termina. Acum avea pereți solizi și o gaură mult mai adâncă, cu un butoiaș de rumeguș din care să se arunce înăuntru după folosire. Chiar și așa, era conștient că familia sa era lipsită de binefacerile și confortul civilizației, fără mari perspective de îmbunătățire. Avea patruzeci de ani. Salariul lui era mai mic decât al lucrătorilor de douăzeci și ceva de ani de la Uzinele Volga. Visul lui de a obține o casă decentă se spulberase.

Se auzi o bătaie în ușă. Era târziu. Nesterov, îmbrăcat încă în uniformă, o putu auzi pe soția sa răspunzând la ușă. Un moment mai târziu apăru în bucătărie.

— Te caută cineva. E de la serviciu. Nu știu cine e.

Nesterov merse în hol. Leo aștepta în prag. Generalul se întoarse către soția sa.

— Mă ocup eu de asta.

— Nu intră?

— Nu, nu va dura mult.

Inesa îl privi pe Leo şi apoi ieşi. Nesterov ieşi pe hol şi închise uşa.

Leo alergase până aici. Vestea morţii lui Aleksandr îl făcuse să piardă şi ultimul dram de discreţie. Acum nu mai simţea dezamăgirea şi melancolia care îl chinuiseră toată săptămâna. Se simţea pustiit, parte a unei şarade absurde şi oribile, un simplu pion într-o farsă grotescă – un visător naiv, alergând după dreptate, dar lăsând în urmă doar distrugere. Speranţei lui că îl va prinde pe criminal i se răspunsese cu o baie de sânge. Raisa înţelesese de la bun început, o ştiuse încă din pădure, o ştiuse acum două nopţi, încercase să-l avertizeze, iar el continuase, precum un copil dornic de aventură.

Ce putea realiza un singur om?

Acum avea răspunsul: distrugerea a două sute de vieţi, sinuciderea unui tânăr şi a unui doctor. Trupul unui tânăr, tăiat în două de un tren: acesta era rezultatul muncii lui. Pentru asta îşi riscase viaţa; pentru asta riscase viaţa Raisei. Asta fusese mântuirea lui.

— Aleksandr e mort. S-a sinucis, s-a aruncat sub un tren.

Nesterov îşi aplecă fruntea.

— Îmi pare rău să aud asta. I-am dat o şansă să înceapă o altă viaţă. Poate că nu a putut. Poate că era prea bolnav.

— Noi suntem responsabili pentru moartea lui.

— Nu, era bolnav.

— Avea douăzeci şi doi de ani. Avea o mamă şi un tată şi îi plăcea să meargă la cinema. Şi acum e mort. Dar partea bună e că, dacă mai găsim vreun cadavru, putem da vina pe Aleksandr, putem rezolva două cazuri dintr-un foc.

— Gata.

— De ce faci asta? Pentru că n-o faci pentru bani sau pentru funcţie.

Leo privi casa înclinată într-o parte a lui Nesterov. Generalul răspunse:

— Tiapkin s-a sinucis pentru că era vinovat.

— De cum am început să facem arestări, a ştiut că vom vorbi cu copiii aceia şi că-i vom da de urmă.

— Avea pregătirea chirurgicală necesară pentru a tăia un stomac. Tot ce ţi-a spus despre moartea fetei erau prostii. Voia să te zăpăcească. Era înşelător, pervers.

— Mi-a spus adevărul. Stomacul fetiţei fusese tăiat. Gura îi fusese îndesată cu scoarţă de copac, la fel cum stomacul băieţelului fusese tăiat şi gura îi fusese îndesată cu scoarţă. Avea funie în jurul gleznelor şi la fel avea

şi băiatul. Crimele acestea au fost comise de acelaşi om. Şi nu a fost nici doctorul Tiapkin, nici adolescentul acela, Varlam Babinici.

— Du-te acasă.

— Am găsit şi la Moscova un cadavru. Un băiat, pe nume Arkadi. Nu avea nici cinci ani. Eu nu i-am văzut cadavrul, dar mi s-a spus că a fost tăiat, stomacul i-a fost scos, iar gura i-a fost umplută cu mizerie. Eu bănuiesc că era scoarţă de copac.

— Dintr-odată a avut loc o crimă în Moscova? Foarte convenabil, Leo. Nu te cred.

— Nici eu n-am crezut. Am vorbit cu familia lor, cu oamenii aceia îndureraţi care îmi spuneau că fiul lor fusese ucis, iar eu nu i-am crezut. Le-am spus că nu era adevărat. Câte asemenea incidente au mai fost acoperite? N-avem cum să ştim, n-avem cum să aflăm. Sistemul nostru este conceput perfect pentru a-i permite acestui ins să ucidă de câte ori vrea. Şi va ucide mereu şi mereu, iar noi vom continua să arestăm oamenii care nu trebuie, oameni nevinovaţi, oameni pe care nu-i plăcem, oameni cu care nu suntem de acord, iar el va ucide iarăşi şi iarăşi.

Nesterov n-avea încredere în omul acesta. N-avusese niciodată încredere în el şi cu siguranţă n-avea să se lase atras într-o asemenea discuţie critică la adresa statului. Îi întoarse spatele lui Leo, îndreptându-se către uşă. Leo îl apucă de umăr şi îl întoarse astfel încât acum se aflau din nou faţă în faţă. Intenţia lui fusese să încerce din nou, să-i aducă noi argumente bazate pe logică şi bun-simţ, dar în loc să facă asta, fără să-şi găsească vorbele, îl lovi. Fu o lovitură bună, îndesată.

Capul lui Nesterov se lovi de zid şi rămase aşa, în picioare, cu tâmpla lipită de perete. Apoi, încet, întoarse capul ca să-şi privească subordonatul. Leo încercă să rămână calm.

— N-am făcut nimic cu asta.

Lovitura lui Nesterov îl dărâmă pe Leo la pământ. Căzu pe spate, pe podea. Nu-l durea, cel puţin nu încă. Generalul îl privea de sus, masându-şi falca.

— Du-te acasă!

Leo se ridică.

— N-am rezolvat nimic.

Încercă să-l mai lovească o dată. Nesterov pară şi încercă să riposteze. Leo se ghemui. Era un bun luptător, antrenat, priceput. Dar Nesterov era mai mare şi destul de rapid în ciuda staturii. Lovit în stomac, Leo se îndoi. Nesterov îl mai lovi o dată peste obrazul rămas descoperit, trântindu-l în genunchi şi plesnindu-i pielea. Cu ochii înceţoşaţi, Leo se prăbuşi în faţă. Se întoarse pe o parte, gemând. Nesterov se aruncă deasupra lui.

— Du-te acasă!

Ca răspuns, Leo îl lovi direct în testicule. Se întoarse şi se răsuci. Leo sări în picioare.

— N-am rezolvat…

Înainte să poată termina, Nesterov se repezi la el, îl trânti pe podea şi ateriză deasupra lui. Îl lovi în stomac, în faţă, din nou în stomac, din nou în faţă. Leo zăcea, încasând lovitură după lovitură, incapabil să se elibereze. Încheieturile lui Nesterov erau acum pline de sânge. Recăpătându-şi răsuflarea, se opri. Leo nu mai mişca. Avea ochii închişi. O pungă de sânge se aduna în ochiul drept, alimentată şi de o tăietură la sprânceană. Nesterov se ridică, scuturând capul. Se îndreptă spre uşă, ştergându-şi sângele de pe pantaloni. În timp ce întindea mâna spre clanţă, auzi un zgomot în spatele lui. Gemând de durere, Leo se ridicase. Nesigur pe picioare, ridică mâinile de parcă ar fi vrut să continue lupta. Se lovea când de un perete când de altul, de parcă ar fi stat pe o barcă scuturată de valuri. Nu prea îşi dădea seama unde se afla Nesterov. Vocea abia i se auzea.

— N-am… rezolvat… nimic.

Nesterov îl privi pe Leo clătinându-se. Se îndreptă spre el cu pumnii încleştaţi. Leo încercă să mai dea o lovitură jalnică, dar Nesterov se dădu la o parte şi îl prinse pe după subsuori, exact când genunchii îi cedară.

•

Leo stătea la masa din bucătărie. Inesa încălzise nişte apă. O turnase într-un cazan. Nesterov muiase o cârpă în apă şi îl lăsă pe Leo să se spele pe faţă. Buza i se spărsese. Sprânceana îi sângera. Durerea din stomac îi încetase. Apăsându-şi cu un deget pieptul şi coastele, nimic nu părea rupt. Ochiul drept era umflat şi nu-l putea deschide. Totuşi, era un preţ relativ mic pentru a atrage atenţia lui Nesterov. Leo se întrebă dacă nu cumva cazul lui va suna mai convingător înăuntru decât afară şi dacă generalul îi va respinge teoriile cu la fel de multă uşurinţă în faţa soţiei sale şi a copiilor adormiţi.

— Copiii dumneavoastră merg prin pădure la şcoală?

Inesa răspunse:

— Pe acolo mergeau.

— Şi acum nu mai merg?

— Acum i-am obligat să meargă prin oraş. E mai mult de mers şi ei se plâng din pricina asta. Trebuie să-i însoţesc ca să fiu sigură că n-o iau totuşi prin pădure. La întoarcere trebuie să avem încredere în ei, nu avem ce face. Suntem amândoi la serviciu atunci.

— Mâine îi veţi lăsa să meargă prin pădure? Acum că a fost prins criminalul?

Nesterov se ridică, turnă ceai şi îi puse lui Leo în faţă un pahar.

— Vrei ceva tare de băut?

— Dacă bei şi dumneata.

Nesterov scoase o sticlă de vodcă pe jumătate goală şi turnă în trei pahare, unul pentru soţia lui şi câte unul pentru Leo şi pentru sine.

Alcoolul îi făcu tăieturile din gură să usture. Poate că-i făcea bine. Nesterov se aşeză, umplând din nou paharul lui Leo.

— De ce ai venit în Voualsk?

Leo băgă cârpa însângerată în apă, apoi o scoase şi îşi apăsă ochiul cu ea.

— Am venit ca să anchetez moartea acestor copii.

— Asta e o minciună.

Leo trebuia să-i câştige încrederea. Fără ajutorul lui nu prea avea ce face.

— Ai dreptate. Dar chiar a avut loc o crimă în Moscova. Nu mi s-a ordonat s-o anchetez. Dimpotrivă, mi s-a ordonat s-o muşamalizez. Şi mi-am făcut treaba în privinţa asta. Ce n-am făcut a fost să-mi denunţ soţia pentru spionaj. Asta m-a compromis. Ca pedeapsă, am fost trimis aici.

— Deci chiar eşti un agent căzut în dizgraţie?

— Da.

— Şi atunci de ce faci asta?

— Pentru că trei copii au fost ucişi.

— Nu crezi că Varlam a ucis-o pe Larisa pentru că tu nu crezi că ea a fost prima victimă. Am dreptate?

— Larisa n-a fost prima victimă. Nu avea cum să fie. Omul ăsta a mai ucis. E posibil ca băiatul din Moscova să nu fi fost nici el prima victimă.

— Larisa e primul copil care a fost ucis în oraşul ăsta. Ăsta e adevărul. Jur!

— Ucigaşul nu locuieşte în Voualsk. Crimele au avut loc lângă gară. Călătoreşte.

— Călătoreşte? Şi ucide copii? Ce fel de om e ăsta?

— Nu ştiu. Dar există o femeie în Moscova care l-a văzut. L-a văzut împreună cu victima lui. Există un martor ocular care ni-l poate descrie. De asemenea, soţia mea cunoaşte oameni care pot face rost de articole scrise în revistele din Vest despre cazuri similare. Dar avem nevoie, de asemenea, de dosarele crimelor similare din toate oraşele mari, de la Sverdlovsk la Leningrad.

— Nu există arhive centralizate.

— De aceea va trebui să vizitezi fiecare dintre aceste oraşe şi să obţii dosarele cazurilor din fiecare. Va trebui să-i convingi să ţi le dea şi dacă nu vei reuşi, va trebui să vorbeşti cu localnicii. Să afli de la ei ce te interesează.

Ideea era nebunească, stupidă. Nesterov ar fi trebuit să izbucnească în râs. Ar fi trebuit să-l aresteze pe Leo. În loc să facă unul dintre aceste lucruri, întrebă:

— De ce aș face asta pentru tine?

— Nu pentru mine. Ai văzut ce le face copiilor ălora. Fă-o pentru oamenii cu care trăiești. Pentru vecinii noștri, pentru vecinii de compartiment din tren, fă-o pentru copiii pe care nu-i cunoaștem și pe care nu-i vom întâlni niciodată. Eu nu am suficientă putere ca să cer dosarele acelea. Eu nu cunosc pe nimeni în miliție. Tu îi știi pe oamenii ăștia; și ei te știu pe tine și au încredere în tine. Tu poți obține aceste dosare. Trebuie să cauți date legate de copiii uciși: cazurile vor putea fi rezolvate sau nerezolvate. Dar trebuie să existe un tipar: victimele să aibă gura plină cu scoarță și stomacurile scoase. Trupurile probabil că le-au fost găsite în locuri publice: păduri, parcuri, poate în apropierea gărilor. Vor avea sfoară în jurul gleznelor.

— Și dacă nu găsesc nimic?

— Dacă am găsit deja trei din întâmplare, atunci vom găsi și alții.

— Aș risca foarte mult.

— Da, vei risca. Și va trebui să minți. N-ai putea spune nimănui motivul real al cercetărilor tale. Nici măcar ofițerilor tăi. Nu vei putea avea încredere în nimeni. Și în schimb, pentru curajul tău, familia ta ar putea sfârși în Gulag. Și s-ar putea s-o sfârșești rău și tu. Asta e ce am eu de oferit.

Leo îi întinse mâna peste masă.

— Mă vei ajuta?

Nesterov merse la fereastră și se opri lângă soția lui. Ea nu îl privea, ci se juca cu paharul de vodcă. Avea să-și riște slujba, familia, toate lucrurile pentru care muncise o viață?

— Nu.

Sud-estul raionului Rostov, la vest de Gukovo

2 aprilie

Petea se trezi cu noaptea-n cap. Stând pe treptele reci de piatră ale casei lor, aştepta cu nerăbdare răsăritul ca să le poată cere voie părinţilor să meargă în oraş. După câteva luni în care făcuse economii, avea acum suficient de mulţi bani ca să poată lua şi ultimul timbru care i-ar fi completat ultima pagină a albumului. Prima colecţie de timbre o primise de la tatăl său în ziua în care împlinise cinci ani. El nu ceruse aşa ceva, dar filatelia a devenit curând un hobby timid, pentru ca să se transforme cu timpul aproape într-o obsesie. În ultimii ani strânsese timbre şi de la alte familii care lucrau la colhoz – Ferma colectivă nr. 12, unde fuseseră repartizaţi părinţii lui. Începuse chiar să-şi facă prieteni în Gukovo, oraşul cel mai apropiat, în speranţa că va obţine şi alte timbre. După ce-i crescu colecţia suficient de mult, cumpără un album ieftin, din hârtie, în care lipi timbrele în şiruri ordonate. Îşi ţinea timbrele într-o cutie de lemn pe care tatăl lui i-o confecţionase special ca să-şi protejeze colecţia. Fusese nevoit să-i facă o astfel de cutie, din moment ce Petea încetase să doarmă noaptea, atent ca apa să nu se scurgă prin acoperiş sau ca şobolanii să nu-i roadă preţiosul album. Dintre toate timbrele pe care le avea, pe primele patru, primite de la tatăl său, le iubea cel mai mult.

Din când în când, părinţii îi dădeau câte o copeică. Nu erau bani în plus. Acum era suficient de mare ca să înţeleagă că nu existau bani în plus. La rândul lui, avea grijă să lucreze suplimentar la fermă. Îi trebuise atât de mult timp să adune banii; lunile treceau, iar el nu putea face altceva decât să hotărască ce timbre avea să cumpere data viitoare. Seara trecută primise o altă copeică, iar mama considerase acel moment cel mai prost cu putinţă, nu pentru că s-ar fi opus pasiunii lui, ci pentru că ştia că în noaptea aceea băiatul nu avea să închidă un ochi. Avusese dreptate.

Când soarele răsări, Petea dădu buzna în casă. Mama insistă să mănânce un bol cu ovăz înainte să plece. Mâncă ce îi pusese cât de repede îi stătu în putinţă, fără să ia în considerare temerile mamei că s-ar fi putut alege cu o durere de stomac. După ce termină, ieşi din casă şi o porni spre linia de cale ferată care trecea pe lângă sat şi o lua spre oraş. Se opri din alergat şi se mulţumi să meargă în pas alert. Dacă ajungea prea devreme, magazinele aveau să fie închise. Se putea însă bucura la fel de bine de aşteptarea aceasta voluptuoasă.

În Gukovo, chioşcul la care se vindeau timbre şi ziare era încă închis. Petea nu avea ceas. Nu ştia exact când avea să se deschidă chioşcul, dar aşteptarea nu-l deranja. Era minunat să se afle în oraş ştiind că are suficient de mulţi bani ca să cumpere un timbru nou, aşa că porni să hoinărească pe străzi, fără vreo destinaţie precisă. Se opri la gară, ştiind că înăuntru se afla un ceas. Era ora şapte cincizeci. Un tren tocmai se pregătea să plece. Se hotărî să rămână să-l privească. Aşa că merse pe peron şi se aşeză. Mai fusese în gară şi înainte. Acesta era un tren personal care avea să oprească în toate staţiile până în oraşul Rostov. Deşi nu călătorise niciodată mai departe de Rostov şi numai împreună cu părinţii, câteodată se urca în tren împreună cu colegii lui doar de plăcere şi pentru că ştiau că pot călători gratis. Biletele erau arareori verificate.

Tocmai era pe cale să se întoarcă la chioşc ca să-şi cumpere timbrul, când un bărbat se aşeză lângă el. Bărbatul era îmbrăcat la patru ace şi avea o servietă pe care o aşeză între picioare, de parcă i-ar fi fost teamă să nu-i fie furată de cineva. Petea îl privi. Avea ochelari de vedere cu lentile groase şi părul negru, aranjat cu atenţie. Purta costum. Petea n-ar fi putut spune ce vârstă avea. Nu era chiar bătrân, nu avea părul grizonat. Dar nu era nici foarte tânăr. Nu părea conştient de prezenţa lui Petea. Petea tocmai era pe cale să se ridice şi să plece, când bărbatul se întoarse brusc spre el şi spuse:

— Unde mergi astăzi?

— Nu merg nicăieri, domnule. Nu cu trenul. Doar stăteam aici.

Petea fusese educat să se poarte respectuos cu cei mai în vârstă ca el.

— E un loc cam aiurea ca să stai degeaba.

— Aştept să cumpăr nişte timbre, dar chioşcul nu s-a deschis încă. Deşi poate că între timp s-a deschis. Ar trebui să merg să verific.

Auzind asta, omul se întoarse cu totul spre Petea.

— Colecţionezi timbre?

— Da, domnule.

— Şi eu colecţionam timbre când eram de vârsta ta.

Petea se lasă pe spate, relaxându-se. Nu mai întâlnise până acum un alt colecţionar de timbre.

— Dumneavoastră colecţionaţi timbre noi sau din cele folosite? Eu colecţionez din ambele categorii.

— Ale mele erau toate noi. Le luam de la un chioşc. Aşa cum faci tu.

— Aş vrea ca şi ale mele să fie toate noi. Dar majoritatea sunt folosite. Le tai de pe plicurile vechi.

Petea băgă mâna în buzunar şi scoase un pumn de copeici de aramă pe care i le arătă bărbatului.

— A trebuit să le strâng timp de trei luni.

Bărbatul aruncă o privire grămezii micuțe de monede.

— Atât de mult timp pentru atât de puțin…

Petea privi monedele. Își dădu seama că bărbatul avea dreptate. Nu avea foarte mulți bani. N-avusese niciodată foarte mulți bani. Entuziasmul i se mai potoli. Nu va avea niciodată o colecție impresionantă. Alții vor avea întotdeauna mai mult decât el. Nu conta cât se străduia, n-avea niciodată să-i ajungă din urmă. Se întristă deodată, se ridică și dădu să plece, când bărbatul îl întrebă:

— Ești un băiat ordonat?

— Da, domnule.

— Ai grijă de timbrele tale?

— Am mare grijă de ele. Le-am pus într-un album. Iar tata mi-a făcut o cutie de lemn. Asta ca să stea albumul în siguranță. Din acoperișul nostru mai picură câteodată. Și uneori sunt și șobolani.

— E înțelept din partea ta să le pui într-un loc sigur. Așa am făcut și eu când eram ca tine. Le țineam în sertar.

Bărbatul părea să cântărească ceva în minte.

— Și eu am doi copii. Două fiice și niciuna nu e interesată de timbre. Sunt foarte dezordonate. Cât despre mine, eu nu mai am timp să mă ocup de timbre. Sunt ocupat cu serviciul, înțelegi? Sunt sigur că și părinții tăi sunt ocupați.

— Tot timpul, domnule, muncesc din greu.

— Nu au timp să adune timbre, așa-i?

— Nu, domnule.

— Și eu sunt în aceeași situație. Uite care e propunerea mea. Aș vrea ca toate timbrele pe care le-am strâns să ajungă pe mâna cuiva responsabil, care să aibă grijă de ele, a unuia ca tine.

Petea se gândi la imaginea unui album întreg plin cu timbre. Erau pe atât de vechi pe cât se întindea înapoi în timp pasiunea acestui om. Ar fi fost colecția la care visase mereu. Tăcu, incapabil să creadă că i se oferă o asemenea șansă.

— Ei? Te-ar interesa?

— Da, domnule. Le-aș pune în cutia mea de lemn și acolo ar fi în siguranță.

Omul nu păru convins.

— Dar albumul meu e mare și plin de timbre. S-ar putea să nu încapă în cutiuța ta.

— Atunci, tata mi-ar face alta. Îl duce capul. Și nu s-ar supăra deloc. Îi place să facă tot felul de lucruri. Și mai e și priceput.

— Ești sigur că vei avea grijă de ele?

— Da, domnule.

— Promite-mi.

— Promit, domnule.

Bărbatul zâmbi.

— M-ai convins. Am să ţi-o dau. Stau la trei staţii de aici. Hai, am să-ţi cumpăr un bilet.

Petea fu cât pe ce să spună că nu este nevoie de bilet, dar se abţinu. Nu voia să creeze impresia că nu are respect pentru lege. Până când îşi va fi primit timbrele, trebuia să păstreze impresia bună pe care o crease.

•

Petea stătea pe scaunul de lemn al trenului, privind pe fereastră şi balansându-şi picioarele cu tălpile aproape atingând podeaua. Se întreba acum dacă mai era cazul să-şi cheltuie copeicile pe un timbru nou. Acest lucru părea inutil având în vedere câte timbre urma să primească, aşa că hotărî să returneze banii părinţilor lui. Ar fi fost frumos să împartă acest noroc cu ei. Bărbatul îi întrerupse meditaţia, bătându-l uşor pe umăr:

— Am ajuns.

Trenul oprise într-o haltă în mijlocul pădurii, cu mult înainte de oraşul Şakhti. Era un loc în care mergeau să se relaxeze cei care voiau să mai scape de aglomeraţia oraşului. Prin lăstăriş se vedeau cărări făcute de piciorul omului. Dar nu era chiar o perioadă propice plimbărilor. Zăpada de-abia se topise. Pădurile erau acum întunecate şi neprimitoare. Petea se uită la bărbatul de lângă el, la pantofii lui eleganţi şi la servietă:

— Locuieşti aici?

Bărbatul dădu din cap.

— Aici e casa mea de vacanţă. Nu-mi pot ţine timbrele acasă. Mă tem că fetele mele le vor găsi şi le vor atinge cu degetele lor murdare. Dar am de gând să vând casa asta, pricepi? Aşa că nu voi mai avea unde să-mi ţin colecţia.

Se dădu jos din tren. Petea îl urmă, păşind pe peron. Nu mai coborî nimeni altcineva.

Bărbatul intră în pădure. Petea îl urmă. Dacă avea o casă aici, atunci era de înţeles. Petea nu cunoştea pe nimeni suficient de bogat încât să aibă o casă de vacanţă, dar ştia că întotdeauna erau situate fie în pădure, fie pe malul lacurilor sau pe malul mării. În timp ce mergea, bărbatul continuă să vorbească.

— Desigur, ar fi fost frumos ca şi pe copiii mei să-i intereseze timbrele, dar nu este cazul.

Petea se gândea să-i spună că poate copiii lui aveau nevoie de ceva timp. Lui îi luase ceva timp până când devenise un colecţionar atent. Şi era

suficient de isteţ ca să înţeleagă că era în interesul lui ca odraslele bărbatului să nu fie interesate de timbre. Aşa că nu spuse nimic.

Bărbatul ieşi de pe cărare şi o luă printre tufe cu o oarecare viteză. Petea se strădui să se ţină după el. Bărbatul mări pasul. Petea aproape că trebuia să alerge.

— Domnule, cum vă numiţi? Va trebui să ştiu ca să le spun părinţilor mei în caz că mă întreabă de unde am timbrele.

— Nu-ţi face griji în privinţa părinţilor tăi. Am să le scriu eu o scrisoare în care am să le explic exact cum ai ajuns în posesia albumului. Am să le dau chiar şi adresa mea, în caz că vor dori să verifice.

— Vă mulţumesc mult, domnule.

— Spune-mi Andrei.

După ceva timp, omul se opri, se aplecă şi deschise servieta. Petea se opri şi el cercetând împrejurimile în căutarea casei. N-o văzu nicăieri. Poate că mai aveau puţin de mers. Trăgându-şi răsuflarea, privi în sus la crengile lipsite de frunze ale copacilor care întretăiau perdeaua cenuşie a cerului.

•

Sângele curgea din ţeasta băiatului, prelingându-i-se pe obraz. Andrei îngenunche şi puse un deget pe gâtul băiatului, căutându-i pulsul. Încă trăia. Asta era bine. Îl răsuci pe spate şi începu să-l dezbrace de parcă ar fi fost o păpuşă. Îi scoase haina, apoi cămaşa şi la sfârşit pantofii şi ciorapii. În sfârşit, îi scoase pantalonii şi chiloţii. Adună hainele într-o grămadă, îşi luă servieta şi se îndepărtă de copil. După vreo douăzeci de paşi se opri în dreptul unui copac căzut. Lăsă jos grămada de haine, o adunătură de boarfe sărăcăcioase. Puse servieta jos, o deschise şi scoase din ea o bucată de funie grosolană. Se întoarse la băiat şi îi legă un capăt de sfoară de una dintre glezne. Făcu un nod strâns pe care îl verifică trăgând piciorul băiatului. Ţinea bine. O luă înapoi, deşirând funia foarte atent, de parcă tocmai manevra fitilul unei grămezi de dinamită. Ajunse la copacul căzut, se ascunse în spatele lui şi se întinse pe jos. Alesese un loc bun. Poziţia copacului îi permitea să nu fie văzut de băiat când se va fi trezit. Urmărea cu privirea cum funia parcurgea distanţa dintre mâna lui şi glezna băiatului. Avea încă suficientă sfoară să-i ajungă încă cel puţin cincisprezece paşi. Pregătit, era atât de excitat, că-i venea să urineze. Temându-se să nu rateze momentul când băiatul se va fi trezit, se răsuci pe o parte, îşi deschise şliţul de la pantaloni şi, culcat cum era, se uşură. Terminând, se îndepărtă de pământul ud, reluându-şi uşor poziţia. Băiatul era încă inconştient. Andrei îşi scoase ochelarii, îi puse în toc, iar tocul îl băgă în buzunarul hainei. Acum, privind, nu putea zări decât ca prin ceaţă o linie indistinctă de piele roz contrastând cu pământul. Fără ochelari nu vedea decât nişte trăsături confuze ale unui copil. Andrei se

întinse, rupse o creangă dintr-un copac din apropiere şi începu să mestece scoarţa, dinţii devenindu-i maronii şi urâţi.

•

Petea deschise ochii, concentrându-se la cerul cenuşiu şi la crengile fără frunze ale copacilor. Capul îi era plin de sânge lipicios. Îl atinse, apoi îşi privi degetele şi începu să plângă. Îi era frig. Era dezbrăcat. Ce se întâmplase? Ameţit, nu îndrăznea să se ridice în şezut de frică să nu-l vadă pe bărbat lângă el. Era sigur că se afla prin apropiere. Acum nu putea vedea decât cerul. Dar nu putea rămâne aici, gol, pe pământ. Nu voia decât să fie acasă, cu părinţii lui. Îşi iubea atât de mult părinţii şi era sigur că şi ei îl iubeau. Cu buzele tremurându-i, cu întreg corpul dârdâindu-i de frig, se ridică şi începu să privească temător în stânga şi în dreapta, abia îndrăznind să respire. Nu-l putea zări pe bărbat nicăieri. Privi în spate, într-o parte. Bărbatul dispăruse. Petea se ridică până ajunse în patru labe şi începu să scruteze pădurea. Era singur, abandonat. Respiră adânc, uşurat. Nu înţelegea. Dar nici nu voia să înţeleagă. Se uită în jur după hainele sale. Nu mai erau. Dar nu erau importante. Sări în picioare şi începu să alerge, să alerge cum n-o mai făcuse niciodată, împiedicându-se de crengile căzute, prin mocirla care se făcuse de la ploaie şi de la zăpada topită. Tălpile, atunci când nu călcau pe crengi, scoteau un sunet plescăit. Nu ştia dacă aleargă în direcţia bună. Tot ce ştia era că trebuia să scape de acolo. Deodată, piciorul drept îi fu tras înapoi, ca şi cum cineva l-ar fi apucat de gleznă. Fără să-şi poată ţine echilibrul se duse înainte, căzând. Fără a avea timp să-şi tragă respiraţia, se rostogoli pe spate şi privi în urmă. Nu văzu pe nimeni. Se gândi că se împiedicase de ceva şi era pe cale să se ridice, când observă funia legată în jurul piciorului drept. O urmări cu privirea înapoi în pădure şi o văzu întinzându-se sinuos pe pământ, ca un fir de undiţă. Sfoara mergea până în dreptul unui copac căzut cam la patruzeci de paşi depărtare.

Apucă sfoara, încercând să şi-o scoată de pe gleznă. Dar era prea strânsă, îi lăsa urme pe piele. Sfoara a fost trasă din nou, cu mai multă forţă. Deodată fu tras prin noroi, spatele acoperindu-i-se cu noroi, înainte să se oprească. Privi în sus. Iată-l, era acolo, bărbatul acela, ascuns în spatele copacului, trăgând de funie. Petea apucă nişte crengi şi nişte pământ. Dar nu ajuta la nimic, bărbatul continua să-l aducă tot mai aproape de copac. Se concentră asupra nodului. Nu-l putu desface. Nu putea rupe sfoara. Nu avea altă şansă decât să tragă din toate puterile, jupuindu-şi pielea de pe picior. Sfoara fu trasă iar, de data asta intrându-i în carne. Îşi strânse dinţii, refuzând să ţipe. Luă o mână de nămol moale şi unse sfoara. Exact când bărbatul mai trase o dată, Petea reuşi să se elibereze din laţ. Sări în picioare şi o luă la fugă.

Sfoara se slăbi în mâna lui Andrei. La capătul ei nu se mai afla nimic. Trase din nou şi simţi cum faţa i se înroşeşte. Încercă să scruteze depărtarea, dar distanţa era prea mare, nu putea vedea nimic, întotdeauna se baza pe sfoară. Să-şi pună oare ochelarii? Nu, n-avea timp. Avea să fie lăsat în urmă aproape orb, singur, rătăcind prin păduri.

Te lasă în urmă.

Andrei sări peste copac şi cu nasul în pământ începu să meargă după sfoară.

Petea alergă mai repede decât alergase vreodată. Avea să ajungă la gară. Trenul va fi acolo. Şi se va urca. Avea să plece înainte ca bărbatul să ajungă acolo. Avea să supravieţuiască.

O pot face!

Se întoarse. Bărbatul se afla în urma lui alergând cu nasul în pământ, de parcă ar fi căutat ceva ce pierduse. Mai mult, mergea în direcţie greşită. Distanţa dintre ei creştea. Petea avea să scape de el, avea să reuşească. Ajuns la capătul sforii, la nod, cu inima bătându-i nebuneşte, Andrei se opri şi încercă să privească în jur cât putu de atent. Ochii începură să-i lăcrimeze. Nu vedea copilul. Băiatul dispăruse. Era singur, abandonat. Apoi, dintr-odată, la dreapta, văzu mişcare – o oglindire luminoasă, pielea palidă, băiatul. Era el. Petea privi în urmă, sigur că distanţa dintre el şi urmăritor crescuse şi mai mult. De data asta îl văzu pe bărbat alergând direct spre el. Alerga cu paşi mari, cu haina fluturându-i în ambele părţi. Avea un rânjet nebunesc pe faţă. Petea putu vedea că, dintr-un motiv care-i scăpa, avea dinţii maro. Se simţi lipsit de vlagă dintr-odată, de parcă n-ar mai fi avut brusc sânge în picioare. Îşi ridică braţele în dreptul ochilor, de parcă asta l-ar fi putut proteja şi închise ochii, imaginându-şi că era în braţele protectoare ale părinţilor săi.

Andrei se lovi atât de puternic de băiat, încât amândoi se prăbuşiră. Andrei era deasupra, băiatul se răsucea dedesubt, zgâriindu-l şi muşcându-i haina. Rămânând ţeapăn deasupra, pentru a-l împiedica să scape, bărbatul mormăi:

— Trăieşte încă!

Îşi scoase cuţitul lung de vânătoare pe care îl purta la centură. Închizând ochii, începu să lovească cu cuţitul dedesubtul lui, la început cu prudenţă, doar cu vârful, auzind icnetele şi ţipetele de sub el. Aşteptă puţin, savură momentul, simţi prelingându-i-se în stomac vibraţiile luptei. Ce senzaţie!

Excitat, începu să lovească mai des, să bage lama mai mult, până când la un moment dat cuțitul intră în carne până în plăsele. Acum băiatul nu mai mișca.

Trei luni mai târziu
Sud-estul raionului Rostov Marea Azov

4 iulie

Nesterov stătea cu degetele de la picioare îngropate în nisip. Această porţiune de plajă era celebră pentru cei care locuiau în oraşul Rostov-pe-Don, situat cam la patruzeci de kilometri în nord-est. Astăzi era la fel. Plaja era plină. Ca şi cum locuitorii oraşului tocmai ieşiseră din hibernare, aveau pielea decolorată după îndelungata iarnă. Şi-ar fi putut da seama ce slujbe aveau aceşti oameni doar după forma corpului lor? Cei graşi trebuie că erau importanţi într-un fel sau altul. Poate că erau directori de fabrică sau membri importanţi de partid, nu dintre aceia care doborau uşi cu picioarele, ci dintre aceia care semnau tot timpul hârtii. Nesterov făcea tot ce putea să nu-i privească în ochi. Se concentra asupra familiei lui. Cei doi fii ai lor se jucau în apa mică, soţia lui dormea alături, întoarsă pe o parte, cu ochii închişi şi cu mâinile strânse sub cap. La o primă privire, păreau foarte mulţumiţi: familia sovietică perfectă. Aveau toate motivele să fie mulţumiţi – erau în vacanţă, puteau folosi una dintre maşinile de serviciu ale miliţiei, aveau un voucher dat de stat pentru benzină ca recompensă pentru rezolvarea cu succes şi cu discreţie a celor două cazuri separate de crimă. I se spusese să nu se ostenească prea mult. Astea fuseseră ordinele. Şi le repetase în cap ca o placă, sensibil la ironia lor crudă.

Procesul lui Varlam Babinici durase exact două zile, avocatul apărării invocând nebunia. Conform procedurilor, apărarea trebuia să folosească aceleaşi rapoarte ale experţilor ca şi acuzarea. Nu aveau voie să cheme martori independenţi. Nesterov nu era avocat, dar nici nu avea nevoie să fie ca să înţeleagă ce avantaj enorm oferea asta acuzării. În cazul lui Babinici, apărarea trebuia să invoce nebunia fără însă a putea chema un martor care să nu fi fost în prealabil instruit de acuzare. Cum la Spitalul nr. 379 nu exista un specialist psihiatru, un medic obişnuit fusese ales de către acuzare să depună mărturie. Doctorul spusese că, după părerea lui, Varlam Babinici putea face diferenţa între bine şi rău şi el ştia că uciderea este ceva rău; inteligenţa inculpatului era cu siguranţă redusă, dar suficient de dezvoltată cât să înţeleagă conceptul de crimă. La urma urmei chiar el spusese după ce comisese crima:

În ce necaz am intrat!

Apărarea nu avu ce face decât să cheme acelaşi medic şi să încerce să argumenteze un punct de vedere opus. Varlam Babinici fusese găsit vinovat. Nesterov primi o scrisoare bătută la maşină care îi confirma că tânărul de şaptesprezece ani fusese executat, murind în genunchi cu un glonte în ceafă.

Cazul doctorului Tiapkin durase mai puţin de o zi. Soţia lui declarase că era violent, descriindu-i fanteziile perverse şi că singurul motiv pentru care nu-l denunţase fusese că se temuse pentru viaţa ei şi a copiilor lor. De asemenea, îi spuse judecătorului că renunţase la religia ei, iudaismul. Avea să-şi educe copiii ca să devină buni comunişti. În schimbul acestei mărturii fusese transferată la Şakhti, un oraş din Ucraina, în care îşi putea continua viaţa fără stigmatul crimei soţului asupra ei. Cum în afară de cei din Voualsk nu auzise nimeni de crime, nici măcar nu era nevoie să-şi schimbe numele. Odată finalizate aceste cazuri, curtea trecuse la judecarea a aproape două sute de cetăţeni acuzaţi de comportament antisovietic. Toţi aceşti homosexuali primiseră pedepse cu muncă silnică, între cinci şi douăzeci şi cinci de ani. Pentru a putea rezolva numărul neobişnuit de cazuri cu uşurinţă, judecătorul elaborase o metodă de a da sentinţele care depindea de dosarul inculpatului, de numărul de copii pe care îi avea şi de numărul de contacte perverse pe care declarase că le-a avut. Dacă erau membri de Partid, asta nu le putea face decât rău, din moment ce aduseseră o proastă reputaţie Partidului. Asta ar fi trebuit s-o ştie şi ei. Acum, calitatea de membru le era retrasă. În ciuda faptului că aceste şedinţe de judecată erau toate la fel, Nesterov asistase la fiecare dintre cele aproximativ două sute. Când şi ultimul inculpat fu condamnat, părăsi curtea şi fu felicitat de toţi oficialii Partidului. Se descurcase bine. Era aproape sigur că va primi un apartament nou în următoarele două luni, sau cel mai târziu până la sfârşitul anului.

Câteva nopţi după ce sentinţele fuseseră date, neputând dormi, soţia lui îi spuse că era doar o chestiune de timp până când va fi de acord să-l ajute pe Leo să rezolve cu adevărat cazurile. Ar trebui să-i dea drumul. Aştepta oare permisiunea ei? Poate că asta făcea. Nu se juca doar cu viaţa lui, ci şi cu cea a familiei lui. Teoretic, nu făcea nimic rău cercetând şi punând întrebări, dar va face asta de unul singur. Activităţile independente implicau întotdeauna un anumit risc pentru că ele sugerau că structurile de stat eşuaseră. Însemna că un individ putea obţine ceva ce statul nu putuse. În acelaşi timp, era sigur că putea porni o anchetă discretă, obişnuită, care să nu atragă atenţia mai mult decât o conversaţie între colegi. Dacă descoperea că nu mai existau şi alte cazuri, alţi copii ucişi, atunci putea fi sigur că pedepsele brutale la care avusese o contribuţie esenţială fuseseră echitabile, juste şi potrivite. Deşi nu avea încredere în Leo şi resimţea constant îndoiala pe care

acesta i-o inspira, nu era niciun dubiu că pusese o întrebare de bun simţ. Avea munca lui vreo semnificaţie sau era pur şi simplu un mijloc de a-şi câştiga pâinea? Nu era nimic ruşinos în a încerca să supravieţuieşti – cu asta îşi ocupa timpul majoritatea populaţiei. Totuşi, era oare în regulă să trăiască în mizeria asta fără niciun fel de demnitate, fără să aibă sentimentul că munca lui are vreun sens?

În ultimele zece săptămâni Nesterov lucrase singur, fără să colaboreze în vreun fel cu Leo. Cum Leo era sigur supravegheat, cu cât avea mai puţin de-a face cu el, cu atât era mai bine. Nu făcuse decât să-i strecoare lui Leo un mic bileţel pe care scria doar „te voi ajuta", dându-i instrucţiuni să-l distrugă imediat.

Nu exista nicio cale simplă de a căpăta acces la dosarele din regiune. Dăduse telefoane şi scrisese scrisori. De fiecare dată menţionase subiectul numai în trecere, lăudând eficienţa departamentului său în rezolvarea fără probleme a celor două cazuri, încercând să provoace o reacţie de emulaţie. Pe măsură ce răspunsurile începuseră să vină, fu nevoit să meargă cu trenul în câteva călătorii neoficiale, ajungând în tot felul de oraşe şi întâlnindu-şi colegii, bând împreună cu ei, discutând câte un caz relevant pentru doar o fracţiune de secundă înainte să treacă la subiecte benigne. Era un mod extrem de ineficient de a aduna informaţii. Trei ore de băut abia dacă aduceau două minute de conversaţie relevantă. În opt săptămâni nu reuşise să dezgroape nici măcar o singură crimă nerezolvată. Acesta fusese momentul în care îl chemase pe Leo în biroul lui.

Leo intră în birou, închise uşa şi se aşeză. Nesterov verifică de două ori coridorul înainte de a se întoarce, încuind uşa şi luând ceva de pe birou. Scoase o hartă a Uniunii Sovietice şi o întinse pe birou, fixându-i colţurile cu nişte cărţi. Luă apoi o mână de pioneze. Înfipse două în zona Voualsk, două în regiunea Molotov, două în Viatka, două în Gorki şi două în Kazan. Pionezele formau un şir care urma linia de cale ferată până la Moscova. Nesterov nu mai fusese la Moscova, evitase în mod deliberat contactul cu agenţii de miliţie de acolo de care se temea că vor fi suspicioşi în privinţa cercetărilor lui. La vest de Moscova, Nesterov nu avu deloc succes, dar găsi un caz posibil în Tver. Mişcându-se spre sud, înfipse trei pioneze în zona oraşului Tuia, două în zona oraşului Orei şi două în zona oraşului Belgorod. Pentru zona Ucrainei, luă cutia de pioneze şi vărsă cel puţin douăzeci în palme. Continuă: trei pioneze în oraşele Harcov şi Gorlovka, patru în Zaporoje, trei în Kramatorsk şi una în Kiev. În afara Ucrainei erau trei pioneze în Taganrog şi în cele din urmă şase în regiunea Rostov.

Nesterov înţelese reacţia lui Leo: tăcere şi zăpăceală. În multe privinţe, adunase această informaţie folosind acelaşi tipar. La început încercase să nu

ţină cont de asemănări: pământul din gura copiilor, fie că-i spuneau pământ sau mizerie, toracele despicate. Asemănările însă erau izbitoare. Mai era şi sfoara din jurul gleznelor. Victimele erau mereu dezbrăcate, hainele se găseau mai mereu strânse într-o mică stivă la o distanţă oarecare de locul crimei. Crimele aveau loc în pădure, prin parcuri şi foarte frecvent în apropierea gării, niciodată în interior. Niciunul dintre oraşe nu luase legătura cu vreun altul, deşi uneori crimele se petreceau la nici cincizeci de kilometri distanţă. Nu fuseseră create legături care să unească pionezele. Crimele fuseseră soluţionate învinovăţind beţivi, hoţi sau violatori condamnaţi, indivizi marginalizaţi, nedoriţi, cărora li se putea aduce orice acuzaţie.

După numărătoarea lui erau patruzeci şi trei în total. Nesterov se întinse după cutia de pioneze, luă una şi o înfipse în centrul Moscovei, făcând din Arkadi copilul cu numărul 44.

•

Nesterov se trezi cu obrazul lipit de nisip şi cu gura deschisă. Se ridică, îşi scutură nisipul de pe obraz şi se uită în jur. Soarele dispăruse după o perdea de nori. Îşi căută copiii din priviri pe porţiunea de plajă pe care se jucau copiii. Fiul său mai mare, Efim, care avea şapte ani, stătea lângă malul apei. Dar fiul mai mic, în vârstă de numai cinci ani, nu se zărea nicăieri.

Nesterov se întoarse spre soţia lui. Tăia felii dintr-o bucată de pastramă, pregătind masa.

— Unde este Vadim?

Inesa privi în sus, găsindu-l imediat din ochi pe cel mare, dar nu şi pe cel mic. Ţinând în continuare cuţitul în mână, se ridică, se întoarse şi privi în urmă. Nevăzându-l, scăpă cuţitul din mână. Amândoi o zbughiră spre Efim, îngenunchind lângă el, câte unul în fiecare parte.

— Unde este fratele tău?

— A spus că se întoarce la voi.

— Când?

— Nu ştiu.

— Gândeşte-te.

— Nu cu mult timp în urmă. Nu mai ştiu.

— V-am spus să staţi împreună.

— A spus că se întoarce la voi!

— N-a intrat în apă?

— A plecat încolo, spre voi.

Nesterov se ridică din nou şi privi spre apă. Vadim nu intrase în mare, nu voise să înoate. Era undeva pe plajă, printre sutele acestea de oameni. Imagini de prin dosarele cu crime începură să-i treacă prin minte. O fată

tânără fusese ucisă chiar lângă o linie periferică de cale ferată. O alta fusese ucisă într-un parc, în spatele unei statui, la doar o sută de metri de casa ei. Se ghemui lângă fiul său:

— Du-te înapoi la pătură. Stai acolo indiferent de cine îţi vorbeşte sau de ce îţi spune. Chiar dacă e cineva mai în vârstă şi trebuie să-l respecţi, nu te mişti de acolo.

Aducându-şi totuşi aminte câţi copii fuseseră păcăliţi şi ademeniţi în pădure, se răzgândi şi luă mâna fiului său.

— Hai cu mine. Îl vom căuta amândoi pe fratele tău.

Soţia lui o luă în susul plajei, iar Nesterov o luă în jos, în direcţia opusă, lovindu-se de oameni, înaintând cu pas energic, prea rapid pentru Efim, aşa că îşi luă fiul în braţe şi îl cără. La un moment dat, plaja se termină, iar la marginea ei apărură buruieni şi trestie. Vadim nu se afla nicăieri.

Efim nu ştia mare lucru despre munca tatălui său. Ştia despre cei doi copii ucişi în oraşul lor pentru că părinţii îi vorbiseră despre asta, deşi îl făcuseră să jure că nu va vorbi nimănui despre crime. Teoretic, nimeni nu avea de ce să se îngrijoreze în privinţa lor. Erau perfect rezolvabile. Efim ştia că frăţiorul lui se afla în pericol. Era un băiat prietenos, comunicativ. N-ar fi putut fi nepoliticos cu nimeni. Efim ar fi trebuit să-l supravegheze mai bine şi când îşi dădu seama că era vina lui începu să plângă.

La celălalt capăt al plajei, Inesa îşi striga fiul. Citise şi ea documentele legate de ancheta soţului ei. Ştia exact ce li se întâmpla copiilor dispăruţi. Panicându-se, se simţi pe deplin responsabilă. Ea îi spusese soţului ei să-l ajute pe Leo. Îl încurajase, sugerându-i să-şi ia măsuri de protecţie măcar minimale, cum ar fi să ţină această investigaţie secretă. Era un om direct, iar munca lui cerea multă precauţie. Ea îi citea scrisorile înainte să le trimită, sugerându-i să insereze anumite fraze pentru cazul în care scrisorile ar fi fost interceptate. Când el îi arătase harta lui plină de pioneze, ea atinsese fiecare pioneză în parte. Era o cifră incredibilă, iar în noaptea aceea dormise împreună cu fiii ei. Transformarea unei călătorii într-o vacanţă fusese ideea ei. Cum cele mai multe crime avuseseră loc în sudul ţării, singurul mod în care Nesterov putea face o călătorie de durată în această zonă fără a atrage atenţia fu să folosească pretextul unei vacanţe cu familia. Doar acum înţelesese că-şi pusese copiii în pericol. Îi dusese chiar în patria acestui rău misterios. Subestimase răutatea acestui criminal. Niciun copil nu era în siguranţă, aparent criminalul îi alegea la întâmplare, îi ucidea la doar câţiva metri de casele lor. Iar acum i-l luase pe fiul cel mic.

Respiraţia i se tăiase strigându-şi fiul, strigându-i numele în faţa celor care făceau baie acolo; ochii i se umplură de lacrimi. Oamenii o înconjurară cu privirile lor goale, lipsite de orice interes. Îi imploră s-o ajute.

— Nu are decât cinci ani. A fost răpit. Trebuie să-l găsim.

O femeie cu o înfățișare dură încercă s-o liniștească.

— Trebuie să fie pe aici, pe undeva.

— Nu înţelegeţi. Se află într-un pericol de moarte.

— De ce?

Dădu femeia la o parte şi continuă să se învârtă, să-l strige. Deodată simţi mâna puternică a unui bărbat pe umeri.

— Băieţelul meu a fost răpit. Ajutaţi-mă să-l găsesc.

— De ce nu vă liniştiţi?

— Nu, va fi omorât. Va fi ucis. Trebuie să mă ajutaţi să-l găsesc.

Bărbatul râse.

— Nimeni nu va fi ucis. E în siguranţă.

Începu să se lupte, dar bărbatul nu-i dădu drumul. Înconjurată de priviri compătimitoare, încercă să se elibereze.

— Lasă-mă. Trebuie să-mi găsesc fiul.

Nesterov îşi făcu loc prin mulţime, încercând să ajungă la soţia sa. Îl găsise pe fiul lor cel mic jucându-se printre buruieni şi acum era însoţit de ambii copii. Bărbatul îi dădu drumul Inesei. Femeia îl îmbrăţişă pe Vadim, luându-i căpşorul cu atâta grijă de parcă ar fi fost de sticlă şi îi era teamă să nu-l spargă. Arătau acum ca o familie unită, înconjurată de figuri ostile din toate părţile. De ce se purtaseră aşa? Ce nu era în regulă cu ei? Efim şopti:

— Să mergem.

Părăsiră mulţimea, adunându-şi lucrurile la repezeală şi îndreptându-se spre maşină. Maşina era parcată la doar patru automobile de drum. Ceilalţi turişti veniseră cu tramvaiul. Nesterov porni motorul şi plecă.

•

Pe plajă, o femeie slabă, cu părul uşor grizonat privi maşina îndepărtându-se. Notă numărul de pe tăbliţa de înmatriculare, considerând că această familie necesita o cercetare mai atentă.

Moscova

5 iulie

Până ieri, dacă Leo ar fi fost arestat, nimic n-ar fi putut s-o lege pe Raisa de ancheta lui neautorizată. L-ar fi putut denunța oricând și poate că ar fi avut o șansă să supraviețuiască. Acum, asta nu mai era valabil. Călătorind amândoi clandestin într-un tren spre Moscova, folosindu-se de acte false, vina lor era indivizibilă. De ce se urcase Raisa în tren, de ce-l însoțise pe Leo? Fapta sa contrazicea singurul principiu în care crezuse până acum: supraviețuirea. Acceptase un risc incomensurabil când avusese și alte alternative. Ar fi putut rămâne în Voualsk fără să facă nimic sau, pentru a fi și mai sigură, l-ar fi putut denunța, sperând că acest gest al ei i-ar fi putut asigura supraviețuirea. Era o strategie condamnabilă, neplăcută și ipocrită, dar până acum făcuse multe lucruri de acest fel pentru a supraviețui, inclusiv să se mărite cu Leo, un bărbat cu care nu era de acord în cele mai multe privințe. Ce se schimbase? Nu era vorba de dragoste. Devenise partenera lui, nu în sensul marital clasic. Erau parteneri în această anchetă. El avea încredere în ea, o asculta ca pe un egal, nu din politețe. Erau o echipă, împărtășind un scop mai important decât viețile lor. Energică, cu toate simțurile active, ea nu voia să se reîntoarcă la existența ei mizerabilă dinainte, în care se întreba în fiecare moment cât din sufletul ei trebuie să mai sacrifice ca să supraviețuiască.

Trenul opri la Iaroslavski Vokzal. Leo înțelegea pe deplin semnificația întoarcerii în aceste locuri, a călătoriei de-a lungul liniei ferate unde fusese găsit trupul lui Arkadi. Se întorceau la Moscova pentru prima dată de la exilul lor impus cu patru luni în urmă. N-aveau nicio îndatorire oficială care să-i oblige să vină aici. Viețile și ancheta lor s-ar fi sfârșit dacă erau descoperiți. Dacă ar fi fost prinși, i-ar fi ucis. Motivul călătoriei lor era o femeie pe nume Galina Șaporina, femeia care îl văzuse pe ucigaș, un martor ocular care l-ar fi putut descrie, i-ar fi putut estima vârsta, atribuindu-i un dram de realitate. În acest moment, nici Leo, nici Raisa nu știau exact ce fel de om caută. N-aveau idee dacă era tânăr sau bătrân, gras sau slab, ponosit sau bine îmbrăcat. Pe scurt, ar fi putut fi oricine.

Raisa îi propusese ca, în afară de Galina, să vorbească și cu Ivan, colegul ei de la școală. Citea multe titluri occidentale interzise de cenzură, avea acces la publicații interzise, la articole din reviste, ziare și traduceri neautorizate. Poate că avea cunoștință de cazuri similare, tratate în publicații din străinătate: crime la întâmplare, crime care conțineau un soi de ritual și care

erau multiple. Raisa auzise de asemenea asasinate fără să ştie vreun amănunt. Auzise despre un american, Albert Fish, care ucidea copii şi îi mânca. Auzise despre un francez, dr. Pettiot, care în timpul Marelui Război pentru Apărarea Patriei ademenea evrei în pivniţa lui, le promitea siguranţă, apoi îi ucidea şi le ardea trupurile. Nu-şi dădea seama dacă avea de-a face doar cu propagandă sovietică în privinţa decadenţei occidentale, propagandă care se folosea de imaginea unor ucigaşi, produse ale unei societăţi perverse şi decăzute. O teorie deterministă ar fi fost fără rost în cazul anchetei lor. Ar fi însemnat că suspectul lor era în mod necesar un străin, cineva al cărui caracter fusese modelat de viaţa într-o societate capitalistă. În mod evident, criminalul se mişca prin ţară cu multă uşurinţă; vorbea rusește şi era priceput în ademenitul copiilor. Era un criminal care acţiona chiar în sânul ţării sale. Tot ceea ce ştiau sau li se spusese despre acest tip de crimă era fie fals, fie irelevant. Trebuiau să dea uitării tot ce învăţaseră şi s-o ia de la capăt. Iar Raisa credea că informaţiile pe care le-ar fi putut primi de la Ivan ar fi putut fi de mare ajutor în acest proces de reeducare.

Leo aprecie că într-adevăr o astfel de experienţă le-ar fi fost de folos, dar era hotărât să se limiteze la un număr cât mai mic de contacte cu alţi oameni. Obiectivul lor prioritar era să vorbească cu Galina Şaporina; Ivan era pe planul doi. Leo nu era convins pe deplin că merita riscul. Îşi dădea însă seama şi că evaluarea lui era influenţată de factori subiectivi. Era gelos pe relaţia lui Ivan cu soţia sa? Da, era. Dorea să împartă ancheta asta cu Ivan? Nu, nici pentru o clipă.

Leo se uită pe fereastră, aşteptând ca toată lumea să se dea jos din tren. Gările erau patrulate de agenţi în uniforme şi sub acoperire. Toate transporturile importante de călători erau considerate a fi posibile puncte de infiltrare. Pe şosele existau patrule înarmate şi puncte de verificare. Porturile erau atent controlate şi păzite. Nicăieri nu exista mai multă supraveghere ca la Moscova. Iar ei încercau să se strecoare în cel mai plin de miliţie oraş din ţară. Singurul lor avantaj stătea în faptul că era puţin probabil ca Vasili să-i considere atât de nesăbuiţi încât să pornească într-o asemenea aventură. Când să coboare din tren, Leo se întoarse spre Raisa:

— Dacă se întâmplă să priveşti vreunul în ochi, un miliţian sau pe altcineva, chiar şi pe unul care pare civil, nu te uita imediat în altă parte. Nu zâmbi şi nu face nicio mişcare. Priveşte-l în ochi câteva clipe, apoi uită-te în altă parte.

Păşiră pe peron, niciunul dintre ei neavând foarte mult bagaj. Bagajele voluminoase era mult mai probabil să atragă atenţia. Mergeau energic, dar trebuia să se abţină de la a alerga. Leo era mulţumit că gara era plină. În

acelaşi timp, putea simţi gulerul cămăşii cum i se umezeşte de la transpiraţie. Încercă să se liniştească, spunându-şi că nu exista practic nicio posibilitate ca vreunul dintre agenţii de aici să-i urmărească. Fuseseră atenţi să scape de orice urmă de supraveghere încă de la Voualsk. Stabiliseră că merg într-o vacanţă la munte. Trebuiseră să depună cereri pentru vacanţă. Din cauza situaţiei lor precare, nu putuseră obţine decât două zile. Sub presiunea extremă a timpului, intraseră în pădure, urmărind un drum forestier, asigurându-se că nu erau urmăriţi. Odată ce fură siguri că nu fuseseră urmăriţi, se întoarseră la pădurea din apropierea gării. Îşi schimbară hainele pline de noroi, le îngropară împreună cu echipamentul de campare şi ieşiră pe peron aşteptând să apară trenul de Moscova. Se urcară în ultima clipă. Dacă totul mergea conform planului, atunci ar fi reuşit să ia declaraţia martorului ocular, să se întoarcă la Voualsk, să se furişeze în pădure, să-şi ia echipamentul şi să se îmbrace la loc în hainele pline de noroi. Aveau să se întoarcă în oraş pe unul dintre drumurile forestiere din nord.

Erau aproape de ieşire, când un bărbat spuse în spatele lor:

— Actele.

Fără să ezite, Leo se întoarse. Nu zâmbi şi nici nu încercă să pară relaxat. Ofiţerul din faţa lor lucra pentru securitatea de stat. Dar Leo nu-l cunoştea. Avea noroc. Îi înmână actele. Raisa i le înmână pe ale ei. Leo studie chipul bărbatului. Era înalt şi solid. Avea o privire leneşă, era lent în mişcări. Nu era decât o cercetare de rutină. Oricum, rutină sau nu, actele pe care i le înmânaseră erau false, iar în cel mai bun caz era doar o imitaţie acceptabilă. Ca agent, Leo n-ar fi fost niciodată înşelat de un asemenea fals. Nesterov ajutase la procurarea lor, ajustându-le cu ajutorul lui Leo. Munciseră mult, dar cu cât munciseră mai mult, cu atât deveneau mai conştienţi de mediocritatea falsului lor: zgârieturile de pe hârtie, punctele unde cerneala se întinsese, ştampilele care se dublau. Se întreba cum de putuse avea încredere în aceste documente, apoi îşi dădu seama că nu avusese niciun moment: pur şi simplu sperase că nu vor fi verificate.

Raisa privi cum agentul buchisea scrisul de pe documente şi realiză că omul abia putea să citească. Încerca să ascundă asta prefăcându-se foarte atent. Dar văzuse prea mulţi copii întâmpinând aceeaşi problemă ca să nu poată citi aceste simptome. Buzele i se mişcau în timp ce parcurgea rândurile. Conştientă că dacă arăta că-i ştie slăbiciunea agentul va deveni grosolan şi dur, Raisa încerca să mimeze în continuare teama. Se gândea că agentul va aprecia asta: îi va atenua orice fel de nelinişte ar fi resimţit. Foarte sigură că agentul le urmărea expresiile faciale, nu pentru că ar fi avut vreo bănuială în privinţa actelor lor, ci pentru că era îngrijorat că lor le-ar fi

putut fi mai puţin frică de el. Mulţumit că încă le inspira teamă, agentul începu să cântărească documentele dintr-o palmă într-alta, făcând clar faptul că încă avea putere de viaţă şi de moarte asupra lor.

— Să văd bagajele.

Leo şi Raisa îşi deschiseră gentuţele. Nu aveau cu ei nimic altceva decât câteva haine şi alte câteva mici obiecte de uz personal. Ofiţerul începu să se plictisească. Dădu din umeri. Ca răspuns, înclinară din cap reverenţios şi se îndreptară spre ieşire, încercând să nu pară prea grăbiţi.

Aceeași zi

După ce îl împiedicase pe Feodor să cerceteze moartea propriului său fiu și îi pusese pumnul în gură, Leo era acum pe cale să-i ceară ajutorul în exact aceeași chestiune. Avea nevoie ca Feodor să-l ducă la apartamentul Galinei Șaporina din moment ce nu-l putuse găsi singur. Într-adevăr, era perfect posibil să nu-și mai amintească corect nici numele bătrânei. Nu fusese foarte atent la ea atunci și trecuse atât de mult timp. Fără Feodor erau puține șanse să găsească singur martorul ocular.

Leo era pregătit pentru ce era mai rău, pentru umilință; era demn de milă și batjocură, dar astea nu contau atâta timp cât obținea mărturia. Deși Feodor era agent MGB, Leo miza pe faptul că loialitatea lui se va îndrepta către amintirea fiului său. Oricât de mult l-ar fi urât Feodor pe Leo, poate că simțul dreptății îl va forța să-i devină aliat. Acestea fiind spuse, evaluarea pe care Leo o făcuse situației în urmă cu patru luni fusese corectă. O anchetă neautorizată a morții fiului său i-ar fi pus în pericol întreaga familie. Poate că Feodor înțelesese în sfârșit această situație. Poate că decisese să-i protejeze pe cei vii, poate că-l va denunța pe Leo și în felul ăsta se va răzbuna și va fi în siguranță. Ce avea să decidă? Leo nu avea altceva de făcut decât să bată la ușă și să afle.

În blocul nr. 18, la etajul patru, o femeie mai în vârstă deschise ușa – femeia care îl înfruntase, femeia care pronunțase cuvântul acela interzis: crimă.

— Mă numesc Leo, ea este soția mea, Raisa.

Femeia îl privi pe Leo. Și-l amintea și încă îl ura. O privi apoi pe Raisa.

— Ce vrei?

Raisa răspunse cu voce scăzută:

— Am venit aici în legătură cu uciderea lui Arkadi.

Se lăsă o tăcere îndelungată, femeia studiindu-le amândurora chipurile, înainte să răspundă:

— Ați greșit adresa. Aici n-a fost ucis niciun băiețel.

În timp ce dădea să închidă ușa, Leo puse piciorul în prag.

— Ați avut dreptate.

•

Leo se așteptase să vadă furie din partea ei. Dar, în loc să se întâmple asta, începu să plângă.

Feodor, soția sa și femeia mai în vârstă, mama lui, stăteau în picioare, o troică civilă – un tribunal al cetățenilor privindu-l pe Leo cum își scotea haina și se așeza pe scaun. Dedesubt, lipite de corp, se aflau dovezile legate

de crimă – fotografii, descrieri, declaraţii, hărţi care cartografiau răspândirea crimelor: cele mai importante dovezi pe care reuşiseră să le strângă.

— A trebuit să-mi iau nişte măsuri de precauţie în privinţa acestor materiale. Aici sunt detaliile care privesc peste patruzeci de crime, crime împotriva unor copii, atât fete, cât şi băieţi, comise în partea de vest a ţării. Toţi au fost ucişi în acelaşi fel în care cred acum că a fost ucis şi fiul vostru.

Leo scoase actele din sân: cele care stătuseră pe piele erau umede de la transpiraţie. Feodor le luă şi le răsfoi. Soţia şi mama lui păşiră înainte. Citiră cu toţii documentele, trecându-le de la unul la altul. Soţia lui Feodor vorbi prima:

— Şi dacă îl vei prinde, ce se va întâmpla?

Surprinzător, era pentru prima dată când lui Leo i se punea această întrebare. Până acum se întrebaseră doar dacă vor reuşi să-l prindă.

— Îl voi ucide.

Odată ce Leo le explică natura personală a investigaţiei sale, Feodor nu mai pierdu timpul aducându-i învinuiri sau făcându-i reproşuri. În mod evident nu-i trecuse prin cap să nu-i ajute, să se îndoiască de sinceritatea lor sau să se îngrijoreze pentru urmări. Se părea că asemenea gânduri nu le trecuseră prin cap nici celor două femei, cel puţin nu la modul serios. Feodor avea să-i ducă imediat la apartamentul Galinei.

Să meargă pe cea mai scurtă cale însemna s-o ia peste linia ferată, unde fusese găsit Arkadi. Existau mai multe linii de cale ferată, mergând în paralel, un spaţiu larg populat cu arbuşti piperniciţi şi cu copaci. Luminată de amurg, această pustietate îi părea lui Leo fermecătoare. În inima oraşului părea să fie pustiu. Oare băieţelul trecuse prin aceste vagoane în încercarea de a scăpa de criminal? În încercarea disperată de a fugi, căzuse? Oare în întunericul acesta, un tren trecuse peste el, indiferent? Leo fu bucuros să se îndepărteze de linii.

Apropiindu-se de apartament, Feodor spuse că Leo ar fi trebuit să rămână afară. Galina fusese o dată speriată de el; nu puteau risca s-o sperie din nou, asta ar fi făcut-o să nu scoată niciun cuvânt. Leo fu de acord. Nu aveau să intre decât Feodor şi Raisa.

Raisa îl urmă pe Feodor, urcară pe trepte şi bătură la uşă. Înăuntru putu auzi cum nişte copii se jucau. Era mulţumită. Desigur, nu credea că trebuia să fii neapărat mamă ca să înţelegi gravitatea acestor crime, însă faptul că Galina avea copii şi că pruncii ei erau în pericol avea s-o facă mai uşor de convins.

Uşa fu deschisă de o femeie sfrijită în jur de treizeci de ani. Era înfofolită de parcă ar fi fost în mijlocul iernii. Părea bolnavă. Ochii i se mişcau nervos,

cercetându-i în amănunt atât pe Feodor, cât şi pe Raisa. Feodor păru s-o recunoască.

— Galina, îţi aminteşti de mine? Eu sunt Feodor, tatăl lui Arkadi, băieţelul acela care a fost ucis. Ea este prietena mea, Raisa. Locuieşte în Voualsk, un oraş lângă munţii Ural. Galina, ne aflăm aici pentru că bărbatul care mi-a ucis copilul continuă să ucidă alţi copii în alte oraşe. De aceea, Raisa a venit la Moscova ca să putem lucra împreună. Avem nevoie de ajutorul tău.

Vocea Galinei era slabă, aproape o şoaptă.

— Cum aş putea ajuta? Nu ştiu nimic.

Aşteptându-se la un astfel de răspuns, Raisa sublinie:

— Feodor nu se află aici în calitate de ofiţer MGB. Suntem doar un grup de părinţi oripilaţi de aceste crime, un grup de oameni obişnuiţi. Numele tău nu va apărea în niciun fel de document. Nici nu există vreun document. Nu vei mai auzi niciodată de noi. Nu vrem decât să ştim cum arată. Câţi ani are? E înalt? Ce culoare a părului are? Poartă haine ieftine sau scumpe?

— Bărbatul pe care l-am văzut nu era cu un copil. V-am spus deja asta.

Feodor răspunse:

— Te rog, Galina, lasă-ne să intrăm puţin. Hai să vorbim în hol.

Femeia scutură din cap.

— Nu vă pot ajuta cu nimic. Nu ştiu nimic.

Feodor deveni agitat. Raisa îi puse mâna pe braţ, făcându-l să tacă. Trebuiau să rămână calmi, nu-şi permiteau s-o sperie. Răbdarea era cheia.

— Nicio problemă, Galina. N-ai văzut un om cu un copil. Feodor mi-a spus că ai văzut un om cu o geantă de scule. Este adevărat?

— Da.

— Ni-l poţi descrie?

— Dar nu era niciun copil cu el.

— Am înţeles. Nu avea cu el niciun copil. Ai spus asta limpede. Nu avea decât o geantă de scule. Dar cum arăta?

Galina începu să se gândească. Raisa îşi ţinu respiraţia, simţind că femeia nu mai avea să reziste mult. N-aveau nevoie să scrie ce avea să spună femeia. Nu aveau nevoie de o declaraţie scrisă. Nu le trebuia decât de o descriere făcută în treacăt, pe care, la o adică, femeia o putea retracta. Treizeci de secunde, nu era nevoie de mai mult.

Dintr-odată, Feodor rupse tăcerea spunând:

— Nu-i niciun pericol dacă ne spui cum arăta bărbatul acela. Nimeni nu poate intra în necaz pentru că a descris un lucrător la calea ferată.

Raisa îl privi pe Feodor. Făcuse o greşeală. Oamenii chiar puteau intra în bucluc pentru că descriseseră un lucrător la calea ferată. Puteau intra în

încurcătură pentru mult mai puțin. Cel mai sigur lucru era întotdeauna să nu spui nimic.

Galina scutură din cap, îndepărtându-se.

— Îmi pare rău, era întuneric. Nu l-am văzut. Avea o geantă cu scule, asta e tot ce îmi amintesc.

Feodor opri ușa cu mâna.

— Nu, Galina, te rog…

Galina scutură din cap.

— Plecați.

— Te rog, te rog…

Cuprinsă de o panică animalică, vocea îi deveni gâtuită de emoție.

— Plecați!

Se lăsă tăcerea. Vocile copiilor încetară să se audă. Soțul Galinei apăru.

— Ce se întâmplă?

Pe coridor, ușile apartamentelor se deschiseră, oamenii priveau din praguri, comentau, arătau cu degetul: o tulburau și mai mult pe Galina. Simțind că situația scapă de sub control, că-și pierd martorul ocular, Raisa înaintă și o cuprinse pe Galina în brațe, de parcă și-ar fi luat la revedere.

— Cum arăta? Spune-mi, șoptește-mi la ureche.

Soțul Galinei încercă să le separe.

— Gata!

Galina se zbătea. Dar Raisa se ținea tare, strângând brațul acestei străine, rugându-se, implorând-o:

— Cum arăta?

Obraz lângă obraz, Raisa aștepta cu ochii închiși, sperând. Putea auzi respirația Galinei. Dar Galina nu răspunse.

Rostov-pe-Don

Aceeaşi zi

Pisica se ghemuise pe pervazul ferestrei, cu coada legănându-i-se dintr-o parte într-alta, urmărind-o pe Nadia învârtindu-se prin cameră cu ochii ei reci şi verzi, ca şi cum ar fi vrut s-o prindă în gheare, de parcă n-ar fi fost decât un şobolan supraponderal. Pisica era mai în vârstă decât ea. Fata avea şase ani; pisica avea nouă. Asta putea explica într-un fel de ce avea acest aer de superioritate. Tatăl ei spunea că în zona în care locuiau exista o problemă cu şobolanii şi prin urmare pisicile erau absolut necesare. Asta era doar în parte adevărat: Nadia văzuse într-adevăr mulţi şobolani, şobolani mari şi curajoşi. Dar nu văzuse niciodată pisica făcând ceva în privinţa asta. Era o pisică leneşă, răsfăţată de tatăl ei. Cum se putea crede o pisică mai importantă decât ea? Nu-i dăduse niciodată voie s-o atingă. Odată, trecând pe lângă ea, îi mângâiase coada, gest la care pisica se întorsese, o scuipase înainte de a merge în colţul ei, cu blana zburlită de parcă suferise cea mai mare dintre ofense. Din acel moment, încetase să vrea să se împrietenească cu ea. Dacă pisica era hotărâtă s-o urască, atunci probabil că avea s-o urască de două ori mai mult dacă încerca asta.

Neputând să rămână în casă, cu pisica holbându-se la ea, Nadia ieşi, deşi era târziu şi restul familiei se afla în bucătărie preparând cina. Ştiind că nu i se va permite să iasă la o plimbare, nici nu se mai chinui să ceară voie şi luându-şi ghetele, ieşi.

Locuiau pe unul dintre malurile râului Don împreună cu mama, cu tata şi cu sora mai mică, într-un cartier mărginaş, străzi pline de gropi şi nişte cocioabe din cărămidă. Reziduurile oraşului şi ale fabricii se vărsau undeva în susul râului, iar Nadia stătea uneori şi privea petele de ulei, mizerie şi chimicale care se scurgeau pe suprafaţa apei. Pe mal era un drum bine bătătorit, care mergea în ambele sensuri. Nadia se întoarse şi o luă în josul râului. Deşi nu era lumină aproape deloc, cunoştea drumul foarte bine. Avea un bun simţ al orientării şi din câte îşi amintea nu se rătăcise nici măcar o dată. Se întreba ce meserie i s-ar potrivi unei fete cu un bun simţ de orientare când va fi crescut. Poate că ar putea deveni pilot de vânătoare. N-avea niciun rost să devină mecanic de locomotivă din moment ce ei nu trebuiau să gândească prea mult: un tren nu prea se putea rătăci. Tatăl ei îi spusese tot felul de poveşti despre femei care pilotaseră bombardiere în timpul războiului. Asta suna promiţător, voia să devină şi ea pilot, să ajungă pe prima pagină a ziarelor, să primească Ordinul Lenin. Asta ar fi atras

atenţia tatălui, l-ar fi făcut mândru de ea. I-ar fi dat mai multă atenţie decât idioatei aleia de pisici.

Mergea de ceva vreme, fredonând, bucuroasă că mai ieşise din casă, că nu mai vedea afurisita aia de pisică. În depărtare, văzu silueta unui om care venea spre ea. Era un bărbat înalt, dar, fiind întuneric, nu prea mai putea spune altceva despre el. Ducea cu el un soi de servietă. În mod normal, vederea unui străin n-ar fi deranjat-o câtuşi de puţin. De ce ar fi deranjat-o? Dar, recent, mama ei făcuse un lucru neobişnuit: o luase şi pe ea şi pe sora ei, le aşezase pe câte un scaun şi le spusese să nu vorbească cu străinii. Mersese până într-acolo încât le spusese că mai bine deveneau nepoliticoase decât să asculte ce le cerea un străin. Nadia privi înapoi spre casă; nu era deloc departe; dacă alerga, ar fi ajuns înapoi în mai puţin de zece minute. Problema era însă că îşi dorea să ajungă la copacul ei favorit, puţin mai în josul râului. Îi plăcea să se cocoaţe în el şi să viseze. Până când nu ajungea acolo, până nu se urca în copac, nu putea considera că plimbarea ei fusese o reuşită. Îşi imagină că asta era o misiune militară: să ajungă la acel copac. Nu avea voie să rateze acest obiectiv. Gândindu-se rapid, hotărî să nu vorbească cu acest bărbat; va trece exact pe lângă el şi dacă i se va adresa, îi va spune „bună seara", dar nu se va opri.

Continuă să meargă pe cărare, în timp ce bărbatul se tot apropia de ea. Mergea cumva mai repede acest om? Aşa părea. Era prea întuneric ca să-i poată vedea faţa. Purta un soi de pălărie. Se trase în marginea potecii, făcându-i loc suficient să treacă. Nu-i mai despărţeau decât doi metri. Nadiei i se făcu frică, simţi dintr-odată nevoia să treacă repede mai departe. Nu înţelegea de ce. O învinuia pe mama sa pentru asta. Piloţilor de vânătoare nu le era niciodată frică. O luă la fugă.

Gândindu-se că astfel îl va jigni pe domnul acela, îi strigă din fugă:

— Bună seara.

Cu braţul liber, Andrei o apucă de talie şi o ridică de pe pământ, apropiindu-i faţa de a lui, privind-o în ochi. Era terifiată, îşi ţinea respiraţia, iar trupuşorul îi tremura din toate încheieturile.

Apoi, Nadia începu să râdă. Revenindu-şi din şoc, puse braţele în jurul gâtului tatălui său, îl îmbrăţişă:

— M-ai speriat.

— De ce umbli pe afară aşa târziu?

— Voiam să mă plimb.

— Mama ta ştie că ai ieşit?

— Da.

— Minţi.

— Nu, nu mint. De ce vii din partea asta? Tu nu vii niciodată din partea asta. Unde ai fost?

— Am muncit. Am avut ceva de lucru într-unul din satele din afara oraşului. N-am avut cum să mă întorc decât pe jos. N-am mers decât vreo două ore.

— Probabil că eşti obosit.

— Da, sunt.

— Pot să-ţi duc eu servieta?

— Dar eu te car pe tine, aşa că şi dacă ţi-o dau, tot eu aş duce greutatea ei.

— Pot merge singură şi pot duce şi servieta.

— Cred că mă descurc.

— Tată, mă bucur că eşti acasă.

Ţinându-şi încă fiica în braţe, deschise uşa cu fundul servietei. Intră în bucătărie. Fiica lui cea mică îl primise cu atâta dragoste când sosise. Se bucura de afecţiunea cu care era primit de familie. Pentru ei era un lucru de la sine înţeles că dacă el plecase, avea să se întoarcă.

Nadia era atentă la pisică. Evident geloasă pe atenţia pe care tatăl o dădea fiicei, pisica sări de pe pervaz şi se alătură reuniunii de familie, frecându-se de piciorul tatălui. Când Andrei o lăsă jos pe fetiţă, unul dintre picioarele ei lovi lăbuţa pisicii, făcând-o să miaune şi s-o ia la fugă. Înainte să simtă vreo picătură de satisfacţie, tatăl se lăsă în jos şi o apucă de încheietura mâinii, privind-o prin lentilele groase, cu faţa congestionată de furie.

— Să n-o mai atingi niciodată!

Nadia simţi nevoia să plângă. În loc să facă asta, îşi muşcă buza. Ştia deja că plânsul nu-l impresiona pe tatăl ei.

Andrei îi dădu drumul şi îşi îndreptă spatele. Se simţea obosit şi agitat. Îşi privi soţia. Nu făcuse niciun pas spre el, dar îi zâmbise.

— Ai mâncat?

— Trebuie să-mi pun lucrurile bine. Nu vreau nimic de mâncare.

Soţia lui nu încercă nici să-l îmbrăţişeze, nici să-l sărute, cel puţin nu în faţa copiilor. Andrei era strict în această privinţă. Ea înţelesese.

— A mers treaba?

— Vor să mă întorc în două zile. Nu ştiu pentru cât timp.

Fără să mai aştepte vreun răspuns, simţi că are o criză de claustrofobie; se îndreptă către uşa care dădea spre pivniţă. Pisica îl urmă, bucuroasă, ţinându-şi coada în sus.

Închise uşa în urma lui, coborî scările şi imediat se simţi mai bine că rămăsese singur. Un cuplu mai în vârstă locuise aici înainte, dar femeia tocmai murise, iar el se mutase în apartamentul fiului său. Oficiul de imobiliare nu trimisese un alt cuplu să le ia locul. Nu era chiar o cameră de

vis: o pivniță îngropată în malul unui râu. Pereții erau mereu uzi. Iarna îngheța în camera asta. Era acolo o *burzhuika*, o sobă cu lemne, pe care bătrânii fuseseră obligați s-o țină în funcțiune opt luni pe an. În ciuda tuturor acestor dezavantaje, exista și un mare avantaj în privința pivniței: era locul lui. Într-un colț avea un scaun și un pat pliant care aparținuse cuplului mai în vârstă. Când erau condiții acceptabile, mai dormea pe aici. Aprinse lampa cu gaz înainte ca o altă pisică să intre prin spațiul pe unde ieșeau țevile de la *burzhuika.*

Deschise servieta. Printre hârtii și resturile de la prânz se afla și un borcan de sticlă cu un capac cu filet. Deschise capacul. În interiorul borcanului, înfășurat într-o bucată din *Pravda,* mânjită de sânge, se afla stomacul fetiței pe care tocmai o ucisese. Dădu hârtia la o parte, având grijă să nu rămână nicio bucățică lipită pe carne. Puse stomacul pe un platou de tablă, îl tăie în felii și apoi în cuburi. După ce termină, aprinse focul în sobă. În momentul în care soba fu îndeajuns de încinsă pentru a putea găti la ea, în jurul lui se aflau cam șase pisici. Prăji carnea, așteptând să se rumenească înainte să o scoată pe farfurie. Andrei se ridică, privind cum pisicile se gudurau în jurul piciorului său. Îi plăcea spectacolul animalelor înfometate; îi plăcea să le facă să aștepte, să le aţâţe.

După ce le chinui așa o vreme, în cele din urmă puse jos farfuria. Pisicile se adunară în jurul farfuriei, în cerc, și începură să mănânce, torcând de plăcere.

•

Sus, Nadia se uita la ușa pivniței, întrebându-se ce fel de tată ar prefera pisicile în locul copiilor. N-avea să stea acasă decât două zile. Nu, nu trebuia să fie mânioasă pe tatăl ei. Refuza să-l acuze, pisicile trebuiau acuzate. Deodată, prin minte îi trecu un gând. N-ar fi fost foarte dificil să ucidă o pisică. Partea mai grea ar fi fost să scape nepedepsită.

Aceeaşi zi

Pe strada Vorovski Leo şi Raisa se alăturară rândului de la alimentară. Va trebui să treacă câteva ore până când fiecare persoană va alege ceea ce va dori înainte să stea la o a doua coadă ca să plătească. După ce se stătea la aceste două cozi, exista şi o a treia, de unde puteai ridica lucrurile pe care le comandaseşi. Puteau rămâne şi câte patru ore la oricare dintre aceste rânduri, aşteptându-l pe Ivan să se întoarcă acasă.

Nereuşind s-o facă pe Galina Şaporina să vorbească, se aflau în pericolul de a se întoarce de la Moscova fără să fi aflat nimic. Raisa fusese dată afară din apartament; uşa îi fusese închisă în nas. Stând în hol, înconjurată de vecini care îi priveau, dintre care unii puteau fi informatori, nici nu se punea problema să mai încerce o dată. Era posibil ca Galina şi soţul ei să fi alertat deja securitatea statului. Leo nu credea aşa ceva. În mod evident, Galina credea că cel mai sigur lucru era să nu faci niciodată nimic; dacă făcea un denunţ era posibil să se incrimineze pe sine, să atragă atenţia asupra propriei persoane. Aceasta era o palidă mulţumire. Până acum, singurul lucru pe care reuşiseră să-l realizeze fusese să-i atragă pe Feodor şi pe familia lui în această anchetă. Leo îl instrui pe Feodor să trimită orice informaţie ar mai fi obţinut pe adresa lui Nesterov, din moment ce corespondenţa lui Leo era interceptată. Chiar şi aşa, nu se aflau deloc mai aproape de identificarea criminalului.

În aceste condiţii, Raisa insistase să-l vadă pe Ivan. Ce alte opţiuni aveau în afară de a pleca din oraş fără nimic? Leo fu de acord fără prea mult entuziasm. Raisa avea dreptate. Nu-i puteau transmite un mesaj lui Ivan. Nu exista nicio posibilitate să trimită o scrisoare sau să dea un telefon. Îşi asumaseră un risc calculat venind aici. Ştia că el pleca arareori din Moscova şi dacă pleca n-o făcea pentru mult timp. Nu pleca în vacanţe, nu-l interesa viaţa la ţară. Singurul motiv pentru care ar fi putut să nu fie acasă, singurul pe care Raisa şi-l putea imagina, ar fi fost arestul. Din acest punct de vedere, nu putea decât să spere că Ivan era bine. Deşi abia aştepta să-l vadă, nu-şi făcea nicio iluzie în privinţa acestei întâlniri – avea să fie o întâlnire stranie. Ea era cu Leo, un om pe care Ivan îl ura, aşa cum ura toţi ofiţerii MGB, fără excepţie. Nu exista niciunul bun. Oricum, nu nemulţumirile lui Ivan în privinţa agenţilor MGB o nelinişteau. Era vorba mai degrabă de afecţiunea ei pentru Ivan. Deşi nu-l înşelase pe Leo din punct de vedere sexual, îl înşelase însă zilnic din toate celelalte puncte de vedere: intelectual, emoţional, criticându-l pe la spate. Se împrietenise cu un om care era contrariul a tot ce reprezenta Leo. Era ceva grotesc în a-i aduce pe aceşti doi bărbaţi împreună.

Ar fi vrut să-i spună lui Ivan cât mai repede că Leo se schimbase, că nu mai era acelaşi om, că încrederea lui nezdruncinată în stat fusese distrusă. Voia să-i explice că se înşelase în privinţa soţului ei. Voia ca amândoi să înţeleagă că diferenţele dintre ei nu fuseseră niciodată mai mici decât acum. Dar erau puţine şanse să se întâmple asta.

Leo nu era foarte nerăbdător să-l întâlnească pe Ivan, bărbatul pe care îl îndrăgea Raisa. Fusese nevoit să privească cum o scânteie se născuse între ei, să vadă ce fel de bărbat ar fi ales Raisa ca să-i fie soţ, dacă ar fi putut alege. Asta îl durea mai tare decât pierderea funcţiei, mai tare decât exilul impus. Credea orbeşte în dragoste. Probabil că se agăţa de acest concept ca o reacţie la natura muncii pe care o desfăşura. Poate că în subconştient credea în dragoste ca într-un mod de a deveni în sfârşit uman. Asta ar fi explicat raţionamentele complicate pe care le crease pentru a justifica răceala ei faţă de el. Refuza să creadă că ea l-ar fi putut urî. În loc să se gândească la asta, închisese ochii şi se felicitase pentru tot ce realizase. Le spusese părinţilor lui că Raisa era soţia la care visase întotdeauna. Avusese dreptate, asta fusese ea pentru el: un vis, o fantezie, parte într-o şaradă în care ea acceptase să joace pentru că era îngrozită în privinţa siguranţei ei şi în tot acest timp ea îşi investise adevăratele sentimente în Ivan.

Acest vis fusese spulberat acum câteva luni. Şi totuşi, de ce nu se vindecau rănile? De ce nu reuşea să depăşească acest moment, aşa cum depăşise momentul demiterii din MGB? Devoţiunea faţă de MGB se reorientase, devenise devotament faţă de ancheta pe care o desfăşura. N-avea însă pe nimeni altcineva să iubească; nu existase niciodată altcineva. Adevărul era că nu se putea abţine de la a spera şi a visa la un fantastic „poate", la o improbabilă şi târzie iubire a ei pentru el.

Deşi tindea să nu aibă încredere în ce simţea, pentru că se înşelase atât de amarnic înainte, avea totuşi convingerea că nu fusese niciodată mai aproape de ea decât acum. Asta se întâmpla oare din pricină că lucrau împreună? Era adevărat că nu se mai sărutau şi nici nu mai făceau dragoste. Din moment ce Raisa îi spusese adevărul despre relaţia lor, nu părea un lucru firesc acum. Acceptase că toate contactele lor sexuale dinainte nu însemnaseră nimic pentru ea sau, mai rău decât atât, îi displăcuseră. Dar, în afară de situaţia care îi adusese acum împreună – *Eu te am pe tine. Tu mă ai pe mine* – Leo prefera să considere că mai degrabă circumstanţele fuseseră cele care îi despărţiseră. Leo fusese un simbol al statului şi încă unul pe care Raisa îl dispreţuise. Dar acum nu mai era decât el însuşi, nu mai reprezenta nimic, era lipsit de autoritate şi rupt de sistemul în care lucrase şi pe care ea îl urâse atât de mult.

Erau aproape de intrarea în magazin când îl văzură pe Ivan apropiindu-se din cealaltă parte a străzii. Nu-l strigară şi nu atraseră atenţia asupra lor, nu se mişcară din rând şi îl priviră cum intra în bloc. Raisa fu pe cale să iasă din rând când Leo o atinse pe umăr, oprind-o. Aveau de-a face cu un disident; era foarte probabil să fie urmărit. Lui Leo îi trecu prin cap că poate moneda goală pe dinăuntru îi aparţinea lui Ivan, poate că el era spionul. Ce căuta moneda între hainele Raisei? Se dezbrăcase ea în apartamentul lui şi o luase din greşeală? Leo încercă să nu se mai gândească, ştiind că gelozia putea să-i joace feste.

Leo privi strada. Nu putu vedea niciun agent stând în apropierea apartamentului. Erau câteva locuri clasice unde se puteau piti: foaierul cinematografului, coada de la alimentara, pe casa scărilor. Oricât de bine ar fi fost antrenaţi agenţii, să supraveghezi o clădire era un lucru greu din moment ce era o sarcină atât de nenaturală: să stai singur, nemişcat, ore în şir. După câteva minute, fu destul de sigur că nimeni nu-l urmărise pe Ivan. Fără să se străduiască să dea o explicaţie sau să se prefacă a fi uitat portofelul, părăsiră rândul exact în momentul în care erau foarte aproape să intre în magazin. Era bizar ce făcuseră, dar Leo miza pe faptul că oamenii aşezaţi la rând vor fi suficient de isteţi ca să-şi vadă de treburile lor.

Intrară în bloc şi urcară. Raisa bătu la uşă. Dinăuntru se auziră paşi. O voce nervoasă întrebă:

— Da?

— Ivan, sunt Raisa.

Ivan trase zăvorul, apoi deschise uşa cu maximă precauţie. Văzând-o pe Raisa, suspiciunile îi dispărură şi faţa i se lărgi într-un zâmbet. Ea îi zâmbi la rândul ei.

Rămas cu câţiva paşi în urmă, Leo le privea întâlnirea din întunericul holului. Ea se bucura să-l vadă, se simţeau în largul lor împreună. Ivan deschise uşa, înaintă, o strânse în braţe, uşurat că ea era încă în viaţă.

Ivan îl văzu pe Leo în cele din urmă. Zâmbetul îi dispăru de pe faţă ca un tablou căzând de pe un perete. Îi dădu drumul Raisei, privind-o nelămurit, încercând să-şi dea seama dacă nu cumva îl trădase. Simţindu-i încurcătura, Raisa spuse:

— Avem multe de explicat.

— De ce aţi venit aici?

— Ar fi mai bine să discutăm înăuntru.

Ivan nu părea convins. Raisa îi puse o mână pe braţ.

— Te rog, ai încredere în mine.

Apartamentul era mic, mobilat cu gust, cu parchet din lemn cernit. Erau cărţi peste tot. La o primă vedere, toate păreau texte autorizate de cenzură:

Gorki, tratate politice, Marx. Uşa dormitorului era închisă şi în sufragerie nu era niciun pat. Leo întrebă:

— Suntem singuri?

— Copiii sunt cu părinţii mei. Soţia mea e în spital. Are tuberculoză.

Raisa îi atinse din nou braţul.

— Ivan, îmi pare atât de rău.

— Am crezut că ai fost arestată. Ne-am temut de ce era mai rău.

— Am avut noroc. Am fost transferaţi într-un orăşel în vestul Uralilor. Leo a refuzat să mă denunţe.

Ivan nu-şi putu ascunde mirarea, de parcă făcuse ceva remarcabil. Enervat, Leo se abţinu să vorbească atât timp cât Ivan îl privi stăruitor, cântărindu-l din priviri.

— De ce ai refuzat?

— Nu este spion.

— Şi de când a început să conteze adevărul?

Raisa îl întrerupse:

— Hai să lăsăm asta pe altă dată.

— Dar chestiunea e importantă. Eşti încă în MGB?

— Nu, am fost retrogradat în miliţie.

— Retrogradat? Ai scăpat uşor.

Era o întrebare pusă acuzator.

— Este un exil temporar, retrogradare. M-au îngropat. Asta-i o pedeapsă îndelungată, o pierdere în obscuritate.

Încercând să-l liniştească, Raisa adăugă:

— N-am fost urmăriţi aici. Asta e sigur.

— Aţi venit până la Moscova. De ce?

— Avem nevoie de ajutor.

De data asta, surprinderea îi apăru violent pe faţă.

— Cu ce Dumnezeu v-aş putea ajuta eu?

Leo îşi dădu jos haina, puloverul, cămaşa dând la iveală paginile care îi erau lipite de corp. Făcu un sumar al cazului, înmânându-i lui Ivan dosarul. Ivan luă paginile, dar nu le privi, aşezându-se pe scaun şi punând hârtiile pe birou, lângă el. După un moment se ridică, luă o pipă şi o umplu cu grijă.

— Să înţeleg că miliţia nu anchetează aceste crime?

— Toate aceste crime au fost rezolvate incorect, muşamalizate sau au fost găsiţi ţapi ispăşitori, printre bolnavii psihic, duşmanii politici, printre beţivi sau vagabonzi. Între crime nu fusese făcută nicio legătură.

— Şi să înţeleg că acum voi doi lucraţi împreună…?

Raisa roşi.

— Da, lucrăm împreună.

— Ai încredere în el?

— Da, am încredere în el.

Leo fu nevoit să rămână tăcut în timp ce Ivan o luase la întrebări pe soția sa, cercetând integritatea căsniciei lor chiar în fața lui.

— Și vreți să rezolvați acest caz împreună?

Leo răspunse:

— Dacă statul nu-l poate rezolva, atunci oamenii trebuie s-o facă.

— Ai vorbit ca un adevărat revoluționar. Doar că tu, Leo, ți-ai petrecut întreaga viață ucigând în numele statului – fie că era pace sau război, fie că ucideai germani sau ruși, sau pe oricine n-ar fi fost agreat de stat. Și acum ar trebui să cred că ai renunțat la linia oficială și ai început să gândești pentru tine însuți? Asta n-o cred. Cred că e o capcană. Îmi pare rău, Raisa. Dar cred că nu încearcă altceva decât să ajungă înapoi în MGB. Pe tine te-a păcălit, iar pe mine vrea să mă predea lor.

— Nu încearcă asta, Ivan. Uită-te la dovezi. Sunt reale. Nu e o capcană.

— Eu nu mai am demult încredere în dovezile scrise și nici tu n-ar trebui să ai.

— Am văzut unul dintre acești copii, dintre aceste cadavre, cu stomacul tăiat, cu gura plină de scoarță de copac. Am văzut cadavrul, Ivan. Am fost acolo. Cineva a făcut asta unui copil, s-a distrat comițând crima asta și nu se va opri. Și nici nu va fi prins de miliție. Ai dreptate să fii suspicios în privința noastră, dar îți pot dovedi că te înșeli. Iar dacă nu poți avea încredere în mine, atunci voi începe să regret că am venit aici.

Leo înaintă, gata să-și adune paginile. Ivan puse o mână pe ele.

— Am să arunc o privire. Trageți jaluzelele și așezați-vă odată! Îmi creați o stare de nervi.

Odată desprinși de ceea ce se întâmpla în lumea din afară, Leo și Raisa se așezară lângă Ivan și începură să-i povestească amănuntele specifice cazului, dându-i exact atâta informație cât credeau că este suficientă. Leo trase propriile lui concluzii.

— Îi convinge pe acești copii să meargă cu el. De fiecare dată perechile de urme sunt una lângă alta. Copiii intră de bunăvoie cu el în pădure. Deși aceste crime par nebunești, un om care ar fi în mod evident dement ar rătăci la întâmplare, i-ar speria pe acești copii.

Ivan dădu din cap.

— Da, sunt de acord.

— Din moment ce este aproape imposibil să circuli prin țara asta așa, la întâmplare, probabil că acest om are o slujbă care îl obligă să călătorească mult. Probabil că are acte, documente, are tot ce-i trebuie ca să pară un membru al societății acceptabil, respectabil. Nu ne dăm seama însă…

— De ce o face?

— Cum îl pot prinde dacă nu înțeleg de ce? N-am niciun fel de reprezentare a lui. Ce fel de om este? E tânăr sau bătrân? E sărac sau bogat? N-avem nici cea mai vagă idee pe cine căutăm – în afară de aceste lucruri de bază, că lucrează și că pare normal. Descrierea asta i se potrivește aproape oricui.

Ivan fuma pipa, ascultând cu atenție tot ce spusese Leo.

— Mi-e teamă că nu vă pot ajuta.

Raisa se ridică.

— Dar tu ai tot soiul de articole de pe afară despre crime de tipul ăsta care nu au o motivație convențională!

— Și ce vă vor spune? Poate că voi reuși să găsesc un articol sau două. Dar nu vă vor da un portret al acestui om. Nu veți reuși să creați un profil după două-trei cazuri spectaculoase de crime din străinătate.

Leo se ridică. Fusese o încercare eșuată. Mai mult decât atât: oare nu-și propuneau o sarcină imposibilă? Nu erau echipați adecvat nici din punct de vedere material, nici din punct de vedere intelectual pentru a rezolva aceste crime.

Ivan continuă să fumeze, urmărindu-le reacțiile.

— Știu totuși pe cineva care ar fi în stare să vă ajute. Numele lui este Zauzaiez, un profesor, psihiatru, fost anchetator MGB. Și-a pierdut vederea. După ce-a orbit și-a schimbat părerile, a avut o revelație, exact cum ai avut și tu, Leo. Este în continuare destul de activ prin tot felul de cercuri neoficiale. Spuneți-i și lui ce mi-ați spus mie. Poate că vă va ajuta.

— Putem avea încredere în el?

— La fel ca în oricine altcineva.

— Mai exact, ce poate face?

— Îi veți citi aceste documente, îi veți descrie fotografiile: poate că va reuși să vă creeze un profil al persoanei care face așa ceva: vârsta lui, educația, treburi de tipul ăsta.

— Unde locuiește?

— Nu vă va lăsa în apartamentul lui. E foarte suspicios. Dacă va veni, va veni numai aici. Am să încerc să-l conving, dar nu promit nimic.

Raisa zâmbi.

— Mulțumesc.

Leo era acum mulțumit. Cu siguranță că un specialist era mai de încredere decât prostiile debitate de niște jurnaliști. Ivan se ridică, își puse jos pipa și merse într-un colț al cabinetului, spre telefon.

Telefonul.

Omul ăsta avea un telefon în acest apartament curăţel, bine mobilat. Leo începu să studieze detaliile legate de apartament. Ceva nu era în regulă. Acesta nu era apartamentul unei familii. Cum de trăia într-un asemenea lux? Şi cum de nu fusese arestat? După ce ei fuseseră trimişi în exil, ar fi trebuit să-l înhaţe. La urma urmei, MGB-ul avea dosarul lui. Vasili îi arătase pozele. Cum de scăpase de autorităţi?

Apelul la această oră era o cursă. Ivan vorbea acum la telefon.

— Profesore Zauzaiez, aici e Ivan Sukov. Am nevoie de ajutorul dumneavoastră într-o chestiune interesantă. Nu pot vorbi la telefon. Puteţi trece pe la apartamentul meu? Da, imediat dacă se poate.

Leo se încordă. De ce-i spusese „profesor" dacă erau atât de apropiaţi? De ce să-i spună aşa, dacă nu pentru că ar fi fost în avantajul lui? Nu, nu era în ordine. Nimic nu era în ordine.

Leo sări în picioare, iar scaunul căzu în urma lui. Înainte ca Ivan să apuce să aibă vreo reacţie, Leo ajunse lângă el, înşfăcă firul telefonului şi i-l strânse în jurul gâtului. Leo era acum în spatele lui, cu spatele la perete, strângând firul telefonului, sugrumându-l. Picioarele îi alunecau lui Ivan pe parchetul cernit. Gemea, incapabil să vorbească. Uluită, Raisa sări din scaun:

— Leo!

Leo ridică un deget, făcându-i semn să tacă. Cu firul încă înfăşurat în jurul gâtului lui Ivan, ridică receptorul la ureche.

— Domnul profesor Zauzaiez?

Nu mai era nimeni la celălalt capăt al firului, închiseseră. Erau deja pe drum.

— Leo, lasă-l în pace!

Leo strânse cablul şi mai tare. Fata lui Ivan se înroşi.

— E un agent sub acoperire. Uită-te cum trăieşte. Uită-te la casa lui. Nu există niciun profesor Zauzaiez. Era doar contactul lui de la securitatea de stat. Deja vin spre noi să ne aresteze.

— Leo, greşeşti. Îl cunosc pe omul acesta.

— E un fals disident, sub acoperire. Misiunea lui este să demaşte personalităţi reale ale disidenţei, să strângă dovezi împotriva lor.

— Leo, te înşeli.

— Nu există niciun profesor. Deja sunt pe drum. Raisa, nu avem timp.

Degetele lui Ivan se mişcau frenetic pe cablul telefonului. Raisa scutură din cap, băgându-şi degetele sub fir, eliberându-i gâtul de sub presiune.

— Leo, lasă-l, să vedem cum se apără.

— Nu-i aşa că toţi prietenii tăi au fost arestaţi? Toţi, mai puţin el? De unde crezi că a luat MGB-ul numele femeii aceleia, Zoia? N-au arestat-o doar pentru că se ruga la Dumnezeu. Ăsta n-a fost decât un pretext.

Incapabil să se elibereze, picioarele lui Ivan alunecară cu totul pe podea, obligându-l pe Leo să-i susţină greutatea. Nu-l mai putea ţine aşa mult timp.

— Raisa, nu mi-ai vorbit niciodată despre prietenii tăi. N-ai avut niciodată încredere în mine. În cine ai avut încredere mereu? Gândeşte-te.

Raisa îl privi întâi pe Leo, apoi pe Ivan. Era adevărat. Toţi prietenii ei fuseseră arestaţi. Toţi, cu excepţia lui. Scutură din cap, refuzând să creadă – era doar paranoia acestei zile, această paranoia creată de stat care făcuse ca orice fel de acuzaţie, oricât ar fi fost de deplasată, să fie suficientă pentru a ucide un om. Îl văzu pe Ivan încercând să ajungă la sertar. Dădu drumul firului.

— Leo, aşteaptă!

— N-avem timp!

— Aşteaptă!

Raisa deschise sertarul şi începu să cotrobăie prin el. Înăuntru era un cuţitaş pentru deschis scrisori, foarte ascuţit – asta căuta Ivan ca să se apere.

Nu-l putea învinui pentru asta. În spate era *Pentru cine bat clopotele.* Cum de n-o ascunsese? Luă cartea în mână. Înăuntru era o listă de nume; persoane cărora le fusese împrumutată. Unele nume erau tăiate. Numele ei fusese tăiat cu o linie. Pe verso se afla o listă cu cei cărora intenţiona să le împrumute cartea.

Se întoarse către Ivan, ridicând foaia în dreptul figurii lui. Tremura. Mai exista vreo explicaţie şi pentru asta? Ştia deja că nu. Niciun disident nu era atât de prost încât să scrie o listă cu nume de felul acesta. Era clar că nu împrumuta cărţile decât pentru a incrimina oamenii.

Leo se străduia să-l mai ţină pe Ivan.

— Raisa, întoarce-te.

Ea îl ascultă, merse în cealaltă parte a camerei, ţinând încă în mână cartea şi auzi cum picioarele lui Ivan se loviră cu zgomot de mobilă.

Din moment ce era un agent al securității statului, moartea lui Ivan avea imediat să fie catalogată drept o crimă, un asasinat scandalos comis de unul dintre opozanții regimului, de un element antisovietic. Criminalul trebuie să fi fost un străin, un apostat, iar asta legitima cercetări de proporții. Astfel, o ucidere de felul ăsta nu trebuia acoperită. Din fericire, Ivan avea și foarte mulți dușmani. Fusese un om care-și petrecuse viața trădându-i pe ce revoltați, tentându-i cu materiale supuse cenzurii, ca un prădător care-și ademenește victima cu momeli ispititoare. Materialul cenzurat îi era pus la dispoziție de către stat. Înainte de a pleca din apartament, Raisa luă și bucata de hârtie, o mototoli și o băgă în buzunar. Leo adunase la repezeală paginile dosarului. N-aveau idee cât le trebuia agenților să răspundă apelului lui Ivan. Deschiseră ușa de la intrare și o luară la fugă pe scări, înainte să-și domolească pasul. Ajunși la capătul străzii, priviră în urmă. Agenții intrau în clădire.

Nimeni în Moscova nu avea niciun motiv să creadă că Leo și Raisa se întorseseră. Nu erau într-un pericol imediat. Ofițerii care se ocupau de anchetă, dacă le-ar fi trecut vreodată prin cap să facă această legătură, ar fi sunat la secția MGB din Voualsk și ar fi aflat că cei doi erau plecați în vacanță. O asemenea scuză ar fi ținut, cu excepția cazului în care cineva ar fi putut să-i identifice ori i-ar fi văzut intrând sau ieșind din apartament. Dacă s-ar fi întâmplat așa ceva, alibiul lor ar fi fost cercetat mai atent. Dar Leo știa că toate aceste amănunte erau de mică importanță. Chiar dacă nu exista nicio dovadă împotriva lor, chiar dacă ar fi mers cu adevărat într-o vacanță, această crimă putea fi folosită oricând ca un pretext pentru a-i aresta. Dovezile erau un amănunt irelevant. În situația în care se aflau, să încerce să-și vadă părinții ar fi fost o neobrăzare nebunească. Dar nu mai era niciun tren spre Voualsk până la cinci dimineața și, mai mult decât atât, Leo înțelegea că probabil asta era ultima lui șansă de a-i vedea. Deși i se refuzaseră contactele cu ei de când părăsiseră Moscova și nu i se dăduseră niciodată niciun fel de amănunte despre locul în care ar fi putut fi, Leo făcuse rost de adresă cam cu trei săptămâni în urmă. Știind că departamentele de stat tindeau să lucreze în mod autonom, simțise că exista o șansă ca o cercetare la Ministerul Locuințelor cu privire la adresa lui Stepan și a Anei să nu fie remarcată imediat și semnalată MGB-ului. Ca o măsură de precauție, dăduse un nume fals și pretinsese că era o cerere oficială, incluzând pe listă mai multe nume, inclusiv pe cel al Galinei Șaporina. Deși nu obținuse nicio informație în privința celorlalte nume,

reușise să-și găsească părinții. Vasili probabil că se așteptase la o astfel de încercare; poate chiar dăduse ordine ca adresa să-i fie deconspirată solicitantului. Știa că, atât timp cât se afla în exil, slăbiciunea lui Leo vor fi părinții săi. Dacă își propusese să-l prindă încălcând ordinele, atunci părinții lui erau capcana perfectă. Dar părea puțin probabil ca părinții lui să se afle sub supraveghere permanentă pe o perioadă de patru luni. Mult mai logic era ca familia care locuia împreună cu bătrânii să fie folosită pentru a obține informații. Trebuia să ajungă la părinții lui fără ca acei colocatari să audă, să vadă sau să știe. De asta depindea atât siguranța lui, cât și a părinților lui. Dacă erau prinși, s-ar fi făcut imediat legătura cu uciderea lui Ivan și ar fi fost cu toții morți, poate chiar înainte de sfârșitul nopții. Leo era gata să-și asume acest risc. Trebuia să-și ia la revedere.

Ajunseră pe strada Vorontsovskaia. Clădirea era o casă veche, dinainte de revoluție, acel tip de clădire care fusese împărțită într-un număr uriaș de apartamente micuțe, despărțite doar de niște cearșafuri murdare, legate de sârme. Nu existau utilități, nici apă curentă, nici toaletă în interior. Leo putu vedea cum pe fiecare fereastră ieșea câte o țeavă care elimina fum de la sobele cu lemne, cea mai ieftină și mai mizerabilă cale prin care te puteai încălzi. Se puseră pe așteptat, supraveghind clădirea de la distanță. Țânțarii aterizau pe gâturile lor, forțându-i să se pălmuiască încontinuu, până când se murdăreau pe mâini de propriul sânge. Leo știa că indiferent cât ar fi stat acolo, nu avea cum să-și dea seama dacă avea de-a face cu o capcană sau nu. Trebuia să intre. Se întoarse spre Raisa. Înainte ca el să vorbească, ea spuse:

— Voi aștepta aici.

Raisa se simțea rușinată. Avusese încredere în Ivan; părerea ei despre el se bazase doar pe spoiala lui culturală cu iz occidental, pe cărțile și ziarele lui, pe meditațiile lui despre cultura occidentală, pe planurile lui de a-i ajuta pe disidenți. Scriitori care făceau contrabandă cu cărți din vest. Toate fuseseră minciuni: câți scriitori și opozanți ai regimului căzuseră oare în capcana lui? Oare câte manuscrise arsese astfel încât se pierduseră pentru totdeauna? Câți artiști și liber-cugetători trimisese în arestul CEKA? Se îndrăgostise de el datorită diferențelor evidente dintre el și Leo. Acum, aceste diferențe se dovediseră o mască. Disidentul fusese de fapt un milițian, iar milițianul era de fapt un contrarevoluționar. Disidentul o trădase, milițianul o salvase. Nu știa dacă era în stare să le spună la revedere părinților lui Leo, stându-i alături ca și cum fusese o soție credincioasă și devotată. Leo îi luă mâna și îi spuse:

— Mi-ar face plăcere să vii cu mine.

Ușa comună era închisă. Aerul era fierbinte, stătut și aproape imediat începură să transpire: hainele li se lipiră de spate. Sus, la apartamentul 27,

uşa era încuiată. Leo intrase până acum în foarte multe apartamente. În general, încuietorile mai vechi erau mai greu de spart decât cele noi şi moderne. Folosindu-se de vârful unui briceag, scoase masca încuietorii, dându-i la iveală mecanismul. Băgă vârful briceagului şi învârti, dar încuietoarea nu se deschise. Îşi şterse sudoarea de pe faţă, respirând o clipă, închizând ochii. Îşi şterse mâinile pe pantaloni, ignorând ţânţarii: lasă-i să-şi facă plinul. Deschise ochii. *Concentrează-te.* Încuietoarea cedă.

Singura lumină venea dinspre fereastra care dădea în stradă. În aer era un miros stătut. Rămaseră în uşă, adaptându-şi ochii la întuneric. Puteau distinge forma a trei paturi. În două dintre ele se afla câte un cuplu adult, într-un al treilea pat, mai mic, păreau să doarmă trei copii, în bucătărie, doi copii mici dormeau pe covoraşele de pe jos precum nişte căţeluşi sub masă. Leo se apropie de cei care dormeau. Nici urmă de părinţii săi. Îi fusese dată o adresă greşită? Asemenea incompetenţă era ceva obişnuit. Sau poate că i se dăduse intenţionat o adresă greşită?

Văzu o altă uşă şi se îndreptă spre ea, parchetul scârţâind sub fiecare pas pe care-l făcea. Raisa rămăsese în urmă, iar pasul ei era mult mai uşor. Cei doi din patul cel mai apropiat începură să se mişte. Leo se opri, aşteptând ca cei doi să se liniştească. Cuplul adormi din nou. Leo îşi continuă drumul, Raisa îl urmă. Întinse mâna şi apucă clanţa.

În odaie nu exista nicio fereastră, nicio sursă de lumină. Leo trebui să ţină uşa deschisă ca să poată vedea ceva. Putu vedea că erau două paturi, cu un spaţiu foarte mic între ele. Nici măcar un cearşaf murdar care să le despartă. Într-unul dintre paturi dormeau doi copii. În celălalt, un cuplu adult. Leo se apropie. Da, aceştia erau părinţii lui, dormind lipiţi unul de celălalt, într-un pat strâmt, de o singură persoană. Leo se ridică, se îndreptă spre Raisa şi şopti:

— Închide uşa.

Forţat să se mişte prin întuneric, Leo bâjbâi până când ajunse lângă patul părinţilor săi şi se lungi lângă pat, alături de ei. Îi ascultă cum dormeau şi era bucuros că era întuneric. Plângea. Camera în care erau acum nevoiţi să trăiască era mai mică decât fosta lor baie. N-aveau niciun fel de spaţiu al lor, nicio modalitate de a se rupe de familia cu care trăiau. Fuseseră trimişi aici ca să moară simţind ceea ce simţea şi fiul lor căzut în dizgraţie: umilinţă. Le puse mâinile pe gură. Simţi cum se treziră, le simţi stupefacţia, tensiunea. Ca să nu ţipe le şopti imediat:

— Sunt eu, Leo. Nu scoateţi niciun sunet.

Simţi cum trupurile li se relaxează. Le eliberă gurile.

Îi auzi ridicându-se. Simţi mâinile mamei lui atingându-i faţa. Fără să-l vadă, îl atingea, în întuneric. Degetele ei încetară să se mişte când îi simţi lacrimile. Îi auzi vocea, mai mult o şoaptă:

— Leo…

Mâinile tatălui le urmară pe cele ale mamei. Leo le luă mâinile şi le lipi de faţa lui. Jurase să aibă grijă de ei şi eşuase. Nu putu decât să murmure:

— Îmi pare rău.

Tatăl răspunse:

— N-ai de ce să-ţi ceri scuze. Am fi trăit aşa toată viaţa noastră dacă nu erai tu.

Mama îl întrerupse, dintr-odată devenindu-i clare toate întrebările pe care voia să i le pună.

— Am crezut că ai murit. Ni s-a spus că aţi fost amândoi arestaţi.

— Au minţit. Am fost trimis la Voualsk. Am fost transferaţi, nu închişi. Lucrez pentru miliţie acum. V-am scris de atâtea ori, însă probabil că scrisorile au fost interceptate şi distruse.

Copiii din paturile de alături se mişcară, făcând paturile să scârţâie. Toată lumea tăcu. Aşteptară până când le auziră din nou respiraţiile sacadate, adânci.

— Raisa e aici.

Îi conduse mamei mâna până în mâna Raisei. Acum, toţi patru se ţineau de mână. Mama întrebă:

— Copilul?

— Nu.

Leo adăugă pentru a nu complica datele problemei:

— Avort.

Raisa vorbi din nou. În vocea ei se putea simţi emoţia.

— Îmi pare rău.

— Nu e vina ta.

Ana întrebă:

— Cât staţi în Moscova? Ne putem vedea mâine?

— Nu, nici n-ar trebui să fim aici. Dacă suntem prinşi, ajungem cu toţii la închisoare. Inclusiv voi. Plecăm mâine dimineaţă, la prima oră.

— Să ieşim ca să putem vorbi?

Leo se gândi o clipă. N-aveau cum să iasă din apartament fără să trezească pe cineva.

— Nu putem risca să-i trezim. Trebuie să vorbim aici.

O vreme, niciunul nu spuse nimic. Doar patru perechi de mâini se strângeau în întuneric. În cele din urmă, Leo spuse:

— Trebuie să vă găsesc un loc mai bun în care să locuiţi.

— Nu, Leo, ascultă-mă. Foarte des te-ai comportat ca și cum dragostea ta s-ar fi măsurat în lucrurile pe care le puteai face pentru noi. Chiar și când erai mic. Asta nu e adevărat. Trebuie să te concentrezi asupra vieților voastre. Noi suntem bătrâni. Nu mai contează unde trăim. Singurul lucru care ne-a ținut în viață e că am așteptat vești de la tine. Trebuie să acceptăm că e ultima oară când ne vedem. Nu trebuie să ne mai facem planuri inutile. Trebuie să ne luăm la revedere cât mai putem, Leo. Te iubesc și sunt mândră de tine. Îmi pare rău doar că n-ai avut un guvern mai bun căruia să-i fii loial.

Vocea Anei era acum calmă.

— Vă aveți unul pe altul. Vă iubiți unul pe celălalt. Sunt convinsă că veți avea o viață bună împreună. Lucrurile vor arăta altfel pentru voi și pentru copiii voștri. Rusia va fi altfel. Sper din suflet asta.

Erau vorbe goale, dar care îi produceau bucurie, așa că Leo nu spuse nimic ca s-o contrazică.

Stepan luă mâna lui Leo și îi strecură un plic.

— Asta e o scrisoare pe care ți-am scris-o cu multe luni în urmă. N-am avut ocazia să ți-o dau pentru că ai fost transferat. N-am vrut s-o trimit prin poștă. Promite-mi că n-o vei citi decât când vei fi în siguranță în tren. Nu mai devreme. Promite-mi.

— Ce e aici?

— Împreună cu mama ta am cântărit foarte atent conținutul acestei scrisori. Aici se află tot ce am vrut să spunem vreodată. Aici sunt toate lucrurile pe care ar fi trebuit să ni le spunem mai demult.

— Tată…

— Ia-o, Leo, pentru noi.

Leo luă scrisoarea și cei patru se îmbrățișară în întuneric pentru ultima oară.

6 iulie

Leo se apropie de tren. Raisa era lângă el. Oare se aflau pe peron mai mulţi agenţi decât de obicei? Era oare posibil să fie deja căutaţi? Raisa mergea prea repede. Leo o luă uşor de mână, iar ea încetini. Pusese scrisoarea de la părinţii lui la un loc cu foile din dosar, lipită de piept. Aproape că ajunseseră la vagonul lor.

Se urcară în trenul aglomerat. Leo îi şopti Raisei:

— Stai aici.

Ea dădu din cap. El intră în toaleta înghesuită, lăsând capacul closetului pentru a mai reduce din miros. Îşi dădu jos haina, îşi descheie cămaşa, apoi dădu jos săculeţul subţire din bumbac în care băgase dosarul. Era ud de la transpiraţie, iar cerneala de pe acte i se întipărise pe piept.

Găsi scrisoarea şi o întoarse în palmă. Pe plic nu era niciun nume; plicul era mototolit, murdar. Se întrebă cum reuşiseră bătrânii să-l ţină ascuns de cealaltă familie, care în mod evident căuta frecvent printre lucrurile lor. Unul dintre ei probabil că ţinuse scrisoarea asupra lui, zi şi noapte.

Trenul se puse în mişcare, părăsind Moscova. Îşi ţinuse cuvântul. Acum putea s-o citească. Aşteptă până când ieşi din staţie înainte să deschidă plicul şi să despăturească scrisoarea. Era scrisul de mână al tatălui:

> *„Leo, nici eu, nici mama ta nu avem vreun regret. Te iubim. Mereu am sperat că va veni o zi în care vom putea vorbi despre asta. Spre surprinderea noastră, ziua aceea n-a venit niciodată. Am crezut mereu că tu vei fi cel care va ridica această chestiune. Dar n-ai făcut-o niciodată. Te-ai comportat mereu ca şi cum nimic nu s-ar fi întâmplat. Poate că aşa puteai uita mai uşor? De asta n-am zis nimic. Credeam că e felul tău de a te împăca cu trecutul. Ne era teamă că poate ai reuşit să-l ştergi din mintea ta, iar a-l aduce înapoi n-ar fi produs decât durere şi suferinţă. Pe scurt, eram fericiţi împreună şi nu voiam să schimbăm asta. A fost o laşitate din partea noastră. O spun încă o dată. Şi eu, şi mama ta te iubim foarte mult şi nu avem niciun regret."*

Leo se opri din citit şi întoarse capul. Da, îşi amintea ce se întâmplase. Ştia ce va spune scrisoarea mai departe. Şi, da, îşi petrecuse întreaga viaţă încercând să uite. Împături scrisoarea înainte s-o rupă în mici bucăţele. Se ridică, deschise geamlâcul vagonului şi aruncă afară bucăţelele de hârtie.

Luate de vânt, hârtiuţele de mărimi inegale dispărură cu rapiditate din raza lui vizuală.

Sud-estul raionului Rostov
Şaisprezece kilometri nord de Rostov-pe-Don

Aceeaşi zi

Nesterov îşi petrecuse această ultimă zi în raion, vizitând oraşul Gukovo. Acum se afla în tren mergând înapoi spre Rostov. Deşi presa nu făcuse nicio referire explicită la uciderea copiilor, crimele intraseră în atenţia publică sub forma bârfelor şi zvonurilor. Până acum, în orăşelele izolate miliţia refuzase să vadă aceste crime altfel decât ca pe nişte evenimente fără vreo legătură între ele. Dar cei din afara miliţiei, fără a purta cu ei povara vreunei ideologii asupra crimei, începuseră să facă legături între aceste ucideri. Poveşti neoficiale începuseră să circule. Nesterov auzise cum că în pădurile de lângă Şakhti circulă un monstru care ucide copii. Pentru fiecare loc fusese inventat un monstru, iar explicaţii implicând tot felul de entităţi supranaturale începuseră să fie repetate în tot raionul. Auzise o mamă spunând despre creatură că ar fi jumătate om, jumătate animal, că fusese un copil crescut de urşi care acum avea o aversiune firească faţă de toţi copiii normali, hrănindu-se cu ei. Locuitorii dintr-un alt sat erau convinşi că au de-a face cu un spirit răzbunător al pădurii şi de aceea desfăşurau ritualuri elaborate pentru a-l îmbuna.

Cei care locuiau în acest raion nu aveau idee că se petreceau crime similare şi la sute de kilometri depărtare. Credeau că ăsta e blestemul lor, un rău care îi bântuia în exclusivitate. Într-o anumită măsură, Nesterov le dădea dreptate. Judecând după frecvenţa crimelor, nici el nu avea niciun dubiu că se afla în patria lor. Frecvenţa lor era mult mai mare aici decât oriunde în altă parte. Nu avea niciun fel de înclinaţie spre acceptarea explicaţiilor supranaturale, dar era în parte sedus de cea mai răspândită şi mai convingătoare dintre teorii: aceea care spunea că Hitler lăsase în urmă soldaţi nazişti care aveau ordin să comită aceste asasinate, să ucidă copiii Rusiei, într-un ultim act de răzbunare. Aceşti soldaţi nazişti fuseseră educaţi şi învăţaţi să trăiască în felul ruşilor, să se amestece printre ei şi din când în când să comită câte o crimă după un ritual bine determinat. Asta ar fi explicat dimensiunile crimei, aria de răspândire geografică, sălbăticia, dar şi absenţa contactului sexual. Poate că nu era un singur ucigaş, ci mai mulţi, zece sau doisprezece, acţionând independent, călătorind dintr-un oraş într-altul şi ucigând la întâmplare. Această teorie prinsese atât de bine, încât câţiva miliţieni locali care în mod normal ar fi trebuit să susţină că toate

crimele fuseseră rezolvate, se apucaseră să-i caute pe toţi cei care ştiau germana.

Nesterov se ridică şi îşi dezmorţi picioarele. Stătuse în tren trei ore. Trenul era lent, incomod, iar el nu era obişnuit să stea nemişcat atât de mult timp. Parcurse lungimea vagonului şi deschise fereastra privind cum se apropiau luminile oraşului. Călătorise la Gukovo după ce auzise de uciderea unui băieţel pe nume Petea, care locuia la una dintre fermele de acolo. Îi găsise fără prea mare osteneală pe părinţii băiatului. Deşi dădu un nume fals, recunoscu că ancheta o serie de crime similare în care erau implicaţi şi alţi copii.

Părinţii copilului erau susţinători fără rezerve ai teoriei soldaţilor naziști, sugerând chiar că era posibil ca germanii să fi fost ajutaţi de trădători ucraineni, care-i asistaseră în procesul de integrare în societate. Tatăl îi arătă lui Nesterov albumul cu timbre al lui Petea pe care-l ţineau sub pat într-o cutie de lemn în semn de omagiu adus fiului lor. Niciunul nu putea privi timbrele fără să plângă. Nu li se permisese să vadă cadavrul fiului lor. Dar auziseră ce păţise. Trupul îi fusese sfârtecat cu sălbăticie, gura îi fusese umplută cu mizerie parcă pentru a le face şi mai mult în ciudă. Tatăl, care luptase în marele război pentru apărarea patriei era sigur că soldaţilor germani li se dădeau droguri pentru a-i face vicioşi, cruzi şi lipsiţi de orice principii morale. Era sigur că aceşti criminali erau produsul acestor metode naziste. Poate că erau dependenţi de sângele de copil, fără de care ar fi murit. Altfel, cum ar fi putut cineva să comită asemenea crime? Nesterov nu avu ce să-i spună ca să-l consoleze în afară de faptul că va face tot ce-i stă în putinţă pentru a-l prinde pe criminal.

Trenul ajunse la Rostov. Nesterov se dădu jos fără a avea altă certitudine decât că a dat de centrul acestor crime. Adunase informaţii cu mare uşurinţă, dat fiind că odată fusese membru al miliţiei din Rostov, înainte de a fi transferat la Voualsk. Conform celor mai recente statistici, numărul copiilor uciși crescuse la cincizeci şi şapte. Un număr mare dintre aceste crime avusese loc aici, în raion. Era posibil să fi fost rămăşiţe naziste infiltrate în toată partea de vest a ţării? O mare parte a ţării fusese ocupată de Wehrmacht. El însuşi luptase în Ucraina şi văzuse ce însemnau crimele şi abuzurile unei armate în retragere. Hotărând să nu ia de bună niciuna dintre teorii, respinse toate aceste explicaţii. Misiunea lui Leo la Moscova era menită să aducă puţin profesionalism în această anchetă care până acum fusese făcută după ureche. Lui Nesterov i se dăduse sarcina de a descoperi locaţiile crimelor.

În timpul vacanţei, familia lui stătuse în apartamentul mamei lui din Cartierul Nou, construit în cadrul unuia dintre programele de reconstrucţie

de după război, cu tot ce însemna asta: construcţii realizate mai degrabă ca să îndeplinească un plan, decât să poată fi efectiv locuite. Erau dărăpănate, fuseseră şubrede încă dinainte de a fi fost terminate. Fără apă curentă, fără încălzire centrală, erau similare celor din Voualsk. Hotărî împreună cu Inesa s-o mintă pe mama lui şi să-i spună că se mutaseră într-un apartament nou. Mama fu atât de bucuroasă de parcă ea însăşi se mutase în acel apartament. Apropiindu-se de casă, Nesterov îşi privi ceasul. Plecase la şase dimineaţa şi se întorcea la nouă seara. Trecuseră cincisprezece ore fără să poată aduna informaţii reale. Timpul se scursese. Mâine se întorceau acasă.

Intră în curte. Dintr-o parte într-alta rufe atârnau la uscat. Văzu şi hainele lui printre ele. Le atinse. Erau uscate. Făcându-şi loc printre rufe, deschise uşa apartamentului mamei sale, intrând apoi în bucătărie.

Inesa era aşezată pe un scaun de lemn, cu faţa însângerată şi cu mâinile legate. În spatele ei stătea un om pe care nu-l recunoştea. Fără să încerce să-şi dea seama ce se întâmplase sau cine era acest om, Nesterov se năpusti înainte turbat de furie şi gata să ucidă. Nu-i păsa că acel om purta o uniformă, l-ar fi ucis indiferent cine ar fi fost. Ridică mâna, dar nu apucă să lovească. O durere ascuţită îi cuprinse mâna. Privind alături, văzu o femeie în jur de patruzeci de ani. Ţinea în mână un baston poliţienesc negru. O mai văzuse. Îşi amintea acum – pe plajă, cu două zile în urmă. În cealaltă mână ţinea o armă, ca din întâmplare, savurându-şi poziţia de superioritate. Făcu un semn către agent. Acesta păşi înainte şi aruncă pe podea câteva pagini. În jurul gleznelor lui căzură toate documentele pe care reuşise să le adune de-a lungul ultimelor două luni: fotografii, descrieri, cărţi – dosarul despre copiii ucişi.

— Generale Nesterov, sunteţi arestat!

Voualsk

7 iulie

Leo şi Raisa coborâră pe peron şi prefăcându-se că-şi aşază bagajele jos, aşteptară ca toţi ceilalţi călători să intre în clădirea principală a gării. Era târziu, dar nu era încă întuneric şi de teama de a nu fi văzuţi, coborâră de pe peron şi intrară în pădure. Odată ajunşi în locul unde îşi lăsaseră lucrurile, Leo se opri şi îşi trase respiraţia. Privi copacii şi se întrebă dacă făcuse bine distrugând scrisoarea. Le făcuse un deserviciu părinţilor săi? Înţelegea de ce simţiseră nevoia să scrie totul: voiau să-şi găsească liniştea. Dar Raisa avusese mare dreptate să-l întrebe:

Aşa reuşeşti să dormi noaptea?
Ştergându-ţi evenimentele din minte?

Avea mai multă dreptate decât îşi imagina.

Raisa îi atinse braţul.

— Te simţi bine?

Îl întrebase ce se afla în scrisoarea aceea. Se gândise s-o mintă şi să-i spună că se aflau informaţii despre familia lui, detalii personale pe care le uitase. Dar ea ar fi ştiut c-o minte. Aşa că îi spuse adevărul. Că distrusese scrisoarea, c-o rupsese în sute de bucăţi şi că o aruncase pe fereastră. Nu voise s-o citească. Părinţii lui se puteau odihni acum, având senzaţia că se despovăraseră. Spre uşurarea lui, Raisa nu comentase nimic legat de decizia lui şi nici nu mai pomenise nimic de ea.

Folosindu-şi mâinile, îşi dezgropară lucrurile de sub mormanul de frunze şi pământ. Îşi dădură jos hainele de oraş, intenţionând să se îmbrace cu echipamentul de excursie – un element necesar al acoperirii lor. Dezbrăcaţi, singuri, se opriră. Erau goi şi se uitau unul la altul. Poate că de vină era pericolul, poate că era doar situaţia, dar Leo o dorea. Nefiind sigur de ce mai simţea ea pentru el, nu făcu nimic, aşteptând, temându-se să facă prima mişcare, de parcă nu mai făcuseră sex niciodată, ca şi cum ar fi fost pentru prima dată şi pentru unul, şi pentru altul, nesiguri de graniţele dintre ei, nesiguri în privinţa a ceea ce era acceptabil şi ce nu. Ea se întinse şi-i atinse mâna. Atât fu de ajuns. O trase spre el şi începu să o sărute. Uciseseră împreună, înşelaseră, complotaseră şi minţiseră împreună. Erau doi criminali, singuri împotriva întregii lumi. Era timpul să înceapă această nouă

relație. O, dacă ar fi putut rămâne aici, dacă ar fi putut trăi această clipă la nesfârșit, ascunși în pădure, savurându-și aceste trăiri pentru totdeauna!

•

Reveniră pe potecă și o luară spre oraș. Intrară în holul restaurantului lui Basarov. Leo își ținea respirația, așteptându-se să fie înșfăcat în orice moment. Dar nu era nimeni aici, niciun agent și niciun ofițer. Cel puțin până mâine, erau în siguranță. Basarov era în bucătărie și nici măcar nu se obosi să se întoarcă spre ei când sosiră. Sus, descuiară camera. Sub ușă găsiră un bilețel. Leo așeză bagajele pe pat. Luă biletul. Era de la Nesterov și era datat astăzi.

> *Leo, dacă te-ai întors, așa după cum plănuiai, vino să mă vezi la mine în birou astă-seară la ora 9. Vino singur. Adu cu tine toate documentele privitoare la chestiunea pe care am discutat-o. Leo, este foarte important să nu întârzii.*

Leo își privi ceasul. Avea la dispoziție o jumătate de oră.

Chiar și în sediul miliției, Leo nu voia să-și asume niciun risc. Ascunsese documentele în altele oficiale. La biroul lui Nesterov jaluzelele erau trase și era imposibil să vezi ceva înăuntru. Își privi ceasul; întârziase. Întârziase două minute. Neînțelegând de ce ar fi contat asta în mod deosebit, bătu la ușă. Aproape imediat ce bătu, ușa se deschise ca și cum Nesterov ar fi așteptat chiar în spatele ușii. Leo fu tras înăuntru cu o violență inexplicabilă, ușa trântindu-se în spatele lui.

Nesterov se mișca cu o nerăbdare care nu-l caracteriza. Biroul lui era plin cu documentele privitoare la cazul lor. Îl luă pe Leo pe după umeri și îi vorbi cu o voce grăbită și aspră.

— Ascultă-mă foarte atent și nu mă întrerupe. Am fost arestat în Rostov. Am fost obligat să mărturisesc. N-am avut de ales. Îmi luaseră familia. Așa că le-am spus totul. Am crezut că-i pot convinge să ne ajute, am sperat să-i conving că ar trebui să pornească o anchetă oficială. Au raportat la Moscova. Ne-au acuzat de agitație antisovietică. Ei cred că este o vendetă personală, o răzbunare a ta împotriva statului. Au spus că toate dovezile noastre nu sunt decât materiale de propagandă pro-Vest: sunt siguri că tu și soția ta sunteți spioni. Mi-au oferit o alternativă: mi-au spus că mă lasă în pace pe mine și pe familia mea dacă te denunț pe tine și le dau toate materialele pe care le-am adunat.

Leo simți că amețește. Știa că pericolul e aproape, dar nu se aștepta să îl încolțească atât de repede.

— Când?

— Chiar acum. Clădirea e înconjurată. Peste cincisprezece minute, aici vor intra agenți care te vor aresta și vor lua toate dovezile pe care le-am adunat. Vreau să petrec aceste minute aflând informațiile pe care le-ai adunat în Moscova.

Leo se dădu un pas înapoi, privindu-și ceasul. Era nouă și cinci minute.

— Leo, trebuie să mă asculți. Există o modalitate prin care poți scăpa. Dar ca să meargă, te rog taci, nu mă întrerupe. Am născocit un plan. Mă vei lovi cu arma mea, mă vei lăsa inconștient. Apoi, ai să ieși de aici, ai să cobori un etaj și ai să te ascunzi în birourile de la dreapta scărilor. Leo, mă asculți? Concentrează-te. Ușile nu sunt încuiate. Intră, închide ușa în urma ta și nu aprinde lumina.

Leo nu-l asculta însă. Inima îi bătea cu putere. Nu se putea gândi decât la…

— Raisa?

— Este arestată chiar acum. Îmi pare rău, dar nu ai ce face în privința ei. Trebuie să te concentrezi, Leo, sau s-a terminat.

— S-a terminat. S-a terminat din momentul în care le-ai spus totul.

— Aveau totul, Leo. Dispuneau de tot ce am lucrat. Aveau dosarul meu. Tu ești supărat pe mine, dar ce puteam face? să-i las să-mi ucidă familia? Oricum te-ar fi arestat. Leo, te poți supăra pe mine sau poți scăpa.

Leo se eliberă din strânsoarea lui Nesterov și începu să măsoare biroul cu pași mari. Încerca să-și adune gândurile. Raisa fusese arestată. Amândoi înțeleseseră demult că această clipă va veni. Dar știuseră asta doar abstract, arestarea fusese pentru ei un concept, o idee. Nu înțeleseseră niciodată ce însemna asta în realitate. Gândul că n-o va mai vedea vreodată îl făcu să se sufoce.

Relația lor, povestea lor de iubire reluată atât de frumos cu doar două ceasuri în urmă, în pădure, se sfârșise.

— Leo!

Ce ar fi așteptat ea de la el? Raisa ar fi vrut ca el să-și păstreze calmul. Ar fi vrut ca el să supraviețuiască, să scape, să asculte.

— Leo!

— Bun. Care e planul tău?

Nesterov continuă, recapitulând prima parte:

— Mă vei lovi cu arma. Mă vei lăsa inconștient. Apoi vei coborî un etaj și te vei ascunde în birourile din dreapta scărilor. Ascunde-te acolo; așteaptă până când agenții vor intra în clădire. Vor veni până aici, vor trece pe lângă tine. Odată ce au trecut, coboară la parter, ieși pe una dintre ferestrele din spate. Acolo e parcată o mașină. Aici sunt cheile pe care se presupune că le-ai furat de la mine. Trebuie să pleci din oraș. Nu căuta pe nimeni, nu te opri pentru nimic în lume, condu înainte. Vei avea un mic avans. Vor crede că ai plecat pe jos, că ești undeva, în oraș. Până când își vor da seama că ai luat o mașină, vei fi liber.

— Liber să fac ce?

— Să rezolvi aceste crime.

— Călătoria mea la Moscova a fost un eșec. Martorul ocular a refuzat să vorbească. N-am încă nicio idee cine e omul ăsta.

Asta păru să-l surprindă pe Nesterov.

— Leo, poți s-o faci. O știu. Am încredere în tine. Trebuie să mergi la Rostov-pe-Don. Acolo e focarul acestor crime. Sunt convins că acolo e cheia. Există teorii despre cine ar putea să-i ucidă pe acești copii. Una dintre teorii se referă la niște naziști…

Leo îl întrerupse.

— Nu, este vorba de un singur criminal, care lucrează singur. Are o slujbă. Pare normal. Dacă eşti sigur că focarul crimelor este la Rostov, atunci probabil că acolo trăieşte şi munceşte. Slujba lui e legătura între aceste locaţii. Probabil că este nevoit să călătorească mult. Ucide pe unde călătoreşte. Dacă ne-am putea da seama unde lucrează, atunci l-am prinde.

Leo îşi privi ceasul. Nu mai erau decât câteva clipe până când va fi nevoit să plece. Nesterov puse două degete pe oraşele în chestiune:

— Ce legătură există între Rostov şi Voualsk? La est de acest oraş nu au fost crime. Cel puţin din câte ştim noi. Asta sugerează că aici este punctul de sosire, destinaţia lui.

Leo fu de acord.

— La Voualsk este Uzina Volga. Altceva semnificativ din punct de vedere economic nu se mai află aici, în afară de gatere. Dar în Rostov sunt multe fabrici.

Nesterov cunoştea ambele locaţii mai bine decât Leo.

— Există legături puternice între fabricile Volga şi Rostelmash.

— Ce este Rostelmash?

— O fabrică de tractoare, cea mai mare din URSS.

— Fac schimb de piese?

— Este posibil.

Ar fi putut să fie asta legătura? Crimele păreau să urmeze liniile de cale ferată din sud şi traversau toată zona de vest. Părând interesat de această teorie, Leo remarcă:

— Dacă Volga face livrări către Rostelmash, atunci fabrica aceea trebuie să angajeze pe cineva care să se ocupe de plan. Cineva călătoreşte aici pentru a se asigura că Volga îndeplineşte cifrele din plan.

— Dar aici nu au avut loc decât două crime şi ele au avut loc recent. Iar cele două fabrici lucrează împreună de ceva timp.

— Crimele din nordul ţării au fost cele mai recente. Asta înseamnă că abia a primit slujba asta. Sau că a fost transferat pe undeva de-a lungul acestei rute. Avem nevoie de dosarele de angajare de la Rostelmash. Dacă ai dreptate, atunci comparând aceste dosare cu locaţiile crimelor de pe hartă, l-am prins pe omul nostru.

Erau foarte aproape. Dacă n-ar fi fost vânaţi, dacă ar fi fost lăsaţi să lucreze fără să se grăbească, ar fi putut prinde criminalul până la sfârşitul săptămânii. Dar nu aveau la dispoziţie nici săptămâna, nici ajutorul statului. Mai aveau doar patru minute. Era ora nouă şi unsprezece minute. Leo trebuia să plece. Luă un singur document. Lista crimelor, laolaltă cu câteva nume, date, locaţii. Asta era tot ce-i trebuia. După ce băgă actul în buzunar,

se îndreptă spre uşă. Nesterov îl opri. Ţinea în mână arma. Leo o apucă, ezitând pentru o clipă. Nesterov văzu ezitarea lui Leo şi spuse:

— Altfel, ai mei vor muri.

Leo îl lovi peste faţă, făcându-i pielea să pocnească şi să pice în genunchi. Nesterov era încă conştient. Privi în sus, spre Leo.

— Mult noroc! Acum loveşte-mă cum trebuie.

Leo ridică arma. Nesterov închise ochii.

Leo dădu buzna pe coridor, dar realiză imediat că uitase cheile de la maşină. Erau pe masă. Se întoarse, alergă pe coridor, reintră în birou, păşi peste Nesterov şi luă cheile. Întârziase, era deja ora nouă şi un sfert, agenţii intrau în clădire. Leo era încă în birou, exact unde voiau ei să fie. O luă la fugă pe coridor, în josul scărilor. Putea auzi paşi îndreptându-se chiar spre el. Ajungând la etajul trei, o luă la dreapta, apucând clanţa primului birou de care dădu. Era descuiat, exact cum îi spusese Nesterov. Intră şi închise uşa în urma lui, exact când agenţii treceau pe scările alăturate.

Leo aşteptă în penumbră. Toate jaluzelele fuseseră trase, aşa că nimeni nu putea vedea înăuntru. Putea auzi tropăiturile pe scări. Erau cel puţin patru agenţi. Fu tentat să rămână în această încăpere, în întuneric, bucurându-se de o siguranţă temporară. Ferestrele dădeau direct în curtea principală. Privi afară. În faţa intrării era un grup de oameni adunaţi în cerc. Se trase din dreptul ferestrei. Trebuia să ajungă la parter şi apoi în spatele clădirii. Deschise uşa şi privi cu atenţie afară. Coridorul era gol. Închizând uşa în urma lui, o luă spre scări. Putea auzi vocea unui agent dedesubtul lui. Leo alergă către celelalte scări. Aici nu mai văzu şi nu mai auzi pe nimeni. De cum începu să alerge, la etajul de sus izbucniră strigăte: îl găsiseră pe Nesterov.

Un al doilea val de agenţi intră în clădire, alertaţi de strigătele colegilor lor. Ar fi fost mult prea riscant să mai coboare un etaj. Abandonând planul lui Nesterov, Leo rămase la primul etaj. Avea doar câteva clipe de confuzie pe care să le exploateze, înainte ca agenţii să se organizeze în echipe de căutare. Neputând să ajungă la parter, o luă la fugă de-a lungul coridorului, intrând într-o toaletă care dădea spre partea din spate a clădirii. Deschise fereastra. Era înaltă, îngustă, abia de-i încăpea trupul prin ea. Afară nu se vedea niciun agent. Erau vreo cinci metri până jos. Îşi trase corpul prin fereastră, atârnând acum deasupra pământului, ajutându-se doar de picioare. Nu avea de ce se agăţa. Va trebui să-şi dea drumul, protejându-şi capul cu mâinile.

Lovi solul cu mâinile, iar încheieturile i se dădură peste cap. Auzi un strigăt şi privi în sus. Un agent stătea la una dintre ferestrele de la ultimul etaj. Îl văzuseră. Fără să ia în seamă durerea din încheieturi, Leo se ridică şi

o luă la fugă spre una dintre străzile lăturalnice unde ar fi trebuit să fie maşina. Se auziră focuri de armă. Glonţul îi trecu pe la ureche, lovind zidul şi împrăştiind praf de cărămidă în jur. Se lăsă în jos, se ghemui fără a se opri din alergat. Se auziră şi mai multe împuşcături care loviră undeva în afara străzii. Dădu colţul. Acum era în afara bătăii puştii.

Maşina era acolo, parcată. Sări în ea şi învârti cheia de contact. Motorul se înecă şi muri. Nu pornea. Încercă încă o dată – *te rog* – de data asta porni. Băgă maşina în viteză şi plecă, având grijă să nu facă zgomot cauciucurile. Era crucial ca agenţii care îl urmăreau să nu vadă maşina. Ar fi fost doar una dintre maşinile de pe stradă. Cum era o maşină a miliţiei, putea spera că orice agent ar fi văzut-o, ar fi presupus că era una de-a lor şi ar fi continuat căutarea pe jos.

Nu era aproape nicio maşină pe stradă. Leo conducea prea repede, prea dezordonat, grăbindu-se spre ieşirea din oraş. Nesterov se înşelase. Nu putea conduce până la Rostov. În primul rând, până acolo erau câteva sute de kilometri, nu avea nicio staţie de benzină prin apropiere şi nici vreuna pe drum. Mai mult decât atât, când îşi vor fi dat seama că a luat o maşină, aveau să închidă drumurile. Trebuia să ajungă cât mai departe, să abandoneze maşina, să o ascundă şi să se piardă pe coclauri, înainte să ia un tren. Atât timp cât n-aveau să găsească maşina abandonată, avea mai multe şanse să scape mergând pe jos, decât cu ea.

Acceleră şi intră pe singurul drum important pe care se intra sau se ieşea din oraş, luând-o spre vest. Privi în oglinda retrovizoare. Dacă aveau să organizeze o cercetare amănunţită a clădirilor din jur, crezându-l pe jos, atunci avea să aibă cel puţin o oră avans faţă de ei. Mări viteza, ajungând la viteza maximă de optzeci de kilometri pe oră.

În depărtare, văzu mai mulţi oameni stând în mijlocul şoselei în jurul unei maşini. Era un cordon de miliţie. Nu riscaseră nimic. Dacă drumul spre vest era blocat, cu siguranţă că la fel era şi drumul spre est. Închiseseră întregul oraş. Singura lui şansă acum era să treacă de cordonul de miliţie. Avea suficientă viteză. Va intra în maşinile poziţionate de-a latul şoselei. Maşina lui va fi aruncată spre marginea drumului. Trebuia cumva să gestioneze impactul. Dacă le va avaria maşina, nu vor putea să-l urmărească imediat. Era o situaţie disperată. Avansul lui avea să se scurteze la doar câteva minute.

Agenţii dinaintea lui începură să tragă. Gloanţele loviră capota. Unul găuri parbrizul. Leo se ghemui sub volan, fără a mai putea vedea acum şoseaua. Maşina mergea însă în direcţia bună. Nu trebuia decât să o menţină. Gloanţele continuară să treacă prin parbriz. Bucăţi de sticlă îi căzeau în poală. Păstrase direcţia bună – era gata de impact.

Maşina se înclină şi se răsturnă pe o parte. Bine prins în scaunul lui, Leo încercă să păstreze controlul maşinii, dar aceasta făcu o mişcare violentă la stânga, scăpându-i de sub comandă. Cauciucurile se spărseseră. Nu mai avea ce face. Maşina se răsturnă, iar geamurile i se sparseră. Fu aruncat în portieră, la câţiva milimetri de şosea. Automobilul alunecă, scoţând scântei. Lovi cealaltă maşină şi se roti în loc. În cele din urmă, ieşi de pe şosea. Leo fu azvârlit din portieră pe maşină, unde rămase ghemuit până când, într-un final, maşina se opri.

•

Leo deschise ochii. Nu-şi dădea seama dacă se putea mişca şi nici nu găsi suficientă putere cât să încerce. Deasupra văzu cerul negru al nopţii. Gândurile i se puseră lent în mişcare. Nu se mai afla în maşină. Cineva trebuie că-l trăsese afară. O faţă apăru deasupra lui, acoperind priveliştea, cercetându-l. Leo se concentră asupra omului care îl privea. Era Vasili.

Rostov-pe-Don

Aceeaşi zi

Aron trăise cu impresia că o slujbă în cadrul miliţiei avea să fie palpitantă sau măcar mai palpitantă decât cea de colhoz. Ştiuse mereu că salariile nu erau foarte bune, dar avantajul era că niciodată competiţia nu fusese de speriat. Când venea vorba să caute o slujbă, nu-i ieşea niciodată foarte bine. Practic, nu era nimic în neregulă cu el. La scoală se descurcase foarte bine. Se născuse însă cu un defect la buza superioară. Asta îi spusese medicul. Era diform şi n-avea ce face în privinţa asta. Arăta de parcă o porţiune din buză îi fusese tăiată, iar bucăţile rămase se strânseseră laolaltă în mijloc, dând la iveală dinţii. Rezultatul era că părea că rânjeşte tot timpul. Deşi asta nu-i afectase capacitatea de a lucra, cu siguranţă îi afectase capacitatea de a obţine o slujbă. Miliţia păruse atunci soluţia perfectă. Erau disperaţi după noi cadre. Aveau să încerce să-l intimideze, îl vor vorbi pe la spate, dar era obişnuit cu asta. Le va suporta pe toate dacă va avea ocazia să-şi folosească mintea.

Şi iată-l acum, în miezul nopţii, stând în tufişuri, muşcat de insecte, urmărind orice posibile activităţi suspecte într-o staţie de autobuz.

Activitate suspectă.

Lui Aron nu i se spusese de ce trebuia să stea aici sau ce anume însemna *activitate suspectă.* Cum era unul dintre cei mai tineri membri ai departamentului, avea doar 20 de ani, se întrebă dacă nu cumva avea de-a face cu vreun ritual de iniţiere – un test de loialitate, o încercare de a vedea dacă e capabil să respecte ordinele. În miliţie obedienţa era preţuită mai mult decât orice. Până acum, în staţie nu putea vedea decât o fetiţă. Era tânără, poate că avea paisprezece sau cincisprezece ani, dar încerca să pară mai în vârstă. Părea beată. Cămaşa îi era descheiată. O privi cum îşi îndreaptă fusta şi se joacă cu părul. Ce făcea oare în staţie? Până dimineaţă nu avea să vină niciun autobuz.

Un bărbat se apropie. Era înalt, purta pălărie şi haină. Avea ochelari cu rame groase şi o servietă elegantă. Stătea lângă orar, desluşindu-l, urmărindu-l cu degetul. Fata se ridică şi merse spre el, de parcă ar fi fost un păianjen despuiat care aştepta în colţul pânzei sale. Bărbatul continuă să citească în timp ce fata îl înconjura, atingându-i haina, mâinile, servieta. Bărbatul păru să ignore o vreme avansurile ei, până când, la un moment dat,

își luă privirea de la orarul trenurilor și începu s-o studieze. Începură să vorbească. Aron nu putea auzi ce-și spuneau. Fata părea că nu e de acord cu un anumit lucru, dădea din cap. Apoi se înțeleseră. La un moment dat bărbatul se întoarse și privi direct înspre tufele de lângă el, direct spre Aron. Oare îl văzuse? Părea puțin probabil. El se afla în întuneric, ei erau în lumină. Cei doi o luară apoi spre el, direct spre locul în care se ascundea.

Aron se zăpăci și privi încă o dată locul în care se afla. Era complet ferit privirii. Nu avuseseră cum să-l vadă. Și chiar dacă l-ar fi văzut, de ce veneau direct spre el? Nu-i mai despărțeau decât câțiva metri. Acum îi putea auzi vorbind. Aşteptă, cuibărindu-se mai adânc în tufe, și văzu cum cei doi trecură exact pe lângă el, îndreptându-se spre păduri.

Aron se ridică.

— Stai!

Bărbatul se opri, spinarea i se încovoie. Se întoarse. Aron încercă să fie cât se putea de autoritar.

— Ce faceți aici?

Fata, care nu păru deloc impresionată sau speriată, răspunse:

— Mergem să ne plimbăm puțin. Ce-ai pățit la buză? Arată nasol de tot.

Aron se înroși. Fata se uita la el cu un dezgust evident. Băiatul tăcu o clipă, încercând să se adune.

— Urma să faceți sex într-un loc public. Tu ești o prostituată.

— Nu, mergeam doar să ne plimbăm puțin.

Bărbatul vorbi și el. Avea o voce jalnică, abia perceptibilă:

— Niciunul dintre noi n-a făcut nimic rău. Doar vorbeam.

— Vreau să vă văd actele.

Bărbatul făcu un pas înainte, căutându-și actele în buzunar. Fata părea de-a dreptul nonșalantă. Cu siguranță că mai fusese oprită și înainte de miliție. Nu părea deloc impresionată. Aron cercetă actele bărbatului. Se numea Andrei. Lucra la Uzinele Rostelmash. Actele erau în ordine.

— Deschide servieta.

Andrei ezită. Transpirația începu să-i curgă din abundență pe spinare. Fusese prins. Nu-și imaginase vreodată că se va întâmpla asta: că planul lui ar putea eșua. Ridică servieta și deschise încuietoarea. Tânărul milițian se uită înăuntru, pregătindu-se să cotrobăie prin ea. Andrei privea în jos, la vârful pantofilor. Când privi în sus, Aron ținea în mână cuțitul său, un cuțit lung cu lama zimțată.

— Ce faci cu ăsta?

— Călătoresc mult. De cele mai multe ori mănânc în tren. Folosesc cuțitul ca să tai salam. Salam foarte ieftin, uscat, dar soția mea refuză să cumpere altceva.

Andrei chiar folosise cuțitul pentru a mânca. Aron găsi o bucată de salam. Era ieftin și tare. Marginea era foarte dură. Fusese tăiat cu acel cuțit. Găsi un borcan cu filet, gol.

— Ăsta pentru ce e?

— Unele dintre piesele pe care le adun sunt murdare, fragile. Îmi trebuie la lucru. Tovarășe milițian, ascultați, am greșit mergând cu fata asta. Nu știu ce m-a apucat. Mă aflam în stație citind orarul autobuzelor de mâine și ea a venit la mine. Știți și dumneavoastră cum e cu nevoile. Vin peste tine. Dar, uitați-vă în buzunarul servietei. Veți găsi acolo carnetul meu de membru de partid.

Aron găsi carnetul. Găsi de asemenea și o fotografie cu soția și cele două fiice ale lui.

— Fiicele mele. Nu trebuie să continuăm cu povestea asta, nu? Fata e de vină. Dacă nu era ea, mă duceam acasă.

Un cetățean obișnuit, dus în ispită pentru o clipă de o beție, de o târâtură. Omul fusese și politicos: nu se holbase la buza lui, nici nu făcuse vreo remarcă despre ea. Îl tratase ca pe un egal, deși era mai în vârstă decât el, avea o slujbă mai bună și era membru de partid. El era victima. Ea era infractoarea.

Acum, după ce îi trecuse glonțul pe la ureche, Andrei realiză că era aproape liber. Fotografia familiei lui se dovedise neprețuită în numeroase ocazii. Uneori o folosea pentru a-i convinge pe copiii bănuitori că era un om în care se putea avea încredere. El însuși era tată. În buzunarul pantalonilor putea simți o funie grosolană. În seara asta n-avea să capete nimic; pe viitor trebuia să învețe să fie mai răbdător. Se părea că nu mai putea ucide în orașul lui.

Aron era pe punctul de a-l lăsa în pace, de a-i înapoia fotografia și carnetul de partid, când, deodată, văzu ceva neobișnuit, o bucată de ziar împăturită. Trase afară bucata de hârtie și o despături. Andrei începu să tremure, neputând privi acest idiot cu buza lui hidoasă cum atinge ziarul cu degetele lui murdare. Abia se abținu să nu-i smulgă hârtia din mâini.

— Ne-o puteți da înapoi, vă rog?

Pentru prima dată, vocea bărbatului deveni agitată. De ce era hârtia asta așa importantă pentru el? Aron începu s-o citească. Era o bucată de ziar de acum câțiva ani, pe care scrisul era abia vizibil. Părțile scrise fuseseră tăiate cu grijă, așa că era imposibil să spui din ce ziar era luată bucata. Tot ce mai rămăsese era o fotografie făcută în timpul Marelui Război pentru Apărarea Patriei. Era imaginea unui panzer distrus, cuprins de flăcări. Soldați ruși îl înconjurau, victorioși, cu armele îndreptate spre cer, cu cadavre de naziști la picioare. Era o fotografie care înfățișa celebrarea victoriei, o poză de

propagandă. Aron cel cu buză de iepure înțelese imediat de ce o astfel de fotografie fusese publicată într-un ziar. Soldatul rus din centrul fotografiei era un bărbat frumos, cu un zâmbet de învingător pe chip.

Moscova

10 iulie

Faţa lui Leo era fină, plăcută la atingere. Ochiul drept îi rămase închis, ascuns sub falduri de piele fină. Simţea o durere intensă în josul pieptului, ca şi cum şi-ar fi rupt mai multe coaste. I se dăduseră îngrijiri medicale la locul accidentului, dar imediat ce se convinseseră că viaţa nu-i era în pericol, fusese băgat într-o dubă, păzit de miliţieni înarmaţi. Pe drumul spre Moscova simţi fiecare groapă din drum ca pe o lovitură în stomac. Fără analgezice, leşină de câteva ori. Miliţienii care-l supravegheau îl treziră înghiontindu-l cu pistoalele în coaste, fiindu-le teamă să nu moară sub ochii lor. Când îi era frig, când ardea din cauza febrei. Îşi dădea seama că aceste suferinţe erau doar începutul.

Ironia faptului de a sfârşi aici – legat într-un scaun dintr-o cameră de interogatoriu de la Liubianka – nu-i scăpase. Un miliţian devenise acum prizonier, printr-o schimbare a sorţii care nu era deloc neobişnuită. Aşadar, acesta era sentimentul pe care îl avea un duşman al statului.

Uşa se deschise. Leo ridică privirea. Cine era bărbatul ăsta cu pielea ca hârtia, cu dinţii galbeni de la tutun? Era un fost coleg, asta îşi amintea. Dar nu-şi amintea numele lui.

— Nu-ţi aminteşti de mine?

— Nu.

— Sunt dr. Zarubin. Ne-am întâlnit de câteva ori. Te-am vizitat acum câteva luni când erai bolnav. Îmi pare rău să te văd în situaţia asta. N-o spun ca să te critic, nici ca să îţi aduc vreo acuzaţie: pur şi simplu aşa este drept şi corect. Îmi doresc să nu fi făcut ceea ce ai făcut.

— Ce am făcut?

— Ţi-ai trădat ţara.

Medicul îi pipăi coastele. Fiecare atingere îl făcea să scrâşnească din dinţi.

— Coastele tale nu sunt rupte, după cum ţi-am spus. Sunt doar deplasate. Sigur că te dor, dar nu e nevoie de operaţie. Mi s-a ordonat să-ţi curăţ rănile şi să-ţi schimb pansamentele.

— Tratamentul de dinaintea torturii, una dintre părţile frumoase de aici. Odată, am salvat viaţa unui om doar ca să-l aduc aici. Trebuia să-l fi lăsat să se înece.

— Nu ştiu despre cine vorbeşti.

Leo tăcu. Oricine putea să ajungă să-şi regrete acţiunile, odată ce sorţii îi deveneau potrivnici. Înţelese mai clar decât oricând că şi ultima şansă de a

se salva îi scăpase printre degete. Criminalul va continua să ucidă, protejat nu de inteligența sa, ci de refuzul propriei lui țări de a admite existența unui astfel de om, refuz care îi asigura imunitatea perfectă.

Medicul termină de pansat rănile lui Leo. Îngrijirile aveau ca scop asigurarea unei stări de sănătate rezonabile a acuzatului, stare care să-i ofere sensibilitatea perfectă pentru torturile ce urmau. Acuzații trebuiau să se simtă cât mai bine înainte de interogatoriu pentru a putea suferi cât mai mult. Medicul se aplecă și îi șopti la ureche:

— Acum mă duc să mă dau la nevastă-ta. La frumușica aia de nevastă-ta. E alături. Legată. E lipsită de orice ajutor și asta din cauza ta. Tot ceea ce am să-i fac va fi din vina ta. Am s-o fac să regrete ziua în care s-a îndrăgostit de tine. Și am s-o fac s-o spună cu voce tare.

Lui Leo îi trebuiră câteva clipe ca să înțeleagă ce i se spunea, de parcă i s-ar fi vorbit într-o limbă străină. N-avea nimic cu acest om. Abia de-l recunoscuse. De ce o amenința pe Raisa? Încercă să se ridice și să-l lovească pe doctor. Dar scaunul era lipit de podea, iar el era legat de scaun.

Zarubin se trase înapoi ca un ins care și-a apropiat prea mult fața de cușca leului. Îl privi pe Leo cum se zbate între curele, cum i se îngroașă venele gâtului, cu fața roșie, cu ochii ieșiți în mod jalnic din orbite. Spectacolul avea ceva excitant – era ca și cum ai fi privit o muscă prinsă sub sticla unui pahar. Omul ăsta nu înțelegea în ce situație se afla.

Era lipsit de ajutor.

Doctorul își luă servieta și aștepta ca gardianul să-i deschidă ușa. Se aștepta să-l audă pe Leo strigând după el, amenințând că-l va ucide. Dar, măcar din acest punct de vedere, fu dezamăgit.

O luă pe coridorul subsolului, merse câțiva metri și ajunse la celula alăturată. Ușa era deschisă. Zarubin intră. Raisa era legată de scaun exact în același fel ca și soțul ei. Doctorul era de-a dreptul emoționat la gândul că va fi recunoscut și că o va face să regrete că nu i-a acceptat avansurile. Dacă le-ar fi acceptat, ar fi fost acum în siguranță. În mod cert, nu era o supraviețuitoare înnăscută, așa cum o crezuse el. Era foarte frumoasă și nu voise să profite de pe urma acestui fapt, alegând în schimb fidelitatea. Poate credea în viața de apoi, într-un rai unde avea să fie răsplătită pentru fidelitatea ei. Aici însă fidelitatea ei nu valora nimic.

Convins că regretele ei îl vor stimula, doctorul se aștepta s-o vadă implorând:

Ajută-mă.

Acum avea să accepte orice condiții. Îi va putea cere orice. O putea trata ca pe o târâtură, iar ea va accepta și va spune că mai vrea. Avea să i se supună cu totul. Doctorul deschise grilajul de pe perete. Deși grilajul părea să facă parte din sistemul de ventilație, era de fapt un dispozitiv menit să transmită sunetul de la o celulă la alta. Voia ca Leo să audă absolut tot ce urma să spună.

Raisa îl privi pe Zarubin, îi urmări figura care încerca să mimeze regretul, compasiunea, care părea să spună:

Dacă ai fi acceptat ce ți-am propus…

Își puse servieta jos și începu s-o examineze, deși n-avea niciun fel de rană.

— Trebuie să-ți examinez fiecare parte a corpului. Pentru raport, înțelegi?

Raisa fusese arestată foarte discret. Agenții înconjuraseră restaurantul, apoi intraseră în cameră și o arestaseră. Pe când era scoasă din restaurant, Basarov strigase cu o răutate care putea fi ușor bănuită la el că merita, după părerea lui, orice pedeapsă ar fi primit. O aruncară în spatele unei camionete, o legară și nu-i dădură nicio informație. Nu avu idee ce se întâmplase cu Leo până când îl auzi pe unul dintre agenți spunând că fusese prins. Ghici, din satisfacția pe care o simțise în vocea lui, că Leo încercase măcar să scape.

Încercă să privească înainte în timp ce mâinile doctorului o pipăiau peste tot, să se poarte de parcă n-ar fi fost acolo. Dar nu se putea abține ca din când în când să-i strecoare câte o privire pe furiș. Încheieturile degetelor erau păroase, unghiile tăiate cu grijă și foarte curate. Gardianul din spatele ei începu să râdă: un râs infantil. Încercă să-și imagineze că trupul ei era intangibil și că orice ar fi făcut doctorul, nu îi va putea atinge trupul. Era însă aproape imposibil să-și imagineze asta. Mâinile lui se plimbau pe interiorul coapselor ei cu o lentoare calculată. Simți că îi dau lacrimile. Începu să clipească pentru a le face să dispară. Zarubin se apropie; fața îi era acum foarte aproape de a ei. O sărută pe obraz și i-l supse de parcă tocmai se pregătea s-o muște.

Ușa se deschise. Doctorul se ridică și se dădu înapoi. Vasili era nervos.

— Nu e rănită. Dumneata n-ai ce căuta aici.

— Voiam doar să fiu sigur.

— Poți pleca.

Zarubin îşi luă servieta şi plecă. Vasili închise grilajul. Se ghemui lângă Raisa.

— Eşti puternică. Poate îţi imaginezi că poţi rezista. Îţi înţeleg dorinţa de a rămâne fidelă soţului tău.

— Chiar înţelegi?

— Ai dreptate. Nu înţeleg. Ideea e că ţi-ar fi mult mai bine dacă mi-ai spune totul imediat. Tu îţi imaginezi că sunt un monstru, dar ştii de unde am învăţat metodele astea? De la soţul tău – el obişnuia să le spună asta inculpaţilor înainte să fie torturaţi. Chiar era sincer, dacă asta contează în vreun fel.

Raisa privea trăsăturile frumoase ale acestui bărbat şi se întreba, aşa cum o făcuse şi în gară acum câteva luni, de ce părea urât. Ochii îi erau inexpresivi, nu goi sau tâmpi, ci reci.

— Am să-ţi spun totul.

— Dar va fi de ajuns?

•

Leo ar fi trebuit să-şi conserve energia până când va fi avut o ocazie de a acţiona. Iar acel moment încă nu sosise. Văzuse mulţi prizonieri irosindu-şi energia bătând cu pumnii în uşi, urlând, umblând agitaţi prin celulele lor micuţe. Pe atunci se întreba cum de aceştia nu vedeau inutilitatea acţiunilor lor. Acum, că se afla în aceeaşi situaţie, înţelegea cum se simţeau oamenii aceia. Era ca şi cum întreg trupul era alergic la această încarcerare. Nu avea nimic de-a face cu logica sau cu raţionamentele. Pur şi simplu, nu putea sta să aştepte şi să nu facă nimic. Se apucă să tragă de curelele cu care era legat până când îşi însângeră încheieturile. O parte din el credea sincer că ar fi putut rupe curelele, deşi văzuse de-a lungul vremii sute de prizonieri încercând să desfacă aceste legături fără ca vreunul să reuşească vreodată. Spera că ar fi putut evada, iar speranţa aceasta, părea Leo să uite, era mai periculoasă decât orice formă de tortură.

Vasili intră şi îi făcu semn gardianului să aşeze un scaun în faţa celui al lui Leo. Gardianul se conformă, aşezând scaunul în aşa fel încât Leo să nu poată ajunge la el. Vasili înaintă, luă scaunul şi îl mută mai aproape. Genunchii aproape li se atingeau. Îl privi pe Leo. Remarcă trupul tensionat care se zbătea între curelele de piele.

— Linişteşte-te, soţia ta e nevătămată. E alături.

Vasili făcu semn gardianului să deschidă grilajul. Acesta îl deschise. Vasili strigă:

— Raisa, spune-i ceva soţului tău. Îşi face griji pentru tine.

Vocea Raisei se auzi ca un ecou slab, abia perceptibil:

— Leo?

Leo se lăsă pe spate în scaun, relaxându-se. Înainte să poată răspunde, gardianul trânti grilajul la loc. Leo îl privi pe Vasili.

— Nu e nevoie să torturezi pe niciunul dintre noi. Tu ştii câte sesiuni am văzut. Ştiu că n-are niciun rost să încerci să reziști. Întreabă-mă orice. Îţi voi răspunde.

— Dar ştiu deja totul. Am citit documentele pe care le-ai strâns. Am vorbit cu generalul Nesterov. Era foarte hotărât ca odraslele lui să nu crească într-un orfelinat. Raisa mi-a confirmat toate informaţiile. Pentru tine nu am decât o singură întrebare. De ce?

Leo nu înţelegea, dar vremea bătăliilor trecuse pentru el. Acum nu-şi dorea decât să spună mai repede ceea ce acest om voia să audă. Vorbi ca un elev care se adresează profesorului.

— Îmi pare rău. Nu vreau să te jignesc. Nu înţeleg. Mă întrebi de ce…?

— De ce ai riscat puţinul pe care-l aveai, pe care noi ţi l-am dat, pentru această fantezie?

— Mă întrebi despre crime?

— Crimele au fost toate elucidate.

Leo nu răspunse.

— Nu crezi, aşa-i? Tu crezi că unul sau mai mulţi oameni ucid fără niciun motiv fetiţe şi băieţei din Rusia. Că îi ucid la întâmplare, peste tot în ţară.

— Am greşit. Am avut o teorie, dar m-am înşelat. O retrag în totalitate. Voi semna o declaraţie, o retractare, voi spune că sunt vinovat.

— Realizezi că eşti acuzat de cea mai gravă formă de agitaţie antisovietică? Seamănă a propagandă vestică, Leo. Asta pot înţelege. Dacă lucrezi pentru vest, atunci eşti un trădător. Poate ţi-au promis bani, putere, toate lucrurile pe care le-ai pierdut. Asta aş putea înţelege. Aşa s-a întâmplat?

— Nu.

— Asta mă îngrijorează. Asta înseamnă că tu chiar crezi că aceste crime sunt legate între ele. Nu crezi că sunt opera perverşilor, vagabonzilor, beţivilor? Ca să fiu sincer, e curată nebunie. Am lucrat cu tine. Am văzut cât eşti de metodic. Şi adevărul e că te-am admirat. Asta înainte să-ţi pierzi capul după nevastă-ta. Aşa că, atunci când am auzit de păţaniile tale, nu prea am înţeles mare lucru.

— Am avut o teorie. S-a dovedit greşită. Nu ştiu ce altceva aş putea spune.

— De ce ar vrea cineva să ucidă copiii ăştia?

Leo îl privi pe bărbatul din faţa lui, un ins care voise să execute doi copii pentru că părinţii lor se împrieteniseră cu un veterinar. I-ar fi împuşcat în ceafă fără nicio ezitare. Şi totuşi, Vasili pusese o problemă reală.

De ce ar fi vrut cineva să-i ucidă pe copiii ăştia?

Vasili ucisese la fel de mulţi ca bărbatul pe care îl urmărea Leo, poate chiar mai mulţi. Şi totuşi, îşi prinsese urechile confruntat cu logica acestor crime. Sau poate că nu reuşea să înţeleagă de ce o persoană care ar fi vrut să ucidă nu intra pur şi simplu în MGB sau în miliţia Gulagului? Dacă asta voia să spună, atunci Leo înţelegea. Erau atâtea modalităţi legale de a fi brutal. De ce s-o alegi pe cea nelegală? Dar nu asta voia să spună.

Copiii aceştia.

Vasili era zăpăcit de faptul că aceste crime păreau să se petreacă fără un motiv. Nu era vorba de faptul că aceste crime ar fi fost nişte mistere insondabile, ci care era scopul? Cum puteau fi înţelese aceste crime? Statul nu avea nevoie ca aceşti copii să moară. Moartea lor nu servea unui bine suprem, nu aducea niciun beneficiu material. Asta era obiecţia lui.

Leo repetă:

— Am avut o teorie. M-am înşelat.

— Poate faptul că ai fost trimis departe de Moscova, că ai fost dat afară dintr-o instituţie pe care ai servit-o loial atâţia ani a fost pentru tine un şoc mai mare decât ne-am aşteptat. Eşti un om mândru, până la urmă. Sănătatea ta mintală a avut, în mod evident, de suferit. De asta te voi ajuta, Leo.

Vasili se ridică, cântărind situaţia. După moartea lui Stalin, securităţii de stat i se ordonase să înceteze orice act de violenţă la adresa arestaţilor. Fiind un maestru al supravieţuirii, Vasili se conformase imediat. Şi iată că îl avea totuşi pe Leo la mână. Putea oare să-i întoarcă spatele şi să-l lase să-şi primească sentinţa? Asta ar fi fost de ajuns? Asta l-ar fi satisfăcut? Se întoarse spre uşă, gândindu-se că acum impulsurile lui la adresa lui Leo erau pentru el un pericol la fel de mare ca şi pentru Leo. Simţi cum prudenţa era sufocată în el de ceva personal, ceva care semăna cu patima. I se păru imposibil să reziste. Îi făcu semn gardianului să se apropie.

— Adu-l pe doctorul Hvostov.

Deşi era târziu, Hvostov nu se enervă din pricina acestei solicitări intempestive. Era curios ce era atât de important. Strânse mâna lui Vasili şi ascultă amănuntele furnizate de colegul său, observând că vorbea despre Leo ca despre un pacient, nu ca despre un prizonier. Înţelese că era o precauţie necesară, menită să-l pună la adăpost pe Vasili de acuzaţia de brutalitate fizică. Auzind pe scurt care erau halucinaţiile pacientului cu privire la un ucigaş de copii, făcu semn gardianului să-l conducă pe Leo în cabinetul lui. Era nerăbdător să determine ce se afla în mintea prizonierului.

Camera era exact cum şi-o amintea Leo: micuţă, cu un scaun tapisat cu piele roşie fixat de podeaua cu plăci de faianţă albe, dulapuri de sticlă pline cu medicamente, prafuri, sticluţe cu etichete albe, îngrijite, pe care cineva scrisese de mână, caligrafic, un set de instrumente chirurgicale, miros de dezinfectant. Fu legat de acelaşi scaun de care fusese legat şi Brodski; încheieturile, gleznele şi gâtul îi erau imobilizate cu exact aceleaşi curele. Dr. Hvostov umplu o seringă cu ulei de camfor. Îi rupse mâneca de la cămaşă, îi găsi o venă. Nu trebuia să i se explice nimic. Leo mai văzuse toată această operaţiune. Deschise gura, aşteptând să i se pună căluşul de cauciuc.

Vasili privea, tremurând de emoţie, urmărind pregătirile. Hvostov îi injectă uleiul lui Leo. După câteva clipe, acesta dădu ochii peste cap. Trupul începu să-i tremure. Era momentul pe care Vasili îl visase, pe care îl plănuise de o mie de ori. Leo arăta ridicol, slab, jalnic.

Aşteptară să se liniştească, să treacă prin cele mai puternice reacţii fizice posibile. Hvostov dădu din cap, aprobator.

— Vezi ce spune.

Vasili înaintă şi dezlegă căluşul de cauciuc. Leo scuipă salivă în poală. Capul îi căzu moale.

— Ca şi înainte, trebuie să începi cu întrebări simple.

— Cum te numeşti?

Capul lui Leo se rotea dintr-o parte într-alta, saliva continua să-i curgă din gură.

— Cum te numeşti?

Niciun răspuns.

— Cum te numeşti?

Buzele lui Leo se mişcară. Spuse ceva, dar Vasili nu putu să audă. Se apropie:

— Cum te numeşti?

Privirea păru că i se concentrează, privi înainte şi rosti:

— Pavel.

— Cum te numeşti?
— Pavel.

Deschizând ochii, văzu că se afla până la glezne în zăpadă, în mijlocul pădurii, scăldat în lumina lunii. Haina îi era făcută din pânză de sac, grosolană, bucăţi de pânză cusute împreună cu mare grijă, de parcă ar fi fost petice din cea mai fină piele. Ridică un picior din zăpadă, nu purta pantofi, ci în jurul labelor avea cârpe legate cu câte o bandă de cauciuc şi sfoară. Îşi privi mâinile. Erau mâinile unui copil.

Simţi că îl trage cineva de haină şi se întoarse. În spatele lui se afla un băieţel, îmbrăcat în haine de sac. Ca ale lui. Avea aceeaşi încălţăminte improvizată în picioare. Băieţelul îl privea fix. Îi curgea nasul. Cum îl chema? Era stângaci, devotat, prostuţ – îl chema Andrei.

În spatele lui, o pisică prăpădită, cu blana negru cu alb, începu să se scarpine, să se tăvălească prin zăpadă, ca posedată de o forţă necunoscută. Pisica era trasă în pădure. În jurul lăbuţei avea aţă. Cineva trăgea sfoara. Pavel începu să alerge în direcţia aceea. Dar pisica, care se zbătea din ce în ce mai tare, era trasă tot mai repede. Pavel mări pasul. Privind în urmă, îl văzu pe Andrei incapabil să se ţină după el, rămânând în urmă.

Deodată se opri. În faţa lui, ţinând în mână capătul sforii, se afla Stepan, tatăl lui, dar nu tânăr, ci bătrân, aşa cum îl lăsase în Moscova.

Stepan înşfacă pisica, îi rupse gâtul şi o aruncă în sac. Pavel înaintă spre el.

— Tată?

— Nu sunt tatăl tău.

•

Deschizând ochii, Pavel se trezi într-un sac, cu capul năclăit de sânge, cu gura uscată ca cenuşa. Era cărat în spate de un bărbat matur. Capul îl durea aşa de tare, încât i se făcu greaţă. Sub el se afla ceva. Întinse mâna şi dădu de pisica moartă. Epuizat, închise ochii.

Simţind căldura focului, se trezi. Nu se mai afla în sac. Fusese lăsat pe podeaua plină de noroi a unei case de ţară. Stepan – acum tânăr, în chipul bărbatului din pădure, solid şi fioros – stătea lângă foc, ţinând în braţe trupul unui băieţel. Lângă el era Ana; şi ea era acum tânără. Băieţelul din braţele lui Stepan nu părea în totalitate uman, era fantomatic, scheletic – pielea îi atârna, oasele îi ieşeau în afară, ochii îi erau bulbucaţi. Stepan şi Ana

plângeau. Ana mângâia părul copilului mort şi, în cele din urmă, Stepan îi şopti numele.

— Leo.

Acest cadavru fusese Leo Stepanovici.

În cele din urmă, Ana, care avea ochii roşii, se întoarse şi întrebă:

— Cum te cheamă?

Nu răspunse. Nu-şi ştia numele.

— Unde locuieşti?

Nici asta nu ştia.

— Cum îl cheamă pe tatăl tău?

Mintea îi era goală.

— Ştii să ajungi acasă?

Nu ştia unde stătea. Ana continuă:

— Înţelegi de ce te afli aici?

Scutură din cap.

— Tu trebuia să mori pentru ca el să poată trăi. Înţelegi?

Nu înţelegea. Femeia spuse:

— Dar fiul nostru n-a mai putut fi salvat. A murit în timp ce Stepan era la vânătoare. Din moment ce e mort, tu poţi pleca.

Unde să plece? N-avea idee unde se află. Nu ştia de unde fusese adus. Nu ştia nimic despre sine. Mintea îi era goală. Ana se ridică, merse spre el şi îi întinse mâna. Se ridică în picioare cu mare greutate, slăbit şi ameţit. Cât timp stătuse în sac? De cât de departe fusese adus? I se părea că stă de zile întregi în starea asta. Dacă nu mânca ceva curând, avea să moară. Îi dădu o cană de apă caldă. Prima înghiţitură îi făcu rău, dar a doua fu mai bună. Îl duse afară din cameră şi îl înveli în câteva pături. Epuizat, adormise pe umărul ei. Când se trezi, Stepan ieşise şi el.

— E gata.

Când intrară în casă, cadavrul băieţelului dispăruse. Pe foc se afla o oală mare în care bolborosea fiertură. Condus de Ana, se aşeză aproape de foc luând castronul pe care Stepan îl umpluse până la buză. Privi la fiertura aburindă: ghinde zdrobite pluteau pe suprafaţa supei pe lângă câteva oscioare albe şi câteva feliuţe de carne. Stepan şi Ana îl priveau. Stepan spuse:

— Tu trebuia să mori ca fiul nostru să poată trăi. Din moment ce el a murit, tu poţi trăi.

Ofereau din carnea şi sângele lor. Li-l ofereau pe fiul lor. Ridică castronul până în dreptul nasului. Nu mâncase de atât de mult timp, încât începu să saliveze, în cele din urmă, instinctul îşi spuse cuvântul şi începu să mănânce.

Stepan explică:

— Mâine plecăm la Moscova. Aici nu avem cum să mai supraviețuim. Am un unchi acolo, ne poate ajuta. Această masă e ultima, înainte de a pleca. Poți veni cu noi. Sau poți rămâne aici, să încerci să afli unde stai.

Să rămână oare aici, fără niciun indiciu în privința identității sale, fără nicio idee despre cine era? Și dacă nu-și va aminti niciodată? Dacă memoria nu-i va reveni niciodată? Cine va avea grijă de el? Cum se va descurca? Sau ar fi trebuit să meargă cu acești oameni? Păreau de treabă. Aveau mâncare. Aveau un plan, știau o metodă ca să supraviețuiască.

— Vreau să vin cu voi.

— Ești sigur?

— Da.

— Mă numesc Stepan. Ea este Ana. Pe tine cum te cheamă?

Nu-și amintea niciun nume. Cu excepția celui pe care-l auzise mai devreme. Putea oare să rostească acel nume? Nu se vor supăra pe el?

— Mă numesc Leo.

11 iulie

Raisa fu împinsă către un şir de zece mese, la fiecare dintre ele fiind câte doi agenţi. Unul cerceta câte un vraf de documente, în timp ce celălalt percheziţiona prizonierul. Nu se făcea nicio deosebire între bărbaţi şi femei; erau cu toţii percheziţionaţi la grămadă, în acelaşi fel, fără menajamente. N-aveai de unde şti pe care dintre mese se afla dosarul tău. Raisa fu dusă de colo până colo, de la o masă la alta. Fusese anchetată atât de repede, că dosarul ei nu apucase să fie finalizat. Era oarecum nervoasă, fiind cărată de colo până colo de acest gardian. Era singurul prizonier escortat individual, în cazul căruia se trecea peste această fază preliminară a anchetei. Aceste hârtii care lipseau conţineau declaraţia făcută în privinţa crimei şi sentinţa. Peste tot, prizonierii ascultau pierduţi sentinţele. Se făceau vinovaţi de AKA, KRRD, PSh, SVPsh, KRM, SOE sau SVE, coduri indescifrabile care aveau să le schimbe viaţa. Sentinţele erau date cu o răceală profesională.

Cinci ani! *Zece ani*! *Douăzeci şi cinci de ani*!

Dar indiferenţa acestor gardieni trebuia scuzată cumva. Erau copleşiţi de muncă, aveau atâţia oameni de care trebuiau să se ocupe, cărora să le spună sentinţele. Pe măsură ce erau strigate sentinţele, Raisa observă aceeaşi reacţie pe chipul fiecărui prizonier: neîncredere. Era real ceva din tot ce se întâmpla? Era ca într-un vis, ca şi cum ar fi fost smulşi dintr-odată din lumea reală şi aruncaţi într-un ţinut straniu, despre care nimeni nu ştia pe baza căror reguli funcţionează. Ce legi erau aici în vigoare? Ce mâncau aceşti oameni? Le era permis oare să se spele? Cu ce se îmbrăcau? Aveau vreun drept? Erau ca nişte nou-născuţi de care nimeni nu avea grijă, pe care nu-i învăţa nimeni cum să trăiască în acest loc.

Fu condusă din camera de triere afară, pe peronul gării, ţinută de braţ de gardian, dar Raisa nu se urcă în tren. Privi în schimb cum toţi ceilalţi prizonieri fură îmbarcaţi în vagoane, foste vagoane pentru transportul vitelor, destinate acum prizonierilor transportaţi în Gulag. Peronul, deşi era parte a gării Kazan, fusese construit într-o parte, ascuns privirii pasagerilor obişnuiţi. Când Raisa fusese transportată la gară din pivniţele de la Liubianka, folosiseră o camionetă pe care scria FRUCTE ŞI LEGUME. Înţelese că asta nu era o glumă cinică din partea autorităţilor, ci mai degrabă o încercare de a ascunde dimensiunea arestărilor. Exista oare vreo persoană care să nu cunoască măcar pe cineva care a fost arestat? Şi cu toate acestea,

autorităţile insistau să păstreze aparenţa secretului, o şaradă care nu mai păcălea pe nimeni.

La o primă estimare, existau câteva mii de prizonieri pe peron. Erau înghesuiţi în vagoane, de parcă gardienii încercau să doboare nişte recorduri personale; erau băgaţi cu sutele în spaţii în care în mod normal n-ar fi intrat mai mult de treizeci-patruzeci. Dar uitase oare deja? Aici nu se mai aplicau regulile vechii lumi, trăiau acum într-o lume nouă în care sute de persoane puteau încăpea într-un spaţiu atât de mic. Oamenii n-aveau nevoie să respire aici. În noua lume, spaţiul era o utilitate preţioasă care nu putea fi risipită. Logica transportului de prizonieri era aceeaşi cu cea a transportului de cereale: expediază-i şi probabil vei pierde jumătate.

Printre aceste persoane – oameni de toate felurile, unii îmbrăcaţi bine, cu haine fine, dar majoritatea în zdrenţe – soţul ei nu era de văzut nicăieri. Era un lucru obişnuit ca familiile să fie despărţite în Gulag, să fie trimise în zone opuse din ţară. Sistemul se mândrea cu abilitatea de a distruge ataşamente şi legături între oameni. Singura relaţie care conta era relaţia dintre individ şi stat. Raisa îi învăţase asta pe elevii ei. Presupunând că soţul ei va fi trimis în altă parte a Gulagului, fu surprinsă atunci când i se ordonă să se oprească şi să aştepte. Fusese pusă să aştepte aici şi prima dată când fuseseră trimişi la Voualsk. Se părea că era o caracteristică a lui Vasili aceasta, de a se bucura cât mai mult de umilirea lor. Nu era suficient că le producea suferinţă. Voia şi un loc în faţă la acest spectacol.

Îl văzu pe Vasili îndreptându-se spre ea, alături de un bătrân adus de spate. Când ajunseră la mai puţin de cinci metri, îl recunoscu în acest străin pe soţul ei. Slăbise, părea că îmbătrânise cu zece ani. Când Vasili îi dădu drumul, păru gata să se prăbuşească. Raisa îl sprijini şi îl privi în ochi. O recunoscu. Îi puse o mână pe faţă, simţindu-i sub palmă sprâncenele:

— Leo?

Îi răspunse după un efort uriaş, buzele lui străduindu-se să şoptească:

— Raisa.

Se întoarse către Vasili, care privea toată scena. Era furioasă că în ochi îi răsăriseră lacrimi. Asta voia şi el. Le şterse. Dar lacrimile continuară să curgă.

Vasili se simţea însă dezamăgit. Şi nu pentru că n-ar fi obţinut ceea ce-şi dorise întotdeauna. Obţinuse totul, cu vârf şi îndesat. Se aşteptase însă ca acest triumf să-l bucure. Adresându-i-se Raisei, spuse:

— De obicei, soţii sunt despărţiţi. Dar eu am vrut ca voi să călătoriţi împreună. Un mic semn al generozităţii mele.

Voise desigur să sune ironic şi răutăcios, dar vorbele îi rămaseră în gât şi nu simţi niciun fel de satisfacţie spunându-le. Curios, dar începuse să

realizeze că acţiunile sale erau vrednice de milă. Probabil din pricina lipsei oricărei opoziţii. Acest om pe care-l vânase atâta timp era acum distrus, slab, învins. În loc să se simtă victorios, simţea că o parte din el fusese înfrântă. Nu mai spuse nimic şi începu să-l privească pe Leo. Nu înţelegea ce era cu acest sentiment pe care îl încerca. Nu cumva începuse să simtă afecţiune pentru acest om? Pe dracu', îl ura.

Raisa mai văzuse privirea asta la Vasili. Ura aceasta nu era ceva profesional; era o fixaţie, o obsesie personală, ca şi cum o dragoste neîmpărtăşită se transformase în ceva malefic, în ceva urât. Deşi nu simţea niciun fel de milă pentru el, îşi imagină că odată existase ceva uman chiar şi în el. Îi făcu un semn gardianului care îi conduse la tren.

Raisa îl ajută pe Leo să se urce. Erau ultimii prizonieri care se îmbarcau. Uşa se închise în spatele lor. Puteau simţi cum sute de ochi îi privesc din întuneric.

Vasili stătea pe peron, cu mâinile la spate.

— S-au făcut toate aranjamentele?

Gardianul dădu din cap.

— Niciunul dintre ei nu va ajunge viu la destinaţie.

O sută de kilometri la est de Moscova

12 iulie

Raisa şi Leo se ghemuiră undeva în spatele vagonului, o poziţie pe care o ocupaseră şi cu o zi înainte, de când se îmbarcaseră. Cum se urcaseră ultimii, fuseseră nevoiţi să ocupe singurul spaţiu rămas. Locurile cele mai râvnite care erau pe băncile tari, de lemn, prinse pe peretele vagonului la diferite înălţimi, fuseseră toate ocupate. Pe aceste banchete, care nu erau mai late de treizeci de centimetri, se aşezau şi câte trei oameni o dată, atât de înghesuiţi de ai fi spus că fac sex. Dar nu exista nimic sexual în această intimitate a terorii. Singurul loc liber pe care îl găsiră Leo şi Raisa fu lângă o mică fantă, cam de mărimea unui pumn, deschisă în podeaua vagonului: era buda întregului vagon. Nu era împrejmuită, izolată în niciun fel. Nu aveai ce face: trebuia să urinezi sau să defechezi în văzul tuturor. Leo şi Raisa erau la niciun metru de gaură.

La început, învăluită de întuneric şi putoare, Raisa simţi o furie sufocantă. Situaţia lor nu era doar nedreaptă, îngrozitoare – era bizară, malefică. Dacă erau trimişi în lagăre de muncă de ce erau transportaţi ca nişte condamnaţi la moarte? Îşi impuse să nu mai gândească aşa. Indignarea nu-i va face să supravieţuiască. Trebuia să se adapteze. Îşi repetă în minte:

O *lume nouă, cu reguli noi.*

Situaţia asta nu avea nimic în comun cu ce se întâmplase în trecut. Prizonierii nu aveau niciun drept şi nu trebuia să aibă nici aşteptări.

Chiar şi fără ceas şi fără să poată privi afară, Raisa ştia că era în jurul prânzului. Acoperişul vagonului se încingea de la soare, de parcă vremea ar fi fraternizat cu torţionarii, pedepsindu-i continuu prin radierea unei călduri constante deasupra acestor sute de corpuri. Trenul mergea atât de lent, încât niciun fir de aer nu pătrundea prin micile crăpături ale peretelui de lemn al vagonului. Şi chiar dacă ar fi intrat, orice picătură de aer era absorbită de prizonierii care fuseseră suficient de norocoşi ca să prindă un loc pe bancă.

Acum, că îşi lăsase deoparte sentimentul de furie, căldura şi mirosurile începuseră să devină suportabile. Să supravieţuieşti însemna să te adaptezi. Unul dintre prizonieri nu părea să fi acceptat aceste noi reguli. Raisa nu-şi dădea seama exact când decedase: un bărbat de vârsta a doua. Murise foarte discret; nimeni nu-l văzuse murind şi dacă cineva îl observase totuşi, nimeni

nu spusese nimic. Ieri-seară, când trenul oprise şi coborâseră toţi pentru a bea câte o sorbitură de apă, cineva strigase că un om murise. Trecând peste trupul lui, în mintea Raisei apăru ideea că poate acest om decisese că această lume nouă nu era pentru el. Renunţase, se oprise, se blocase, întocmai ca un motor; cauza morţii: lipsa oricărei speranţe, refuzul de a supravieţui, dacă astea erau motivele pentru care trebuia să supravieţuieşti. Trupul îi fusese scos din tren, aruncat undeva pe o bancă, departe de ochii trecătorilor.

Raisa se întoarse către Leo. Dormise aproape tot drumul până acum, sprijinindu-se de ea, ca un copil. Când se trezi părea calm, nici nervos, nici supărat, cu mintea în altă parte. Se încrunta de parcă ar fi încercat să înţeleagă ceva. Ea îi cercetase corpul, încercând să găsească vreun semn de tortură. Găsi o rană urâtă pe braţ. În jurul gleznelor şi a încheieturilor se vedeau semne roşii de la funie. Fusese legat. N-avea idee prin ce trecuse, dar torturile păreau să fi fost mai degrabă de ordin psihologic şi chimic, decât fizic. Îi masă tâmplele, îi mângâie mâinile, îl sărută. Erau singurele medicamente pe care le putea oferi. Scoase bucata lui de pâine neagră şi o singură bucată de peşte sărat şi uscat, singura lor masă de până acum. Peştele, cu oscioarele lui albe, fusese atât de mult ţinut în sare încât unii prizonieri ţinuseră peştele în mână privindu-l agonizant, distruşi de foame şi întrebându-se totuşi dacă ar fi trebuit să-l mănânce în condiţiile în care nu aveau apă. Setea era mai rea decât foamea. Raisa curăţă cât putu de mult din sarea de pe peşte, înainte să i-l rupă în bucăţele mici.

Leo se ridică şi pentru prima oară de la începutul călătoriei vorbi. Raisa se apropie de el, încercând să audă ce spunea:

— Oksana a fost o mamă bună. Mă iubea. Iar eu i-am părăsit. Nu m-am întors. Frăţiorul meu voia mereu să joace cărţi. Iar eu îi spuneam mereu că sunt ocupat.

— Despre cine vorbeşti, Leo? Cine-i Oksana? Cine e frăţiorul tău?

— Mama nu i-a lăsat să ia clopotul bisericii.

— Ana? Vorbeşti despre Ana?

— Ana nu este mama mea.

Raisa îi legănă capul, întrebându-se dacă nu cumva înnebunise. Supraveghind vagonul din ochi, era conştientă că vulnerabilitatea făcea din soţul ei o ţintă uşoară.

Cei mai mulţi prizonieri erau prea terifiaţi ca să reprezinte vreun pericol, cu excepţia a cinci indivizi cocoţaţi pe o bancă mai înaltă din colţ. Spre deosebire de ceilalţi prizonieri, păreau să nu se teamă, să se simtă în largul lor în această lume nouă. Raisa se gândi că erau probabil criminali condamnaţi pentru tâlhărie sau omucidere, crime care aduceau pedepse

mult mai uşoare decât ale celorlalţi prizonieri din jurul lor, prizonierii politici, profesori, asistente medicale, medici, scriitori, dansatori. Detenţia era starea lor naturală, probabil că se simţeau în închisoare ca acasă. Păreau să înţeleagă regulile acestei lumi mai bine decât oricare alte reguli. Această superioritate nu venea numai din tăria lor fizică; Raisa observă că li se permitea să aibă această putere şi de către gardieni. Aceştia li se adresau ca unor egali, sau dacă nu ca unor egali, măcar ca unor fiinţe umane. Celorlalţi prizonieri le era teamă de ei. Le făceau loc. Ei îşi puteau părăsi băncile şi merge să-şi facă nevoile sau să bea apa fără să se teamă că-şi vor pierde locurile mult râvnite. Nimeni nu îndrăznea să le ia locurile. Deja îi ceruseră unui bărbat, pe care aparent nu-l cunoşteau, să le dea pantofii lui. Când acesta întrebase de ce, i se explicase pe un ton foarte sec că îşi pierduse pantofii într-un pariu. Raisa fu fericită că bărbatul acela nu puse sub semnul întrebării logica acestei noi lumi. Le dădu pantofii şi primi în schimb o altă pereche, din cârpă.

Trenul se opri. Din fiecare vagon, oamenii începură să strige după apă. Gardienii fie îi ignorau, fie îi luau peste picior, imitându-le strigătele:

Apă, apă, apă!

Ca şi cum li s-ar fi cerut ceva repugnant, gardienii se adunară cu toţii în jurul vagonului. Uşa se deschise şi prizonierilor li se ordonă să se dea înapoi. Paznicii îi chemară pe cei cinci bărbaţi. Săriră de pe banchete ca nişte animale din junglă, îşi făcură loc prin mulţime şi părăsiră vagonul.

Ceva nu era în regulă. Raisa îşi lăsă capul în jos şi începu să respire repede. Nu dură mult şi îi auzi pe acei indivizi întorcându-se. Apoi, încet, ridică privirea şi se uită la cei cinci inşi care reveniseră în vagon. Toţi cinci se uitau la ea.

Raisa îi luă lui Leo capul în mâini.

— Leo.

Îi auzi apropiindu-se de vagon.

— Leo, ascultă-mă, avem probleme.

El nu se mișcă, părând a nu înțelege, a nu conștientiza pericolul.

— Leo, te rog, te implor!

Vagonul era supraaglomerat, era imposibil să te miști dintr-o parte într-alta fără să treci printre trupurile întinse pe podea. Nu era de bine. Se ridică și se întoarse pentru a-i privi în față pe bărbații care se apropiau. Ce-ar fi putut face altceva? Leo rămase în spatele ei, ghemuit pe podea. Planul ei era să reziste cât de mult putea.

Șeful lor, care era cel mai înalt dintre ei, veni și o apucă de braț. Așteptându-se la o astfel de mișcare, Raisa îl lovi peste ochi cu mâna liberă. Unghiile ei, netăiate și murdare, îi zgâriară pielea. Ar fi trebuit să-i scoată ochiul. Gândul acesta îi trecu prin minte, dar în loc să facă asta, nu putu decât să geamă. Bărbatul o trânti pe podea. Aterizăpe câțiva prizonieri care se grăbiră să se dea la o parte. Nu era lupta lor și n-aveau să o ajute în niciun fel. Încercând să scape de atacatori, Raisa descoperi că nu se putea mișca. Cineva o ținea de gleznă. Mai multe mâini o apucară și o întoarseră pe spate.

Unul dintre bărbați se lăsă în genunchi, ținând-o de brațe, țintuind-o pe podea, în timp ce șeful bandei îi desfăcu picioarele. În mână ținea o bucată de metal, brută, grosolană ca un enorm dinte cariat.

— După ce te fut, am să ți-o trag și cu asta.

Arătă spre bucata de metal pe care, înțelese cu mintea destul de limpede, tocmai o primise de la gardieni. Fără să-și poată mișca trupul, Raisa se întoarse cu fața către soțul ei. Leo era cu mintea în altă parte.

Gândurile lui se mișcau între păduri, pisică, satul natal, fratele lui. Soția lui era în pericol. Încercând să realizeze ce se întâmplă, Leo se întrebă de ce nu era luat în seamă de nimeni. Probabil că acestor oameni li se spusese că era inconștient și nu reprezenta nicio amenințare. Din cine știe ce motiv, fu capabil să se ridice fără ca atacatorii să reacționeze. Șeful tâlharilor se descheia la pantaloni. Când realiză că Leo se ridicase, între ei nu mai era nicio lungime de braț.

Mardeiașul rânji, sări într-o parte și îl pocni în obraz. Leo nu pară și nici nu se ghemui, căzând pe podea. Zăcând pe podea cu buza spartă, îi putea auzi pe cei cinci râzând. Să râdă. Durerea însă îi făcuse bine, îl ajutase să se concentreze. Erau foarte încrezători, dar neantrenați, puternici, dar stângaci.

Părând neîndemânatic şi şovăielnic în mod deliberat, Leo se ridică încet, stând cu spatele la atacatori – o adevărată ţintă. Auzi cum cineva se îndreaptă spre el. Unul dintre ei muşcase momeala. Uitându-se peste umăr, îl văzu pe capul bandei îndreptându-se spre el cu bucata de metal în mână, intenţionând să-l ucidă.

Leo se dădu într-o parte cu o viteză care-l luă pe mardeiaş cu totul prin surprindere. Înainte să-şi revină, Leo îl lovi cu putere în gât, aruncându-l într-o parte. Omul gemu. Leo îl apucă de braţ, i-l întoarse la spate şi îi luă bucata de metal înfigându-i-o în gât. Lovi din nou, înfigându-i metalul în întregime în carne, distrugându-i tendoanele, venele şi arterele. Trase bucata de fier din gât, iar bărbatul se prăbuşi, ţinându-şi mâna în dreptul rănii. Cel mai apropiat dintre borfaşi înaintă spre Leo cu braţele ridicate.

Leo se lăsă apucat de gât, înfigându-i vârful fierului în stomac, prin cămaşă, şi tăindu-i pântecele dintr-o parte într-alta. Bărbatul se lupta să scape, dar Leo continuă să tragă bucata de metal prin pielea şi muşchii lui. Leo îi dădu drumul, iar bărbatul rămase în picioare, uitându-se la tăietură, confuz, de parcă n-ar fi înţeles ce s-a întâmplat, înainte de a cădea în genunchi. Leo se întoarse către cei trei bărbaţi rămaşi. Nu păreau să mai aibă vreun chef să lupte. Oricare ar fi fost târgul care li se propusese, deciseseră că nu merită. Poate că nu li se promiseseră decât porţii de mâncare mai consistente şi o muncă mai uşoară în lagăr. Probabil că unul dintre ei simţise această situaţie ca pe o posibilitate de a se afirma în cadrul grupului şi de aceea preluase iniţiativa.

— N-avem nimic cu tine.

Leo nu spuse nimic. Mâinile îi erau pline de sânge, bucata de metal era încă în mâna lui. Bărbaţii se retraseră, lăsându-şi în urmă morţii şi răniţii. Cei care pierd sunt abandonaţi întotdeauna fără regrete.

Leo o ajută pe Raisa să se ridice, îmbrăţişând-o.

— Îmi pare rău.

Fură întrerupţi de unul dintre răniţi, care cerea ajutor. Cel cu gâtul tăiat murise deja, dar celălalt era viu, conştient, şi îşi ţinea rana cu o mână. Leo îl privi, evaluând din ochi gravitatea rănii. Avea să moară greu şi în chinuri. Nu merita niciun fel de milă. Pe de altă parte, ar fi fost bine pentru ceilalţi prizonieri dacă ar fi murit repede. Nimeni nu voia să-i asculte văicărelile. Leo se aplecă şi îl strânse de gât, sufocându-l.

Odată ce bărbatul fu mort, Leo se întoarse către soţia sa. Ea şopti:

— Gardienii le ordonaseră să ne ucidă.

Gândindu-se puţin, Leo răspunse:

— Singura noastră şansă este să evadăm.

Trenul încetinea. Când în cele din urmă se va fi oprit, paznicii vor deschide uşile aşteptându-se să-i găsească morţi pe Leo şi pe Raisa. Când vor descoperi că doi dintre asasinii lor fuseseră măcelăriţi, vor întreba cine făcuse asta. Cu siguranţă, unii prizonieri vor ciripi, fie din teama de tortură, fie în speranţa unei recompense. Acesta va fi un pretext mai mult decât suficient ca Leo şi Raisa să fie executaţi.

Leo se întoarse către prizonieri. Erau acolo femei însărcinate, bărbaţi mai în vârstă, prea bătrâni ca să mai poată supravieţui Gulagului, taţi, fraţi, surori – oameni obişnuiţi, care nu se remarcau prin nimic, acel gen de oameni dintre care şi el arestase şi îi dusese la Liubianka. Acum el era cel nevoit să le ceară ajutorul.

— Numele meu nu este important. Înainte să fiu arestat, investigam moartea a peste patruzeci de copii. Crimele se întindeau de la munţii Ural până la Marea Neagră. Au fost ucişi mai multe fetiţe şi băieţei. Ştiu că aceste crime par de necrezut pentru cei mai mulţi dintre voi, dar am văzut cadavrele cu ochii mei şi sunt sigur că e opera unui singur bărbat. Nu ucide aceşti copii pentru bani, sex sau pentru vreun alt motiv pe care să mi-l pot imagina. Va ucide iarăşi, orice copil din orice oraş. Şi nu se va opri. Eu am fost condamnat pentru delictul de a fi investigat aceste crime. Iar în acest moment e liber să ucidă în continuare. Nu-l mai caută nimeni acum. Eu şi soţia mea trebuie să evadăm ca să-l oprim. Nu putem scăpa fără ajutorul vostru. Dacă chemaţi gardienii, suntem morţi.

Se lăsă tăcerea. Trenul era pe cale să se oprească. În câteva clipe uşile aveau să se deschidă, gardienii aveau să intre, armele aveau să fie îndreptate spre ei. I-ar fi putut învinui cineva pe oamenii aceştia dacă, confruntaţi cu perspectiva de a fi ucişi, n-ar fi spus adevărul? O femeie aflată pe una dintre bănci spuse:

— Eu sunt din Rostov. Am auzit de aceste crime. Copii cu stomacurile tăiate. Autorităţile învinuiesc un grup de agenţi străini, infiltraţi la noi în ţară.

Leo replică:

— Cred că acest criminal trăieşte şi lucrează la voi în oraş. Dar mă îndoiesc că este spion.

O altă femeie spuse:

— Şi când îl vei găsi, îl vei ucide?

— Da.

Trenul se opri. Se puteau auzi paşi. Leo adăugă:

— N-am niciun motiv să aştept ajutor din partea voastră, dar vă rog să mă ajutaţi totuşi.

Leo și Raisa se ghemuiră printre prizonieri. Raisa îl luă în brațe pe Leo, acoperindu-i mâinile pline de sânge. Ușile se deschiseră, soarele năvăli înăuntru.

Găsind cadavrele, gardienii cerură o explicație.

— Cine i-a omorât?

Nimeni nu spuse nimic. Leo privi peste umărul soției lui către gardieni. Erau tineri, indiferenți. Erau genul care ascultă ordine, fără a gândi vreodată cu propriul creier. Dacă nu veniseră personal să-i ucidă pe Leo și pe Raisa însemna doar că nu li se ordonase să facă asta. Lucrul acesta trebuia făcut printr-o viclenie, printr-un intermediar. Acești băieți n-ar fi acționat niciodată fără să aibă ordine explicite într-o anumită privință. N-aveau niciun fel de inițiativă personală. Totuși, dacă li se dădea ocazia, poate că ar fi reușit să o sesizeze. Totul depindea de bunăvoința acestor străini din vagon. Gardienii urlau, le puneau celor de lângă ei armele la tâmplă. Dar prizonierii nu le spuseră nimic. Aleseseră un cuplu mai în vârstă. Erau slabi. Aveau să vorbească.

— Cine i-a omorât pe oamenii ăștia? Ce s-a întâmplat aici? Spuneți!

Unul dintre gardieni își ridică carâmbul oțelit al cizmei deasupra capului femeii. Plângea. Soțul ei cerea îndurare. Dar niciunul dintre ei nu-l demască. Un al doilea gardian se îndreptă către Leo. Dacă îl punea să se ridice, avea să-i vadă cămașa plină de sânge.

Unul dintre mardeiași, cel care îi spusese lui Leo că nu are nimic de împărțit cu el, se dădu jos de pe banchetă și se apropie de gardieni. În mod sigur, va pretinde recompensa promisă. Bărbatul strigă:

— Lasă-i în pace. Știu eu ce s-a întâmplat. Îți spun eu.

Gardienii se îndepărtară de bătrâni și de Leo.

— Spune-ne!

— S-au omorât unul pe altul de la un joc de cărți.

Leo înțelese că în acest refuz al bandei de a-l denunța se ascundea o logică perversă. Erau obișnuiți să violeze și să ucidă pentru te miri ce. Dar nu erau deloc dispuși să ciripească, să fie pe post de informatori pentru acești milițieni. Era o chestiune de statut. Dacă ceilalți *urki,* membrii acestei frății criminale, aflau că se dedau la trădări pentru mizilicuri, atunci n-aveau sub nicio formă să fie iertați. Probabil că ar fi fost uciși.

Gardienii se priviră unul pe altul. Neștiind ce să facă, deciseră să nu facă nimic. Nu se grăbeau. Mergeau spre Vtoraia Rechka, pe coasta Pacificului. Călătoria avea să dureze săptămâni întregi. Vor apărea multe alte ocazii. Aveau să aștepte alte ordine. Aveau să inventeze altceva. Unul dintre gardieni vorbi către toți cei din vagon.

— Ca pedeapsă, nu vom lua aceste cadavre de aici. În căldura asta vor începe să se descompună în curând, vor puți și unii dintre voi se vor îmbolnăvi. Poate atunci veți vorbi.

Mândru de el, gardianul coborî. Celălalt îl urmă. Ușa fu închisă.

După o vreme, trenul se puse în mișcare. Un bărbat cu ochelari îl întrebă pe Leo privindu-l prin lentilele sparte:

— Cum veți scăpa?

Avea tot dreptul să știe. Toți cei din vagon aveau acum dreptul să știe totul despre evadarea lor. Erau cu toții implicați în asta. Ca răspuns, Leo arătă bucata de metal plină de sânge. Gardienii uitaseră s-o ia înapoi.

La două sute douăzeci de kilometri est de Moscova

13 iulie

Leo stătea întins pe podea, cu mâna băgată prin găurica pe care prizonierii o foloseau pe post de latrină. Cu bucata de metal începu să zgârie cuiele cu care era fixată o placă de podeaua vagonului. Niciunul dintre cuie nu putea fi atins din interior; fuseseră bătute în partea de dedesubt a vagonului. Singurul loc pe unde puteai căpăta acces la cuie era prin micuța gaură, nu cu mult mai lată decât încheietura mâinii lui. Leo luase cămașa unuia dintre cei morți și curățase foarte bine acea zonă. Gestul fusese mai mult simbolic. Ca să ajungă la cuie, era oricum forțat să stea cu fața lipită de podeaua de lemn care puțea îngrozitor a pișat și a rahat, venindu-i să vomeze în timp ce stătea așa căutând cuiele orbește, pe pipăite. În piele îi intrau așchii. Raisa se oferise să facă ea treaba asta din moment ce mâinile ei erau mai mici. Asta era adevărat, dar pe de altă parte, Leo avea un braț mai lung și dacă îl întindea în totalitate era posibil să atingă toate cele trei cuie.

Cu o fâșie ruptă din cămașă legată pe gură și acoperindu-i nasul pentru a se apăra de mirosul pestilențial, se apucă de cel de-al treilea cui, scrijelindu-l, tăind bucăți din lemn, lărgind gaura și încercând să creeze suficient de mult spațiu încât să poată apuca cuiul și să-l scoată.

Îi luase multe ore să scoată două dintre cuie din moment ce era întrerupt din lucru de fiecare dată când un prizonier avea nevoie să folosească gaura pentru a-și face nevoile. Ultimul cui se dovedi și cel mai greu de scos. În parte, asta era din cauza oboselii – era târziu, poate ora unu sau două dimineața –, dar exista și un alt motiv: Leo își putea băga degetul sub capul cuiului, dar nu reușea să-l slăbească. Părea îndoit ca și cum fusese bătut într-o parte, înfipt în lemn. N-avea să iasă. Trebuia să continue să-și croiască drum prin podeaua de lemn, poate chiar până ajungea la el. Dându-și seama că asta va însemna încă o oră de lucru, se simți cuprins de epuizare. Degetele îi erau pline de sânge, jupuite, brațul îl durea – nu putea scăpa de putoarea din nări. Dintr-odată, trenul se mișcă brusc într-o parte, Leo își pierdu echilibrul, iar bucata de metal căzu prin gaură, lovindu-se de șine.

Leo își retrase mâna din gaură. Raisa era lângă el.

— Gata?

— Am scăpat-o. Am scăpat bucata de metal.

Cum aruncase prostește celelalte două cuie, acum nu mai avea nicio unealtă de care să se ajute, iar asta îl înfuria la culme. Văzând degetele însângerate ale soțului ei, Raisa apucă de podeaua vagonului și începu să

tragă. O parte a cuiului se ridică, dar nu suficient de mult încât să-l poată apuca, să-l poată scoate. Leo își frecă mâinile, uitându-se în jur după ceva ce ar fi putut folosi.

— Trebuie să trec prin lemn și să ajung la baza primului cui.

Raisa văzuse că fiecare prizonier fusese cercetat minuțios înainte de a se urca în tren. Se îndoia că cineva de acolo ar fi putut avea la el o bucată de metal. Cântărind problema, privirea îi căzu asupra celui mai apropiat dintre cadavre. Bărbatul stătea întins pe spate cu gura deschisă. Raisa se întoarse către soțul ei.

— Cât de lung sau de ascuțit ar trebui să fie?

— Aproape că am ajuns. Orice ar fi bun atât timp cât e mai tare decât buricul degetului meu.

Raisa se ridică și se îndreptă către trupul celui care încercase s-o ucidă și s-o violeze. Fără vreo urmă de satisfacție sau dorință de răzbunare, simțind doar dezgust, poziționă fața omului în așa fel încât falca să stea în sus. Își ridică talpa deasupra fălcii lui, ezitând, privind în jur. Toată lumea o privea. Coborî piciorul și îl lovi direct peste dinții din față.

Leo se aplecă și începu să caute în gura mortului, scoțând un dinte de care era încă atârnată o bucată însângerată de gingie, un incisiv. Nu era chiar dintele ideal, dar era destul de ascuțit și de tare încât să poată continua să erodeze lemnul. Se întoarse la gaură, oprindu-se în fața ei. Cu dintele între degete, băgă mâna iarăși prin gaură, găsind cuiul și continuând să zgârie lemnul, îndepărtând așchiile.

Cuiul rămăsese acum afară. Ținând dintele în palmă, în caz că ar mai fi avut nevoie de el, Leo apucă cuiul, dar pielea de pe buricele degetelor îi era jupuită și nu reușea să-l apuce cum trebuie. Își scoase brațul și își șterse sângele de pe degete. Le înfășură într-o bucată de pânză din cămașă, înainte să încerce din nou. Străduindu-se să rămână calm, mai apucă o dată cuiul și forțându-se îl trase afară din podea. Gata, reușise! Al treilea cui fusese scos. Cercetă lemnul, căutând și alte cuie, dar nu mai erau altele, cel puțin el nu mai găsi vreunul. Se ridică, trăgându-și brațul afară din gaură.

Raisa își băgă ambele mâini prin gaură, apucând podeaua vagonului. Leo făcu la fel. Ăsta era marele moment. Traseră împreună. Partea superioară se ridică, în timp ce cealaltă rămase fixă. Leo apucă partea ridicată și trase de ea cât putu de tare. Privind în jos, putu vedea liniile de cale ferată de sub vagon. Planul lor funcționase. Făcuseră o gaură de aproximativ treizeci de centimetri în lățime care abia de era suficientă pentru ca o persoană să se strecoare pe acolo. Abia suficientă, dar suficientă.

Cu ajutorul celorlalţi prizonieri, platforma vagonului putea fi ruptă. Dar, gândindu-se că ar putea face prea mult zgomot şi ar fi putut fi auziţi de gardieni, renunţară. Leo se întoarse către ei.

— Am nevoie de mai mulţi oameni care să ţină platforma cât timp noi ne strecurăm prin gaură.

Câţiva voluntari se oferiră imediat, ridicându-se şi apucând bucata de tablă. Leo estimă spaţiul din ochi. După ce se vor fi strecurat prin gaură, aveau sa cadă direct prin podea, între şine, sub tren. Distanţa până la sol era puţin peste un metru, probabil un metru şi jumătate. Trenul mergea destul de încet, dar nu atât de încet încât o astfel de săritură să nu reprezinte un pericol. Totuşi, nu puteau aştepta. Trebuiau să se mişte acum, cât trenul încă se deplasa prin noapte. Dacă aşteptau oprirea de dimineaţă a trenului, aveau să fie văzuţi de gardieni. Raisa îl luă pe Leo de mână.

— Sar eu prima.

Leo scutură din cap. Văzuse proiectele unor astfel de trenuri pentru prizonieri. Mai aveau de depăşit un obstacol, conceput exact pentru prizonierii care încercau să scape în acest fel.

— La capătul acestui tren, sub ultimul vagon sunt nişte cârlige mari. Dacă sărim sub tren şi aşteptăm, când ultimul vagon va trece peste noi, cârligele ne vor agăţa şi ne vor târî după ele.

— Cum le putem evita? Să ne strecurăm printre ele?

— Sunt sute, agăţate de fire. N-avem cum să ne strecurăm printre ele. Am fi făcuţi ferfeniţă.

— Ce putem face? Nu putem aştepta ca trenul să oprească.

Leo privi cele două cadavre. Raisa stătea alături, fără a înţelege ce are în minte soţul ei. Leo explică:

— După ce sari, am să arunc unul dintre aceste corpuri după tine. Cu puţin noroc, va ateriza pe undeva pe lângă tine. Va trebui să te târăşti până la el şi să te strecori sub el. Pune-l exact deasupra ta. Cârligele vor agăţa cadavrul, dar tu vei fi liberă.

Trase trupurile până lângă gaură. Întrebă:

— Vrei ca eu să merg primul? Dacă nu funcţionează, ar trebui să rămâi aici. Orice moarte e mai bună decât să fii târât de acest tren.

Raisa dădu din cap.

— E un plan bun. Va funcţiona. Merg eu prima.

Pe când era gata să sară, Leo repetă instrucţiunile:

— Trenul nu merge foarte repede. Căzătura va fi dureroasă, dar nu foarte periculoasă, rostogoleşte-te după ce cazi. Am să arunc apoi unul dintre aceste cadavre. Nu ai foarte mult timp.

— Înţeleg.

— Îl iei și te bagi sub el. Ai grijă să nu-ți rămână nicio parte a corpului pe afară. E suficient ca un singur cârlig să intre în tine și ai putea fi târâtă de tren.

— Leo, chiar înțeleg.

Raisa îl sărută. Tremura.

Se strecură în gaură. Picioarele îi atârnau deasupra șinelor. Își dădu drumul și căzu. Trupul îi dispăru. Leo apucă primul trup și îl strecură prin fanta din podea. Cadavrul căzu pe șine, dispărând din câmpul vizual.

•

Raisa căzu într-o poziție nefirească, lovindu-se la coaste și rostogolindu-se. Dezorientată, amețită, o clipă rămase nemișcată. Stătuse așa prea mult, pierdea timp. Vagonul lui Leo se îndepărtase deja considerabil. Văzu corpul pe care Leo îl aruncase și începu să se târască spre el, în aceeași direcție în care se mișca trenul. Privi în urmă. Mai erau cam trei vagoane până la capătul trenului. Dar nu văzu niciun fel de cârlige. Poate că Leo se înșelase. Nu mai erau acum decât două vagoane. Raisa încă nu ajunsese la cadavru. Se împiedică. Acum nu mai era decât un singur vagon între ea și capătul trenului. Cu doar câțiva metri înainte ca vagonul să treacă peste ea, văzu cârligele. Erau sute, prinse cu fire foarte fine, de diverse lungimi. Erau dispuse pe întreaga lățime a vagonului, erau imposibil de evitat.

Raisa se ridică și merse pe brânci, cât de repede putu, până ajunse la cadavru. Era întins cu fața în jos, cu capul lângă al ei. Nu avea timp să-l întoarcă, așa că se întoarse ea, ridică trupul și se vârî sub el, punându-și capul sub al lui. Se făcu cât de mică putu, față în față cu atacatorul ei, holbându-se în ochii lui morți.

Deodată, cadavrul fu smuls de deasupra ei. Văzu fire peste tot în jur, de fiecare dintre ele fiind prinse numeroase cârlige. Trupul mortului se ridică precum o păpușă, mișcându-se în toate direcțiile, fără a mai atinge liniile. Raisa rămase întinsă între linii, complet nemișcată. Deasupra putea vedea stelele. Se ridică încet. Nu fusese prinsă de niciun cârlig. Privi trenul îndepărtându-se. Reușise. Dar Leo nu se vedea nicăieri.

•

Fiind mai solid decât Raisa, Leo își dăduse seama că va avea nevoie de cel mai mare dintre cadavre, de un corp mai voluminos care să-l apere de cârlige. Dar acest al doilea cadavru nu încăpea prin gaura din podea. Îl dezbrăcară, încercând să mai reducă din lățime, dar tot nu încăpea. N-aveau sub nicio formă cum să-l treacă prin gaura aceea. Deja Raisa se afla între șine de câteva minute.

Disperat, Leo scoase capul prin deschizătură. La capătul ultimului vagon văzu un trup prins în cârlige. Era Raisa sau tâlharul? De la distanța aceasta

era imposibil de văzut. Nu-i rămânea decât să spere că era trupul bărbatului. Încercând să-şi reajusteze planul, Leo se gândi că dacă şi-ar fi poziţionat trupul corect, ar fi reuşit să scape ajutându-se tot de cadavrul pe care-l folosise şi Raisa. Acel corp trebuie să fi prins toate cârligele din acea secţiune. Ar fi putut trece pe sub el. Îşi luă la revedere de la ceilalţi prizonieri, le mulţumi şi îşi dădu drumul prin gaură.

Căzând aproape de şine, se trase înapoi şi privi spre coada trenului. Corpul prins în cârlige se apropia, înclinat pe partea stângă. Se aşeză în consecinţă. Nu avea altceva de făcut decât să aştepte, făcându-se cât mai mic şi mai plat cu putinţă. Vagonul era deasupra lui. Ridică doar o clipă capul exact cât să vadă că trupul suspendat deasupra lui nu era al Raisei. Supravieţuise. Trebuia să facă şi el acelaşi lucru. Închise ochii şi rămase nemişcat.

Cadavrul îl lovi. Apoi simţi durere. Un cârlig rătăcit îi prinsese braţul stâng. Deschise ochii. Cârligul tăiase pânza cămăşii şi îi trecuse prin carne. Cu doar câteva fracţiuni de secundă înainte ca firul de care era prins cârligul să se întărească şi să-l târască, Leo apucă cârligul şi îl smulse din braţ, desprinzând odată cu el şi o bucată de carne. Se apucă de braţ. Simţi cum îl apucă ameţeala pe măsură ce sângele îi curgea din rană. Clătinându-se, o văzu pe Raisa îndreptându-se în grabă spre el. Neluând în seamă durerea, puse braţul în jurul ei.

Erau liberi!

Moscova

Aceeaşi zi

Vasili nu se simţea bine. Făcuse ceva ce nu mai făcuse niciodată: îşi luase concediu medical. Nu numai că un astfel de comportament era periculos, dar nici nu-i stătea în fire. Mai bine era bolnav la serviciu, decât acasă. Reuşise să-şi aranjeze lucrurile astfel încât cea mai mare parte a timpului putea locui singur. Desigur, era căsătorit. Era de neconceput ca un bărbat să rămână burlac. Era îndatorirea lui socială să aibă urmaşi. Astfel, îşi îndeplini datoria căsătorindu-se cu o femeie fără păreri sau pe care cel puţin nu le exprima, o femeie care îşi făcuse datoria şi îi dăruise doi copii – care era o cifră acceptabilă dacă voiai să nu fii luat la întrebări. Ea trăia împreună cu copiii undeva spre periferia oraşului, în timp ce el avea un apartament de serviciu în centru. De ochii lumii, destinaţia apartamentului erau aventurile lui extraconjugale. De fapt, se lăsa doar ocazional atras în astfel de aventuri.

După exilarea lui Leo în Ural, Vasili depusese cerere pentru a se muta în apartamentul lui şi al Raisei: apartamentul nr. 124. Dorinţa îi fu îndeplinită. Primele zile acolo fură plăcute. Îşi trimisese soţia la magazinele cu acces limitat ca să cumpere mâncare şi băutură fină. Dădu o petrecere pentru colegii de la serviciu, fără soţii, unde noile lui ajutoare mâncară, băură şi îl felicitară pentru reuşită. Unii dintre subalternii lui Leo erau acum nevoiţi să lucreze sub comanda lui Vasili. În ciuda întorsăturilor delicioase ale sorţii, nu se simţise foarte bine. Se simţea pustiit. Nu mai avea pe cine să urască, nici împotriva cui să comploteze. Nu mai avea cum să fie deranjat de popularitatea, eficienţa sau de promovările pe care le primea Leo. Mai existau şi alţi competitori, dar nu era acelaşi lucru.

Vasili se dădu jos din pat şi decise că mai bine bea de unul singur. Îşi turnă nişte vodcă şi începu să privească paharul, plimbând lichidul dintr-o parte într-alta, incapabil să-l ridice la buze. Mirosul vodcii îi făcu greaţă. Lăsă paharul jos. Leo era mort. În curând va primi o notă oficială în care să i se spună că cei doi prizonieri nu ajunseseră la destinaţie. Muriseră în timpul drumului, aşa cum mai muriseră atâţia certându-se de la mâncare, haine sau Dumnezeu mai ştie de la ce. Era înfrângerea finală a acestui om care-l umilise. Existenţa lui Leo fusese un izvor nesecat de suferinţă pentru Vasili. Şi atunci de ce îi era dor de el?

Se auzi o bătaie în uşă. Se aştepta ca MGB-ul să trimită nişte oameni care să verifice autenticitatea bolii. Deschise uşa. În faţa lui se aflau doi agenţi.

— Tovarăşe, doi prizonieri au scăpat.

Simţi cum dispare durerea surdă din piept când pronunţă numele:
— Leo?
Agenţii confirmară scuturând din cap. Deja se simţea mai bine.

La două sute de kilometri sud-est de Moscova

Aceeași zi

Când alergând, când la pas, dar privind fără încetare în urma lor, cei doi se deplasau mai repede sau mai încet, după cum simțeau teamă sau epuizare. Vremea părea să țină cu ei; bătea un soare slab, acoperit de nori. Nu era foarte cald, cel puțin în comparație cu pâcla din interiorul vagonului. Știau după poziția soarelui că era după-amiaza târziu, dar n-ar fi putut spune ora exactă. Leo nu-și amintea dacă ceasul îi fusese furat, unde și cum se întâmplase asta, în cazul în care îi fusese luat. Estimase că aveau un avans de cel mult patru ore față de eventualii urmăritori. Un calcul făcut la sânge arăta că ei se deplasau cam cu 8 kilometri la oră, în timp ce trenul avea o medie de aproximativ șaisprezece kilometri la oră. Asta însemna o distanță cam de optzeci de kilometri între ei. Asta era cea mai fericită variantă. Dar exista și posibilitatea ca gardienii să fi fost alertați cu mult mai devreme.

Ieșiră din pădure direct în câmp. Fără să fie adăpostiți de copaci, puteau fi văzuți de la kilometri întregi. Dar n-aveau altă șansă decât să continue, chiar așa expuși cum erau. Văzură un râuleț la poalele unui deal, așa că măriră viteza. Era primul curs de apă pe care îl întâlneau de când evadaseră. Căzură în genunchi bând apă cu lăcomie, umplându-și căușul palmelor și sorbind-o. Când realizară că astfel nu reușeau să-și potolească setea, se scufundară. Leo glumi:

— Cel puțin vom muri curați.

Gluma lui nu fu foarte gustată. Nu era suficient să-l prindă pe omul acesta. Nimeni nu le-ar fi recunoscut meritele. Trebuiau să reușească.

Raisa se concentră asupra rănii lui Leo. Nu părea să se vindece. Sângele continua să curgă. Carnea smulsă fusese prea multă.

Bucata de pânză pe care o legaseră în jurul rănii era acum îmbibată de sânge. Leo o dezlegă:

— Mă descurc.

— Lasă un miros puternic. Va stârni toți câinii.

Raisa ieși din apă și se îndreptă către cel mai apropiat copac. Între două crengi se întindea o pânză de păianjen. Cu grijă, desprinse pânza de păianjen în întregime și o așeză peste carnea hăcuită a lui Leo. Sângele păru să se coaguleze aproape imediat în contact cu firele argintii. Mai căută preț de câteva minute și alte pânze de păianjen, le adună și le depuse pe rana lui Leo, până când o înveli în totalitate cu fire mătăsoase. Până când termină, sângerarea se opri.

Leo o privi cum îi îngrijea rana.

— Ar trebui să urmăm cursul acestui râu cât mai mult. Copacii ne adăpostesc, iar briza aceasta ne mai ascunde mirosul.

Apa era puțin adâncă, nu trecea de genunchi. Nu era suficient de puternică, curenții nu erau destul de repezi pentru a se lăsa în voia lor. Trebuiau să meargă. Epuizat, flămând, Leo știa că asta era singura cale de a reuși.

Gardienilor le era indiferent dacă prizonierii trăiau sau mureau, dar evadarea era ceva impardonabil. Nu era numai un afront la adresa lor, ci la adresa întregului sistem. Nu conta cine erau prizonierii, dacă erau persoane importante sau nu, evadarea îi transforma în persoane importante. Faptul că Leo și Raisa fuseseră deja catalogați contrarevoluționari de seamă făcea din prinderea lor o chestiune de importanță națională. Odată ce trenul se va fi oprit și gardienii vor vedea cadavrul prins în cârligele de la ultimul vagon, aveau să înceapă numărătoarea prizonierilor. Vor identifica vagonul evadaților, punând întrebări despre momentul evadării. Dacă nu primeau răspunsuri, ar fi putut chiar executa dintre prizonieri. Leo spera ca cineva să fie suficient de înțelept încât să le spună imediat totul. Colegii lor de suferință făcuseră deja suficient pentru a-i ajuta. Chiar dacă mărturiseau, nu exista nicio garanție că gardienii nu vor dori să dea un exemplu executându-i pe toți cei din vagon.

Apoi avea să înceapă vânătoarea. La fiecare transport erau folosiți câini dresați ținuți în condiții mult mai bune decât oamenii. Dacă era o distanță suficient de mare între locul evadării și zona de unde vor începe cercetarea, atunci va fi greu pentru câini să le identifice mirosul. Cum se aflau deja pe drum de aproximativ trei sferturi de zi fără vreun urmăritor în spate, Leo putea presupune că lucrurile stăteau într-adevăr așa. Moscova avea să fie anunțată, lărgindu-se aria căutărilor. Vor folosi camionete și automobile, împărțind aria de cercetare în mai multe sectoare. Vor folosi avioane pentru a survola câmpurile. Vor informa organizațiile locale, militare și de securitate, iar eforturile lor vor fi coroborate cu cele ale organizațiilor de la nivel național. Vor fi vânați cu un zel care nu va mai fi strict profesional. Vor fi oferite cadouri și recompense. Vor folosi oameni și mașini câte vor fi nevoie, nu vor precupeți niciun efort. Leo știa. Participase și el la asemenea operațiuni, iar ăsta era singurul lor atu. Leo știa cum se organizau aceste urmăriri. Fusese antrenat de NKVD să acționeze nevăzut în spatele liniilor inamice, iar acum liniile inamice erau granițele, acele hotare pe care luptase să le apere. Amploarea acestor operațiuni le făcea dificil de gestionat. Erau operațiuni centralizate și de aceea ineficiente. Speranța cea mai mare a lui Leo era că vor identifica greșit aria de căutări. În mod normal, Leo și Raisa ar

fi trebuit să se îndrepte către cea mai apropiată frontieră, spre coasta Mării Baltice, către Finlanda. O barcă ar fi fost absolut necesară pentru a ajunge dincolo. Dar ei se îndreptau spre sud, către inima Rusiei, spre Rostov. În direcţia asta nu aveau nicio garanţie, aproape nicio şansă să scape.

Mergând prin apă, cu paşi tot mai osteniţi, se împiedicau şi cădeau frecvent. De fiecare dată le era tot mai greu să se ridice. Nu-i mai putea ţine în picioare nici măcar adrenalina al cărei nivel le era ridicat din pricina urmăririi. Leo avea grijă să nu-i cadă de pe braţ pânza de păianjen, ţinându-l în sus. Până acum, niciunul nu rosti vreun cuvânt despre situaţia în care se aflau, de parcă ar fi fost prea pe muchie de cuţit ca să mai facă şi planuri. Leo îşi dădea seama că se aflau cam la 200 de kilometri est de Moscova. Stătuseră în tren patruzeci şi opt de ore. Asta ar fi putut însemna că se aflau pe undeva pe lângă oraşul Vladimir, iar acum călătoreau spre Riazan. Din acest punct, fie că mergeai cu trenul, fie cu maşina, în mod normal n-ar fi trebuit să dureze mai mult de douăzeci şi patru de ore ca să ajungi la Rostov, mergând spre sud. Dar nu aveau nici bani, nici mâncare. Şi erau îmbrăcaţi în nişte zdrenţe. Erau vânaţi de toate organizaţiile de securitate din ţară.

Se opriră. Râuleţul trecea prin mijlocul unui sătuc, o cooperativă agricolă. Ieşiră din apă cam la cinci sute de paşi mai sus de şirurile de case. Se înserа, lumina era din ce în ce mai slabă. Leo spuse:

— Unii dintre ţărani sunt încă sigur la câmp, pe pământurile lor. Ne putem strecura să vedem dacă vom găsi ceva de mâncare.

— Vrei să furi?

— Nu putem cumpăra nimic. Şi oricum, dacă ne văd, ne vor preda imediat. Întotdeauna există o recompensă pe capul prizonierilor, cu mult mai mare decât câştigă aceşti oameni într-un an.

— Leo, ai lucrat atât de mult la Liubianka. Oamenii ăştia nu iubesc statul.

— Nu, dar au şi ei nevoie de bani ca toţi ceilalţi. Încearcă să supravieţuiască precum toţi ceilalţi.

— Avem de traversat sute de kilometri. N-o putem face singuri. Nu putem, pur şi simplu. Trebuie să înţelegi asta. Nu avem bani, nu avem nimic. Trebuie să convingem oamenii să ne ajute, fie ei şi străini. E singura noastră scăpare. E singura noastră salvare.

— Noi suntem proscrişi. Dacă cineva ne va ajuta va fi împuşcat, nu doar el, ci întregul sat. Oficialii nu se vor gândi prea mult înainte de a-i trimite pe toţi, femei şi copii inclusiv, în nord, în lagăre de muncă, cu sentinţe de douăzeci şi cinci de ani fiecare.

— Şi exact ăsta e motivul pentru care ne vor ajuta. Ţi-ai pierdut încrederea în oamenii acestei ţări pentru că ai lucrat prea mult cu cei de sus.

Statul nu pricepe ce-i cu aceste sate, nu le reprezintă și nu-l interesează ce se întâmplă în ele.

— Raisa, vorbești ca un disident de la oraș. Ceea ce spui nu are legătură cu realitatea. Ar fi o nebunie din partea lor să ne ajute.

— Ai o memorie scurtă, Leo. Cum am scăpat din tren? Le-am spus celor din vagon adevărul. Și ne-au ajutat. Toți. Erau acolo sute, poate câți trăiesc și în satele astea. Cei din vagon vor fi cu siguranță pedepsiți cu toții pentru că n-au dat alarma. Pentru ce au făcut-o? Ce le-ai oferit tu?

Leo păstră tăcerea. Raisa insistă.

— Dacă vom fura de la acești oameni, vom deveni dușmani, când de fapt noi suntem prieteni.

— Așa că tu te-ai gândit să intrăm în sat ca o familie și să-i salutăm?

— Exact asta vom face.

Unul lângă altul, intrară în sat de parcă erau o familie care se întorcea de la câmp, care avea tot dreptul să fie aici. Mai mulți bărbați și femei se adunară în jurul lor. Casele lor erau făcute din chirpici și lemn. Utilajele lor agricole erau depășite cu vreo patruzeci de ani. N-aveau altceva de făcut decât să-i predea autorităților și să-și încaseze recompensa. Cum ar fi putut să refuze? Oamenii ăștia nu aveau nimic.

Încercuiți de figuri ostile, Raisa vorbi.

— Suntem prizonieri. Tocmai am evadat din trenul care ne ducea în regiunea Kolîma, unde am fi murit. Acum suntem urmăriți. Și avem nevoie de ajutorul vostru. Nu vă cerem să ne ajutați doar de dragul nostru. În cele din urmă, vom fi prinși și executați. Am acceptat deja asta. Dar înainte de a muri, mai avem ceva de terminat. Lăsați-ne să vă spunem de ce avem nevoie de ajutorul vostru. Și dacă nu vă va plăcea ce auziți, atunci poate că nu ar trebui să aveți de-a face cu noi.

Un bărbat în jur de patruzeci de ani, plin de el, păși în față:

— Ca președinte al colhozului este de datoria mea să subliniez că ar fi în interesul nostru dacă i-am preda.

Raisa îi privi pe ceilalți. Să se fi înșelat oare? Să fi reușit deja statul să infiltreze agenți și în aceste sate, în conducerea lor?

Se auzi vocea unui bărbat.

— Și cu recompensa ce-ai să faci? O dai și pe aia statului?

Lumea începu să râdă. Președintele se înroși tot, jenat. Raisa respiră ușurată. Președintele nu era o autoritate reală, era o figură comică, un bufon. Din spatele mulțimii, vorbi o femeie mai în vârstă:

— Dați-le să mănânce.

Dezbaterea luă astfel sfârșit brusc, ca și cum s-ar fi auzit vocea unui oracol.

Fură conduși în cea mai mare dintre case. În camera principală li se dădură niște cești cu apă, în timp ce hrana era preparată. Fu înteţit un foc, iar în tot acest timp oamenii continuară să sosească până când întreaga casă se umplu. Copiii stăteau între genunchii părinților, holbându-se la Leo și Raisa ca la grădina zoologică. Dintr-o altă casă li se aduse pâine proaspătă, caldă încă. În fața focului, hainele lor umede începură să aburească. Unul dintre oameni își ceru scuze că nu le puteau oferi alte haine, iar Leo abia putu da din cap, zăpăcit complet de generozitatea lor. Avea o poveste de spus, asta trebuie să fi fost. Terminându-și pâinea și apa, se ridică.

Raisa privi la toată acea mulțime care îl asculta pe Leo. Începu povestea cu uciderea lui Arkadi, băieţelul din Moscova, o crimă pe care i se ordonase s-o mușamalizeze. Vorbi despre rușinea pe care o simțise, explicând familiei băiatului că fusese un accident, despre cum fusese dat afară din MGB și trimis la Voualsk. Le descrise stupefacția pe care o simțise atunci când descoperise un alt copil, ucis în același fel. Ascultătorii lui rămaseră cu gura căscată, de parcă ar fi asistat la cine știe ce truc, atunci când Leo le dezvălui că aceste crime se desfășurau pe tot cuprinsul țării. Leo îi avertiză asupra descrierii pe care urma s-o facă, așa că unii dintre părinți își trimiseră copiii afară.

Chiar înainte ca Leo să termine de povestit, oamenii începură să facă supoziții despre posibila identitate a criminalului. Dar niciunuia nu-i trecu prin cap că ar putea fi un om care avea o familie și un loc de muncă. Cei care-l ascultau nu prea credeau că acest criminal n-ar fi putut prins imediat. Toți erau siguri că și-ar fi dat seama că au de-a face cu un monstru doar privindu-l în ochi. Privind în jurul lui, Leo își dădu seama că le schimbase acestor oameni orice perspectivă asupra realității. Le ceru scuze că le vorbise despre acest criminal. Pentru a-i liniști, descrise ruta pe care o urmase criminalul și care cuprindea doar orașe mari. Ucidea conform unui program; un program care n-avea să-l aducă în sate ca acesta.

Chiar și așa, Raisa se întreba dacă acești oameni aveau să mai fie vreodată atât de primitori și de încrezători. Aveau să mai hrănească vreodată un străin? Sau, de acum înainte, se vor teme că orice străin ar putea ascunde un rău nevăzut? Leo spusese povestea cu prețul inocenței ascultătorilor. Nu că n-ar mai fi văzut moarte sau brutalități până acum, dar nimeni nu și-ar fi imaginat că cineva ar putea ucide copii din plăcere.

Afară se întunecase, iar Leo vorbea de ceva timp. De aproape o oră. Era pe cale să termine povestea, când un copil intră în casă alergând.

— Am văzut luminițe pe dealurile dinspre nord. Sunt camioane. Se îndreaptă încoace.

Toți se ridicară în picioare. După expresiile de pe chipurile lor, Leo realiză că aceste camioane n-ar fi putut aparține decât autorităților.

— Cât timp avem?

Punând această întrebare, Leo li se alătură, presupunând că există între ei o legătură, când de fapt nu exista niciuna. Acești oameni îi puteau preda oricând autorităților. Se părea însă că numai lui, din toată acea încăpere, îi treceau prin cap astfel de gânduri. Chiar și președintele părea să se fi supus deciziei colective.

Unii dintre adulți ieșiră din casă, parcă voind să vadă cu ochii lor. Cei care rămaseră înăuntru îl luară pe copil la întrebări.

— Care deal?

— Câte camioane sunt?

— Cu cât timp în urmă?

Erau trei camioane, trei perechi de faruri. Băiatul le văzuse din marginea fermei tatălui său. Veneau din nord și mai aveau câțiva kilometri până să ajungă la ei. Aveau să ajungă aici în câteva minute. N-aveau unde să se ascundă în casele astea. Sătenii nu aveau mare lucru, nici măcar vreo mobilă, iar căutările aveau să fie dure. Dacă exista vreo ascunzătoare, avea să fie găsită. Leo știa că în joc era mândria acestor gardieni. Raisa îi luă mâinile într-ale ei:

— Putem fugi. Vor trebui să cerceteze satul mai întâi. Dacă sătenii spun că n-am fost niciodată aici, atunci poate că putem căpăta un avans considerabil. Poate chiar să ne ascundem, pe undeva prin câmp. E întuneric.

Leo scutură din cap. Simțea un nod în stomac, iar gândurile îi zburară la Anatoli Brodski. Așa trebuie să se fi simțit și el când îl văzuse în vârful dealului, când realizase că lațul se strânsese. Leo își aminti cum Brodski se oprise și se uita țintă, parcă incapabil să înțeleagă că fusese prins. Atunci, Brodski fugise. Dar ei nu aveau cum să evite autoritățile. Erau odihniți, echipați – arme cu bătaie lungă, telescoape, rachete de semnalizare și câini care le puteau lua urma.

Leo se întoarse către băiețelul care văzuse camioanele.

— Am nevoie de ajutorul tău.

Aceeași zi

Nervos, cu mâinile tremurând, băiatul se așeză în mijlocul șoselei, în întuneric, după ce vărsă înaintea lui un săculeț cu grâu. Putea auzi camioanele apropiindu-se, cauciucurile grăbind prin noroi. Erau la doar câteva sute de metri și se apropiau rapid. Închise ochii, sperând că va fi văzut. Era posibil să meargă prea repede ca să poată opri la timp? Cauciucurile frânară cu zgomot. Deschise ochii, întoarse capul și fu orbit de lumina farurilor. Băiatul ridică brațele. Camionul opri aproape atingându-i fața cu bara. Se deschise ușa cabinei. Un soldat răcni:

— Ce dracu' faci, mă?

— Mi s-a vărsat sacul.

— Dă-te din drum!

— Mă omoară tata dacă nu adun tot grâul.

— Te omor eu dacă nu te miști.

Băiatul nu era foarte sigur de ce ar trebui să facă. Continuă să adune boabele risipite. Auzi un declic metalic. Să fi fost sunetul unei piedici de armă? Nu mai văzuse niciodată o armă; habar n-avea care era sunetul produs de o armă. Începu să-l cuprindă panica, dar continuă să adune boabele și să le pună în sac. N-aveau să-l împuște; nu era decât un băiețel care strângea niște boabe de grâu pentru tatăl său. Apoi, își aminti povestea străinului; copii erau uciși peste tot. Poate că și oamenii aceștia făceau același lucru. Apucă cât de mult grâu putu, își luă sacul și o luă la fugă spre sat. Camioanele începură să-l urmărească, să-l hăituiască, să-l claxoneze, făcându-l să alerge din ce în ce mai repede. Îi putea auzi pe soldați râzând. Nu alergase atât de repede niciodată.

Leo și Raisa se ascunseseră în singurul loc în care puteau spera că soldații nu vor căuta niciodată: sub camioanele lor. În timp ce băiatul le distrăgea atenția, Leo se strecurase sub cel de-al doilea camion, Raisa sub cel de-al treilea. Cum nu știau cât va trebui să rămână în aceste poziții, poate chiar mai bine de o oră, Leo rupsese bucăți din cămașă și învelise mâinile amândurora cu ele.

Când camioanele se opriră, Leo își puse picioarele în jurul osiei, stând cu fața foarte aproape de podeaua de lemn a mașinii. Podeaua se mișca înspre el când soldații începură să coboare din camion prin partea din spate. Privind în jos, pe deasupra degetelor de la picioare îl putu vedea pe unul dintre soldați aplecându-se pentru a-și încheia șireturile de la bocanci. Dacă s-ar fi întors, Leo ar fi fost văzut și arestat. Soldatul se ridică și o luă spre una dintre case. Nu fusese văzut. Se mișcă în așa fel încât să poată vedea cel de-al

treilea camion. Raisa nu era atât speriată, cât mânioasă. Planul era inteligent, asta era adevărat şi nici ea nu reuşise să vină cu unul mai bun, dar depindea în totalitate de abilitatea de a se cățăra. Ea nu era soldat. Nu-şi petrecuse întreaga viaţă târându-se prin şanţuri sau cocoţându-se pe ziduri. Nu avea suficientă forţă în torace pentru a face aşa ceva. Deja mâinile o dureau, nu era de fapt doar durere, era suferinţă de-a dreptul. Nu credea că va reuşi să stea mai mult de un minut, darămite un ceas întreg. Dar refuza să accepte că vor fi prinşi din cauza ei, doar pentru că ea nu avea suficientă forţă, nu putea să accepte ideea că vor eşua pentru că ea era slabă.

Se lupta cu durerea, lacrimi de frustrare îi ţâşneau din ochi, dar nu reuşea să se mai ţină, trebuia să se culce pe spate pe şosea şi să-şi odihnească braţele. Şi, oricum, chiar dacă s-ar fi odihnit, n-ar mai fi rezistat mai mult de un minut-două. Va reuşi să stea prinsă acolo din ce în ce mai puţin, până când nu va mai putea să stea deloc. Trebuia să se gândească. Cum să procedeze ca să nu fie nevoită să facă apel la forţă? Bucăţile de pânză! Dacă nu va reuşi să se mai ţină, îşi va lega încheieturile de osie cu bucăţile de pânză. Asta avea să funcţioneze cât timp camionul stătea. Şi ar fi trebuit şi să se aşeze puţin cu spatele pe jos până când va fi reuşit să se lege. Odată ce s-ar fi aşezat pe pământ, chiar sub camion fiind, şansele de a fi văzută ar fi crescut dramatic. Privi în stânga şi în dreapta, cercetă împrejurimile, încercând să-şi dea seama unde erau soldaţii. Şoferul sau un alt soldat rămăsese să păzească maşina, îi putea vedea cizmele şi putea simţi mirosul ţigării lui. Prezenţa lui o mulţumea însă pe Raisa. Asta însemna că era puţin probabil să suspecteze că cineva s-ar putea afla dedesubt. Încet, cu atenţie, Raisa îşi lăsă picioarele pe pământ încercând să nu facă vreun zgomot. Cel mai mic zgomot i-ar fi alertat pe soldaţi. Desprinse bucăţile de pânză şi îşi legă strâns încheietura mâinii stângi, înainte s-o lege parţial pe cea dreaptă. Trebuia să strângă nodul cu mâna deja legată. După ce strânse nodul, mulţumită de sine, dădu să-şi ridice la loc picioarele, când auzi un mârâit. Se uită alături şi văzu un câine privind-o.

Leo putea vedea câinii care erau ţinuţi lângă cel de-al treilea camion. Bărbatul care rămăsese la camion n-o descoperise încă pe Raisa. Dar câinii o descoperiseră. Le putea vedea colţii. De la înălţimea lor o vedeau perfect. Fără să poată face ceva, Leo întoarse capul şi îl văzu pe băiatul care-i ajutase pe şosea. Fără îndoială că, fascinat de evenimente, nu se putea mişca de la fereastra de unde privea acum. Leo se lasă puţin mai jos pentru a putea vedea mai bine. Soldatul care păzise până acum camioanele era pe cale să plece, însă unul dintre câini se zbătea în lesă. Cu siguranţă că o văzuse pe Raisa. Leo se întoarse către băieţel. Avea iarăşi nevoie de ajutorul lui. Făcu semn spre câini. Băiatul ieşi din casă în mare grabă. Leo observă,

impresionat de sângele rece al puştiului, cum se îndreaptă spre dulăi. Aproape instantaneu, câinii se întoarseră către copil şi începură să latre. Soldatul îi spuse:

— Stai în casă.

Băiatul se prefăcu că-l loveşte pe unul dintre câini. Soldatul râse:

— Vezi că-ţi va smulge mâna.

Băiatul se trase înapoi. Soldatul goni câinii şi îi repetă copilului să intre în casă. Leo se trase înapoi, lipindu-se de podeaua camionului. Îi datorau acestui copil vieţile lor.

Raisa n-avea idee de cât timp stătea legată sub camion. Părea că stătea de o veşnicie; ascultase cum soldaţii cotrobăiau peste tot: răsturnau mobila, dărâmau vesela, spărgeau tot ce le ieşea în cale. Auzea câinii lătrând şi vedea exploziile de lumină provocate de rachetele de semnalizare. Soldaţii se întorceau la camioane. Puteau fi auzite ordine strigate de superiori. Câinii fură urcaţi în spatele camionetei. Erau pe cale să plece. Emoţionată, îşi dădu seama că planul lor funcţionase. Apoi, porni motorul. Osia trepidă. În câteva secunde avea să înceapă să se învârtă. Iar Raisa era încă legată de ea. Trebuia să se elibereze. Dar încheieturile îi erau legate şi era greu să desfacă nodurile, mâinile îi erau moi, degetele inerte. Începu să se zbată. Ultimii soldaţi urcau în camion. Sătenii începură să se adune în jurul camioanelor. Raisa nu se eliberase încă. Se îndoi din mijloc şi apucă nodul cu dinţii. Nodul se desfăcu şi căzu pe pământ cu o bufnitură, sunetul fiind acoperit de zgomotul motoarelor. Camionul plecă. Zăcea în mijlocul drumului. Avea să fie văzută de către soldaţii din spatele camionului. Nu avea ce face.

Sătenii se strânseră deodată în jurul ei. Camionul se îndepărta şi chiar înainte să fie lăsată complet descoperită, în mijlocul drumului, grupul de săteni o ascunse privirilor soldaţilor. Privind în urmă, soldaţii nu văzură nimic neobişnuit. Raisa se ascundea printre picioarele ţăranilor.

Raisa aşteptă, ghemuită încă pe stradă. În cele din urmă, un bărbat îi oferi mâna. Era în siguranţă. Leo nu era încă aici. El nu riscase şi avea să-şi dea drumul doar când camionul va fi ajuns în întuneric. Raisa ştia că Leo se temea să nu fie văzut de şoferul celui de-al treilea camion. Poate că avea să aştepte până când camionul va fi luat o curbă. Nu-şi făcea griji din pricina lui. Avea să se descurce. Acum, aşteptau cu toţii în tăcere. Raisa îl apucă de mână pe băieţelul care îi ajutase. Şi nu după mult timp, auziră un bărbat alergând spre ei.

Moscova

Aceeaşi zi

Deşi erau acum sute de soldaţi şi de agenţi care îi căutau pe evadaţi, Vasili era convins că nu vor reuşi să-i prindă. Deşi sorţii păreau să fie covârşitor de partea urmăritorilor, nu trebuia uitat că aveau de-a face cu un om care fusese antrenat să nu fie detectat şi să supravieţuiască în teritoriu inamic. Unii credeau că Leo şi Raisa fuseseră ajutaţi, fie de gardieni trădători, fie de alte persoane care le organizaseră evadarea şi care îi aşteptaseră pe linia ferată într-un anume loc. Această opinie era contrazisă de declaraţiile celor care călătoriseră cu ei în vagon. Aceştia spuseseră, sub tortură, că prizonierii nu fuseseră ajutaţi de nimeni. Gardienii nu voiau însă să audă aşa ceva. Îi puneau într-o postură proastă. Până acum, căutările se limitaseră la toate drumurile care ar fi putut face legătura cu graniţa scandinavă, pe coasta nordică a Mării Baltice. Erau siguri că Leo va încerca să treacă graniţa, să intre într-un alt stat, probabil folosind o barcă de pescuit. Odată ajuns în vest, va lua legătura cu figuri importante ale guvernelor de acolo; aceştia îi vor oferi bucuroşi adăpost şi protecţie în schimbul informaţiilor. Din acest motiv, prinderea lui era o chestiune de maximă importanţă. Leo putea face mult rău Rusiei Sovietice. Vasili scoase din calcul ideea că Leo fusese ajutat să evadeze. Asta pentru că pur şi simplu, nimeni nu avea de unde să ştie în care tren aveau să fie cei doi prizonieri. Trimiterea lor în Gulag fusese grăbită, improvizată, definitivată în ultimul moment. Grăbise procedurile şi finalizarea actelor. Singura persoană care i-ar fi putut ajuta să evadeze era el. Asta însemna că exista o şansă, oricât ar fi sunat de ridicol, să fie învinuit. Şi mai însemna că, până la urmă, Leo avea posibilitatea de a-l distruge.

Niciuna dintre echipele de căutare nu dăduse de vreo urmă a lor. Nici Leo, nici Raisa nu aveau vreo rudă în acea zonă a ţării – probabil că erau singuri, zdrenţăroşi şi lefteri. Ultima oară când vorbise cu Leo, acesta nu mai ştia nici cum îl cheamă. În mod clar, îşi revenise. Vasili trebuia să-şi dea seama încotro se îndrepta: asta era cea mai sigură cale de a-i prinde, nu să caute la întâmplare prin ţară. Nu reuşise să-şi prindă fratele pe care tot el îl denunţase. Trebuia însă să-l prindă pe Leo. N-ar fi suportat încă un eşec.

Vasili nu credea că Leo e interesat să fugă în vest. Mai bine ar fi murit decât să trădeze. Avea oare să ajungă la Moscova? Părinţii lui locuiau aici. Dar părinţii lui nu-l puteau ajuta cu nimic şi ar fi fost executaţi dacă apărea în pragul lor. Acum erau sub supraveghere armată. Poate că voia răzbunare. Poate că voia să se întoarcă să-l ucidă? Cântări o vreme ideea asta, simţindu-

se flatat de ea, înainte s-o respingă. Nu simţise niciodată că Leo ar fi avut ceva personal cu el. Cu siguranţă că nu va risca niciodată viaţa soţiei lui ca să se răzbune. Leo avea o destinaţie precisă şi cu siguranţă că era încifrată pe undeva prin paginile dosarului său.

Vasili studiase toate documentele pe care Leo le adunase în ultimul timp împreună cu ofiţerul de miliţie pe care îl convinsese să-l ajute. Existau fotografii ale copiilor ucişi, declaraţii ale martorilor. Existau decizii de condamnare ale curţilor. În timpul anchetei, Leo raportase această muncă. Vasili ştia însă că nu era sincer. Credea în această teorie fantasmagorică. Dar ce credea mai exact? Un singur criminal era responsabil pentru toate aceste crime fără noimă – crime răspândite pe multe sute de kilometri în treizeci de locaţii diferite? Pe lângă caracterul bizar al acestei teorii, ea mai presupunea şi faptul că acest criminal se putea duce oriunde. Vasili putea alege oricare dintre aceste locaţii şi aştepta. Frustrat, reexamină harta cu fiecare dintre locaţii, dispuse în ordine cronologică.

44.

Vasili ridică receptorul şi formă un număr.

— Trimiteţi-l pe agentul Feodor Andreev.

După ce fusese promovat, Vasili primise un birou personal – un spaţiu mic, era adevărat, dar de care era foarte mândru, de parcă fiecare metru pătrat fusese cucerit cu arma în mână. Se auzi o bătaie în uşă; intră Feodor care era acum unul dintre subordonaţii lui Vasili: un om tânăr, loial, harnic şi nu extrem de deştept, calităţi de nepreţuit la un subordonat. Părea nervos. Vasili zâmbi şi îi făcu semn să ia loc.

— Mulţumesc că ai venit. Am nevoie de ajutorul tău.

— Desigur, tovarăşe.

— Ai auzit că Leo Demidov a evadat?

— Da, desigur, am auzit.

— Ce ştii despre motivele pentru care a fost arestat Leo?

— Nimic.

— Noi credeam că lucrează pentru guverne din vest, că adună informaţii, că spionează. Dar iată că asta se dovedeşte a nu fi adevărat. Ne-am înşelat. Leo nu ne-a spus nimic în timpul anchetei. Abia acum, târziu, am aflat că lucra la asta.

Feodor se ridică şi privi dosarul de pe birou. Mai văzuse o dată documentele acestea. Fuseseră lipite de pieptul lui Leo. Feodor începu să transpire. Se aplecă de parcă le vedea pentru prima oară, încercând să nu lase să se vadă că tremura. Cu coada ochiului văzu că Vasili se ridicase şi că

acum stătea lângă el, examinând paginile ca şi cum ar fi fost parteneri, ar fi lucrat împreună. Degetul lui Vasili alunecă uşor pe hartă până ajunse în dreptul Moscovei. Începu să bată cu degetul în hartă:

44.

Feodor simţi că i se face rău. Se întoarse şi văzu chipul lui Vasili foarte aproape de al lui.

— Feodor, Leo a venit la Moscova recent. Acum ştim amândoi că nu a venit să spioneze, ci mai degrabă ca să-şi completeze investigaţia. Vezi tu, el crede că aici a avut loc o crimă. Fiul tău a fost ucis, nu-i aşa?

— Nu, tovarăşe. Fiul meu a murit într-un accident. A fost tăiat de un tren.

— Leo a fost trimis să se ocupe de caz?

— Da, dar…

— Iar atunci tu credeai că băiatul a fost ucis, aşa-i?

— Atunci eram supărat, a fost foarte greu…

— Deci, când Leo s-a întors la Moscova, nu pentru băiatul tău s-a întors, nu?

— Nu, tovarăşe.

— De unde ştii?

— Poftiţi?

— De unde ştii că nu pentru asta a venit Leo?

Vasili se aşeză privindu-şi unghiile, prefăcându-se că-l dor.

— Feodor, după cât se vede mă crezi foarte prost.

— Asta nu e adevărat.

— Trebuie să înţelegi că dacă Leo are dreptate, dacă există un criminal, atunci trebuie prins. Vreau să-l ajut pe Leo. Feodor, şi eu am copii. E de datoria mea, ca tată şi ca ofiţer să opresc aceste crime teribile. Chestiunea asta e deasupra oricăror animozităţi între Leo şi mine. Dacă voiam ca Leo să moară, pur şi simplu n-aş fi făcut nimic. În momentul acesta, toată lumea îi consideră, pe el şi pe soţia lui, spioni. Vor fi ucişi cât ai clipi şi mi-e teamă că investigaţia lor se va risipi. Alţi copii vor fi ucişi. Dacă aş avea toate informaţiile, s-ar putea să-mi pot convinge superiorii să înceteze căutările. Dacă nu-i conving, ce şanse ar putea avea Leo şi Raisa?

— Niciuna.

Vasili dădu din cap, mulţumit de ce auzise. Aşadar, era adevărat. Leo era convins că exista un singur responsabil pentru toate aceste crime. Continuă:

— Exact asta vreau să spun şi eu. Nu au niciun ban, sunt la sute de kilometri de destinaţie.

— Unde au evadat?

Astfel, Feodor făcu a doua greşeală, arătând că şi el credea că intenţia lui Leo era să prindă acest criminal. Acum, Vasili nu mai avea nevoie decât să afle destinaţia lui. Indică calea ferată, la est de Moscova, şi văzu cum privirea lui Feodor se mută în partea de sud a hărţii. Leo se îndrepta spre sud. Dar Vasili avea nevoie de un nume. Obţinând ceea ce-şi dorise, adăugă:

— Majoritatea acestor crime au avut loc în sud.

— Doar uitându-te la această hartă…

Feodor se opri. Iată că era posibil să-i vândă un pont lui Vasili fără a se incrimina. Puteau astfel să le ceară împreună superiorilor lor să reconsidere cazul lui Leo şi al Raisei. Feodor căutase o cale de a-l ajuta pe Leo. Şi iată că o găsise: avea să-i transforme din nişte ticăloşi în nişte eroi. Când se întâlniseră în Moscova, Leo îi spusese că un ofiţer de miliţie mersese la Rostov pentru a confirma că aceasta era cea mai probabilă locaţie a criminalului. Feodor se prefăcea că se uită în hârtii.

— Judecând după aria de concentrare a crimelor, aş spune Rostov-pe-Don. Toate crimele de la început au avut loc aici. Ceea ce înseamnă că într-adevăr criminalul trăieşte fie acolo, fie undeva prin împrejurimi.

— Rostov?

— Şi care crezi că ar fi cea mai bună cale să ne convingem superiorii?

— Trebuie să înţeleg totul. Ne vom asuma un mare risc în chestiunea asta, ne vom pune pielea la bătaie. Trebuie să fiu sigur. Mai spune-mi o dată. De ce crezi că acest om locuieşte în sud?

Vasili se ridică, înconjură biroul, se apropie de Feodor care stătea îngropat în hârtii, îşi scoase arma şi ţinti spre inima lui.

Sud-estul raionului Oblast

14 iulie

Leo şi Raisa se aflau într-un container, nu mai înalt de un metru şi nu mai lat de doi: o încărcătură umană, de contrabandă, transportată spre sud. După ce soldaţii terminaseră de căutat prin colhoz, ţăranii îi duseseră pe Leo şi pe Raisa cu o camionetă în cea mai apropiată localitate, Riazan, unde le făcuseră cunoştinţă cu prietenii şi familiile lor. Într-un apartament încins şi plin cu fum de ţigări ieftine, în faţa unei adunări de aproximativ treizeci de oameni, Leo spuse povestea investigaţiei lor. Toată lumea păru convinsă că nu mai era timp de pierdut şi că miliţia nu putuse face nimic în acest caz. Nici ei nu apelaseră vreodată la miliţie pentru a le face dreptate şi îşi rezolvaseră conflictele între ei. Aceasta era o situaţie similară, cu excepţia faptului că acum erau în joc vieţile a numeroşi copii.

Hotărâră împreună să-i transporte pe cei doi spre sud. Unul dintre cei prezenţi era şofer şi transporta marfă între Moscova şi oraşe precum Samara sau Harcov. Harcov se afla la doar trei sute de kilometri nord de Rostov, la o jumătate de zi de mers cu maşina. Deciseseră că era prea riscant ca şoferul să-i ducă direct la Rostov, din moment ce nu avea nicio treabă acolo. Îi putea duce însă la Şakhti, care se afla în apropiere. Putea scăpa basma curată pretinzând că-şi vizita familia. Familie care, mai mult ca sigur, va accepta să-i ajute să ajungă în oraş, după ce va fi auzit povestea lui.

Nu aveau să petreacă mai mult de o zi şi jumătate închişi în container, în întuneric. Şoferul transporta banane, bunuri de lux destinate magazinelor cu acces limitat. Magazine accesibile doar înalţilor oficiali de partid, magazine din care odată se aprovizionau şi Leo cu Raisa. Containerul lor se afla în spatele camionetei între alte două containere pline cu preţiosul fruct. Aerul era cald şi înăbuşitor, iar călătoria lor numai plăcută nu se putea numi. Opreau cam o dată la trei-patru ore, când şoferul dădea la o parte containerele de deasupra lor şi îi lăsa să-şi întindă picioarele şi să se uşureze la marginea drumului.

Stăteau în întuneric, în colţuri diferite, cu picioarele încârligate. Raisa întrebă:

— Ai încredere în el?

— În cine?

— În şofer.

— Tu nu ai?

— Nu ştiu.

— Ai vreun motiv ca să întrebi?

— Dintre toţi cei care ascultau, numai el nu a avut nimic de întrebat. Părea absent. Povestea nu l-a emoţionat ca pe ceilalţi. Mie mi s-a părut indiferent şi rece.

— Putea să nu se ofere să ne ajute. Iar dacă ne va trăda, nu se va putea întoarce la prietenii şi la familia lui.

— Ar putea inventa. A întâlnit un cordon de miliţie. Am fost prinşi. A încercat să ne ajute, dar nu a reuşit.

— Ce sugerezi?

— La următoarea oprire, l-ai putea imobiliza, şi ai putea conduce tu.

— Vorbeşti serios?

— Singurul mod în care putem fi absolut siguri este să-i luăm camioneta. Avem actele lui. Ne-am lua iarăşi viaţa în propriile noastre mâini. Aşa cum suntem acum, suntem complet neajutoraţi. Habar n-avem unde ne duce.

— Tu m-ai învăţat să am încredere în bunătatea străinilor.

— Omul ăsta nu pare la fel ca ceilalţi. Pare ambiţios. Slujba lui e să transporte produse de lux. Probabil că se gândeşte: vreau asta, vreau hainele astea fine, vreau mâncărurile astea rare. Înţelege ce valoare avem noi. Ştie pe cât ne poate vinde. Şi în acelaşi timp, e conştient cât l-ar costa dacă ar fi prins împreună cu noi.

— E ciudat să spun eu asta, Raisa, dar cred că vorbeşti despre un om nevinovat, un om care îşi riscă viaţa pentru a ne salva pe noi.

— Eu vorbesc despre cum putem fi siguri că vom ajunge la Rostov.

— Nu aşa se petrec lucrurile de obicei? Găseşti ceva în care să crezi, o cauză pentru care merită să te jertfeşti. Curând, devine cauză pentru care să ucizi. Pentru care să ucizi oameni nevinovaţi.

— Nu ar fi cazul să-l ucidem.

— Ba da, pentru că nu-l vom putea lăsa legat, la marginea drumului. Ăsta ar fi un risc mult mai mare. Fie îl omorâm, fie avem încredere în el. Raisa, aşa se duc dracului toate. Oamenii ăştia ne-au dat de mâncare, ne-au adăpostit şi ne-au ajutat să fugim. Dacă acum le întoarcem spatele, dacă le voi ucide un prieten doar din motive de precauţie, aş fi acelaşi om pe care îl dispreţuiai în Moscova.

Deşi n-o putea vedea, era sigur că soţia sa zâmbea.

— Mă testezi?

— Schimbam şi eu o vorbă.

— Am trecut testul?

— Asta depinde dacă ajungem la Şakhti sau nu.

După ce tăcu o vreme, Raisa întrebă:

— Ce se va întâmpla când toate astea se vor sfârşi?

— Nu știu.

— Cei din Vest te vor dori, Leo. Te vor proteja.

— Nu voi pleca niciodată din țara asta.

— Chiar dacă țara asta te va ucide?

— Dacă vei dori să pleci, voi face tot ce îmi va sta în putință ca să te ajut.

— Și tu ce vei face? Te vei ascunde în munți?

— Odată ce-l voi fi omorât pe individul acela și tu vei fi ieșit în siguranță din țară, mă voi preda. Nu vreau să trăiesc în exil, printre oameni care vor dori informații de la mine, dar mă vor urî. Nu vreau să fiu un emigrant. Nu pot. Ar însemna că tot ceea ce s-a spus despre mine la Moscova ar fi adevărat.

— Și ăsta-i lucrul cel mai important?

Raisa părea afectată. Leo îi puse o mână pe braț.

— Raisa, nu înțeleg.

— E chiar așa complicat? Vreau să rămân cu tine.

Leo nu spuse nimic o vreme. În cele din urmă replică:

— Nu voi trăi ca un trădător. Pur și simplu, nu pot.

— În regulă. Ceea ce înseamnă că mai avem cam douăzeci și patru de ore împreună?

— Îmi pare rău.

— Ar trebui să profităm cât mai mult de acest timp care ne-a rămas.

— Adică ce să facem?

— Să ne spunem unul altuia adevărul.

— Adevărul?

— Secrete. Probabil că avem și unul, și altul secrete. Eu am câteva. Lucruri pe care nu ni le-am împărtășit niciodată.

— Da.

— Am să încep eu. Îți scuipam în ceai. După ce am aflat de arestarea Zoiei, am fost convinsă că tu o denunțaseși. Așa că vreo săptămână ți-am scuipat în ceai.

— Mi-ai scuipat în ceai?

— Timp de o săptămână.

— De ce te-ai oprit?

— Nu părea să-ți pese.

— N-am observat.

— Exact. E rândul tău.

— Să fiu sincer?

— Ăsta-i rostul acestui joc.

— Nu cred că te-ai măritat cu mine pentru că îţi era frică. Ci pentru a mă ţine sub observaţie. Ai făcut să pară că-ţi e frică. Mi-ai dat un nume fals şi eu m-am ţinut după tine. Dar cred că eu am fost adevărata ţintă.

— Sunt un agent străin?

— S-ar putea să cunoşti oameni care lucrează pentru Occident. Poate că tu îi ajuţi. Poate că asta ai avut în cap când te-ai măritat cu mine.

— Ăsta nu e un secret. E o speculaţie. Acum trebuie să ne împărtăşim secrete. Lucruri adevărate şi dure.

— Am găsit o copeică între hainele tale. Copeica putea fi deschisă. În interior se afla un spaţiu pentru depozitat microfilme. Doar agenţii folosesc aşa ceva. Nimeni altcineva n-ar putea avea un asemenea dispozitiv.

— De ce nu m-ai denunţat?

— N-am putut. Pur şi simplu, n-am putut.

— Leo, nu m-am măritat cu tine ca să capăt acces la MGB. Ţi-am spus adevărul în privinţa asta. Îmi era frică.

— Iar moneda?

— Moneda era a mea…

Vocea îi deveni mai înceată, de parcă se întreba dacă să mai continue sau nu.

— N-o foloseam pentru microfilme. O foloseam pentru pasta de cianură când eram refugiată.

Raisa nu vorbise niciodată despre perioada de după ce casa ei fusese distrusă, perioada petrecută pe drumuri – despre acea parte întunecată a vieţii ei.

Leo aştepta. Devenise dintr-odată nervos.

— Cred că îţi imaginezi ce li se întâmpla femeilor ca mine. Soldaţii au şi ei nevoile lor. La urma urmei, îşi riscă viaţa pentru patrie. Trebuie recompensaţi, iar noi eram recompensa. Odată, după ce m-au violat – şi s-a întâmplat de câteva ori – am jurat că dacă va fi să mi se mai întâmple vreodată, am să-l dau pe nemernic cu pastă de cianură pe boaşe. După aceea, probabil că m-ar fi chinuit, că m-ar fi ucis, dar s-ar fi gândit de două ori înainte să mai facă asta vreunei femei. A devenit moneda mea norocoasă. După ce am început s-o ţin la mine, n-am mai avut niciodată probleme. Poate că bărbaţii pot simţi când o femeie are cianură în buzunar. Desigur, nu m-a ajutat şi pe mine să mă vindec. Pentru rănile mele nu există tratament. Ăsta-i motivul pentru care nu pot rămâne însărcinată, Leo.

Leo stătea în întuneric, uitându-se la locul unde presupunea că ar trebui să fie soţia lui. În timpul războiului, femeile fuseseră violate de către ocupanţi şi apoi de către eliberatori. Ca fost soldat, ştia că statul accepta aceste practici, că le considera o recompensă binemeritată pentru un soldat

viteaz. Multe folosiseră cianura pentru a se sinucide, incapabile să facă faţă ororilor. Bănuia că soldaţii le căutau pe femei de arme sau lame, dar o monedă le-a fi scăpat. Îi mângâie palma. Ce altceva ar fi putut face? Să-şi ceară scuze? Să spună că o înţelegea? Până acum, nu făcuse decât să înrămeze şi să agaţe pe perete bucata aceea de ziar, fără să ştie ce însemna războiul pentru ea.

— Leo, mai am un secret: m-am îndrăgostit de tine.

— Eu te-am iubit întotdeauna.

— Ăsta nu e un secret, Leo. Îmi eşti deja dator cu trei secrete.

Leo o sărută:

— Am un frate.

Rostov-pe-Don

15 iulie

Nadia era singură acasă. Mama şi sora ei plecaseră în vizită. Deşi iniţial mersese cu ele, în apropiere de blocul bunicii se prefăcu că o doare burta şi o rugă pe mama ei s-o lase să se întoarcă. Mama fusese de acord, iar Nadia o zbughise acasă. Planul ei era foarte simplu. Avea să deschidă pivniţa şi să afle de ce petrecea tatăl ei atâta timp în ceea ce părea să fie o cameră friguroasă şi întunecată. Nu intrase niciodată acolo. Dădea roată clădirii, atingând cărămizile umede şi întrebându-se ce s-ar putea afla dincolo de aceste ziduri. Nu existau ferestre, doar o gaură de ventilaţie. Să intri aici era strict interzis, o regulă peste care nu se putea trece, o regulă de aur a acestei case.

Tatăl era plecat acum cu serviciul. Dar avea să se întoarcă repede, poate chiar mâine şi îl auzise vorbind despre nişte reparaţii la casă, inclusiv o uşă nouă pentru pivniţă. Nu uşa din faţă pe care o foloseau toţi şi care ţinea căldura înăuntru. Prioritatea lui era uşa de la pivniţă. Să zicem că era prea subţire, dar chiar aşa, de ce era atât de importantă? Peste două zile, tatăl va apărea cu o uşă nouă pe care ea nu va mai fi în stare să o deschidă. Dacă voia să intre acolo, dacă dorea să afle ce secrete se ascundeau acolo, trebuia să acţioneze acum. Încuietoarea era un model simplu. Nadia încercă să vadă dacă nu putea strecura un cuţit între uşă şi toc ca să vadă dacă nu putea ridica zăvorul. Putu.

Zăvorul se ridică, Nadia împinse uşa. Emoţionată, temătoare, făcu primul pas. Dădu drumul uşii care se închise. O rază de lumină intră pe sub uşă în spatele ei şi se răsfrânse în încăpere. Nu mai exista nicio altă sursă de lumină în afară de gaura de ventilaţie de la subsol. Îşi obişnui ochii cu întunericul şi coborî treptele, scrutând camera secretă a tatălui său,

Un pat, o sobă, o măsuţă şi un dulap – nu era nimic misterios în camera aceasta. Dezamăgită, privi în jur. O lampă veche atârna de un perete, iar lângă ea erau prinse câteva bucăţi de ziar. Se apropie şi văzu prinsă pe perete o fotografie în mai multe exemplare: un soldat sovietic stând lângă un tanc în flăcări. Unele fotografii fuseseră tăiate astfel încât din ele nu se mai vedea decât soldatul. Era chipeş. Nu ştia cine este. Uimită de ce văzuse, luă de pe jos o farfurie de tinichea care fusese lăsată acolo cu siguranţă pentru pisici. Privirea îi fu atrasă de ladă. Încercă să-i ridice capacul doar pentru a vedea dacă se deschide. Capacul era greu, dar lada nu era închisă. Ce era

oare înăuntru? Mai ridică puţin capacul. Auzi un alt zgomot: uşa de la intrare.

Se auziră paşi, prea apăsaţi pentru a fi ai mamei sale. Probabil că tatăl ei se întorsese mai devreme. Uşa pivniţei se deschise, încăperea fu inundată de lumină. De ce se întorsese aşa devreme? Speriată, Nadia lăsă capacul lăzii în jos, uşor, atentă să nu facă vreun zgomot. După ce lăsă capacul, se băgă sub pat, ghemuindu-se într-un spaţiu mic de unde putea vedea ultima treaptă a scării. Era tatăl său – îi vedea cizmele negre, îndreptându-se spre ea.

Nadia închise ochii, aşteptându-se ca atunci când îi va fi deschis să vadă figura furioasă a tatălui ei foarte aproape. În loc să se întâmple asta, auzi cum patul scârţâie şi se lasă spre ea. Se aşezase pe el. Deschise ochii şi se dădu mai în spate. Spaţiul dintre pat şi podea devenea din ce în ce mai mic. Îl privi pe tatăl ei cum începe să-şi dezlege bocancii. Nu ştia că ea e aici. Încuietoarea se închisese probabil după ce uşa se trântise. Nu fusese încă prinsă. Ce să facă? Tatăl ei putea petrece şi ore întregi aici. Mama avea să vină acasă şi să se îngrijoreze dacă n-o găsea. Poate se vor gândi că a dispărut şi vor porni să o caute. Dacă s-ar fi întâmplat aşa, ar fi reuşit probabil să se strecoare înapoi şi să toarne vreo gogoaşă despre locul în care fusese. Asta era singura ei speranţă. Până atunci, trebuia să rămână unde era şi să păstreze tăcerea.

Tatăl îşi scoase şosetele şi îşi întinse picioarele. Apoi se ridică, făcând şi canapeaua să se ridice la rândul ei, şi aprinse lampa care dădu o lumină slabă. Se îndreptă spre ladă. Nadia putu vedea cum tatăl său deschide capacul şi ia ceva de acolo, fără a putea spune ce. Probabil că lăsase capacul ridicat pentru că nu-l auzi închizându-se. Ce făcea tatăl ei? Acum, se aşezase pe un scaun, legându-şi ceva în jurul piciorului. Era un elastic. Părea că face un fel de încălţăminte folosindu-se de nişte zdrenţe şi de sfoară.

Dându-şi seama că se afla ceva în spatele ei, Nadia întoarse capul şi văzu în spatele ei pisica. Şi pisica o văzuse pe ea, avea spinarea arcuită şi blana zbârlită. Ea n-ar fi trebuit să fie aici. Până şi pisica înţelegea asta. Se întoarse să vadă dacă tatăl său îi remarcase prezenţa. Tatăl se lăsă în genunchi şi se uită sub pat. Nu ştia ce să spună, nu îndrăznea să se mişte. Nu spuse nimic, se ridică în picioare şi răsturnă patul găsind-o încovrigată într-un colţ.

— Ridică-te.

Nu-şi putea mişca braţele, picioarele – corpul părea să n-o mai asculte.

— Nadia.

Auzindu-şi numele, se ridică.

— Pleacă de lângă perete.

Se supuse: o luă spre el, cu capul plecat, privindu-i când piciorul gol, când piciorul înfăşurat în cârpe. Tatăl aşează patul la loc cum fusese.

— De ce ai venit aici?

— Voiam să știu ce faci aici.

— De ce?

— Vreau să stau mai mult cu tine.

Andrei simți impulsul acela din nou: se aflau singuri în casă. Îi spusese doar să nu vină aici; pentru propriul ei bine. Devenise altcineva. Nu mai era tatăl ei. Se îndepărtă de ea până când se atinse cu spatele de perete, atât de departe cât îi permitea camera.

— Tată?

Andrei duse degetul la buze.

Controlează-te!

Dar nu putu. Își scoase ochelarii, închizându-i și punându-i în toc. Când o privi, nu mai era decât un contur nedefinit, nu mai era fiica lui. Era doar un copil. Indistinctă, cețoasă, forma aceea putea aparține oricărui copil.

— Tată?

Nadia se ridică, se îndreptă către tatăl ei și îl luă de mână.

— Ție nu-ți place să petreci timp cu mine?

Fata se apropiase prea mult, chiar dacă el continua să nu poarte ochelarii. Îi putea vedea fața, părul. Se șterse pe frunte, își puse ochelarii la loc.

— Nadia, ai o soră mai mică. De ce nu te joci cu ea? Când eram de vârsta ta, tot timpul mi-l petreceam cu fratele meu.

— Ai un frate?

— Da.

— Unde e?

Andrei arătă spre pozele de pe perete ale soldatului sovietic.

— Cum îl cheamă?

— Pavel.

— De ce nu ne vizitează niciodată?

— Ne va vizita.

Raionul Rostov
Optzeci de kilometri la est de Rostov-pe-Don

16 iulie

Se aflau în tren, îndreptându-se către periferia oraşului, tot mai aproape de destinaţia lor – centrul oraşului Rostov-pe-Don. Şoferul camionului nu-i trădase. Îi trecuse prin mai multe puncte de control şi în cele din urmă îi lăsase la Şakhti unde petrecuseră o noapte cu soacra lui, o femeie pe nume Sara Karlovna, şi cu familia ei.

Sara, o femeie trecută de cincizeci de ani, locuia împreună cu câţiva dintre copiii ei, printre care şi o fiică ce avea la rândul ei trei copii. Părinţii Sarei locuiau tot aici; în total, o familie de unsprezece persoane în trei dormitoare; câte o generaţie în fiecare dormitor. Pentru a treia oară, Leo spuse povestea anchetei sale. Spre deosebire de cei din oraşele din nord, cei de aici auziseră despre crimele asupra copiilor. După spusele Sarei, nu mai erau decât foarte puţini în acest raion care nu auziseră despre crime. Chiar şi aşa, nu aveau date concrete. Când aflară care era numărul real al crimelor, tăcură cu toţii.

Nu se pusese niciun moment problema dacă vor să-l ajute sau nu: această familie extinsă se apucă imediat să facă planuri. Leo şi Raisa hotărâră să aştepte seara pentru a merge în oraş deoarece atunci erau mai puţini lucrători la fabrică. Exista, de asemenea, o şansă mai mare ca ucigaşul să fie acasă. Deciseră că ar fi fost mai bine să nu meargă singuri. Din acest motiv, acum erau însoţiţi de trei copilaşi şi de doi bătrâni plini de energie. Leo şi Raisa jucau rolul părinţilor acestor copilaşi, în timp ce adevăraţii lor părinţi rămăseseră în Şakhti. Această asemănare cu o familie era o măsură de precauţie. Dacă în cele din urmă aveau să fie căutaţi de agenţi la Rostov, dacă autorităţile îşi vor da seama că n-aveau să părăsească ţara, ci că îl vor căuta pe criminal, atunci aveau să caute la rândul lor un bărbat şi o femeie care călătoreau împreună. Niciunul dintre ei nu reuşise să-şi schimbe înfăţişarea într-un mod semnificativ. Se tunseseră, îşi schimbaseră hainele. Chiar şi aşa, fără să fi fost însoţiţi de această familie de împrumut, ar fi fost cu uşurinţă reperaţi. Raisa nu fusese de acord cu ideea folosirii copiilor, se gândise că astfel îi puteau pune în pericol. Hotărâseră ca, în cazul în care ar fi fost prinşi, să susţină cu toţii că Leo îi ameninţase şi că îl ajutaseră pentru că se temuseră pentru vieţile lor.

Trenul se opri. Leo privi pe fereastră. Pe peron existau câţiva miliţieni care patrulau. Se dădură toţi şapte jos din tren. Raisa ducea în braţe copilul cel mai mic, un băieţel. Copiilor li se ceruse să facă cât mai mult zgomot.

Băieții mai mari înțeleseseră farsa pe care o puseseră la cale și își jucau bine rolul, cel mic însă părea zăpăcit și nu făcea decât să se holbeze la Raisa, ţuguindu-și buzele, simțind pericolul și dorindu-și cu siguranță să fi fost acasă. Doar niște agenți foarte vigilenți ar fi putut bănui această familie de înșelăciune.

Și pe peron și în sala de așteptare se aflau gardieni, prea mulți pentru o zi obișnuită. Căutau cu siguranță pe cineva. Deși Leo încercă să se liniștească spunându-și că erau mulți vânați și arestați, intuiția îi spunea că pe ei îi căutau. Ieșirea era la cincizeci de pași. Trebuia să se concentreze asupra acestui lucru. Aproape că reușiseră.

Doi agenți înarmați se postară în fața lor.

— De unde veniți și încotro mergeți?

Pentru o clipă, Raisa nu putu spune nimic, de parcă toate cuvintele se evaporaseră. Ca să nu se vadă asta, mută copilul de pe un braț pe altul și spuse:

— Se fac așa grei!

Leo spuse.

— Tocmai am vizitat-o pe sora ei. Locuiește în Șakhti. Și se mărită.

Bunica adăugă:

— Cu un beţiv. Eu una, nu sunt de acord. I-am spus să nu se mărite cu el.

Leo zâmbi, privind-o.

— N-ai vrea cumva să se mărite cu unul care bea numai apă?

— N-ar fi rău.

Tatăl clătină din cap și adăugă:

— Din partea mea, poa' să bea, dar de ce trebuie să fie așa urât?

Bunicii izbucniră în râs. Agenții însă nu. Unul dintre ei se întoarse către băiatul cel mai mic.

— Cum îl cheamă?

Întrebarea îi fusese adresată direct Raisei. Încă o dată, mintea i se goli. Nu-și amintea. Nu-și amintea nimic.

Alese un nume la întâmplare.

— Aleksandr.

Băiatul scutură din cap.

— Mă cheamă Ivan.

Raisa râse.

— Îmi place să-l necăjesc. Mereu le amestec numele și asta îl enervează la culme. El este Ivan. Iar cel de acolo este Mihail.

Acesta era într-adevăr numele băiatului mijlociu. Își amintea acum că pe cel mai în vârstă îl chema Aleksei. Dar trebuia să-i spună Aleksandr, pentru ca minciuna ei să funcționeze.

— Băiatul cel mai în vârstă este Aleksandr.

Băiatul dădu s-o contrazică, dar bunicul îi tăie vorba mângâindu-l pe cap.

— Nu mai face aşa. Nu mai sunt copil.

Raisa încercă din răsputeri să nu arate cât de uşurată era. Agenţii îi lăsară să treacă, iar ei ieşiră cu toţii, ca o familie, din gară. Odată ieşiţi din perimetrul gării, îşi luară la revedere de la copii şi bătrâni şi se despărţiră. Leo şi Raisa le dăduseră toate informaţiile care priveau ancheta lor. Dacă s-ar fi întâmplat ca dintr-un motiv sau altul să fie prinşi, prietenii lor ar fi moştenit misiunea de a continua această investigaţie. Organizau asemenea grupuri pregătite să investigheze şirul de crime, astfel încât dacă vreunul eşua, să existe mereu un altul pregătit să continue cercetările. Criminalului nu trebuia să i se permită să trăiască. Leo îşi dădea seama că va fi pur şi simplu o execuţie. Nu va exista niciun proces. Vor ucide un om bazându-se doar pe o suspiciune şi pe nişte dovezi circumstanţiale. Îşi dădu seama că deşi nu voiau decât să facă dreptate, erau forţaţi să folosească exact metodele sistemului împotriva căruia lucrau.

Stând pe bancheta din spate a unei maşini Volga, aproape sigur produsă la Voualsk, nici Leo, nici Raisa nu scoaseră vreun cuvânt. Nici nu trebuia. Ştiau exact ce aveau de făcut. Leo plănuia să intre în Uzinele Rostelmash şi să se uite prin dosarele angajaţilor. Încă nu avea idee cum va face asta, va trebui să improvizeze. Raisa avea să rămână în taxi. Sarcina ei era să-l convingă pe şofer că totul era în ordine, dacă devenea suspicios. Fusese plătit dinainte şi n-avea nimic altceva de făcut decât să fie obedient şi răbdător. Trebuia să-i ducă la criminal acasă, după ce Leo va fi aflat cum se numeşte şi unde locuieşte. Dacă nu-l vor găsi acasă, vor încerca să afle când se va întoarce. Se vor întoarce la Şakhti, vor locui cu familia Sarei şi vor aştepta.

Taxiul opri. Raisa atinse mâna lui Leo. Era nervos, vocea abia i se putea desluşi.

— Dacă nu mă întorc într-o oră…

— Ştiu.

Leo coborî şi închise portiera.

La poarta principală erau nişte miliţieni, dar nu păreau extrem de atenţi. Judecând după măsurile de securitate ce fuseseră luate, Leo era sigur că nimeni din MGB nu ghicise că destinaţia lui era această fabrică de tractoare. Exista desigur şi posibilitatea ca numărul gardienilor de la intrare să fi fost redus tocmai ca să îl atragă înăuntru, dar se îndoia de asta. Poate că îşi dăduseră seama că destinaţia lui era Rostov, dar nu credea că ar fi ştiut exact unde avea să meargă. Dând roată clădirii, găsi un loc în care gardul de

sârmă era ascuns vederii de faţada unei clădiri din cărămidă. Se căţără peste gardul de sârmă şi sări în curte. Intrase.

Fabrica avea o linie de producţie care mergea douăzeci şi patru de ore din douăzeci şi patru. Erau câţiva lucrători din schimburi, dar nu foarte mulţi. Curtea întreprinderii era imensă. Probabil că aici lucrau câteva mii de oameni, cam zece mii estimase Leo – se ocupau de hârţogăraie, curăţenie, echipamente şi de producţie. Ţinând cont de schimbul intermediar dintre tura de noapte şi cea de zi, se îndoia că avea să pară cuiva suspect. O luă la picior, calm, atent, de parcă ar fi lucrat acolo, îndreptându-se spre cea mai mare dintre clădiri. Doi bărbaţi care fumau ieşiră pe poartă şi se îndreptară către intrarea principală. Probabil că terminaseră tura de noapte. Îl văzură şi se opriră. Neputând să nu-i ia în seamă, Leo le făcu cu mâna şi se îndreptă spre ei.

— Sunt *tolkach,* raportor al Uzinei Volga din Voualsk. Trebuia să ajung mult mai devreme, dar trenul meu a avut întârziere. Unde e clădirea administrativă?

— Nu există o clădire separată. Biroul principal e înăuntru, sus. Te duc eu acolo.

— Sunt sigur că mă descurc.

— Nu mă grăbesc să ajung acasă. Te duc eu.

Leo zâmbi. Nu-l putea refuza. Cei doi îşi luară la revedere, iar Leo îl însoţi pe acest ins săritor, de care s-ar fi lipsit cu plăcere, către corpul principal al fabricii.

Intrând, Leo avu sentimentul că se pierde – dimensiunea halei, acoperişul înalt, zgomotul făcut de maşini – toate creau o atmosferă sacră, rezervată de obicei bisericilor. Dar, desigur, aceasta era noua biserică, catedrala oamenilor muncii, iar cutremurarea sacră în faţa ei era aproape la fel de importantă ca maşinile pe care le produceau. Leo mergea alături de gazda sa, vorbind despre una şi despre alta.

Leo începu deodată să se bucure că acest om îl însoţea. Asta însemna că nu vor atrage privirile nimănui. În acelaşi timp se gândea cum să facă pentru a scăpa de el. O luară pe scări către etajele unde se afla departamentul administrativ. Bărbatul spuse:

— Nu ştiu pe cine ai să găseşti acolo. De obicei, nu lucrează în tura de noapte.

Leo nu avea încă o idee clară asupra a ceea ce urma să facă în continuare. Putea să meargă mai departe cu această cacealma? Părea puţin probabil, ţinând cont de natura informaţiilor care îi trebuiau. Nu se putea aştepta ca aceste informaţii să-i fie pur şi simplu puse la dispoziţie, indiferent ce ar fi invocat. Dacă ar mai fi avut legitimaţia de membru al MGB, i-ar fi fost uşor.

Dădură colţul. De pe coridorul care ducea la biroul administrativ puteau vedea parterul clădirii. Leo nu putea face mare lucru pentru că ar fi fost vizibil de jos. Bărbatul bătu la uşă. Totul depindea acum de câţi oameni se aflau înăuntru. Uşa fu deschisă de un bărbat în vârstă, un contabil probabil, îmbrăcat în costum, cu o faţă palidă şi o privire tristă.

— Ce doriţi?

Leo privi peste umărul contabilului. Nu mai era nimeni în birou.

Leo se întoarse şi îl pocni în stomac pe însoţitorul lui, făcându-l să se încovoaie. Înainte ca bătrânul să aibă timp să reacţioneze, Leo îl apucă strâns de gât.

— Fă cum spun eu şi vei supravieţui, clar?

Bărbatul dădu din cap. Leo îi dădu drumul încet.

— Trage storurile. Şi dă-ţi jos cravata.

Leo îl trase pe cel mai tânăr, care încă gemea, înăuntru, închise uşa şi o încuie. Contabilul îşi scoase cravata şi apoi se îndreptă spre fereastră şi trase jaluzelele, făcând astfel imposibil ca cineva să privească de afară. Folosindu-se de cravată, Leo legă mâinile celui mai tânăr la spate, stând tot timpul cu ochii pe contabil. Se îndoia că aici s-ar fi putut găsi vreo armă sau vreo alarmă. Nu era nimic de furat. După ce trase transperantele, bătrânul se întoarse spre Leo:

— Ce vrei?

— Dosarele angajaţilor.

Zăpăcit, dar ascultător, deschise fişetul. Leo stătea lângă el.

— Stai aici, nu te mişca şi ţine mâinile pe dulap.

Erau acolo mii şi mii de pagini, dosare nu numai ale angajaţilor, ci şi ale celor care se pensionaseră. *Tolkach* nu aveau dosare din moment ce simpla lor existenţă însemna că existau nereguli în distribuţie şi în producţie. Era puţin probabil să se fi aflat dosare cu această funcţie.

— Unde sunt dosarele *tolkach*?

Bătrânul deschise un dulap şi luă din el un dosar gros. Pe el era scris CERCETARE. Din câte îşi putea da seama Leo, în acest moment existau cel puţin cinci raportori plătiţi. Nervos – întreaga lor cercetare se baza pe ce va afla din aceste dosare –, se apucă să le parcurgă. Era acolo întreaga istorie a acestor angajaţi. Unde şi când fuseseră trimişi? Dacă aceste date corespundeau cu cele ale crimelor, atunci însemna că-şi găsise criminalul, cel puţin că-l avea în minte. Dacă va găsi suficiente asemănări, avea să meargă la el acasă. Era convins că, pus faţă în faţă cu propriile crime, ucigaşul va claca. Se uită pe listă şi compară datele şi locurile de acolo cu cele din memoria sa. Prima listă nu corespundea. Leo se opri o clipă şi se întrebă cât de fidelă îi mai era memoria. Cele trei crime din Voualsk şi cea

din Moscova nu avea însă cum să le uite. Acest raportor nu fusese niciodată în aceste locuri și în nicio altă locație de-a lungul căii ferate transsiberiene. Leo deschise al doilea dosar, sărind peste datele personale și trecând direct la informațiile de serviciu. Raportorul lucra aici doar de o lună. Deschise cel de-al treilea dosar. Nu se potrivea. Mai rămăseseră două. Îl deschise pe al patrulea.

Voualsk, Molotov, Viatka, Gorki – un șir de orașe de-a lungul căii ferate vestice spre Moscova. La sud de Moscova erau orașele Tuia și Orei. În Ucraina, Leo găsi Harcov și Gorlovka, Zaporoje și Cramatorsk. În toate aceste orașe avuseseră loc crime. Închise dosarul. Înainte să treacă la informațiile personale, cercetă și cel de-al cincilea dosar. Abia putând să se concentreze, urmări lista deplasărilor. Existau niște potriviri, dar aproximative. Leo se întoarse la cel de-al patrulea dosar. Îl deschise la prima filă și privi fotografia alb-negru a unui bărbat care purta ochelari. Se numea Andrei.

Aceeași zi

Vasili stătea pe patul lui de hotel, fumând, dând scrumul pe covor și bând direct din sticlă. Nu-și făcea nicio iluzie: dacă n-avea să-i predea pe Leo și pe Raisa superiorilor lui, atunci aceștia ar fi cercetat moartea lui Feodor Andreev fără să-l menajeze. Aceasta fusese înțelegerea înainte de a părăsi Moscova. Aveau să creadă povestea lui cum că Feodor era complicele lui Leo, aveau să creadă că, atunci când îl confruntase cu faptele, Feodor îl atacase, doar cu condiția să-l predea pe Leo. MGB-ul părea jenat de neputința de a-i prinde pe acești doi oameni, neînarmați, fără un ban în buzunar care păreau să se fi topit. Dacă Vasili îi prindea, erau gata să-i ierte orice păcat. Autoritățile de la Moscova erau pregătite să accepte faptul că Leo se afla deja în vest sub protecția diplomaților de acolo. Își contactaseră deja propriii lor agenți. Fotografii ale lui Leo și ale Raisei fuseseră deja trimise ambasadelor din întreaga lume. Se creau planuri pentru a-i asasina. Dacă Vasili i-ar fi putut scuti de povara unei urmăriri îndelungate cu consecințe grave politice și diplomatice, atunci erau gata să-i lase cazierul curat.

Aruncă mucul țigării pe covor și îl privi cum arde câteva clipe înainte de a-l strivi. Contactase securitatea din Rostov, o adunătură de scursuri. Le trimisese fotografii. Le spusese să nu uite că Leo și-ar fi putut lăsa barbă sau s-ar fi putut tunde. Poate că nici nu călătoreau împreună, ci merseseră pe drumuri diferite. Poate că unul dintre ei murise. Poate că se aflau într-un grup. Agenții nu trebuiau să fie atenți la acte, pe care Leo le putea falsifica cu ușurință. Trebuia să rețină pe oricine ar fi părut suspect și în cea mai mică măsură. Vasili urma să decidă dacă avea să-i rețină sau nu. Avea la dispoziție treizeci de oameni, așa că organizase câteva puncte de control și percheziții sporadice. Dăduse dispoziție să fie semnalate orice incidente, oricât de minore, cu intenția de a le cerceta personal. Aceste rapoarte îi erau prezentate fără oprire, zi și noapte. Până acum nu descoperise nimic. Era asta oare o altă ocazie pentru Leo de a-l umili? Poate că idiotul de Feodor se înșelase. Poate că Leo se îndrepta într-o cu totul altă direcție. Dacă așa stăteau lucrurile, atunci el, Vasili Nikitin, ar fi fost mort.

Se auzi o bătaie în ușă.

— Intră.

În prag se afla un agent care ținea în mână o bucată de hârtie. I-o dădu lui Vasili.

Fabrica Rostelmash. Secția administrativă.

Doi oameni fuseseră atacați și se furaseră dosarele a câțiva angajați.

Vasili se ridică.
— E aici.

Aceeaşi zi

Stăteau unii lângă alţii, la cincizeci de paşi de uşa de la intrare. Leo îşi privi soţia. Ea nu-şi dădea seama de nebunia care se abătuse asupra lui. Era ameţit, de parcă tocmai înghiţise un narcotic. Se aştepta doar pe jumătate ca acest sentiment să dispară şi să revină la normalitate, spera să existe o altă explicaţie, iar aceasta să nu fie casa fratelui său.

Andrei Trofimovici Sidorov.

Dar acesta era numele fratelui său mai mic:

Pavel Trofimovici Sidorov.

Acesta fusese numele lui până când se lepădase de identitatea lui aşa cum o şopârlă îşi leapădă pielea. Micuţa fotografie de pe dosarul de angajare era într-adevăr a lui Andrei. Avea aceleaşi trăsături: o expresie pierdută. Ochelarii erau noi. Din acest motiv era atât de neîndemânatic. Nu vedea bine. Frăţiorul lui ciudat, timid ucisese cel puţin patruzeci şi patru de copii. N-avea nicio logică şi în acelaşi timp avea toată logica din lume: sfoara, scoarţa, hăituirea. Nevoit să rememoreze lucrurile pe care şi le ştersese din minte, Leo îşi aminti cum îl învăţase pe frăţiorul său să facă un nod, să roadă din scoarţa de copac pentru a-şi potoli foamea. Aceste învăţături deveniseră oare tiparul unei fantezii criminale? De ce nu făcuse oare aceste legături înainte? Nu, era ridicol să-şi ceară aşa ceva. Mulţi copii fuseseră învăţaţi să facă asta şi li se arătase cum să vâneze. După ce văzuse victimele, aceste detalii nu i se întipăriseră în minte. Sau dimpotrivă? Oare el alesese acest drum sau drumul îl alesese pe el? Oare acesta fusese motivul pentru care se ocupase cu obstinaţie de această investigaţie când avea toate motivele să n-o facă? La un nivel subconştient al minţii lui, fusese atras în această investigaţie precum un fluture de lumina unui bec. Aceasta fusese o imersiune în propriul lui trecut, crimele acestea îl împinseseră la o confruntare cu propriul său frate.

Când văzuse negru pe alb numele fratelui său în dosar, simţise nevoia să se aşeze, să verifice fiecare informaţie, la nesfârşit. Fusese şocat, nu mai luă în seamă pericolele din jur. Nu-şi reveni până când nu-l văzu pe contabil încercând să se furişeze spre telefon. Îl legă de scaun, închise biroul şi le puse amândurora câte un căluş în gură. Trebuia să iasă de acolo. Trebuia să se adune. Dar pe coridor nu fu capabil nici măcar să meargă drept, lovindu-

se încontinuu de ziduri. Se simţea ameţit. Ajunse afară, cu gândurile vraişte, confuz, o luă automat spre poarta principală, fără să-şi dea seama că ar fi fost mult mai sigur să sară gardul prin acelaşi loc pe unde intrase. Nu mai putea însă schimba direcţia de mers; gardienii îl văzuseră deja apropiindu-se. Trebuia să treacă chiar pe lângă ei. Începu să transpire. Îl lăsară să treacă fără să-i pună întrebări. Odată ajuns în taxi, îi dădu şoferului adresa şi îi spuse să se grăbească. Îi tremurau membrele, tremura tot, nu se putea opri. Privea cum Raisa studia dosarul lui Andrei. Ştia acum toată povestea despre fratele său: îi ştia prenumele, dar nu şi numele de familie. Îi urmări reacţiile. Era clar că nu făcuse legătura. Nu-şi dăduse seama. Cum ar fi putut? Nu-i putuse spune.

Omul acela este fratele meu.

Nu avea cum să ştie câţi oameni ar fi putut locui în casa fratelui său. Ceilalţi locatari constituiau cu siguranţă o problemă – nu realizau cu cine locuiau, care era natura acestui om, acestui criminal – acesta era cu siguranţă motivul pentru care ucidea departe de casă. Fratele lui dezvoltase o personalitate dublă, era unul acasă şi cu totul altcineva când ucidea, la fel cum şi el dezvoltase o personalitate dublă: băieţelul care fusese şi cel care era acum.

Leo scutură din cap; trebuia să rămână concentrat. Venise aici ca să-l ucidă pe acest om. Problema era ce avea de făcut cu ceilalţi locatari. Nici el, nici Raisa nu aveau o armă. Raisa îi simţi ezitarea şi întrebă:

— Ce te preocupă?

— Ceilalţi locatari.

— I-ai văzut faţa. I-ai văzut poza. Te poţi strecura şi îl poţi ucide în somn.

— Nu pot face asta.

— Leo, asta merită.

— Trebuie să fiu sigur. Trebuie să vorbesc cu el.

— Va nega. Cu cât discuţi mai mult cu el, cu atât va fi mai greu.

— Asta poate fi adevărat, dar nu-l pot ucide în somn.

Aveau un cuţit de la Sara. Leo i-l dădu Raisei.

— Mie nu-mi trebuie.

Raisa refuză să-l ia.

— Leo, omul ăsta a ucis peste patruzeci de copii.

— Îl voi ucide pentru asta.

— Dacă se va apăra? Are sigur un cuţit. Poate şi o armă. Poate e puternic.

— Nu e un luptător. E timid, stângaci.

— Leo, de unde ştii asta? Ia cuţitul. Cum să-l ucizi cu mâinile goale?

Leo îi dădu cuțitul, punându-i-l în palmă.

— Uiți că am fost antrenat pentru asta. Ai încredere în mine.

Era pentru prima dată când îi cerea să aibă încredere în el.

— Am.

Pentru ei nu exista niciun viitor, nicio speranță, nicio șansă să rămână împreună după noaptea aceasta. Raisa își dădu seama că o parte din ea își dorea ca omul acesta să nu fie acasă, să fie plecat pe undeva pentru ca astfel să poată rămâne împreună cu Leo măcar încă două zile, înainte să revină și să-și termine treaba. I se făcu rușine de acest gând și îl respinse. Câți oameni își riscaseră oare viața ca ei să se afle aici în acest moment? Îl sărută pe Leo, dorindu-și să reușească, dorindu-și să-l ucidă pe omul acela.

Leo se îndreptă spre casă, lăsând-o pe Raisa în adăpostul ei, unde era ferită de orice privire. Planul fusese deja făcut. Ea urma să rămână afară, veghind și așteptând. Dacă ucigașul ar fi încercat să scape, ea l-ar fi oprit. Dacă ceva nu mergea bine, dacă Leo eșua dintr-un motiv sau altul, atunci era datoria ei să încerce să-i ia viața.

Ajunse la ușă. Înăuntru era o lumină slabă. Oare era cineva acolo? Încercă ușa care se deschise. Intră într-o bucătărie. În fata lui se afla o măsuță, o sobă. Lumina venea de la o lampă cu ulei; o flăcăruie ardea în micul bulb de sticlă. Leo ieși din bucătărie și intră în camera de alături. Spre surprinderea lui, nu existau decât două paturi. Într-unul dintre ele dormeau două fetițe. În celălalt pat dormea mama lor. Nu era nici urmă de Andrei. Să fi fost asta familia fratelui său? Și dacă da, nu era și familia lui? Aceasta era cumnata lui? Erau acestea nepoatele lui? Nu, trebuie că mai locuia o familie mai jos. Se întoarse. O pisică îl urmărea cu ochii ei verzi și reci. Avea blana alb cu negru. Deși era mai bine hrănită decât pisica din pădure, cea pe care o uciseseră, era de aceeași rasă și avea aceleași culori. Leo se simțea ca într-un vis, răvășit de fragmente din trecut. Pisica se strecură pe o a doua ușă și fugi jos. Leo o urmă.

Scara îngustă ducea către o pivniță slab luminată. Pisica coborî treptele și dispăru din câmpul lui vizual. Din capătul scărilor nu putea vedea nimic în cameră decât marginea unui alt pat. Era gol. Era posibil ca Andrei să nu fi fost acasă? Coborî treptele, străduindu-se să nu facă nici cel mai mic zgomot.

Ajunse jos și privi după colț. Un om stătea la o masă. Avea ochelari de vedere cu lentile groase și o cămașă albă, curată. Juca cărți. Ridică privirea. Nu păru surprins. Se ridică. De unde stătea, putea vedea peretele din spatele fratelui său, vedea un colaj parcă ieșind din capul acestuia, un colaj făcut din bucăți de ziar identice, toate înfățișând la nesfârșit aceeași imagine: Leo, stând triumfător lângă epava fumegândă a unui tanc german, el, eroul Uniunii Sovietice, imaginea emblematică a victoriei.

— Pavel, de ce ți-a luat atât de mult?

Fratele mai mic îi făcu semn să se aşeze pe scaunul din faţa lui.

Leo se simţi neputincios dintr-odată, nu putu să facă altceva decât să-l asculte, conştient că nu mai controla acum situaţia. Departe de a fi alarmat sau prins cu garda jos, departe de a încerca să fugă sau să scape, Andrei părea pregătit pentru această confruntare. În schimb, Leo se simţea confuz şi dezorientat. Era greu să nu-şi asculte fratele.

Leo se aşează. Andrei făcu acelaşi lucru. Cei doi fraţi, faţă în faţă, după mai bine de douăzeci de ani. Andrei întrebă:

— Ştiai că eu sunt de la bun început?

— De la bun început?

— De la primul cadavru pe care l-ai găsit?

— Nu.

— Care a fost primul cadavru?

— Larisa Petrova, Voualsk.

— O fetiţă. Mi-o amintesc.

— Şi Arkadi, la Moscova?

— Au fost mai mulţi în Moscova.

Mai mulţi. Vorbea cu atâta lejeritate! Dacă fuseseră mai mulţi, atunci cadavrele fuseseră bine ascunse.

— Arkadi a fost ucis în februarie, anul acesta, pe linia ferată.

— Un băieţel?

— Avea patru ani.

— Mi-l amintesc şi pe el. Sunt victime recente. După ce mi-am perfecţionat metoda. Şi totuşi, nu ţi-ai dat seama că era vorba de mine? Primele crime n-au fost atât de clare. Eram tulburat. Vezi tu, nu puteam să fac lucrurile atât de limpezi. Trebuia să fie ceva ce numai tu ai fi recunoscut. Nu le puteam pur şi simplu semna. Comunicam cu tine, doar cu tine.

— Despre ce vorbeşti?

— Frăţioare, niciodată n-am crezut că ai murit. Am ştiut mereu că eşti viu. Şi n-am avut niciodată decât un singur vis, o singură dorinţă: să te recapăt.

Furia din vocea lui însemna oare afecţiune, erau emoţii sau ambele? Dorise oare să-l recapete sau să se răzbune? Andrei zâmbi – era un zâmbet cald, larg şi cinstit – de parcă tocmai câştigase la cărţi.

— Tâmpitul şi mototolul ăsta de frate al tău a avut dreptate măcar într-o singură privinţă: în privinţa ta. Am încercat să-i spun mamei că erai în viaţă, dar nu m-a luat în seamă. Era sigură că cineva te prinsese şi te omorâse. I-am spus că nu era adevărat. I-am spus că ai fugit cu prada noastră. I-am promis că te voi găsi şi când o voi face nu voi fi mânios, te voi ierta. N-a vrut să mă asculte. A luat-o razna. A început să pretindă că eu eram tu. Îmi

spunea Pavel și mă ruga să o ajut așa cum o ajutai tu. Pretindeam că sunt tu din moment ce era mai ușor așa, o făcea fericită, însă cum făceam ceva greșit își dădea seama că nu erai tu. Se înfuria și mă lovea până când îi dispărea furia. Apoi, începea iar să te jelească. N-a încetat nicio clipă să te plângă. Fiecare dintre noi are ceva pentru care să trăiască. Tu erai rațiunea ei de a trăi. Dar și a mea. Singura diferență dintre noi era că eu eram sigur că trăiești.

Leo asculta ca un copil fascinat în fața unui adult care îi explică rostul lumii. Nu-și mai putea mișca mâinile, nu se mai putea ridica, nu mai putea face nimic din ce l-ar fi putut întrerupe pe fratele său. Andrei continuă:

— În timp ce mama s-a lăsat răpusă, eu am avut grijă de mine. Din fericire pentru mine, iarna era pe sfârșite și vremea a început ușor să se îmbunătățească. Doar zece oameni au supraviețuit din satul nostru. Unsprezece cu tine. Ceilalți au murit. Când a venit primăvara și zăpada a început să se topească, întregul sat puțea îngrozitor, peste tot erau numai cadavre putrezite și oameni bolnavi. Nu te puteai apropia de ei. Dar iarna era liniște și pace. Și în tot acest timp am mers la vânătoare prin pădure, noapte de noapte, singur. Am mers după urme. Te-am strigat, dar nu te-ai întors.

Ca și cum creierul lui digera încet fiecare cuvânt, fărâmițându-l, Leo întrebă cu o voce ezitantă:

— Deci ai ucis toți acei copii pentru că tu credeai că te-am părăsit?

— I-am ucis pentru ca tu să mă poți găsi, ca să te fac să te întorci acasă. Am făcut asta ca să pot comunica cu tine. Cine altcineva ar fi înțeles toate indiciile acelea legate de copilăria noastră? Știam că vei merge pe aceste urme, la fel cum mergeai după urmele din zăpadă când eram mici. Tu ești un vânător, Pavel, cel mai bun vânător din lume. Nu știam dacă ești în miliție sau nu. Când ți-am văzut fotografia în ziar, am vorbit cu cei de la *Pravda.* Am cerut să-mi spună numele tău. Le-am spus că eu credeam că am fost despărțiți și că numele tău era probabil Pavel. Mi-au spus doar că nu te numeai Pavel și că orice alte date despre tine sunt strict secrete. I-am implorat să-mi spună în ce divizie ai luptat. Au refuzat să-mi răspundă chiar și la întrebarea asta. Și eu am fost soldat. Nu ca tine, n-am fost un erou, n-am făcut parte din elită. Dar am înțeles măcar atât: că ai făcut probabil parte dintr-una din echipele de elită. Din faptul că numele tău era ținut secret am dedus că erai fie membru al armatei, fie în securitatea statului ori într-un departament guvernamental. Erai o persoană importantă, nici nu aveai cum să fii altceva. Aveai acces la informații cu privire la aceste crime. Desigur, nu era obligatoriu să te și intereseze. Dacă ucideam destui copii în destul de

multe locuri eram sigur că, oriunde te-ai fi aflat, ar fi început să te intereseze munca mea. Eram sigur că-ţi vei da seama că eram eu.

Leo se aplecă spre el. Fratele lui părea atât de blând, gândirea lui era atât de logică. Leo întrebă:

— Frate, ce s-a întâmplat cu tine?

— După ce am plecat din sat? Ce s-a întâmplat cu toată lumea. Am fost înrolat în armată. Mi-am pierdut ochelarii într-o confruntare cu nişte nemţi. Am fost prins. M-am predat. Când m-am întors în Rusia, pentru că fusesem prizonier de război, am fost arestat, bătut, interogat. M-au ameninţat că mă trimit la puşcărie. I-am întrebat cum aş fi putut fi un trădător când eu abia vedeam. Timp de şase luni am stat fără ochelari. Lumea era o ceaţă deasă pentru mine şi fiecare copil pe care-l vedeam erai tu. Ar fi trebuit să fiu executat. Gardienii râdeau de mine când mă vedeau cum mă tot ciocnesc de tot ce-mi iese în cale. Mă împiedicam de tot felul de lucruri şi cădeam, exact aşa cum făceam şi când eram mic. Am supravieţuit. Eram prea mototol şi prost ca să fiu spion german. M-au poreclit în tot felul, m-au bătut şi apoi mi-au dat drumul. Am revenit aici. Şi aici am fost primit rău, numit trădător. Dar nu m-a deranjat nimic din toate astea. Te aveam pe tine. Viaţa mea se concentrase toată asupra unui singur lucru: să te fac să te întorci la mine.

— Aşa că ai început să ucizi?

— Am început să ucid în zona asta mai întâi. Apoi, am început să-mi dau seama că te-ai putea afla oriunde în ţară. De aceea, mi-am luat slujba asta de *tolkach*, ca să pot călători. Trebuia să las indicii peste tot în ţară, să-ţi las semne pe care să le poţi urma.

— Semne? Erau copii. Fiii şi fiicele unor oameni.

— Întâi am ucis animale, în acelaşi fel în care am ucis noi pisica aceea. Dar n-a mers. Nimeni nu mi-a dat nicio atenţie. Nimănui nu-i păsa. Nimeni nu remarcase nimic. Într-o zi, m-am întâlnit cu un băieţel în pădure. M-a întrebat ce fac. I-am răspuns că pun momeli. Băiatul avea exact vârsta pe care o aveai tu când m-ai părăsit şi m-am gândit că el ar fi o momeală mult mai bună. Oamenii aveau să observe un copil mort. Pe tine te-ar fi interesat. De ce crezi că am omorât atât de mulţi în lunile de iarnă? Ca să îmi poţi lua urma prin zăpadă. Nu te-ai luat tu după urmele mele până în inima pădurii exact cum am făcut cu pisica atunci?

Leo asculta vocea blândă a fratelui său de parcă ar fi ascultat o limbă străină pe care n-o înţelegea.

— Andrei, tu ai o familie. Ţi-am văzut copiii sus. Copii exact ca aceia pe care i-ai ucis. Ai două fete frumoase. Chiar nu înţelegi că ai făcut un lucru rău?

— Era necesar.

— Nu.

Andrei izbi cu pumnii în masă. Era furios.

— Nu folosi tonul ăsta cu mine. N-ai niciun drept să fii supărat! Nu te-ai chinuit niciodată să mă găseşti! Nu te-ai întors! Ştiai că trăiesc, dar nu ţi-a păsat. Lasă-l dracu' pe tembelul ăla de Andrei! El nu-i niciun rahat pentru tine! M-ai lăsat singur cu o mamă nebună şi într-un sat plin de cadavre care putrezeau! N-ai niciun drept să judeci.

Leo privi la faţa fratelui său, transformată de ură dintr-odată. Asta era oare ceea ce vedeau copiii? Prin ce trecuse oare fratele său? Oare ce orori îndurase? Dar vremea milei şi a îndurărilor trecuse de mult. Andrei îşi şterse fruntea de sudoare.

— Era singura cale prin care să te fac să mă cauţi, singurul mod în care îţi puteam atrage atenţia. Ai fi putut să mă cauţi, dar nu ai făcut-o. M-ai dat afară din viaţa ta. M-ai şters din mintea ta. Cel mai fericit moment din viaţa mea a fost atunci când am prins pisica aceea, noi doi, ca o echipă. Cât stăteam împreună n-am simţit niciodată că lumea ar fi nedreaptă, oricât de foame ne-ar fi fost, oricât de mult frig am fi îndurat. Dar tu ai plecat.

— Andrei, nu te-am părăsit. Am fost răpit. Am fost lovit în cap de omul acela în pădure. Am fost pus într-un sac şi dus. Eu nu te-aş fi părăsit niciodată.

Andrei scutură din cap.

— Asta a spus şi mama. Dar e o minciună. M-ai trădat.

— Aproape că am murit. Omul care m-a luat voia să mă ucidă. Voiau să mă dea de mâncare fiului lor. Dar, când am ajuns, fiul lor deja murise. Am fost foarte confuz. Nu-mi puteam aminti nici măcar numele meu. Mi-a luat săptămâni ca să mă recuperez. Până mi-am revenit, ne mutaserăm deja în Moscova. Nu ne-am mai întors la ţară. Trebuia să găsim hrană. Mi-am amintit de tine. Mi-am amintit de mama, de viaţa noastră împreună. Desigur că mi-am amintit. Dar ce puteam face? N-aveam de ales. A trebuit să merg mai departe. Îmi pare rău.

Leo îşi cerea scuze.

Andrei luă pachetul de cărţi şi începu să le amestece.

— Ai fi putut să mă cauţi după ce ai crescut. Puteai depune şi tu un mic efort. Nu mi-am schimbat numele. N-ar fi fost greu să mă găseşti, mai ales că aveai putere.

Asta era adevărat, Leo şi-ar fi putut găsi fratele, l-ar fi putut repera. Încercase să uite trecutul. Şi acum fratele său îşi construise drumul de întoarcere în viaţa sa pavându-l cu cadavre.

— Andrei, toată viaţa mea am încercat să-mi uit trecutul. Am crescut fiindu-mi teamă să mă confrunt în vreun fel cu părinţii mei adoptivi. Îmi era

teamă să le reamintesc trecutul ca să nu-şi amintească şi că au vrut să mă ucidă. Mă trezeam noaptea – transpirat, îngrozit – gândindu-mă că poate se răzgândiseră şi acum voiau să mă ucidă din nou. Am făcut tot ce am putut ca să-i fac să mă iubească. Era o chestiune de supravieţuire.

— Întotdeauna ai vrut să faci totul fără mine. Să mă laşi în urmă, Pavel.

— Ştii de ce am venit aici?

— Ai venit să mă ucizi. La ce altceva s-ar fi putut gândi un vânător? După ce mă vei ucide, oamenii mă vor urî, iar pe tine te vor iubi. Aşa cum s-a întâmplat mereu.

— Frăţioare, sunt considerat un trădător pentru că încerc să te opresc.

Andrei păru surprins de-a binelea.

— De ce?

— Au condamnat nişte nevinovaţi pentru crimele tale. Mulţi astfel de oameni au murit sau au avut de suferit de pe urma faptelor tale. Pricepi? Vinovăţia ta e un motiv de jenă pentru stat.

Figura lui Andrei rămase împietrită. În cele din urmă spuse:

— Voi da o declaraţie scrisă.

Încă o declaraţie. Şi ce vei spune?

Eu, Andrei Sidorov, sunt un criminal.

Fratele lui nu înţelegea. Nu avea nimeni nevoie de confesiunea lui, nimeni nu voia ca el să fie vinovat.

— Andrei, eu n-am venit să-ţi iau o declaraţie. Sunt aici ca să mă asigur că nu vei mai ucide şi alţi copii.

— Eu nu te voi opri. Am obţinut deja ceea ce voiam. Am avut dreptate. Ai ajuns să regreţi că nu m-ai căutat mai devreme. Dacă ai fi făcut-o, gândeşte-te câte vieţi ar fi fost salvate.

— Eşti nebun.

— Înainte să mă ucizi, aş vrea să jucăm o mână de cărţi. Te rog, frăţioare, măcar atât poţi face pentru mine.

Andrei făcu cărţile. Leo le privi.

— Te rog, frăţioare, o singură mână. Dacă joci, te voi lăsa să mă ucizi.

Leo luă pachetul de cărţi, nu din pricina promisiunii făcute de fratele său, ci pentru că avea nevoie de timp ca să-şi limpezească gândurile. Avea nevoie să-şi imagineze că Andrei era un străin. Începură jocul. Aşa cum stătea, concentrat, Andrei părea perfect calm. Dintr-odată se auzi un zgomot dintr-o parte. Alarmat, Leo se întoarse. La baza scării stătea o fetiţă drăguţă, cu părul despletit. Rămăsese pe ultima treaptă, în mare parte ascunsă, precum un *voyeur* de ocazie.

Andrei se ridică.

— Nadia, el e fratele meu, Pavel.

— Cel despre care mi-ai spus? Despre care ai spus că va veni în vizită?

— Da.

Nadia se întoarse către Leo.

— Ți-e foame? Vii de departe?

Leo nu știu ce să răspundă. Andrei răspunse în locul lui.

— Du-te înapoi în pat.

— De-acum m-am trezit. N-am să mai pot adormi. Am să stau doar să trag cu urechea la ce vorbiți voi. Pot sta cu voi? Și eu vreau să-l cunosc pe fratele tău. N-am mai întâlnit pe nimeni din familia ta. Mi-ar plăcea foarte mult. Te rog, tată, te rog.

— Pavel a venit de foarte departe ca să mă vadă. Avem multe lucruri despre care să vorbim.

Leo trebuia să scape de fetiță. Exista pericolul să se lase prins de această atmosferă de familie, să se piardă printre pahare de vodcă, friptură rece și întrebări despre trecutul lui. Iar el venise aici ca să ucidă.

— Poate ne poți aduce niște ceai dacă mai este?

— Da, mai este. Eu știu să fac ceai. S-o trezesc pe mama?

Andrei răspunse:

— Nu. Las-o să doarmă.

— Atunci, pot să-l fac eu?

— Da, fă-l tu.

Fetița zâmbi și fugi înapoi pe scări.

Emoționată, Nadia urcă treptele. Fratele tatălui ei era drăguț și putea jura că are o grămadă de povești interesante de spus. Era un soldat, un erou. Și sigur o putea învăța cum să ajungă pilot de vânătoare. Poate că era însurat cu o femeie-pilot. Deschise ușa sufrageriei și oftă. În bucătărie era o femeie frumoasă. Stătea perfect nemișcată, cu o mână la spate, de parcă o mână de gigant intrase pe fereastră și o pusese acolo – o păpușă într-o casă de păpuși.

Raisa ținea cuțitul la spate, cu mâna apăsată pe rochie. Așteptase afară un timp care i se păruse extraordinar de lung. Ceva nu mersese bine, Trebuia ca ea să termine treaba asta. De cum intrase pe ușă constatase, spre marea ei ușurare, că în casă erau foarte puțini oameni. Erau două paturi, o mamă și o fiică. Cine era atunci fetița din fața ei? De unde venea? Părea fericită și emoționată. Nu exista teamă sau panică pe chipul ei. Nu murise nimeni încă.

— Mă cheamă Raisa. Soțul meu este aici?

— Pavel?

Pavel – de ce-și spunea Pavel? De ce folosea numele vechi?

— Da…

— Mă numesc Nadia. Îmi pare foarte bine să te cunosc. N-am mai cunoscut pe nimeni din familia tatălui meu până acum.

Raisa ţinu în continuare cuţitul lipit de spate. Familie – despre ce vorbea fata asta?

— Unde e soţul meu?

— Jos.

— Vreau doar să-i spun că sunt aici.

Raisa o luă spre scări, ţinând cuţitul în faţă ca Nadia să nu-l poată vedea. Deschise uşa. Mergând foarte încet, ascultând murmurul liniştit al conversaţiei, coborî. Tremura, ţinea întinsă mâna în care avea cuţitul. Îşi tot spunea că îi va fi cu atât mai greu să-l ucidă pe acest om, cu cât va aştepta mai mult. Ajungând jos, îl văzu pe soţul ei jucând cărţi.

•

Vasili le ordonă oamenilor lui să împresoare casa. Nu avea nimeni cum să scape. Era însoţit de încă cincisprezece agenţi. Mulţi dintre ei erau localnici şi nu avea nicio legătură cu ei. Cum nu avea încredere că aceştia vor proceda ca la carte, că-i vor aresta pe Leo şi pe soţia lui, luase frâiele operaţiunii. Avea să termine totul aici, va distruge orice dovadă care ar fi putut fi în favoarea lor. O luă spre casă, cu arma pregătită. Doi agenţi îl urmară. Le făcu semn să rămână pe loc.

— Daţi-mi cinci minute. Dacă nu vă chem, nu intraţi. Dacă nu am ieşit în cinci minute, trageţi foc de voie. Ucideţi pe toată lumea.

•

Mâna Raisei tremura, strângând cuţitul. N-o putea face. Nu-l putea ucide pe omul ăsta. Juca cărţi cu soţul ei. Leo veni înspre ea.

— O voi face.

— De ce joci cărţi cu omul ăsta?

— Pentru că e fratele meu.

Sus se auziră ţipete. Fetiţa răcnea din toţi rărunchii. Se auzi vocea unui bărbat care ţipa de asemenea. Înainte ca vreunul dintre ei să aibă vreo reacţie, Vasili apăru în capul scărilor cu arma ridicată. Privi în încăpere. Nici el nu părea să înţeleagă ce era cu cărţile de joc de pe masă.

— Ai umblat atât ca să joci cărţi? Credeam că urmăreşti un aşa-zis ucigaş de copii. Sau face şi asta parte din metodele tale moderne de cercetare?

Leo amânase prea mult ce avea de făcut. Acum nu mai avea cum să-l ucidă pe Andrei. Dacă făcea chiar şi cea mai mică mişcare greşită, avea să fie împuşcat, iar Andrei va rămâne liber. Chiar dacă motivul pentru care ucisese până acum fratele său – să-l facă să se întoarcă – nu mai exista, el nu credea că se va putea opri vreodată. Eşuase. Vorbise în loc să acţioneze. Pierduse

din vedere faptul că mult mai mulţi oameni îl voiau mort pe el decât pe fratele său.

— Vasili, te rog ascultă-mă.

— În genunchi!

— Te rog…

Vasili trase piedica armei. Leo se aşează în genunchi. Tot ce putea face era să se supună, să implore, să explice, însă avea în faţă singurul om care nu era dispus să asculte, căruia nu-i păsa decât de vendeta lui personală.

— Vasili, e foarte important.

Vasili îi puse pistolul la tâmplă.

— Raisa, treci lângă soţul tău. În genunchi! Acum!

Se alătură soţului ei. Stătea în genunchi, lângă el. Arătau amândoi precum soţii aceia pe care Vasili îi executase demult, în faţa hambarului. Îi puse pistolul în ceafă. Raisa îl luă de mână pe Leo şi închise ochii. Leo strigă:

— Nu!

Ca răspuns, Vasili începu să lovească uşor cu butoiaşul pistolului tâmpla femeii, tachinându-l.

— Leo…

Dintr-odată vocea lui Vasili deveni sugrumată. Raisa îl strânse pe Leo mai tare de mână. Secundele treceau, nimic nu se întâmpla. Foarte încet, Leo se întoarse.

Lama zimţată intrase prin spatele lui Vasili şi îi ieşise prin stomac. Andrei stătea lângă Vasili, cu cuţitul în mână. Îşi salvase fratele. Ridicase cuţitul cu foarte mult calm – nu se împiedicase, nu căzuse – şi îl înjunghiase pe Vasili fără ezitare, rece, profesionist. Andrei era fericit, la fel de fericit ca atunci când vânaseră împreună pisica, mai fericit decât avea să mai fie vreodată în viaţa lui.

Leo se ridică, luându-i lui Vasili arma din mână. Un firicel de sânge i se scurgea din colţul gurii. Era încă viu, dar ochii nu mai aveau sclipirea aceea vicleană, creierul nu mai ţesea planuri diabolice. Ridică o mână şi o puse pe umărul lui Leo, de parcă şi-ar fi luat la revedere de la un prieten bun înainte de a se prăbuşi. Omul acesta care trăise bântuit de fantasma persecutării lui Leo era acum mort. Dar Leo nu simţi nici uşurare, nici satisfacţie. Nu se putea gândi decât la treaba care-i rămăsese de făcut.

Raisa se ridică şi ea, venind lângă Leo. Andrei rămase unde era. Nimeni nu mai mişca. Încet, Leo ridică arma, ţinti, luându-şi ca punct de reper partea superioară a ochelarilor lui Andrei. În camera asta micuţă era mai puţin de un pas între armă şi capul fratelui său.

Se auzi un ţipăt:

— Ce faci?

Leo se întoarse. Nadia stătea la baza scării. Raisa șopti:

— Leo, nu avem prea mult timp.

Dar n-o putu face. Andrei îi spuse:

— Frățioare, vreau s-o faci.

Raisa își puse mâna pe cea a lui Leo. Apăsară împreună pe trăgaci. Se auzi un sunet ca de tunet, arma avu un recul puternic. Capul lui Andrei avu o mișcare violentă, corpul îi căzu greu pe podea.

La auzul împușcăturii, agenții năvăliră în casă și coborâră treptele. Cei doi aruncară arma. Șeful echipei de intervenție privea cadavrul lui Vasili. Leo vorbi primul – mâinile îi tremurau. Arăta spre cadavrul lui Andrei – frățiorul lui.

— Omul ăsta era un criminal. Superiorul tău a murit încercând să-l prindă.

Leo ridică servieta neagră. Fără să aibă idee dacă intuise corect sau nu, o deschise. Înăuntru găsi un borcan de sticlă, acoperit cu hârtie. Desprinse hârtia și vărsă conținutul pe masă, peste cărțile de joc. Era stomacul ultimei sale victime, învelit într-o bucată din *Pravda.* Leo adăugă cu o voce abia perceptibilă:

— Vasili a murit ca un erou.

Agenții înconjurară masa pentru a cerceta macabra descoperire. Leo începu să se retragă încet. Nadia îl fixa din priviri, cu aceeași furie pe care o văzuse mai devreme în ochii tatălui ei.

Moscova

18 iulie

Leo stătea în fata maiorului Gracev în acelaşi birou în care refuzase să-şi denunţe soţia. Leo nu-l cunoştea pe maior. Nu auzise de el, dar nu era surprins că acum altcineva conducea departamentul. Nimeni nu rezista foarte mult timp în funcţii de conducere şi trecuseră deja patru luni de când fusese ultima oară aici. De data asta nu mai exista nicio şansă să fie trimişi în exil sau în Gulag. Aveau să fie executaţi pe loc.

Maiorul spuse:

— Fostul tău şef a fost Kuzmin, unul dintre protejaţii lui Beria. Amândoi au fost arestaţi. Cazul tău e acum în mâinile mele.

În faţa lui se afla dosarul confiscat în Voualsk. Gracev frunzări paginile, declaraţiile, fotografiile, deciziile tribunalului.

— În pivniţă am mai găsit rămăşiţele a încă trei stomacuri, dintre care două fuseseră gătite. Fuseseră prelevate de la copii, deşi încă încercăm să ne dăm seama cine sunt victimele. Ai avut dreptate. Andrei Sidorov era un criminal. I-am cercetat trecutul. Se pare că este un fost colaborator al Germaniei naziste care a scăpat în mod nefericit înapoi, în societate, în loc să ne fi ocupat de el în mod corect. Asta a fost o greşeală impardonabilă din partea noastră. A fost agent nazist, fiind trimis aici cu misiunea clară de a se răzbuna pe noi pentru că i-am învins. Această răzbunare a luat forma grotescă a atacurilor asupra copiilor noştri; ţinteau direct viitorul comunismului. În plus, era o chestiune de propagandă. Voiau ca oamenii să creadă că societatea noastră putea produce asemenea monştri, când, de fapt, el fusese educat de către vestici, transformat cât a fost prizonier şi trimis înapoi, acasă, cu un suflet corupt. Am remarcat că niciuna dintre crime nu a avut loc înainte de războiul pentru apărarea patriei.

Se opri, uitându-se la Leo.

— Nu aşa te gândeai şi tu?

— Exact aşa mă gândeam şi eu, tovarăşe.

Gracev îi întinse mâna.

— Serviciile pe care le-ai făcut ţării tale sunt absolut remarcabile. Mi s-a ordonat să-ţi ofer o promovare, un post bun în securitatea de stat, o cale sigură către o carieră politică, dacă te interesează. Trăim timpuri noi, Leo. Conducătorul nostru, Hruşciov, crede că dificultăţile pe care le-ai întâmpinat în investigaţia ta sunt din cauza exceselor stalinismului. Soţia ta a fost eliberată. Din moment ce te-a ajutat să-l prinzi pe spionul ăsta, nu mai există

dubii în privinţa loialităţii ei. Dosarele voastre vor fi curăţate. Părinţii tăi îşi vor primi înapoi vechiul apartament. Dacă ăla nu mai e liber, vor primi unul mai bun.

Leo nu spuse nimic.

— Nu ai nimic de spus?

— Este o ofertă foarte generoasă. Sunt onorat. Realizaţi că am acţionat fără să mă gândesc la promovări sau la putere. Nu ştiam decât că acest om trebuia oprit.

— Înţeleg.

— Vă cer permisiunea de a refuza totuşi această ofertă. Aş vrea în schimb să vă rog eu ceva.

— Te rog.

— Aş vrea să conduc un departament de omucideri în Moscova. Dacă un astfel de departament nu există, mi-ar plăcea să-l creez eu.

— De ce e nevoie de un astfel de departament?

— După cum spuneaţi şi dumneavoastră, crima va deveni o armă împotriva societăţii noastre. Dacă nu-şi pot răspândi ideile prin mijloace corecte, o vor face prin mijloace incorecte. Eu cred că sectorul criminalităţii va deveni unul din fronturile de luptă împotriva Occidentului. Se vor folosi de crimă pentru a mina armonia societăţii noastre. Şi atunci când vor încerca, eu vreau să-i opresc.

— Continuă.

— Aş vrea ca generalul Nesterov să fie transferat la Moscova. Mi-ar plăcea să lucreze cu mine în acest departament.

Gracev cântărea cererile lui Leo, dând din cap solemn.

— Aş fi bucuros să înaintez mai departe propunerea ta.

•

Raisa aştepta afară, uitându-se la statuia lui Dzerjinski.

Leo ieşi din clădire şi o luă de mână, o dovadă neruşinată de afecţiune, fără îndoială surprinsă de cei care îi urmăreau de la ferestrele Liubiankăi. Nu-i păsa. În prezent, erau în siguranţă, iar asta era deja mai mult decât suficient. Era exact ce putea să spere. Privi statuia lui Dzerjinski şi îşi dădu seama că nu-şi amintea nimic din ce spusese vreodată omul ăla.

O săptămână mai târziu
Moscova

25 iulie

Leo şi Raisa stăteau în biroul directorului Orfelinatului nr. 12, care era situat nu foarte departe de grădina zoologică. Leo îşi privi soţia:

— De ce durează atât?

— Nu ştiu.

— Ceva nu e în regulă.

Raisa clătină din cap:

— Nu cred.

— Directorul nu ne-a plăcut foarte mult.

— Mie mi s-a părut în regulă.

— Dar ce a crezut despre noi?

— Nu ştiu.

— Crezi că ne-a plăcut?

— Nu prea contează ce crede el. Contează ce cred ele.

Leo se ridică. Era agitat. Spuse:

— Trebuie să semneze.

— Va semna. Nu asta e problema.

Leo se aşeză din nou, dând din cap.

— Ai dreptate. Sunt nervos.

— Şi eu.

— Cum arăt?

— Bine.

— Nu-s prea la patru ace?

— Relaxează-te, Leo.

Uşa se deschise. Directorul, un bărbat în jur de patruzeci de ani, intră.

— Le-am găsit.

Leo se întrebă dacă era doar un mod de exprimare sau chiar trebuiseră să scotocească toată clădirea. Bărbatul se dădu într-o parte. În spatele lui se aflau Zoia şi Elena, cele două fiice ale lui Mihail Zinoviev. Trecuseră câteva luni de când asistaseră în zăpadă la execuţia părinţilor lor. În acest timp, transformarea lor fizică fusese şocantă. Slăbiseră, erau palide. Fata cea mică, Elena, care avea doar patru ani, era rasă în cap. Fata cea mare, Zoia, care avea zece, avea părul tuns scurt. Aproape sigur aveau păduchi.

Leo se ridică, Raisa de asemenea. Leo se întoarse către director.

— Putem discuta puţin doar cu ele?

Directorului nu-i plăcu această cerere. Dar se conformă şi ieşi, închizând uşa. Fetele se lipiră cu spatele de uşă, stând cât de departe puteau de ei.

— Zoia, Elena, eu mă numesc Leo. Vă amintiţi de mine?

Nu răspunseră, nicio schimbare în mimica lor. Ochii le erau atenţi, pândind pericolele. Zoia îşi luă surioara de mână.

— Ea este soţia mea, Raisa. Este profesoară.

— Bună, Zoia. Bună, Elena. De ce nu staţi jos? E mai confortabil să staţi jos.

Leo luă două scaune şi le aşeză lângă fete. Deşi plecară cu greu de lângă uşă, în cele din urmă se aşezară, tot speriate şi tot fără să spună nimic.

Leo şi Raisa se lăsară pe vine, ca să poată sta la nivelul copilelor, păstrând totuşi distanţa faţă de ele. Unghiile fetelor erau negre – linii perfecte de negru sub unghii –, dar altfel mâinile le erau curate. Era clar că fuseseră spălate pentru această întâlnire. Leo începu:

— Eu şi cu soţia mea vrem să vă oferim o casă. Casa noastră.

— Leo mi-a explicat de ce sunteţi aici. Îmi pare rău dacă vă supără să vorbim despre asta, dar este important să lămurim lucrurile acum.

— Deşi am încercat să-l împiedic pe omul acela să-i ucidă pe părinţii voştri, nu am reuşit. Poate că mă vedeţi la fel ca şi pe el, dar vă asigur că sunt altfel.

Leo se dezechilibră. Îi trebuiră câteva clipe să-şi recapete echilibrul.

— Poate simţiţi că dacă veţi locui cu noi îi veţi trăda pe părinţii voştri. Dar noi credem că ei ar fi vrut pentru voi tot ce e mai bun. Iar aici, în orfelinat, nu găsiţi nimic bun. Sunt sigur că v-aţi dat seama de asta în cele câteva luni cât aţi stat aici.

Raisa continuă:

— Vă cerem un lucru greu. Sunteţi amândouă foarte mici. Din nefericire, trăim nişte vremuri în care copiii trebuie să ia hotărâri de oameni mari. Dacă rămâneţi aici, viaţa voastră va fi grea şi nici nu va deveni mai bună cu timpul.

— Noi vrem să vă dăm înapoi copilăria. Să vă redăm şansa de a fi mici din nou. Nu-i putem înlocui pe părinţii voştri. Nimeni nu poate. Vom fi îngerii voştri păzitori. Vom avea grijă de voi, vă vom hrăni, vă vom oferi un cămin.

Raisa zâmbi şi adăugă:

— Nu aşteptăm nimic în schimb. Nu trebuie să ne iubiţi. În fond, nu trebuie nici să vă placă de noi, deşi sperăm că în cele din urmă vă va plăcea. Ne puteţi folosi ca să scăpaţi de aici.

Presupunând că fetele se pregăteau să refuze, Leo spuse:

— Dacă ne refuzaţi, vom încerca să vă găsim o altă familie adoptivă, o familie care să nu aibă nicio legătură cu trecutul vostru. Dacă aşa v-ar fi mai

ușor, vă rog frumos să ne spuneți. Adevărul e că nu pot schimba ce a fost. Totuși, vă putem oferi un viitor mai bun fără să așteptăm ceva în schimb. Vă veți avea una pe cealaltă, veți avea camera voastră, dar întotdeauna vă veți gândi la mine ca la omul acela care a venit la ferma voastră, care a venit să vă aresteze tatăl. Cu timpul, amintirea asta probabil se va estompa, dar ea nu va dispărea niciodată din memoria voastră. Asta va face să ne înțelegem mai greu, dar vă spun din experiența mea că ne putem descurca.

Fetele stăteau tăcute, uitându-se când la unul, când la altul. Nu se mișcaseră, nu avuseseră nicio reacție. Stăteau în continuare pe scaune și se țineau de mână. Raisa spuse:

— Puteți spune da sau nu. Ne puteți cere să vă găsim o altă familie. Depinde doar de voi.

Leo se ridică.

— Voi merge împreună cu soția mea la o scurtă plimbare. Vă lăsăm să vă gândiți, să discutați între voi, să vă hotărâți. Puteți rămâne aici. Hotărâți ce vreți voi. N-aveți niciun motiv să vă temeți.

Leo trecu pe lângă ele și deschise ușa. Raisa se ridică și ieși în hol. Leo o urmă. Închiseră ușa în urma lor. Împreună o luară de-a lungul coridorului, mai emoționați decât fuseseră vreodată în toată viața lor.

•

În birou, Zoia își îmbrățișă surioara.

Mulţumiri

Am fost suficient de norocos să am sprijinul unui agent literar minunat, St. John Donald de la PFD, care m-a îndemnat să duc la bun sfârşit această carte. Pentru acest îndemn – şi pentru multe altele –, îi sunt extrem de recunoscător. Le mulţumesc, de asemenea, Georginei Lewis şi Alicei Dunne pentru ajutorul pe care mi l-au acordat. De-a lungul diverselor forme ale cărţii am avut feedbackul lui Sarah Ballard, combinaţia perfectă de critică şi încurajare, în cele din urmă – şi e clar că datorez enorm agenţiei PFD –, aş vrea să-i mulţumesc lui James Gill, care a luat această carte, odată terminată, doar ca să-mi spună că, de fapt, nu era deloc terminată şi să mă facă s-o rescriu. Am apreciat şi preţuit în mod deosebit entuziasmul de care a dat dovadă în acel moment.

Editorii mei, Suzanne Baboneau de la Simon & Schuster UK şi Mitch Hoffman de la Grand Central Publishing au fost uimitori. Am lucrat extraordinar cu amândoi. Le aduc, de asemenea, mulţumiri Jessicăi Craig, lui Jim Rutman şi Natalinei Sanina. Natalina a fost atât de amabilă încât să-mi atragă atenţia asupra unor erori pe care le-am făcut în privinţa numelor ruseşti şi a vieţii din Rusia în general.

Mulţumiri speciale lui Bob Bookman de la CAA pentru toate sfaturile acordate şi pentru că m-a pus în legătură cu Robert Towne. Un idol de-al meu într-ale scrisului, Robert şi-a făcut timp să discute cu mine una dintre ultimele versiuni ale cărţii. Nu mai e nevoie să spun că aceste discuţii au reprezentat o inspiraţie pentru mine.

Dincolo de oamenii din sfera profesională, am avut şi câţiva cititori de excepţie. Zoe Trodd m-a ajutat enorm. Alexandra Arlango şi mama ei, Elizabeth, au citit numeroase versiuni ale cărţii şi au avut mereu comentarii de neprețuit. Nu le pot mulţumi îndeajuns. De fapt, Alexandra, prin Qwerty Films – împreună cu Michael Kuhn, Emmeline Yang şi Colleen Woodcock –, mi-a oferit şi prima şansă de a scrie. În timpul documentării pentru un scenariu pe care-l scriam pentru ei am dat peste cazul real al lui Andrei Chikatilo.

Mulţi au asistat la naşterea acestei cărţi, dar nimeni mai mult decât Ben Stephenson. N-am fost niciodată mai fericit ca în aceşti ultimi ani.

Lecturi suplimentare

N-aş fi putut scrie niciodată această carte dacă n-aş fi citit în prealabil memoriile, jurnalele şi povestirile câtorva autori. M-am simţit la fel de bine documentându-mă pentru această carte ca atunci când am scris-o. Calitatea operelor care ating subiecte adiacente cărţii mele este încântătoare. Dau mai jos câteva dintre titlurile importante. Trebuie să remarc că orice abatere de la adevărul istoric este opera imaginaţiei mele.

Cartea de memorii a lui Janusz Bardach, *Man is Wolf to Man* (scrisă în colaborare cu Kathleen Gleeson, Scribner, 2003), oferă o imagine sugestivă a luptei pentru supravieţuire în gulagul sovietic. Despre acelaşi subiect, cartea lui Anne Applebaum, *Gulag* (Penguin, 2004), şi cea a lui Aleksandr Soljeniţîn, *Arhipelagul Gulag* (Harvil, 2003), au fost pentru mine lecturi fundamentale. Pentru creionarea fundalului istoric, am folosit următoarele titluri: Robert Conquest – *The Harvest of Sorrow* (Pimlico, 2002), Simon Sebag Montefiore – *Stalin* (Phoenix, 2004) şi Shelia Fitzpatrick – *Everyday Stalinism* (Oxford University Press, 1999) care s-au dovedit extrem de folositoare.

Cu privire la metodele miliţiei sovietice, am folosit Anthony Olcott, *Russian Pulp* (Rowman & Littlefield, 2001) care nu mi-a furnizat doar detalii cu privire la sistemul judiciar sovietic, ci şi o reprezentare literară a acestui sistem. Cartea lui Boris Levitschi, *The Uses of Terror* (Coward, McCann & Geoghergan Inc., 1972) s-a dovedit de neprețuit în încercarea de a înţelege metodele de lucru ale MGB. În cele din urmă, lucrarea lui Robert Cullen, *The Killer Department* (Orion, 1993) mi-a oferit informaţiile de care aveam nevoie legate de cazul real al lui Andrei Chikatilo.

Nu pot decât să recomand cu căldură toate aceste titluri.

virtual-project.eu